

GRÓF ZRINYI MIKLÓS KÖLTŐI MŰVEI

A M. TUD. AKADÉMIA IRODALOMTÖRTÉNETI BIZOTTSÁGÁNAK
MEGBÍZÁSÁBÓL A KÖLTŐ KÉZIRATAI ALAPJÁN SAJTÓ ALÁ
RENDEZTE S JEGYZETEKKEK KÍSÉRTE

SZÉCHY KÁROLY

LEV. TAG.

SZÉCHY KÁROLY JEGYZETEIT SAJTÓ ALÁ RENDEZTE S HAGYA-
TÉKÁNAK FELHASZNÁLÁSÁVAL A BEVEZETÉST ÍRTA

BADICS FERENCZ

LEV. TAG.

BUDAPEST, 1906.

A M. TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

241989

HORNYÁNSZKY VIKTOR

császári és királyi udvari

könyvnyomdája

Budapest

33,372.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

BEVEZETÉS.

A legutóbbi évekig vitás kérdés volt irodalmunkban, hogy Zrinyi Miklós mikor írta költeményeit, különösen legnevezetesebb alkotását: *Szigeti Veszedelem* című eposzát. Széchy Károly a költő nagyszabású életrajzában¹ eredeti kéziratokból és levéltári adatokból kétségtelenül megállapította, hogy költeményei nagyobb részét (a mik a jelen kiadásban a 288-ik lapig foglaltatnak) 1645—46-ban, vagyis akkor írta, mikor első feleségével, Draskovich Eusebiával jegyben járt, majd «kegyetlenségével küszködött». Szerelmi keservei közepett fordult tehát a Múza vigasztalásához; még 1645 végén hozzáfogott a *Szigeti Veszedelem* írásához is, s zavartalanul dolgozott rajta a következő év elején, lakodalma (1646 febr.) utánig; mikor a kanizsai basa, a béke ellenére, haddal támadta meg (1646 márcz. elején) csáktornyai várában, már a IX. énekig jutott s aztán hamarosan be is fejezte nagy művét. Kiadni azonban egyelőre nem lehetett szándéka; nagyon jól tudta, hogy még sok javítani való volna rajta, hiszen míg Virgilius tíz évig dolgozott *Aeneis*én, — «neki egy esztendőben, sőt egy télben történt véghez vinnie munkáját», s «írta, az mint tudta, noha némely helyen jobban is tudta volna, ha több munkáját nem szánta volna vesztegetni».²

Mikor azonban (1651 tavaszán) elveszti szeretett hitvesét s egy időre félrevonul a világtól: csáktornyai magá-

¹ Gróf Zrinyi Miklós. Irta Széchy Károly. I. köt. Budapest, 1896. 150—168. l.

² Zrinyi előszava munkái első (1651) kiadásában.

nyában a múltak emlékeivel enyhítgetvén bánatát, előkeresi régi költeményeit, melyekben «szerelemnek édes verseivel játszott», majd azt is, melyben «fegyvert és vitézt énekelve» megörökítette nagy őse dicsőségét. Szerelmi bánata néhány új vers írására indítja, s mikor újra elvonul előtte a szigeti hős zord ideje, néhány epigrammában fejezi ki gondolatait a versengő hún királyokról s nagy őse legkedvesebb vitézeiről. A feszület előtt térdeplő szigeti hős s ekkori bánatos hangulata indíthatta a *Feszületre* című, mély vallásos érzéséről tanúskodó költeménye megírására. Mikor ezekkel is megszaporodnak versei, akkor határozza el kiadásukat. Mindösze annyit változtat régi kéziratán, hogy gondosan átjavítja a tisztázott kézirat helyesírását, itt-ott kitörül egy-egy szót vagy néhány versszakot és újakat ír azok helyébe, melyek a változott viszonyoknál fogva módosítást kívántak;¹ de különben az eposz lényegén nem változtat semmit; úgy, hogy joggal nevezte munkáját «elméje első szülésé»-nek, melyet «soha meg nem corrigált, mert ideje sem volt hozzá»; neki — úgy mond — «nem a poesis a mestersége, hanem országunk szolgálója»; s aztán «ha corrigálná is, úgy sem volna tökéletes, mivelhogy semmi sem tökéletes a nap alatt».²

Így jelent meg 1651 őszén költeményeinek kötete, melynek teljes címe: *Adriai | Tengernek | Syrenaia, | Groff Zríni | Miklos. | Nyomtatta Bécben a' Koloniai Vduarban | Kosmerovi Máte Czászár ó Felsége Könyvnyomatója. | Anno M.DC.LI.*³ Ki járt kezére a nyomtatásban, nem tudjuk; de az bizonyos, hogy a ma szokatlan címet nem «a kiadásra ügyelő» adta a kötetnek, mint Toldy gyanította,⁴ mert az eredeti kéziratban is ez a kötet címe. A nyomtatott kötet elején hajót ábrázoló kép áll s ennek szélről dagadó vitorlájára is fel van írva a főntebbi cím, az árboczon lengő szalagon pedig a költőnek ez a jelmondata: *Sors bona, nihil aliud.* A címlapon belül a *dedicálás* s aztán *Az olvasónak* szóló előbeszéd következik, úgy mint a jelen kiadásban. A kötet tartalma: két *Idilium* (az első 71, a második 36 négysoros versszakban), aztán az *Obsidio Szigetiana*, tizenöt részben, ezt követi az *Arianna sirása*

¹ Az eredeti kézirat és az első kiadás különbségeiről alább részletesen szólunk.

² A költőnek az első (1651) kiadás elé írt előszavából.

³ A meritett papiroson díszesen kiállított kötet 4r. A—R. = 40 iv = 160 számozatlan levél (az utolsó lap üres).

⁴ Toldy: *Magy. költészet története*. Pest, 1867. 228. l. és *Magy. költők élete*. Pest, 1870. I. 106. l.

(37 négysoros versszakban), továbbá cím nélkül *Az vadász elnyugszik* kezdetű (Viola és Titirus párbeszéde, 24 változó sorú versszakban) és a *Te, ki gyönyörködöl* kezdetű (8 számozott és 1 számozatlan, különböző sorú versz.) költemények, majd *Orfeus az szép Euridice után futván* stb. feliratú 25 négysoros versszakban s folytatólag *Ez után következik* stb. feliratú 5 nagyobb részt kilencsorú versszakban; végül *Epigrammata* főcím alatt *Atilla*,¹ *Buda*, *Szigeti Zrínyi Miklós*, *Deli Vid Sarkovich*, *Radivoi és Iuranich Vajdák* és *Farkasich Péter* címmel kisebb költemények különböző versformákban, aztán a *Feszületre* című költemény 13 négysoros, s legvégül a *Peroratio* 4 számozatlan négysoros versszakban.

Zrínyi költői műveinek ez az első, bécsi kiadása, melyből ma már mindössze csak tizenegy példány ismeretes,² volt harmadfél századon át a későbbi kiadásoknak alapja. Nem is harmadfél, hanem csak alig száz év óta, mert másfél századon át Zrínyi a költő jóformán teljesen ismeretlen volt. De a mit a *Peroratió*ban oly önérzetesen mond magáról és munkájáról, ha későn is, bekövetkezett: «nagyhirű munkáját sem irigy üdö, sem tűz el nem bonthatta, sem ég haragja, sem vas el nem ronthatta», és «híre, böcsülete, valámig világ lesz», el nem múlik.

Az első emléket öcsce állította neki, mintegy viszonzásul a testvéri szeretetnek páratlan megnyilatkozásáért (a XIV. ének bevezetésében); még a költő életében kiadta az *Adriai Tenger Syrenájának* horvát fordítását.³ De különben Zrínyinek a mellőzést már kortársai részéről tapasztalnia kellett, akkor, a midőn költeményeit még nem lehetett összehasonlítani Gyöngyösi verseivel. Jellemző bizonyosság erre báró *Megyery Zsigmond*, a költő bizalmas embere, ki, midőn 1657-ben a legnagyobb magasztalásokkal küldi vissza a *Mályás király életéről* való elmélkedéseket, a *Centuriákat* és *Aphorismákat*, egy szóval sem említi az *Adriai Tengernek Syrenáit*. Pedig az író egyéniségéről is szól. Az *Aphorismákat* dicsérve, azt mondja többek között, hogy «ez igazán kiabrázó magzatja szülejének, kinyilatkoztatója foglalatosságának és kimondója akaratjának; kár volna setétben maradni ennek a carbunculusnak» s arra kéri Zrínyit, hogy

¹ Tulajdonképp az *Atilla* szó áll előbb (főcímül) s alatta az *Epigrammata* szó, nyilván sajtóhibával.

² Szabó Károly: *Régi Magyar Könyvtár*. I. köt. 1879. a 359. lapon felsorolja.

³ *Adrianszkoga Mora Syrena*: Groff Zrinszki Petar. Stampana ű Beneczih. (Velence) 1660.

«ne szánjon egy kis gyertyát gyujtani neki az kinyomatással». Mert — így végzi levelét — ha a Zrinyi-nemzettség valaha kihalna is: «ez a könyv elég volna az utánunk valóknak repraesentálni Zrinyi kvalitását és személyét böcsülni».¹ Mindezt azonban fokozottabb mértékben elmondhatjuk az *Adriai Tengernek Syrenái*áról is; hogyan lehetséges tehát, hogy a ki Zrinyi kézirati munkáit is ismeri, sőt ezek kinyomatását sürgeti, ne ismerje Zrinyinek már kiadott költői műveit; hogy a ki oly nagy tisztelője Zrinyinek és egész nemzetiségének, szinte tiszteletlen hallgatással mellőzze annak olyan elme-szüleményeit, melyekre maga a szerző is oly büszke volt? Bizonyosan ismerte ezeket is, — az ellenkezőt alig lehetne elhinnünk, — de mint kortársai, Megyery uram is csak a külsőnél maradt, az eposz tartalmi fenségét fel nem fogta, költői és hazafias czélzatát meg nem értette.

Valóban, Zrinyi a költői művészetben századokkal megelőzte korát, de nyelv és vers-technika tekintetében korának középszerű verselőitől is elmaradt. Kortársai a verses elbeszélést általában históriának nevezték; ilyen értelemben nevezi annak Zrinyi még Homerus és Virgilius cposzait is, s a maga nagy művét sem tartja egyébnek, annál inkább, mert alig száz évvel azelőtt valóban megtörtént, nagyhírű dolgokról mond verset. De kortársai — úgy látszik — tartalmilag nem tartották elég históriaiinak, hiszen Istvánffy s mások történeti adatait lépten-nyomon — s tegyük hozzá: tudatos művészettel — megmásítja,² a Homerus és Virgilius (s bizonyára a meg nem nevezett Tasso) példája után is belekevert «fabulák»-kal pedig mesésen költőivé teszi a «lett dolgokat». Idegen szókkal és szófüzésekkel kevert nyelve s rhythmustalan verse aztán a verskedvelőket még inkább visszariasztotta műve olvasásától. Ebbeli «fogyatkozásait» — melyekre különben maga is rámutat előszavában (idegen szókkal kevert nyelvét még védelmezi is) — a kevésbé tanult olvasók is észrevették, a szerkezet és jellemzés jelességeit, az alapeszme s a conceptio fenséges voltát azonban, valamint az egész mű történelmi igazságát a tanultabbak sem tudták méltányolni. Így borult rá csakhamar a meg nem érdemelt feledés.

Még jobban háttérbe szorult aztán, midőn Gyöngyösi munkái megjelentek: 1664-ben a *Murányi Vénus*, 1690-ben

¹ Idézve: *Gr. Zrinyi M. hadtud. munkái*. Bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel ellátta *Rónai Horváth Jenő*. Budapest, 1891. 64—65. l. és kivonatossan *Széchy K. Zrinyi id. életr. m. II. köt. 230—232. l.*

² L. bővebben *Széchy K. Zrinyi id. életr. m. II. köt. 156. s köv. l.*

a *Rózsakoszorú*, 1693-ban a *Kemény János emlékezete* stb. Mikor a háborús idők lezajlásával az emberek jobban ráértek olvasni, Gyöngyösi munkái voltak legkedveltebb olvasmányaik; a XVIII. század alig tudott betelni velük: minden évtizedben újra meg újra kiadták, Gvadányi, Dugonics és mások még a század végén is utolérhetetlen szépségűeknek tartották.¹ Mikor azonban Gyöngyösit ilyen elragadtatással magasztalják, mindig páratlanul szép nyelvére, zengő verseire s csengő rímeire gondolnak, mire nézve addig valóban senki sem múlta felül, sőt meg sem közelítette, bár az éktelenül romlott kiadások meg-megcsökkenthették az olvasók élvezetét. Ez a tapasztalat s az általános tetszés a század utolján három tisztelőjét (Ráday Gedeont, Kovásznai Sándort és Dugonicsot) is arra indítja, hogy kritikai kiadásban bocsássa közzé Gyöngyösi műveit, de csak Dugonics készült el vele.

Zrinyi költeményes munkáiról eközben szinte végkép megfeledkezett az olvasó-közönség. A ki véletlenül megismerte, Gyöngyösivel összehasonlítva, az is lenézte, kigúnyolta. Jellemzők a korra azok a bejegyzések, melyeket a *Szigeti Veszedelem* 1651-iki kiadásának a M. Tud. Akadémia tulajdonát képező példányába a XVIII. század első felében írtak bele akkori tulajdonosai. A hol Zrinyi (az előszóban) azt mondja, hogy ha megcorrigálta volna munkáját, akkor sem volna tökéletes, ezt jegyzi oda: «Gyümölcs esmerteti fáját, Vers dicséri poétáját, Kit-kit megdicsér munkája, nem maga kérkedő szája». A hol pedig azt mondja Zrinyi, hogy «török, horvát, deák szókat kevert verseibe, mert szebbnek is gondolta így, osztán *szegény az magyar nyelv*, az ki históriát ír, elhiszi szavát», — ezt a gúnyos sort veti oda a másik: «Ha Gyöngyösi István eszével birnál, nem mondanád azt». Mily nagyra becsülték ezek Gyöngyösit éppen szép nyelve- és hangzatos verseléseért! Szavaikból szinte az egész század ízlése és ítélete hangzik felénk.

Zrinyi *írói neve* a kurucz-világban tűnik föl először, halála után negyven esztendővel. II. Rákóczi Ferencz vitéz tábornoka, gr. *Forgách Simon* támasztotta föl benne a *hadtudományi író*t, midőn 1705-ben *Ne bántsd a magyart* czím alatt kiadta az addig csak kéziratból ismert *Török Áfium ellen való orvosságot*.² A fejedelemhez, mint Zrinyi

¹ L. bővebben *Gyöngyösi István munkái* új kiadásának (Franklin-társ. *Magyar Remekírók* III. k.) bevezetését *Badics Ferencztől*.

² *Ne bántsd a magyart*. Symbolum illustr. Dni Com. Nicolai *Zrini*: Nemo me impune lacessit. — Excusum Anno 1705. (Hely nélkül.)

vérehez intézett meleg hangú ajánlat szerint ez a munka két okból nem mehetett eddig sajtó alá: egyrészt a «nagy vitéz és méltóságú horvátországi bán családjának kihalása», másrészt a miatt, hogy a «nyomorult sorsra jutott szegény árva» magyar hazában «senki a hadakozásról, annak módjáról és hadi disciplináról nem is gondolkodhatott, sőt arról álmodozni nem is merészlet». A fejedelemnek azonban «szent igyekezeti lévén a jó militáris disciplina», melyben a kiadó maga is nevelkedett és annak hasznát érezvén, gyönyörködött: neki ajánlja a munkát, azzal az óhajtással, hogy a magyar nemzetet «a hadi jó rend és disciplina helyreállításával necsak az idegen nemzet igájától szabadítsa meg, de az ő vitézkedésre teremtett virtusi által más nemzeteknek is példája és dicsősége lehessen». Im e gyakorlati cél vezeti a kurucz generálist a munka kiadásában, melynek nagynevű szerzője a magyar vitézségnek ragyogó példája, munkája pedig a nemzeti egység és összetartozás, a nemzeti hadsereg és katonai fegyelem lelkes hirdetője. De míg ezekért maga is lelkesedik s követendő példakul állítja: eszébe sem jut, hogy Zrínyi nemcsak jeles hadvezér és hadtudományi író, hanem költő is, ki nagy ősenek önfeláldozásában szintén a hazaszeretet dicső példáját állítja a nemzet elé s ezáltal a maga kora nemességét szintén egyesülésre, a török ellen indítandó nagy és szent háborúra lelkesíti, költői szóval ugyan, de Türi Györgyben és a szigeti Zrínyiben a katonai erényeknek: a vitézségnek, a fegyelem- és okos rendtartásnak olyan példáit rajzolván, minőket hadtudományi munkáiban kíván. Úgy látszik azonban, hogy Forgách Simon vagy nem olvasta a *Szigeti Veszedelemet*, vagy — mint kortársai — ő sem tartotta olyannak, mely a nagyméltóságú s vitéz bánnak dicsőségét növelje s azzal a kurucz vitézeket lelkesítse. Jobban megkapta figyelmét az *Áfiumból* kiérezhető idegen-gyűlölet s a nemzeti erő kifejtésének vágya, az erős meggyőződés s a meggyőzés tüzes ereje. Ezek hatása oly ellenállhatatlan volt, hogy a XVIII. század végén (1790), a nemzeti ébredés korában, újra kiadták Marosvásárhelyt,¹ érthető célzással az akkori közérzésre és vágyakra.

Zrínyi költői műveire a XVIII. század derekán esett az első méltató figyelem. Nem az olvasó-közönségnek, még nem is az irodalomnak, csak egyetlen, de nagyműveltségű írónak, az idősb RÁDAY GEDEONnak figyelme. Ráday, midőn

¹ *Ne bántsá a magyart.* Irta gr. Zrínyi Miklós, és mos újjonnan ki-bocsáttatott. Marosvásárhely. 1790.

három évi külföldi tanulás és utazgatás után hazatért, a gazdálkodás mellett egész hosszú életét (1713—1792) legszívesebben — páratlan buzgósággal gyűjtött könyvei között — a nagy szellemek társaságában töltötte. Irodalmi ízlését a római classikusokon s az újabb francia és német irodalom termékein fejlesztvén, sokaknál fogékonyabb volt a költői alkotások szépségeinek megértése s belső és külső tökélyeik méltánylása iránt. Nemcsak a más munkáit élvezte, hanem a mit azokban szépnek ismert, a maga munkáiban is igyekezett követni. Valami nagyobb műve nincs, egész életében csak kísérletezett, fordítgatott, átdolgozott, de nem a nyilvánosság, hanem csak a maga s legfeljebb barátai számára, kik aztán — már élete végén — a közönségnek is bemutatták néhány munkáját az akkori folyóiratokban. E néhány darabnak is nemesítő hatása volt irodalmunkra. Még többet hatott széleskörű műveltségével s választékos ízlésével azokra, kiknek alkalmuk volt szeretetreméltó egyéniségével közelebből megismerni. Egy ilyen találkozáskor hívta fel Kazinczy figyelmét is Zrinyi költői műveire, miután maga már jóval előbb igen behatóan tanulmányozta. Bizony, ő az első, ki Zrinyi nagy költői szellemét megértette s a *Szigeti Veszedelem* költői becsét felismerte. Nagyon fejlett forma- és nyelvérzéke lévén, természetesen észre vette Zrinyi fogyatkozásait, de egyszersmind azt is, hogy a költő sokszor szándékosan hibáz (mint a hogy szándékosan használja az idegen szokat is), s többet ügyel «az válogatott szókra és az dolognak eleven kirajzolására», mint a rhythmus hibátlanságára; a sormetszetet szándékosan viszi át a hetedik, sőt néha más szótagra, egyrészt, hogy «az által az affectust nagyobb mértékben adja ki», másrészt, hogy «az verseiben nagyobb varietas legyen és így az monotóniának elkerülése által, a versnek szépsége is nevededjen». Azt tanácsolja tehát Kazinczyhoz írott levelében:¹ hogy «az, ki Zrinyit olvassa, azt ne a szokott hemistichiumok szerént, hanem commák szerént olvassa»; eleinte furcsa lesz ugyan az ilyen olvasás, de «végtére szépséget fog benne találni».

Ráday tehát Zrinyinek nem annyira a nyelvét tartja hibásnak, mint inkább a verselését, s hogy az élvezésnek ezt az akadályát elhárítsa, megkísérlette a *Szigeti Veszedelem* hexameterekbe átírni, jóval előbb (1751 körül) mint az

¹ Id. Ráday Ged. levele Kazinczyhoz 1788 jan. 4-ről. *Kazinczy Ferencz levelezése*. Közzéteszi Váczy János. I. köt. Budapest, 1890. 158. l.

ó-classikus irány e századi munkásai felléptek. Bár eredetileg az volt a terve, hogy az egészet átírja, úgy látszik, inkább csak arra volt kíváncsi, mikép hangzanék a hősi eposz a görög-római classikusok szabatos versformájában. Később inkább kedvelte ugyan a nyugot-európai mértékes-rímes versformákat (Ráday-versek), de a régi magyar négyes-rímű alexandrint sem nézte le, sőt — nyilván megint a forma hatását figyelve — az *Aeneist* és *Telemachust* a Gyöngyösi négyrímű alexandrinjeiben kezdte fordítgatni, mert hisz ennek nyelvét és csengő verseit akkoriban senki sem tudta igazabban méltatni mint ő, ki Gyöngyösi műveit ki is akarta adni, de mint sok egyéb terve, ez is abban maradt. Ő tehát, midőn a *Szigeti Veszedelem* bevezetését átdolgozta, csak a classikus tartalomhoz talán jobban illő classikus formát keresett. De a kísérletnek is csak a kezdetén maradt, s mindössze 23 sort írt, ebből is csak ez 9 sor a Zrinyi átdolgozása:

Én, ki játszadozám iffjantann a szerelemnek
Édes verseivel, s könyörületlen Violámnak
Szíve keménységét ostromlám énekeimben:
Fegyvert énekelek már most hangosb hadi verssel,
S oly maga-szánta vitézt, ki az ellene gyúlt törököknek
Roppant táborait bé mérte várni Szigéthez;
Sőt noha már maga is Szulimán oda érkeze haddal,
Mégsem rettene meg nagy szíve ama Szulimántól,
A kinek Európa rémült hírére, ha hallá.

Ez a 9 sor megfelel a Zrinyi I. é. 1—2. versszakának; a többiben (10—16) a költő elnézését kéri, hogy munkáját «mérészli mértékre szabott versekbe kitenni» s «ha talám szép gondolatit kifejezni annak kelleteként nem tudná»; aztán (17—23) Mária Teréziához fordul, hogy ő legyen vezérloje és segítője a munkában, s ha szunnyadoz elméje: «éleszsze fel aluvó tűzét nagy tettei által». A költői segélykérésnek ezt a szokatlan módját csak a Ráday loyálisából lehet magyarázni. Mint Pest vármegye követe, ott volt a nagy királynőnek mind a három (1741. 1751. és 1764.) országgyűlésén s így tanúja volt az általános lelkesedésnek, melyben sokakkal együtt maga is őszintén osztozott. Midőn később ez átdolgozása megjelent,¹ két érdekes jegyzetet fűzött hozzá; az egyikben azt mondja: «Én elsőben *ifjabb koromban* az egész Zrinyi munkáját hexameterekre szándékoztam fordítani», a másikkban: «Ezen fordításomat még a *Nagy Mária Therésia*

¹ Magyar Museum 1788. és 1789. I. köt. 3-ik negyed 212—213. l., a folytatás prózában.

idejében kezdettem». A két jegyzet összevetéséből kitűnik, hogy Ráday ez átdolgozást nem 1760—70 közt írhatta, mint Váczy János véli¹ (mert hiszen akkor ő már 47—57-ik életévében járt), hanem jóval régebben, 1751 körül, a midőn még 38 éves, tehát «ifjabb korú», a királyné pedig már nagyon népszerű volt. — Rádaynak e korai kísérlete természetesen nem hibátlan, de bátor kezdése igen figyelemre-méltó; a főntebb közölt sorok elég gördülékenyek,² a sormetszet mindenütt meg van tartva, csak a két utolsó sor gyengébb, laposabb és a nem idézett (10—23.) részben fordulnak elő hibás lábak; szinte érzi az olvasó, hogy a költő a saját fogalmazású versekben bátortalanabban halad, mint a hol Zrinyi gondolatait és szavait kellett hexameterbe igazítani.

Ez a kísérlet tehát a legelején félbenmaradt; Ráday azonban nem szűnt meg Zrinyi iránt érdeklődni: később átírta a *török ifjú énekét* s hozzáfogott az egész eposznak prózába átírásához. Ezekről alább szólunk. Időrendben előbb *Kónyi János* átdolgozásával kell foglalkoznunk.

KÓNYI JÁNOS,³ a magyar haza együgyű hadi szolgája, 1777-ben Szigetvárt volt állomáson. Erős magyar és derék katona létére a hely történeti nagy emlékeinek hatása alatt felbuzdult az *Adriai Tenger Syrenájának* olvasásában; s a megújulás korának hazafias lelkesedésével föllelevenítette képzeletében hadi diadalmainkat, melyek dicsőségénél sem a rómaiak, sem a görögök, sem más nemzetségek nem dicsekedhetnek fényesebbel. Mivel pedig nekünk «Plutarchusunk, Xenophonunk, Homerosunk, Virgiliusunk és más historicus könyveink» nincsenek: azért elhatározta magában, hogy a szigeti Hectornak, Zrinyi Miklósnak történetét és a pogányok ellen való vitéz maga-viselését hamvából fölkelti s az *Adriai Tenger Syrenájából* újra írja. De szorosan ehhez nem alkalmazkodott, mert úgy az ő közönségének mind az elbeszélés, mind a verselés *ízetlen* lett volna: hanem belőle sokat kihagyott, sokat meg benne más művekből, Istvánffyból,

¹ Gróf Ráday Gedeon összes művei. Összegejtötte s bevezette Váczy János. Budapest, 1892. (Olcsó kvár.) 18. l.

² Földi gáncsoló szavai (I. levelét Kazinczyhoz 1793. aug. 12. Kazinczy levelezése. II. köt. 305—306. l.) Rádaynak nem egyenesen ezekre a hexameterre vonatkoznak, hanem általában s inkább egyéb verseire, melyeket akkor írt, midőn a magyar prosodia szabályai még szóba sem kerültek.

³ Innét kezdve a XXI. lap — — jelzései Széchy Károly munkája.

Révayból megjavított, — s a hősi eposzbul hadi regényt készített. Az eredeti szerint aztán «egy kevés megengedhető szerelmes állapottal is *megsózta*, mert talán a haragos kardoknak mindenkor szikrázó balhái némelyeket megunatna s kedvetleníthetne».

De a Kónyi sok kihagyása és sok javítása révén az ő hadi regényében mivé lett a Zrinyi alkotása! A csodátság és nagyszerűség minden jegyét elveszti a mesteri szerkezet és jellemzés erejével, a hősi beszéd lüktető hevével együtt. Az első ének fenséges égi jelenete az Isten haragjának megokolásával, előterjesztésével és megváltó erkölcsi czélzatával teljesen elmarad: Kónyinál Szulimán azért indít háborút Magyarország ellen, mert nem fizeti *pontosan* az adót. A *Szigeti Veszedelem* magasztos indítéka a hadi regényben kicsinyes felfogással silány pénzbeli okká válik, a pogányság és keresztényenség halálos küzdelme apró csetepaték egyenletes sorává, mikben az arányok eltörpülnek, a szenvedélyek hatalmas hullámai locsogó habokká tördelőznek. A mint a roppant török birodalomban a szultán szándékának híre kél:

Az ezer-ötszáz és hatvan hatodikban,
Fujják a trombitát minden szeglet s likban,
Remegett s döbögött a szív is olyikban,
Sokban már vér sem volt, mint az ijgett tikban.¹

Szulimán ilyen készüllet után, ilyen néppel fog vállalta, hogy a magyarokat adó-hátralékaikért megbüntesse, kikre haragjában minden szőre felborzad, mivel üresen állnak a pénzcsürei. Természetes, hogy a hadi regény ilyen alapvetése, ilyen hangja mellett a hősök nagyrészt átlagos hadi szolgálkák lesznek, többször mosolyra indító, mint megható rajzban. A Kónyi Delimánja Kumilláért majd megvész, mert ez olyan szép rózsza, hogy még a magyar Győr városa is csodálná, ha látná; mikor tehát Landor-Fejérvárban összeje *cum illa*, a levente ugyancsak örvend és örvend Kumilla. A Kónyi Kerecseny Lászlója frigyesének, a töröknek szalonája lesz; Mehmetje és Szkendere meleg kávé mellett jó dohányt pipálnak; Farkasich Pétere pisztolylyal «Piff! Paff!» Rahmatra lő; Zrinyi pedig, a sárkány-tejjel tartott, különösen zokon veszi Szulimánnak, hogy kevélyen dohányoz aranyos székében; népe fölesketése után akasztófát csináltat s ijesztésül a kapun kívül felállíttatja. Aztán Deli Viddel, ki

¹ Kónyi János: *Magyar Hadi Román, avagy gróf Zrinyi Miklós-nak Szigetvárrban tett vitéz dolgai*. Pest, 1779. Összesen 188 l. Lásd 2—4. l.

hasznoló volt Márshoz, négy ölnyi dárdája meg egyenlő a nyárshoz: az Almás vize mellett sok törököt és jancsárt elpusztít, mert ott 3000 török és 500 jancsár hever, a ki Szulimánnak több kávé nem kever. De derűre ború: Farkasich Péter meghal régi betegségben; s Zrinyi azzal búcsúztatja, hogy a sok bánattal mindaddig harczolunk, míg egyszer elrántják a gyékényt alólunk. S bizony Kónyi is elrántja valamennyi alól. Kumilla meghal véletlenül, Szulimán hasfájásban, de előbb Zrinyinek a várba lőtt levéllel meghódolás fejében felajánlja tulajdonául Horvátországot, Dalmáciában és Szlavóniában meg a palatinusságot; a hős nem hallgat a csábításra, mert nem evett bolondos gombát. Aztán meghal Éva, a Deli Vid felesége, vitézül férje oldalán; míg Vid Demirhámnak orrát a szájára csapja, Demirhám meg Vidnek hasát kihatja, — úgy vesznek el. Az utolsó kitörésnek ebben a rohamában Delimán Zrinyinek ugrik, fogát vicsorgatva: de a bán megnyitja a bős tatárnak lapoczkáját, mire kidől a hurkája; Zrinyi pedig vakszemén golyótul találva földre omlik. A törökök fejét veszik, Budára, majd a komáromi táborba küldik, míg Tahy Ferencz és Bottyány Bódis Csák-tornyan eltemetik első felesége és leánya mellé.

Az utolsó ének nagy mennyei jelenete, az angyali sereg és pokolbeli lelkek harcza, Zrinyinek a Delimánon és Szulimánon való fényes diadalma s a szigeti vitézek lelkeinek Isten eleibe vitele helyett a Szulimán hasfájása, Demirhám orra leütése, Deli Vid felhasítása s a Delimán hurkája kidőlése, a Novák és Kecskés kis toronyba menekülése, majd felkonczoltatása, az Alapi, Cserengő, Orsich és Etréczi megmaradása, majd kiváltatása, a puskaforos torony felrobbanása, még ha 3000 török vesz is el miatta, — igen szegényen kárpótol. Kónyi a *Szigeti Veszedelem* tizenöt énekét tizenháromba írja át; s az első és utolsó ének kivételével meglehetősen híven követi, fenségéből mégis egészen kivetkezteti. A mint van, sem nem hadi regény, a minek Kónyi adja, sem nem történeti eposz, a minek Toldy veszi: egyszerűen történeti elbeszélés, általában folyékony, sőt olykor zengzetes versben, néhány érzelmes és sikerült helylyel, de nagyon alantas szellemmel. S kénytelenek vagyunk szerényen megvallani, hogy minden jóakaró kereséssel sem találjuk meg benne sem azokat a részeket, melyekben Kónyi mind a dolgot magát, mind a Zrinyi tüzet és elevenségét oly szerencsésen fejezte ki, a hogy Ráday mondja, sem azt a sok szépséget, melyet Toldy érezett. Azt hisszük, hogy az első elismerés a Zrinyi tiszteletén, a második a Ráday tekin-

télyén alapszik. A Kónyi becsületes fáradozásának, nemzete iránt való kész szolgálatának annyi eredménye mégis volt, hogy az *Adriai Tenger Syrenájának* emlékezetét megújította s az irodalomban megerősítette.

RÁDAY maga még egyszer visszatért élte alkonyán, 1788-ban, a *Szigeti Veszedelemhez*. Most már nem hexameterekben, hanem prózában akarta átdolgozni; azzal a szándékkal, hogy pár éneket mutatványul közöl a kassai Magyar Museumban s az egészet önállóan bocsátja közre. Így készült el az első, harmadik és ötödik ének rövid tárgyi felvilágosításokkal jegyzetek alakjában. Nem is folytatta tovább. Prózája szép, világos és hangzatos, mindenütt az eredeti színéhez és fordulataihoz alkalmazkodik. Különösen ügyel a hathatós szóknek megtartására, a dolgoknak eleven kirajzolására; ennél fogva sok olyan kifejezést és alakzatot őriz meg, mely a Zrínyi nyelvének mind régiességénél, mind egyéni bélyegénél fogva egyenesen jellemző sajátossága. Bár az ilyenek fölvételében finom fogékonyságot és kitartó figyelmet árul el: prózája mégis csak próza, a költő tömött, sokszor éppen tömöntsége miatt nehézkes verseinek föleresztése, melybe nem egyszer belevegyül az átdolgozó öreg korának beszédessége és a XVIII. századvégi magyar styl terjengése is. A III. ének idylli részletét, a szép török gyermek dalát a szerencséről versbe önti. Zrínyi alexandrinokban írta, mint az egész eposzt, Ráday lyraibb alakot választ, hogy a gyöngéd érzések és eszmék hangulatához illőbb és zengzetesebb legyen. A Zrínyi nyolcz szakasza nála is nyolcz szakasz, de azok négy sora nyolcz sorra fejlődik, így a Zrínyi 32 sora 64 sorra. Igaz, hogy a Ráday sorai rövidebbek, ötödféles és négyes iambusok, az első felében váltakozva keresztrimekkel, a második felében előbb az ötödféles, aztán a négyes iambusok párrimekkel: de a szótagok száma mégis jelentékenyen megszorodik, a minek természetes következtése a tartalomnak kibővítése, vagy legalább kiszínezése. Ráday védekezik is, hogy a versnem módja szerint kénytelen volt nem ugyan új gondolatot, hanem bővebb leírásokat szöni bele; ennek következtében a szép török gyermek dala nem annyira újraöntés, mint inkább újra-költés. A Ráday kísérlete egészben véve művészebb, mint az eredeti; s akad ilyen szép szakasza is:

Sokak felett szeret szultánom,
A nép közt minden rend becsül:
Én senki kincsét nem kívánom,
Mert nagy értékem gyúltón gyúl;

A szépek közt (bár irlgy lássa):
Nincs szép szerelmesemnek mássa.
Van harcchoz készült jó lovam,
S éles kard őrzy oldalam.

Nem egy helyen azonban rímélése mesterkélrt, a jelző fokozása, mint a *vidámb, érzékenyb*, nehézkes; a leírások részletessége sem mindig válik szépségek emelésére és a hang melegségére, mint például az egyszerű *őszszel* időhatározónak ez a cifra átírása: «Midőn az ősz borzadt szárnyával Dércsipetten hozzánk bėjő.» A Zrínyi verse egyszerűbb és naivabb, éppen azért természetesebb és hangulatosabb, a szép török gyermek korához valóbb. Alaki gyöngéi helyett bőven kárpótol belső szerkezetének egysége, fokozatos fejlődése és csattanós kikerekedése. S ez a művészet egészen a költő erejére vall, ez a művészet magasabb a külső csillogásnál. Az ő eposza sem a próza folyamatosságával, sem a versbeli megismítással nem nyerhet: Zrínyi csak a maga eredeti alkotásában az igazi Zrínyi.

A Kőnyi és Ráday fáradozásainak következtében az érdeklődés Zrínyi felé fordult. CSOKONAI MIHÁLY már 1799-től fogva azzal a gondolattal foglalkozott, hogy az első kiadásból újra nyomassa. Maga is költő és egyéniség lévén, a *Szigeti Veszedelem* lángeszű írójának hatalmas erejét a maga eredeti mivoltában és megnyilatkozása módjában tisztelni tudta s nagy érdemei és apró fogyatkozásai előtt egyiránt becsesek voltak. Nyugtalan élete, örökös hányódása miatt azonban egyre halogatta szándéka kivitelét, halogatta annyival inkább, mert kézirati másolatbul, nyomtatott példány nélkül, bele sem foghatott; pedig nyomtatott példányt egész Dunántúl s éppen a költő szűkebb hazájában, még a Muraköz urainak, a Festetich grófoknak könyvtáraiban sem kaphatott. Ez az akadály a kiadástól el nem kedvetlenítette s a mikor 1800 májusában a Somogyságot végkép elhagyandó volt, egyenesen abból a célból Szigetvárnak került, hogy a dicsőséges magyar epopoeiának, a mint mondja, színterét megjárhassa. Elment a várba, a tábornak és Szulimán szállásának helyére a gróf Festetich Lajos kocsiján, ki azt is megígérte neki, hogy a szigeti székesegyház félgömbszerű kupolájának pompás festményét, mely a Zríniás foglalatját adja elő, a könyv eleibe lerajzoltatja. Gróf Festetich György meg azzal biztatta, hogy mind a szigeti hősnek, mind a nagy énekesnek képeit, melyek Csáktornyán megvannak, rendelkezésére bocsátja. Csokonai akképen tervezte a kiadást, hogy kritikai méltatással, a hősköltemény ismertetésével és tartalmi váz-

latával, az író életrajzával látja el, aztán a verses szöveget közli, majd prózai átírásban adja, végül történeti és széptani magyarázatokkal, név- és tárgymutatóval világosítja meg; ennél fogva két kötetre terjedt volna, az első kötet élén a hős Zrínyi képével és a szigetvári egyház kupolabeli festményének rajzaival, a második élén a költő Zrínyi képével és a kursaneczi erdőbeli emlék másával; ezek szerint egészen tudományos kiadás lett volna. Sajnos, a Csokonai anyagi viszonyainak nyomorúsága s még inkább az ő korai halála meggátolta létrejöttét.

De már ebben az időben KAZINCZY is foglalkozott a kiadás tervével. Bár lelki hajlamánál és irányánál fogva különösen az újabb irodalmak remekein csüngött, bár korszakos izgatóásával és hatásával főleg a nyelvnek és ízlésnek megújítására törekedett: a nemzeti szellem régibb emlékeit mégis nagyon tudta becsülni, mert széptani műveltsége nyelvtörténeti ismeretekkel párosult. A Zrínyi tiszteletét még Ráday Gedeontól örökölte, az *Adriai Tenger Syrenájának* példányát is tőle kapta: az ő finom elméjének a nagy énekest megismerni és csodálni egy volt. Kegyeletes kézzel sajtó alá készítette s 1803-ban a nagyváradi könyvvizsgáló elé terjesztette azzal a kéréssel, hogy a könyvet el se olvassa, mert az régi lévén, illő, hogy jó vagy rossz, a maga egészében jelenjen meg. Szerdahelyi Antal azonban, mert ez volt a könyvvizsgáló neve, nem nyugodott meg a Kazinczy elvében s jó magyar vérének és nevének ellenére meg akarta védeni a németet — Zrínyi ellen. S a VI. énekben Halul beszédéből kitörölte azt a részletet, melylyel a németet jellemzi, hogy Zrínyit a föld alá kívánja, a magyar katonát gyűlöli s ha hoz is Szigetnek, rákháton hoz segítséget, a mikor már késő lesz, mert a török kezében találja a várat. Mintha bizony a szigeti hősnek és költőnek tapasztalását és a történet tanuságát egy tollvonással meg lehetne czáfolni. Hiában, az irodalmi erkölcsnek és rendnek őre akár magyar, akár német névre hallgatott, egyiránt a hatalom célzatához alkalmazkodott. A kiadás, valószínűen Kazinczy egyéb elfoglaltsága miatt, elmaradt s csak 1817-ben jelent meg két kötetben az illető versek kihagyása nélkül. Az első kötetet a szigeti hősnek, a másodikat Zrínyi Péternek képe díszíti, a mi arra enged következtetni, hogy Kazinczy a szigeti hőst a költőnek vette, mert különben a második kötet élén ez állana. Legalább a természetes eljárás ezt kívánta volna; ha ő más-kép cselekedett: vagy tévedett a képben, vagy hibázott a megválasztásban.

A kiadás címe: *Zrinyinek Minden Munkája*.¹ Majd a következő lapon az első kiadás régi felírása olvasható, a költő ajánlása és előszava után pedig harmadik címül: *A Zriniás vagy Az Ostromlott Sziget*. Az Ilias példájára, vagy a Huniás és Rudolphiás emlékezetéből Kazinczy így nevezi Csokonaival a hőskölteményt, s az egyes részeket Ráday után *ének* szóval jelöli meg a latin *pars* helyett. Mind az egyik, mind a másik elnevezés forgalomba került; az éneket az irodalom általában elfogadta, de a Zriniászt is elég gyakran használja. Maga a költő művét az előszóban magyarosan *Szigeti Veszedelemnek*, a szöveg fölött latin fordítással *Obsidio Szigetiananak* mondja, a minek jelentése teljesen azonos. Az obsidio lehet ugyan *megszállás* vagy megvételekre czélzó *bekerítés*, de lehet annak következése, a *veszedelem* is. S a magyar cím bizonyossága szerint Zrinyi kétségtelenül ebben az értelemben alkalmazta. Az *Ostromlott Sziget* tehát önkényes magyarázat. Szerencsésebb Kazinczy az idylliumoknak és Orpheus panaszainak elkeresztelésében. Kiadásának első kötete a *Szigeti Veszedelem* tíz énekét foglalja magában, második kötete előbb a hátralevő öt éneket közli, aztán az *Elegyes versezetek* következnek két könyvben, még pedig az első könyv az első pár idylliummal, mely az eredeti kiadásban az eposz előtt áll; majd a második könyv a többi kisebb költeménnyel: elől vannak a második pár idyllium és *Orpheus panaszai* feleségének elvesztéről, aztán az *Arianna sirása*, mely az eredeti kiadásban közvetlenül a *Szigeti Veszedelem* után következik; végül pedig sorban az *Epigrammata*, a *Feszületre* és a *Peroratio* jönnek, megtoldva *Az török Afium ellen való orvossággal*, gróf Forgách Simon kiadásából s az ő ajánlásával.

Zrinyi az idylliumokat és Orpheus panaszait cím nélkül adja, Kazinczy ellenben megcímezi őket; ennélfogva idézések szabatosabb és könnyebb. Nála az első idyllium — *A vadász*, a második — *Violához*, a harmadik — *A vadász és Viola*, a negyedik — *A vadász és Echo*; az Orpheus panaszai közül pedig nála az első — *Orpheus keserve*, s a második — *Orpheus Plutónál*. Sőt az *Epigrammata* és *Peroratio* latin címeket is megváltoztatja s azt *Felülírásokkal*, ezt *Berekesztéssel* helyettesíti. Mindezeket az elnevezéseket a *Felülírások* kivételével Toldy szentesíti s az irodalom rendszert követi.

¹ Kazinczy Ferencz: *Zrinyinek Minden Munkája*. Két kötetben Pest, 1817. I. kötet 189 l. II. kötet 205 l.

Kazinczy a mellett a *Szigeti Veszedelem* közlésében is használ bizonyos megjelölést. Zrinyi, a mint tudjuk, Ariosto módjára, némely éneket elmélkedéssel vagy leírással nyit meg, melyek nem tartoznak ugyan szorosan az elbeszéléshez, de az emberek általános vagy a költőnek személyi vonatkozásainál fogva mindig érdekesek s az események folytatásához előkészítik a hangulatot. Kazinczy ezeket az elmélkedéseket és leírásokat az elbeszéléstől elválasztja azzal, hogy utánok a következő versek fölé oda teszi: *A Zriniász*; de ebbeli eljárásában sem elég szabatosságot, sem elég következetességet nem mutat, mert az elválasztást nem mindenütt jelöli meg, nem is mindig kellő helyen a maga egészében. Így mindjárt az *I. ének* segélyhívásából a négy első versszakot elkülöníti s az ötödik fölé írja: *A Zriniász*; holott még ez a szakasz is a hatodikkal együtt a segélyhíváshoz tartozik. A *II. énekből* megint elválaszt négy szakaszt s az ötödik felett ott a jelzés: *A Zriniász*; pedig ennek az elválasztásnak és jelzésnek semmi értelme nincs, mert a részlet nem általános bevezetés, hanem a budai Arszlán bég annyira fontos palotai kalandjának bejelentése, mely a legszorosabban összefügg az elbeszéléssel, különösen a kaland elmondásával. Ellenben Kazinczy a *III. ének* első versét az ember hiában való elhatározásáról és a *IV. ének* első tizenkét szakaszát a szerencse állhatatlanságáról és a nap fölkelteről elkülönítés nélkül adja, holott elmélkedő kitérések. A *VII. ének* négy első versét viszont az Osmán basa veresége és a Hamviván eleste hírének a császár táborába érkezéséről és a Demirhám felajdulásáról az elbeszéléstől elszakítja, az ötödiket már a *Zriniász* felírással jelöli; pedig ez a részlet csak a Demirhám fogadalmának és a vár megszállásának előkészítése. Ellenben a *VIII. ének* első tíz szakaszát a szép piros *Hajnal* megismerélyesítéséről, a keresztyének iránt való részvétéről és a Zrinyi magasztalásáról nem veszi külön, noha egészen kikerelkedő leírás. A *IX. ének* négy első verse, melyben a költő a kis készülettel való tengerre indulásáról és a kanizsai török hirtelen rajta-ütéséről megemlékszik, önmagától válik el; itt az ötödik szakasz felett éppen helyén a felírás: *A Zriniász*; míg a *X. ének* megnyitójában a négy első versnek az ötödiktől elválasztása hibás, mert mind az öt szakasz a szerenese változandóságáról szól. A *XI. ének* elején Kazinczy ismét elkülönít négy szakaszt, pedig csak a két első vers a szerencse káros voltáról általános elmélkedés, míg a harmadik már közvetlenül az elbeszélés folytatása. A *XIII. éneket* szintén hibásan töri meg, mert az isteni

végzés betöltésének hirdetése, a szigeti Zrinyi és Deli Vid sorsának előre segítettése öt szakaszba van bele foglalva; ennél fogva a négy első verset az ötödiktől elválasztani nem lehet. S ennek a felírása: *A Zriniász*, csak a hatodikhoz illik. A *XIV. énekben* viszont az első tizenkét szakaszt a költő képzelte tengeri útjából való visszatéréséről és üdvözlé- tére gyűlt barátai felsorolásáról nem különíti el, holott ennél a részletnél és a IX. ének kezdeténél lazább összefüggésben az eposz szerkezetével semmi nincs. Mind a kettő merő szemé- lyi vonatkozás. Ha a kiadó valahol tehetett, itt tehetett volna megkülönböztetést. Miért hagyta el? Úgy látszik, hogy az ily jelzések megtételében és mellőzésében csak szerkesztői szeszély és nem széptani elv vezette; mert különben annyi irodalmi ízléssel és műveltséggel, mint a mennyi Kazinczyban megvolt, több következetességet és szabatoságot lehetett volna kifejteni. A Kazinczy kiadásában egyéb eltérés nincs, mindössze még néhány szembeszökő sajtóhiba kijavítása.

Harmincz esztendő múlva, 1847-ben, megint új kiadásra volt szükség. SZÉKÁCS PÁL rendezte a Trattner-Károlyi czég megbízásából két kötetben.¹ Az első kötet az eposz tíz énekét, a második a hátralevő részt és az *Elegyes versezetek* két könyvét foglalja magában, mindenütt a Kazinczy czímezésé- vel, de az énekek elején az elmélkedések és leírások meg- jelölése és elkülönítése nélkül. A míg ebben hívebb az ere- detihez: addig másban sokat változtatott önkényesen rajta. Így mindjárt Zrinyi a maga művét nem *dedicálja*, hanem *ajánlja* a magyar nemességnek, előszavát nem *az olvasónak* írja, hanem *az olvasóhoz* intézi; több kikezdéssel közli és egész pontosan keltezi: «Chák-Tornyán, 1650 eszt.» Legalább az ország ne legyen többé kétségben az idő iránt. Azt Szé- kács Pál nem tudta, adatok hiányában nem is tudhatta, hogy az *Orpheus panasza*i 1651 előtt nem foganhattak, mert a költő felesége csak ennek az évnek áprilisában halt meg, pedig az előszót mindig a *kész* kötethez szokás írni; azt azonban kiadó létére tudnia kellett volna, hogy az irodalmi emlékeken változtatni nem szabad, mert minden változtatás az író eredeti egyéniségének köteles tiszteletébe ütközik és a munkája egyénies jellegének megrontására vezet. A leg- kevésbé szabad pedig változtatni oly lángésznek az alkotásain, mint Zrinyi, kinek minden sajátsága éppen tünemé-

¹ Székács Pál: *Zrinyi Miklósnak Minden Munkái*. Két kötetben. Második pesti kiadás. 1847. I. kötet 179 l. II. kötet *Az török Afium ellen való orvossággal* 181—387. l.

nves nagyságánál fogva kegyeletet érdemel, sőt követel. Minden változtatás, akár a mai szép ízléshez, akár a mai élő nyelvhez való közelebb hozás ürügyével a nagyobb simaság vagy megérthetőség végett történik: vétség a szükséges kegyelet ellen. Székács Pálnak, a ki *Az török Afium ellen való orvosságot* minden megjegyzés nélkül közli a maga keletes előszavú kiadásában, noha az 1660 augusztusának vége, Nagyvárad eleste előtt nem készülhetett, — úgy látszik, nem volt történeti érzéke sem az események meghatározására, sem az irodalmi emlékek megbecsülésére, nem volt tiszta tudata a kiadó kötelességének és jogainak hatáiról; azért több újítást követ el: a régi írásmód helyett az újat használja az eredeti kihangzáshoz való alkalmazkodás nélkül, sőt szóalakokat, ige- és névragokat is fölcserélget a maga önkényének egyszerű követésénél.

Ilyen előzmények után bocsátotta közre TOLDY FERENCZ KAZINCZY GÁBORRAL együtt az *Új Nemzeti Könyvtárban*, 1853-ban és ismét rögtön 1854-ben *Zrinyi Miklós Összes Munkáit* a költő képével és a csáktornyai vár rajzával.¹ A kiadás értékét különösen emelte az, hogy az író egyéniségét a maga egész mivoltában *először* mutatta be teljesen, mert ezzel az alkalommal jelentek meg először, *Az török Afium ellen való orvosságon kívül*, hadtudományi értekezései: *A vitézség circumstantiáiról*, az *Aphorismák* és *Centuriák*, a *Mátyás király életéről való elmélkedések* és a *Tábori kis Tracta*, Kazinczy Gábor gondoljai alatt a kötet második felében. De emelte az is, hogy a kötet első felében, a költői művek közlésében Toldy Ferencz ismert történeti érzékével, az irodalmi emlékek iránt való kegyeletes buzgóságával járt el. A bécsi kiadást követi híven, bár új írásmóddal, de a régi kihangzás szerint. Csak a beosztást változtatja meg, a mennyiben előbb a kisebb költeményeket közli egy csoportban, de könyvekre tagolás nélkül az eredeti sorrendben; aztán a *Szigeti Veszedelemet*, az énekek elején a Kazinczy elkülönítései nélkül, de a helyett rendszerint az énekek rövid foglalatával. Toldy e vázlatokban, melyek közül a legterjedelmesebb sem hosszabb *tizennégy* petit sornál, csak a legfőbb mozzanatokat emeli ki, sem az epikai események szerkesztésére és szerepének megokolására nincs tekintettel: de

¹ Kazinczy Gábor és Toldy Ferencz: *Zerinvári gróf Zrinyi Miklós Összes Munkái*. Első, a szerző kiadatlan prózai műveivel kiegészített kiadás. Pest, 1853. Negyedrétben, 420 hasábon. A költői művek 192 hasáb.

eleget mond legalább arra, hogy a közönség az eposzt nagyobb érdeklődéssel olvassa és tisztábban felfogja. A kisebb költemények egy csomóba foglalásával és előre helyezésével Zrinyi ajánlása és előszava messze esett volna a *Szigeti Veszedelem*től, ha az *Adriai Tenger Syrenája* szerint a kötet élén marad vala: Toldy azért közvetlenül az eposz elébe teszi, a cím alatt mintegy bevezetésül s közvetlenül az eposz után adja a *Berekesztést*. A mi ha nem is felel meg a bécsi kiadás rendjének, megfelel a tárgyi igazságnak és a széptani követelésnek, mert az ajánlás célja és az előszó minden kijelentése csaknem kizárólag a *Szigeti Veszedelem*re vonatkozik s a legszorosabban ahhoz tartozik. Toldy egész eljárása tehát menthető és megokolható: mégis helyesebb lett volna, ha a bécsi kiadás szövegével annak eredeti beosztását is megtartja. — — — — —

Már Kazinczy kiadásának is megvolt irodalmi hatása, s mindenesetre az ő érdeme, hogy Zrinyi az őt megillető helyre került az irodalomtörténetben. Míg Pápay Sámuel 1808-ban még csak annyit mond Zrinyiről, hogy «emlékezetre méltó azon derék vegyezettye» (t. i. a *Szigeti Veszedelem*) s a XVII. század «legjelesebb, halhatatlan nevű poétájá»-ul Gyöngyösit jelöli meg¹): Kazinczy *A magyar irodalom története* cz. kis értekezésében (1814.) már Gyöngyösi fölé helyezi Zrinyit. Követi őt ebben Kőlcsey is (Berzsenyi *Verseinek* bírálatában, 1817.), de csak a költő összes műveinek megismerése után hasonlíthatta össze oly alaposan Körner Zrinyijét a *Szigeti Veszedelem* hőseivel (1826.) Utána Toldy az első, ki 1828-ban már teljes érdeme szerint méltatja s idylljein kívül a *Szigeti Veszedelem*ből is nagyobb mutatókat közöl.²)

Még nagyobb hatása volt Toldy és Kazinczy Gábor Zrinyi-kiadásainak. Először ismét maga Toldy foglalkozott behatóan a *Szigeti Veszedelem* széptani méltatásával,³ utóbb legnagyobb epikusunk, Arany János fogott hozzá nagy költőtársa művé-

¹ Pápay Sámuel: *A magyar irodalom esmérete*. 391. l. Megjel. a Magyar Minerva IV. kötetül, Veszprém, 1808.

² Toldy F.: *Handbuch der ungarischen Poesie*. I. B. Pest u. Wien, 1828. a XXVIII—XXX. és 35—65. lapokon. — Jósika Miklós figyelmét is nyilván Kazinczy és Toldy méltatásai irányozták Zrinyire, midőn 1843-ban *Zrinyi a költő* czim alatt négy kötetnyi «regényes krónikát» írt róla.

³ 1853—54-iki egyetemi előadásai, melyeket előbb a Pesti Naplóban, utóbb *Magyar költészet története* cz. alatt adott ki. Pesten, 1854, és 2-ik kiadásban 1867, Heckenastnál.

nek fejtegetéséhez,¹ s bár a cím csak *Zrinyi és Tasso* viszonyát igéri s a dolgozat nincs is befejezve (csak a III. énekig terjed az összehasonlítás): Zrinyi más klasszikus példányait és forrásait is figyelemmel kíséri s mélyen bevilágít a költői alakítás és jellemzés művészetébe. Ép ily alapvető az a tanulmány, melyben Salamon Ferencz, a kitünő aesthetikus-historikus, *Zrinyi a költő* című értekezésében (1863),² majd *Zrinyi Miklós ifjúsága* című korrajzában³ ad történelmileg hű képet; s bár *Az első Zrinyiekről* írt nagy monographiája⁴ nem készült el teljesen, nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Zrinyire irányozza a közfigyelmet. Bizonyára ennek egyik eredménye *Szász Károlynak Zrinyi a költő* című «történeti költői beszélye» is, mely 1865-ben jelent meg.

Nyilván ezek a körülmények indították a későbbi jeles aesthetikust, GREGUSS ÁGOSTOT arra, hogy Zrinyi legkiválóbb alkotását a nagyközönségnek is érthetőbbé s így élvezhetőbbé tegye. Ezért a Heckenast Gusztáv által megindított *Magyar Remekírók* sorozatában kiadja a *Szigeti Veszedelemet*⁵ «a mai nyelvhez alkalmazva s magyarázó név- és szótárral ellátva». Nem minden kétkedés nélkül fogott a munkához. «A mai nyelvhez alkalmazni Zrinyi remekét; tehát megváltoztatni; tehát elrontani — kérdi az előszóban — szabad-e?» A kérdésre újabb kérdésekkel felel: hogy «minden változtatás egyszersmind rontás-e?» és — «bizonyos célra mégis el nem kerülhetetlen-e?» Majd azt bizonyítgatja, hogy a legsikerültebb műfordítás is eltér egyben-másban eredetijétől, s ki tagadná mégis a fordítások hasznát és szükségét. A németek a Nibelungen-éneket is lefordították a mostani német nyelvre, hogy a közönség is érthesse. A Zrinyiasz ugyan sokkal közelebb áll hozzánk s így könnyebben is érthető, mégis úgy véli, hogy míg tudósok számára «változtatlan, az eredetihez még netáni hibákban is szorgosan ragaszkodó hű kiadás kell, de a nagyközönségnek olyan, a melyet élvezhessen». Az élvezetet felvilágosítás, ezt magya-

¹ Arany értekezése akadémiai székfoglalóul készült (felolv. 1859 okt. 31-én), s nyomtatásban Csengeri A. Budapesti Szemléje VII. és VIII. kötetében, utóbb *Prózai dolgozatai* közt 1879-ben jelent meg.

² Salamon Fer. *Zrinyi a költő* című értekezése Arany *Koszorújában* (1863.) jelent meg.

³ Salamon Fer. *Zrinyi Miklós ifjúsága*. Kisebb történelmi dolgozatai közt. Budapest, 1875. Ráth Mór nál.

⁴ *Az első Zrinyiek*. Pest, 1865-ben Heckenastnál.

⁵ *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedeleme*. A mai nyelvhez alkalmazta s magyarázó név- és szótárral ellátta Greguss Ágost. I—II. köt. Pest, 1863. A *Magyar Remekírók* gyémántkiadásának IX—X. kötete.

rázat vagy módosítás által érhetni el. Ő e kettőnek előnyeit egyesíteni törekedett, akkép, hogy «a hol lehetett s a meny-nyire szabadnak vélte, módosította, de úgy, hogy az eredetit eredetiségéből ki ne forgassa»; másfelől — Budenz József segítségével — nyelvi és tárgyi magyarázatokat csatolt az eposz végére, szótári alakban, hogy könnyebben lehessen használni. Zrinyi előszavát természetesen mellőzte, e helyett a II. kötet elé a maga eljárását igazoló előszót adott, az I. kötet elé pedig a költőnek 1646-iki Wiedemann-féle ismert arcképét tette.

Nézzük már közelebbről a módosításokat. Greguss a «hősköltemény» minden éneke előtt rövid tartalmi kivonatot ad, a szövegben pedig a mostani kiejtést és nyelvszokást követi; ezzel tehát letörli nemcsak a költemény régiségének, hanem a költő egyéniségének, kiejtése sajátosságának bélyegét is. De nyelvi sajátságait is megmásítja, mert sokhelyt megváltoztatja a szórendet s az idegenszerű vagy feszes szófűzést, a hibásan írt neveket és idegen szókat visszaállítja eredeti alakjukba, továbbá «a homályos kitételeket — mint maga mondja — világosakkal, a megváltozott értelműeket a jelentésnek megfelelőekkel, a végkép elavultakat divókkal, a már szokatlan latinosakat magyarokkal (*subscribálás, penna, commendálás* helyett *aláírás, toll, ajánlás* stb.) váltotta föl». A hol csak teheti, igyekszik a költemény verselési hibáit is megjavítani: a sormetszet megtartásával s jobb rím alkotásával a verseket hangzatosabbakká tenni. Végül ezek után igen természetes, hogy a mit sajtó- vagy tollhibának néz, azt önkényesen kiigazítja s néha bizony e javítással alaposan el is rontja a szöveget, mint pl. a XII. ének 57. és 58. versszakában; midőn ugyanis a török sereg zúgó-lódik a szultán makacssága miatt, az egyik vitéz kifakad, hogy (az 1651-iki kiadás szerint):

Meg-aggot a chászár az ő elméjében . . .
Azt mondgya, hogy be megy erővel Szigetben,
Ha Török nem marad chak *egyis* életben.

Mettzen osztan várral, *mettzen* Chászársággal,
Ha ezt be-tölteny akarja haraggal.

Greguss ezt teljesen félreértve így javítja:

Ha török nem marad csak *egy kis* életben.
Messen aztán várral, *messen* császársággal,
Ha ezt betölteni akarja haraggal.¹

¹ A *mettzen*, mely a jobb kiadások helyes átírása szerint *metszen*, a kéziratban pedig *mecen*, — úgy látszik — Széchy-t is tévedésbe ejtette,

De lássunk néhány példát — csupán az I. énekből —
egyéb javításaiból is:

Az 1651-iki kiadásban :

1. vsz. 2. s. lácztottam szerelem-
nek édes versével.
12. vsz. 1. s. *Maga* te tekinch meg
kőrösztýén világot.
17. vsz. 4. s. Bekeséget, tisztessé-
get *nekik* adtam.
20. vsz. 3. s. Es küldgyed el aztot
Szultán Szulimán-
ban.
23. vsz. 3—4. s. Es ha idején eszben
nem veszik magok,
Örök átkom, hara-
gom *lészen* ű raj-
tok.
37. vsz. 4. s. Igy meg verém *Camp-*
sont ...
39. vsz. 4. s. Isten azon *benniünk*...
44. vsz. 1—3. s. *Igy* Szultán Szu-
limánnak Alecto
szollot,
Es az mely mérges
kigyotkezeben ho-
zot,
Azt á Szulimánnak
ágyában bochátot.
51. vsz. 2. és 4. s. És vezéreket
magával ki-hiva de-
vánra,
Ottan *nekik* beszélle
ilyen formára.

Greguss kiadásában :

- Játszottam szerelem édes *énekével*.
Ugyan tekintsd meg a keresztyén
világot.
Nekik békeséget, tisztességet adtam.
És küldjed el aztat Szulimán *szul-*
tánba.
És ha idején *nem* veszik észbe magok,
Lészen örök átkom, haragom ó-
rajtok.
Igy verém meg *Kanszul* ...
Isten azon *minket* ...
Szulimán *szultánnak* Alekto *igy*
szólott,
És egy mérges kigyót, *mit* kezében
hozott,
A Szulimán *császár* ágyába bocsá-
tott.
És a vezireket kihívá divánra,
Ottan ő beszéle *nekik* *ily* formára.

Így folytathatnók ezt véges-végig; de ez is elég, hogy
véleményt alkothassunk Greguss módosításairól. Szó sincs róla,
Zrinyi költeménye így több tekintetben szabatosabb s könnyeb-
ben megérthető; de Zrinyié lesz-e az, ha kiforgatva eredeti
alakjából, egészen modern ruhába öltöztetjük, a kor változó
ízlése s szeszélyes divata szerint való ruhába? A fenséges tar-
talom, ha a darabos vers és nehézkes nyelv koldus-mezében
fáradtságosabban közelíthető is meg, két-három ének elolvasása

mert a nyelvi jegyzetekben (l. 403. l.) így magyarázza: *szakítson*, holott
az a XVII. századi irodalomban többször előforduló szó nem egyéb,
mint népies összerántása ennek: *mit teszen?* Az idézett hely értelme
tehát: ha a szultán annyi emberének fölládozásával bolondul ragasz-
kodik akaratához, ő lássa, hogy mit csinál aztán a várral meg a csá-
szárságával.

után már annyira leköti figyelmünket, oly gazdag kárpótlást nyújt, hogy szinte megfeledezünk fogyatékoságairól. Az olvasó-közönség kényelme semmi esetre sem kívánhat akkora áldozatot, hogy a legnagyobb szellemek alkotásait, ha csak nyelv és verselés tekintetében is, meghamisítva juttassuk kezébe. Hiszen ha Greguss elvét követjük, akkor már Kazinczy és Berzsenyi, sőt a hozzánk még közelebb eső Kölcssey és Bajza sokhelyt feszes költői nyelvét is ki kell *jávitánunk*, hogy a mai olvasó könnyebben megérthesse. Hová vezetne ez? Akkor eljön az idő, a midőn Petőfi és Arany nyelvét is módosítani, *jávitani* kell, mert száz év múlva némely szólás-módjuk s talán éppen a legmagyarosabbak, akkor már nem lesznek közkeletiek, talán érthetők sem.

Greguss példája és irodalmi tekintélye másokat is megtevéstett. Mikor az iskolai tantervek mindjobban sürgetik a remekírók eredetiben való olvasását, SCHLATTER M. ALFRED, kassai főgymn. tanár, *Zrinyiász* czím alatt (1878) kiadja az ifjúság számára.¹ Csak az I., V., VI., VIII., IX. és XV. énekeket adja teljesen, a többit vagy rövidítve s tartalmi kapcsolatokkal, mint a II., III., IV. és XIV. énekeket, vagy csupán tartalmi kivonatban, mint a VII., X., XI., XII. és XIII. énekeket. *A szöveget azonban mindenütt Greguss javításai szerint közli*, a kit a jegyzetekben is nagyrészt követ. Bevezetésül a költő rövid életrajzát s a szöveg után az eposz széptani elemzését találjuk Toldy, Arany, Salamon s mások fejtegetéseinek felhasználásával. Nem lévén önálló munka, ezeket mint tényeket egyszerűen megállapítjuk, hozzátevé, hogy a kötetke 1892-ben második kiadásban is megjelent.

Irodalmi igénynyel lépett azonban fel az a kötet, melyben ABAFI LAJOS Zrinyi *Szigeti Veszedelmét* és kisebb költeményeit adta ki (1879) előszóval és magyarázó jegyzetekkel.² Abafi — előszava szerint — arra törekedett, hogy kiadását «az irodalomtörténet bűvára is használhassa, az olvasó-közönség is élvezettel forgathassa». Ezért nemcsak a mai helyesírást viszi bele a szövegbe, hanem «a hibás verset és szórendet, a hol könnyű szerrel lehetett, kiigazította, néhány latinos kifejezést magyar szóval helyettesített, de mindig óvakodott, hogy önkényt vagy erőszakot el ne

¹ *Zrinyiász*. A tanuló ifjúság részére földolgozta Schlatter M. Alfréd, főgymn. tanár. Kassa, 1878. Kiadja Maurer Adolf.

² *Grof Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelme és kisebb költeményei*. Magyarázó jegyzetekkel kiadja Abafi Lajos. Budapest, 1879. A Nemzeti Könyvtár IX. köt.

köveessen». A javításra különben — úgy hiszi — a költő maga is feljogosítja, mert maga megvallja, hogy műve javításra szorulna.

A javításban Abafi mindenesetre óvatosan járt el s korántsem ment annyira, mint Székács és Greguss; de a hol javít, rendesen átveszi Greguss változtatásait, a személynevek írásában s a jegyzetekben is őt követi: *Campson, Menethám, Tommem, Kajer* nála is *Kanszun, Mehmed khán, Tumán, Káhir*, a *cirkassok* és *zincsie*k is *cserkeszek* és *zendsie*k. A helyesírás változtatásával jár, hogy az *ű*, az (névelő), *hűtöt, szűvel, penig* helyett nála *ő, a, hitet, szívvel, pedig* szók állnak; de Gregustól átveszi a következő javításokat is (az I. é.-ben): *szultán Szulimán* (20. és 31. vsz.), *az ű panaszi*ra — *az ő panaszi*ukra (22. vsz.), *érkezik, beférkezik* — *érkezik, beférkezik* (32. vsz.), *beszélé* — *beszélte* (60. vsz.) stb. A többi összes szórendi és versbeli változtatásokat azonban, miket Gregussnál az I. énekben talál (s a többiben is sokszor), mellőzi s a szöveget a Toldy kiadása szerint adja; de a *mettzent* Greguss után ő is *messenre* javítja. Abafi kiadása egészben véve mégis hívebb a Gregussénál, de még korántsem hű, a *javítások*, bármily óvatossággal készültek, mégis csak változtatások. A költő szavaira való hivatkozás pedig félreértése az ő nyilatkozatának. A költő érzi, tudja, hogy verseiben, nyelvében sok a hiba; egyszerűen mentegetőzik tehát, hogy a *Szigeti Veszedelmet* nagyon rövid idő alatt írta, különben sem a poesis az ő mestersege, de szándéka volt megjavítani, csakhogy sohasem ért rá. Ez a nyilatkozat senkit sem jogosít fel arra, hogy a költő helyett elvégezze, a mit ő nem tett meg. Végre is művét nem az ő akarata ellenére s tudta nélkül adták sajtó alá, mint a Tasso *Gerusalemme Liberata*ját; ha tehát ő a meglevő hibákkal is érdemesnek tartotta a kiadásra, olyan-nak kell vennünk, a milyen, s így kell elbírálnunk.

Az önkényes javításoknak új irodalmi kiadással kellett véget vetni. A Heckenast örökét átvevő Franklin-társulat, midőn a Remekírók gyémántkiadásában újra kiadta (1880) a *Szigeti Veszedelmet*,¹ többé nem a Greguss-féle változtatással, hanem — Gyulai Pál utasítására — az első 1651-iki kiadás után adta a szöveget, Zrinyi előszavával és dedikálásával együtt, de az arczképet meghagyta; a Greguss

¹ *Szigeti Veszedelem*. Irta gróf Zrinyi Miklós. Az első 1651-iki kiadás után. Ötödik kiadás. Budapest, Franklin-társ. 1880. A *Magy. Remekírók* gyémántkiadásának IX., X. kötete egyben. (Tudtunkkal *Angyal Dávid* hasonlította össze a szöveget az eredetivel.)

magyarázó szótárának kétségkívül becses szó- és tárgy-magyarázatait pedig — újakkal bővítve — szétosztotta az egyes énekekhez, melyeknek elején új tartalmi kivonatot is adott. Bevezetés is van az I. kötet előtt, Zrinyi életrajza Toldytól. Ez tehát irodalmi kiadás, mely a mai helyesírás szerint adja ugyan a szöveget, de különben nem változtat rajta, azt a nehézséget pedig, a mivel a régi költői alkotás olvasása jár, a bevezetéssel és a jegyzetekkel igyekszik eloszlatni.

Ugyanezt a kiadást nyomatta le GYULAI PÁL az *Olcsó könyvtárban* (1895)¹ ugyanazokkal a jegyzetekkel s ugyan-csak Toldy életrajzi bevezetésével, melyet csak öt sorral told meg (a mit helyesebb lett volna jegyzetbe tenni), közölve benne, hogy Zrinyi prózai munkáit, melyeket először Kazinczy Gábor adott ki a Nemzeti Könyvtárban (1853.), *másodszor* a M. T. Akadémia hadtudományi bizottsága adta ki *Gróf Zrinyi Miklós hadtudományi munkái* címmel, *Rónai Horváth Jenő* honvédszázados bevezetésével és magyarázó jegyzeteivel, 1891-ben.

Hogy a kiadásokat teljesen felsoroljuk, még néhány iskolai kiadást kell megemlítenünk. Ezek egyike a *Magyar Könyvtár* című vállalatban jelent meg (1897)² Rövid bevezetés után az eposzt a hiteles kiadások alapján készült szöveggel adja, mai helyesírással és a rövidített helyeken tartalmi áthidalásokkal, a végén pedig a *Peroratiót* is hozzákapcsolva. Jegyzetek és fejtegetések nincsenek benne.

A másik a *Jeles írók iskolai tárá*nak egyik kötetéül jelent meg (1901.) ENDREI ÁKOS bevezetésével és magyarázataival.³ A szöveget az 1651-iki után készült kiadások alapján, mai helyesírással és teljesen adja, a *Berekesztéssel* együtt. A bevezetésben szól a költő életéről, az eposz forrásairól és mintáiról, közölve magyar fordításban Istvánffy *Históriájának* XXII—XXIII. könyvéből azt a részt, melyből a költő a történeti anyagot merítette. Minden egyes ének után bő nyelvi és tárgyi magyarázatok következnek, az egész Zrinyi-irodalom felhasználásával, továbbá összefoglalások és kérdések iskolai célra. Az eposz rövid szép-

¹ U. a. cím alatt, hatodik kiadáskép. Budapest, Franklin-társ. 1895. Az *Olcsó könyvtár* (szerk. Gyulai Pál) 349-ik számú.

² *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelem*. Budapest, Lampel R. (Wodianer) 1897. A *Magyar könyvtár* (szerk. Radó A.) 8. füzetéül. Két lapnyi bevezetés: (*Zrinyi a költő*) M. L.-tól. Az egész füzet 80 lap.

³ *Gróf Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelem*. Hősköltemény tizenöt énekben. Bevezetéssel és magyarázattal ellátta Endrei Ákos főgimn. tanár. Négy képpel. Budapest, Franklin-társ. 1901. A *Jeles írók iskolai tárá*nak LXXI. kötete.

tani fejtegetése s a Zrinyi-irodalom bibliographiája fejezi be a könyvet, mely minden előző iskolai kiadásnál teljesebb és használhatóbb.

Kevesebb igényű a harmadik, mely Szegeden jelent meg SZINGER KORNÉL bevezetésével és magyarázatával (1903).¹ Az egyes énekeket bő szemelvényekben, tartalmi kapcsolatokkal adja; jegyzetek és iskolai célra szolgáló magyarázatok egészítik ki a kis füzetet.

Igy vált Zrinyi nagy műve az irodalmi oktatás által is ismertebbé, s ma már megállapodott ítélete az irodalomtörténetnek, hogy a *Szigeti Veszedelem* régi irodalmunknak legkiválóbb, sőt Aranyig egyetlen igazán classikus becsű nagy eposza.

Két jelentősebb irodalmi kiadás fejezi be a Zrinyi költői munkáinak kiadását; egyik NÉGYESY LÁSZLÓÉ, mely a Wodianer-féle *Remekírók Képes Könyvtárában* 1904-ben², a másik SZÉCHY KÁROLYÉ, mely a Franklin-társulat *Magyar Remekírók* cz. kiváló vállalatában 1905-ben jelent meg. Négyesy Gróf Zrinyi Miklós válogatott munkái elrendezésében Kazinczy és Toldy kiadásait követi. A költeményeket nem az első kiadás sorrendjében adja, hanem — úgy mint Kazinczy — előbb a *Szigeti Veszedelemet* (csakhogy nem választja külön az elmélkedő bevezetéseket, és — mint Toldy — a *Berekesztést* mindjárt az eposz végéhez csatolja), aztán *Elegyes költemények* (Kazinczynál *Elegyes versezetek*) czím alatt a kisebb költemények következnek. Ezek czímeiben is jórészt megtartja a Kazinczytól eredő s Toldytól átvett czimeket: *A vadász*, *Violához*, *Arianna sirása* (Zrinyinél is), *Tityrus* és *Viola* (Kazinczynál: *A vadász és Viola*), *Vadász és Echo*, *Orpheus keserve*, *Orpheus Plutónál*; az *Epigrammák* (Kazinczynál: *Felülírások*) sorát a *Feszületre* írt költemény zárja be. Négyesy is megtoldja a kötetet, mint Kazinczy, *A török áfium ellen való orvossággal*, de mellőzi Forgách Simon ajánlását. A kötetet Zrinyi élet- és jellemrajza vezeti be s szöveg-magyarázó jegyzetek egészítik ki. A szöveg az első kiadás átirása a mai helyesírás szerint.

Eddig tehát valamennyi kiadásnak — közvetve vagy közvetlenül — az 1651-iki kiadás szolgált alapul. Széchy Károlynak a Franklin-társulat *Magyar Remekírói* első köte-

¹ A *Segédkönyvek a magyar irodalmi oktatáshoz* cz. vállalat 3. fülete. Szeged, 1903. Traub és társánál.

² Gróf Zrinyi Miklós válogatott munkái. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Négyesy László. Magyar művészek rajzaival. Budapest, 1904. Lampel R. könyvkeresk. (Wodianer F. és Fiai) r.-t.

tében adott Zrinyi-kiadása az első, mely az *eredeti kéziratok figyelembe-vételével* készült¹, annak a betűszerinti kiadásnak alapján, melyet a M. Tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának megbízásából már 1895-ben munkába vett, de a mely csak most — az ő halála után — készülhetett el teljesen. Széchynek e kiadása, mely csak a *Szigeti Veszedelemet* foglalja magában, életrajzi bevezetéssel és rövid magyarázó jegyzetekkel, a nagyobb közönség használatára készülvén, a szöveget mai helyesírás szerint átírva (de a kiejtés színezetét megtartva) adja, de vonal alatt a kézirat kitörült részeinek közlésével teszi becsesebbé. A *Szigeti Veszedelem* közkezen forgó összes irodalmi (s természetesen iskolai) kiadásai között mindenesetre Széchynek e kiadása a leghitelesebb, de mégsem a legeredetibb.

Zrinyi költői műveinek az elsónél (1651) is hitelesebb s legeredetibb kiadása egyedül az, melyet a költő kéziratai és saját javításai alapján a jelen kiadásban bocsátunk közzé. Ennek a kiadásnak története van, melylyel bővebben kell foglalkoznunk.

Zrinyi költői műveinek kéziratai csak a múlt évtizedben, könyvtárának fölfedezése után kerültek elő. Ez a könyvtár, melyet Zrinyi páratlan fegyver-, régi pénz- s egyéb gyűjteményével együtt *Tollius Jakab* 1660-ban csáktornyai látogatása alkalmával látott, s melyről humanista magasztalással szól², egyike volt akkor a leggazdagabb magánkönyvtáraknak. A classikus latin irodalom költőin és történetíróin kívül képviselve voltak benne a koráig terjedő magyar, latin és olasz irodalom költői, történelmi, politikai, hadtudományi, földrajzi, gazdasági tárgyú legjelesebb művei, sőt volt benne egy-két görög, horvát, spanyol és török nyomtatvány és kézirat is. A költő által 1662-ben készített lajstrom 11 csoportban 404 nyomtatványt és 16 kéziratot sorol fel, melyek ékes bizonyyságot tesznek a nagy költőhadvezérnek nemcsak tudományszeretetéről, hanem nagy műveltsége- és alapos tudományos készségéről is. Halála után a könyvtár — egyéb gyűjteményével és vagyonával együtt — fiára, *Zrinyi Ádámra* szállt, ki azt kegyelettel

¹ *Báró Balassa Bálint és Gróf Zrinyi Miklós.* Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta *Széchy Károly.* Budapest, 1905, a Franklin-társ. kiadása. Az életrajzi bevezetésben (142. lap) maga is mondja, hogy a *Szigeti Veszedelemet* «ebben a kiadásban a költő eredeti kéziratának magajavitotta tisztázatából közli.»

² *Jac. Tollii: Epistolae Itinerariae.* Ed. Christ. Henneius. Amstelodami, 1700. 237. s köv. l.

örizte, sőt tetemesen szaporította is. Midőn 1691 aug. 19-én a zalánkeméni ütközetben elesett, a becses gyűjtemények a könyvtárral együtt özvegyének, Lamberg Mária Katalin grófnőnek birtokába jutottak; tőle aztán második férjétől, gr. Wlassin Miksa Ernőtől származott leánya, Leopoldine s ennek férje gr. Daun Henrik örökölték. Így jutott Zrinyi nagybecsű könyvtára (s vele kézíratai) ez idegen főúri családnak Morvaországban fekvő vötteai várkastélyába, s itt is maradtak több mint másfélszáz esztendőn át teljesen elfeledve, míg egyszer Szluha Lászlónak alkalma nem nyílt megtekinteni s így fölfedezni.¹ (1880.) Ez értesítés kapcsán a Történelmi Társulat a tulajdonos Daun grófhhoz fordult, a ki készséggel megküldötte a könyvtár jegyzékét; az 1881 szeptemberében a könyvtár tanulmányozására Vötteaubá küldött Csonotosi János azonban semmit sem végezhetett.² Tíz évig aztán semmi sem történt ez ügyben. A tulajdonos halála után (1890 okt.) özvegye az összes ingóságokat eladta, s mire a Nemzeti Múzeum kiküldöttje, Majláth Béla könyvtárőr odaért, már bécsi antiquariusok kezében volt a könyvtár, ezektől pedig nem tudta megszerezni³; utóbb Zrinyinek egész könyvtárát kézírataival együtt a horvát országos kormány szerezte meg a zágrábi egyetemi könyvtár számára.

Pedig a gyűjtemény s főkép a kéziratok éppen a magyar irodalomra nézve megbecsülhetetlen értékűek. Tudta ezt Kende S. bécsi antiquarius is, ki *Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi* cím alatt⁴ egy 88 lapra terjedő kötetben — irodalomtörténeti bevezetés kapcsán — részle-

¹ Toldy László felolv.: *Szluha László és a Zrinyi-könyvtár*, a Tört. társ. 1880. máj. 7-iki ülésén; megjel. külön kiadásban.

² Majláth Béla: *Zrinyi, a költő, könyvtára* cz. akadémiái felolvasásában azt mondja: hogy Csonotosi «közbejött akadályok miatt a könyvtárban néhány negyedóránál tovább nem időzhetett». Akad. Értesítő 1891. 400. l.

³ Felolvasásában azt mondja: «Az áldozatkészség daczára, melylyel mind a magas közoktatási Ministerium, mind a M. N. Múzeum igazgatója az országos könyvtár törekvését e csakis reánk nézve érdekes könyvtár megszerzésében támogatta, e törekvésünk sikertelen maradt». (Id. h. 416. l.) A következés megmutatta, hogy föltevésében csalódott: a Zrinyi-könyvtár másoknak is volt olyan érdekes, hogy többet ígérve, megvehették.

⁴ Teljes czíme: *Bibliotheca Zrinyiana. Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi. Ein Beitrag zur Zrinyi-Literatur. Mit Literar-Historischer Einleitung. Mit dem Portrait des Dichters nach E. Wiedemann, einem Facsimile und einer Stammtafel.* Wien, 1893. Verlag von S. Kende. XIX. és 89. l.

tesen ismerteti Zrinyi könyvtárát s teljes mértékben fel-
tűnteti annak fontosságát. A kéziratok közt talált *Charikliá-*
fordítás nem bizonyult ugyan — mint Majláth után Kende
is hitte — Zrinyi munkájának, de a többinek irodalmi
jelentőségét kellő szakértelemmel méltatja: igen szemesen
kutatja Zrinyi érdekes bejegyzéseit az egyes könyvekbe,
a költő eredeti kéziratából teljesen közli a fia halálára írt
szép elegiát (melyet Majláth csak Szluha L. régi másolatá-
ból közölt), s Majláthnál sokkal jobban felismeri a *Szigeti*
Veszedelem kéziratának rendkívül nagy irodalmi becsét és
fontosságát.¹

A Kende-féle kiadvány a 41—42. lapokon ekkép ismer-
teti a *Szigeti Veszedelem* kéziratát,² mely a Zrinyi eredeti
könyvjegyzékében a VII. csoport 57. sz. alatt van felvéve:

Eredeti kézírata³ a legkiválóbb magyar műeposznak.
Czímlapján ez a felirat van: ADRIAI TENGERNÉK SYRENAYA.
348 beírt lap (3 számozatlan és 184 számozott, köztük 13
üres levél, az 56-ik lap át van ugorva); ívrétalak, perga-
mentkötés.

Tartalma:

1. *Idilium*. (Kazinczynál: A vadász.)⁴ 71 négysoros
versszak.

2. *Idilium*. (Kazinczynál: Viola.) 36 négysoros versszak.

3. *Obsidio Szigethiana*. (Szigeti Veszedelem.) Eposz
15 énekben.

4. *Arianna sirása*. 37 négysoros versszak.

5. *Fantasia poetica*. (Kazinczynál: A vadász és Viola.)
24 különböző sorú versszak.

6. *Te ki gyönyörködöl . . .* kezdetű, cím nélkül.
(Kazinczynál: A vadász és Echo.) 8 különböző sorú verssz.

7. *Orfeus*. (Kazinczynál: Orpheus keserve.) 25 négy-
soros versszak.

¹ Majláthot inkább a könyvek érdekelték; a kéziratok közül leg-
többet foglalkozik felolvasásában a *Charikliával*, mert azt hitte, hogy
ebben Zrinyinek ismeretlen munkáját fedezte föl, s míg ennek ötödfél
lapot szentel, a *Szigeti Veszedelem* kéziratával mindössze fél lapon végez.

² Az eredeti kézirathoz nem férhetvén, ismertetésében a Kende-
féle kiadványra és Széchy Károlynak a M. T. Akadémia irodalomtör-
téneti bizottságához intézett (s alább egész terjedelmében közlött) kiadvá-
nyára vagyunk utalva.

³ Majláthnál szabatosabban: «A kézirat Zrinyi Miklós íródeákjának
az írása.» (Id. k. 408. l.)

⁴ A zárjelek közt levő címek Kendénél nem egészen pontosak,
azért egyöntetűség kedvéért mindenütt a Kazinczy által adott címeket
idézzük.

8. *O nagy Abissusnak* . . . kezdetű, cím nélkül. (Kazinczynál: Orpheus Plútónál.) 5 versszak, 6 és 8 soros.

9. *Epigrammák*. (Attila, Buda, Szigeti Zrinyi Miklós, Deli Vid Sarkovich, Radivoi és Juranich Vaidák, Farkasich Péter.)

10. *Feszületre*. 13 négysoros versszak.

«Ez a kézirat, mely — a Kende-féle kiadvány bevezető ismertetése szerint¹ — a legnagyobb valószínűség szerint a költő kézipéldánya, Zrinyi kitűnő költői munkájának szövegkritikai megítélése tekintetében megbecsülhetetlen értékű. Nem tekintve ugyanis a számos széljegyzetet, melyekkel költeményének egyes helyeit igyekszik megvilágítani, itt csak azokat a feltűnőbb eltéréseket említjük meg, melyek a kézirat és az 1651-ben megjelent első kiadás közt vannak. A *Szigeti Veszedelem* I. é. 97. versszaka pl. a kéziratban át van húzva, de még olvasható. A II. é. 5—7. versszakai szintén ki vannak törölve, és sem ezek, sem az előbbi versszak nincsenek meg az 1651-iki kiadásban. A VI. é. 113. versszaka is át van húzva és mással pótolva. A XIV. é. 4. és 5. versszakai ki vannak törölve, de még olvashatók, a 6—12. versszakok pedig egészen mások mint a nyomtatásban.² Többé-kevésbé lényeges eltérést még számtalan helyen találunk a rendkívül érdekes, külsőleg szépen írt és a legjobb karban levő kéziratban.»

A kisebb eltérések pontosan föl vannak sorolva kiadásunk jegyzetében, ezekkel tehát itt nem foglalkozunk; de szóvá kell tennünk a nagyobbakat.

Mint már e Bevezetés elején említettük, Zrinyi azzal menti «verseinek fogyatkozásait» és egyéb «csorbáit», hogy «soha meg nem corrigálta munkáját». Valóban, költeményeinek nemcsak nyelvén és verselésén nem javított (pedig ezekre vonatkoznak a «fogyatkozások és csorbák»), hanem — a mi sokkal fontosabb — teljesen érintetlenül hagyta eposzának alapeszméjét, szerkezetét és jellemzését.³ Még olyan hézagot sem pótolta, a mit maga is annak jelzett; így a II. ének végén, mely valamennyi között a legrövidebb, a kéziratban megjegyzi, hogy «*It ennihány Uers hea*», s még sem írja meg a hiányzó verseket. Legfeljebb — mint

¹ L. id. m. X—XI. lapjait.

² Majláth id. h. 408—9. l. közli a II. é. 5—7. versszakait, s a XIV. é. 5. versszakát az utolsó szavak híján; Kende kiadványában nemcsak a II. 5—7., hanem a XIV. 4—5. versszak is teljesen megvan, német fordításban is.

³ Széchy K. Gr. *Zrinyi Miklós*. II. k. Budapest, 1898. 6. lap.

föntebb láttuk — kitörül egy-két versszakot. A XIV. ének bevezetése azonban olyan volt, melyet nem lehetett meghagynia. Mikor ugyanis képes beszéddel elmondotta, hogy a tengeren szerencsésen átjött és a kikötő felé tart (vagyis midőn — Széchy magyarázata szerint¹ — «a munka nehezen átesett és céljához közeleg»): a kéziratban felsorolja barátait, kik a parton nagy örömmel üdvözlík; ezek között vannak Lippay György érsek, Bottyán Ádám, Nádasdy Ferencz, Csáky és Eszterházy László, Homonnai Gyurkó. Öt-hat év óta azonban — mint Széchy részletesen kimutatja² — sok változás történt az országos és magánviszonyokban, a mik a költő érzelmeit is megváltoztatták. Ezért már a kéziratban kitörli az érsekről szóló 4. és 5. versszakot, a nyomtatás előtt pedig (vagy már annak folyama alatt) a többit is mind elhagyja s a régi 4—12. versszakok helyett újakat ír: a 4—9. versszakokban igen meleg hangon s büszkén, de balsejtelmekkel szól öcscséről, Zrinyi Péterről (kivel 1646 elején perben állt, de azóta kibékült), a 10—12. versszakokban pedig Wesselényit és Bottyánit üdvözli s «száz másokat» is köszönt. Ez az egész bevezetés azonban olyan subjectív kitérés, a mely semmikép sem érinti az eposz cselekvényét, s a mű egysége érdekében legjobb lett volna a költőnek akár egészen elhagynia.

Ép így elmaradhatott volna az a versszak, melyet a XIV. ének végéhez toldott Deli Vid dicsőítésére s az az ötsoros versszak, melyben a XV. ének végén Zrinyit magasztalja. Figyelemreméltó, hogy az 1651-iki kiadásban *ez a két versszak nincs számozva és dűlt betűkkel van szedve*. Úgy látszik, ezeket is a nyomtatás előtt vagy éppen nyomtatás közben szúrta közbe a költő, mert *a kéziratban mindkét versszak hiányzik*. E subjectív toldalék nélkül bizonyára ellehetne mindkét ének s bár egy-két kifejezése előfordul a költemény más helyén is (Széchy ez alapon meri Zrinyiének mondani³): éppen nem lehetetlen, hogy a költemények ismeretlen sajtó alá rendezője toldotta oda a henye versszakokat. Mert feltűnő, hogy ezek nélkül mind a XIV-ik ének (a 114-ik versszakkal), mind a XV-ik (a 108-ik versszakkal) úgy végződik, hogy csak ez az egy-egy versszak jut a lapra (a mire más költemények és énekek végén nincs eset); ezt a sok üres helyet pedig a nyomdai ízlés ma is

¹ Zrinyi id. életrajza, I. köt. (1896) 161. lap.

² U. o. 164. s köv. I. s a II. köt. (1898.) 10. s köv. I.

³ Zrinyi id. életrajza, II. köt. (1898.) 18. lap.

igyekszik elkerülni, s a Zrinyi könyvét díszesen kiállító nyomdásznak: «császár ő Felsége könyvnyomtatója»-nak már bizonyosan volt ez iránt érzéke. Nem lehetetlen tehát, hogy az ő sürgetésére kellett az üres helyeket egy-egy versszakkal betölteni, de a sietségben elfeledték ezeket megszámozni. Vagy talán ekként is s a dült betűkkel is jelezni akarták a többi szövegtől való különbözést, a minthogy a könyv más helyén ilyen írás csak a tartalmat jelző hosszú címeknél fordul elő.

Majláth felolvasása (1891.) s még inkább Kende S. kiadványa (1893.) az irodalomtörténet művelőit rendkívül érdekelte és módfelett meglepte.¹ Széchy Károlyt, ki a *Képes Irodalomtörténet* számára ép akkor írt Zrinyiről nagyobb tanulmányt, kétszeresen érdekelte, s mivel Zrinyi könyv- és kéziratgyűjteménye már akkor Zágrábba került, a magyar kormány közbenjárásához kellett fordulnia, hogy innét tanulmányozás végett kikölcsönözhesse nemcsak a kéziratokat, hanem a könyvtár több kötetét is. 1894. januárjában már kezében volt minden, a mit kért. «Alig olvasta át őket, a mikor a forgalomban levő kiadások száz és száz apró hibája és eltérése miatt a *Zrinyi költői műveinek első teljes és hű* kiadására vállalkozott s alig határozott erről az Akadémia, a *Magyar Történeti Életrajzok* akkori szerkesztője, Szilágyi Sándor, Zrinyi Miklós életrajzának megírására szólította föl.²

Ezek a *Zrinyi költői művei* jelen kiadásának és a költő életrajza megírásának történeti előzményei.

Széchy úgy hitte, hogy *Zrinyi költői műveinek* kritikai kiadására első sorban a M. Tud. Akadémiának lehet igénye, sőt joga, annyival inkább, mert csak nem rég (1891.) jelentek meg kiadásában *Zrinyi hadtudományi munkái* is, Rónai Horváth Jenő honvédszázados bevezetésével és szövegmagyarázatával. A mint tehát áttanulmányozza a Zrinyi-kéziratokat s megállapítja a kiadás tervezetét, egy Kolozsvárott 1894. október 28-án kelt beadványt intéz az Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságához. Ezt a beadványt, mivel nemcsak a kiadás történetéhez tartozik, de ezt több tekintetben előlegesen ismerteti is (s így fontebbi ismertetésünket kiegészíti), egész terjedelmében ide iktatjuk:

¹ Kende S. gondoskodott, hogy kiadványa mennél szélesebb körökben elterjedjen, s ezért nemcsak a közönyvtáraknak és intézeteknek, hanem az irodalomtörténet és történelem művelőinek is megküldötte.

² Széchy K. *Gr. Zrinyi Miklós*. I. köt. Budapest, 1896. Előszó VIII. 1.

Tekintetes Bizottság!

Pár esztendő múlva harmadfél száz éve lesz, hogy *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelme* apróbb költői műveivel első kiadásban megjelent. Már e kiadás is, melyből el eddig az egész országban 11 példány ismeretes, az akkori sajtó tökéletlensége, a helyesírás ingatagsága s a javítás gyakorlatlansága miatt fölötte hibás, mert tömérdek hangtani, helyesírásbeli, ragozási és szóbeli eltérése van a költő tisztázott, *vöttawi kézirati példányától*, melyet maga igen gondosan és igen szemesen általnézett és végig javított, s ezzel nagy alkotása kétségtelen erejű szövegeként hitelesített. Már ezek az eltérések szinte teljesen kivetköztetik az első magyar műeposzt a dunántúli nyelvjárás jellegéből, melyet pedig Zrinyi híven és következetesen megtart kéziratában; de a mellett sokat rontanak nyelvén, verselésén, rímelésén, sőt értelmén is. A többi kiadás pedig, még a Toldy-féle is, annival rosszabb, úgy hogy immár *alig van a Szigeti Veszedelemnek versszaka*, mely változást ne szenvedett volna. Minden énekben *százával* fordul elő a kisebb-nagyobb hiba, úgy hogy a lángszellem e legbecsesebb hagyatéka lassan-lassan teljesen meghamisult. Nem lehet itt helye, hogy ez eltéréseket összeállítsuk, mert akkor íveket és íveket kellene írunk; de mutatóba jellemzésül néhányat mégis közlünk, hogy a Tekintetes Bizottságnak sejtelve legyen a nyomtatott és kézirati szöveg különböző voltáról; a költő például szinte kivétel nélkül ő, ök, őket helyett *ű, űk, űket*, keresztyén helyett *köröszlént*, ből-ből, tól-tól helyett *bűl-bűl, tűl-tűl* alakokat ír s olvasmányának hatása csak ritkán nyomja el nyelvjárásbeli következetességét. Az effélék ugyan apróságoknak látszanak: de az egész köteten keresztül egészen más hangszínezést adnak. S a nyomtatásban tömérdek alkalmal fordul elő kötőszók vagy igekötők beszúrása vagy kivetése, a hol a költő kézirati példányában éppen ellenkezőleg áll; s tömérdek számmal fordul elő a verselés- és rímelésbeli, meg az értelmi eltérés, mindég a nyomtatás hátrányára. A nyomtatott szövegben például Mehmet Skander bégnek azt mondja:

III. 21. v. Gyalázatos hirrel Bosznában indulnék...

A kéziratban pedig:

Gyalázattal híres Bosznában indulnék.

III. 44. v. Nem fél keresztyéntül beszéli föl szóval...

A kéziratban:

Nem fél *köröszléntül* beszéli *fönszóval*.

- IV. 7. v. Örölsz Zrini Miklos, Törököt meg veréd ...
A kéziratban:
Örölsz Zrini Miklos, Törököt *megverted*.
- V. 4. v. Soha még mi reánk nem jutott szégyenség ...
A kéziratban:
Soha még mi reánk *nem jüt rút szégyenség*.
- V. 27. v. Hartzolnunk peniglen nem akarmi okért
Kel, hanem keresztény szerelmes hazánkért ...
A kéziratban:
— — *szerelmes körösztény hazánkért*.
- VI. 20. v. Alázd meg magadat ad meg ezt az várat,
Mellyet semmiképpen többől meg nem tarthatsz.
A kéziratban:
Alázd meg magadat, ad meg *eszt az Várot*
Mellyet semmiképpen *te meg nem tarthatod*.
- VI. 26. v. Talán van, ki biztat, téged füst azokkal ...
A kéziratban:
Talán *van oly*, ki biztat, téged *füst szókkal*.
- VI. 103. v. De Vid mint kűszikla ál az habok közöt ...
Nagy fegyver szélvészkel kemény paysa megtölt ...
A kéziratban:
De Vid mint kűszikla ál az *habok előtt* ...
Nagy fegyver szélvészkel kemény *paisa tölt*.
- VII. 5. v. Hogy magamtul hartzon tégedet elhadgyalak
És Kaur kardgyának praedául talallyak?
A kéziratban:
Hogy magamtul harczon *tégedet elhadlak*
És Kaur kardgyának *praedául hadgyalak*.
- VII. 59. v. De Stipán Golemi tüle meg nem ijet,
Nézi ellenségét, s mint töll áll szél előtt.
A kéziratban:
De Stipán Golemi tüle meg nem *iét*,
Mint töly szél előtt áll nézi ellenségét.
- VIII. 15. v. El veszet kezem miát Uluduveidar,
Szélös Aegyptomban nekem eset kis kár ...
A kéziratban:
Elveszet kezem *miat* Uluduveidár,
Szeles Bgyptomi, nekem eset kis kár.
- IX. 1. v. Hova ragattattam én könyű pennámtul ...
A kéziratban:
Hova *ragattatom*, én, könyű pennámtul?
- X. 93. v. De Demirhám ront, bont, de veszti az népet,
Csak nem maga rontya Keresztény sereget ...
A kéziratban:
De Demirhám ront, bont, de veszti az *népét*,
Csak nem maga rontya *körösztény seregét*.

X. 106. v. Ők pedig körülé, mint orosz lány kölkök,
Vigadnak örülnek, s neki hízeltködnek . . .

A kéziratban :
Űk pedig körülé mint orosz lány *kölkek*,
Vigadnak örülnek s *neki hízeltködnek*.

XII. 90. v. Es így szolla társának : o, szívem gyöngyöm,
O, szemem világa, o, én jobbik lelkem !

A kéziratban :
És így szolla társának : o szívem *gyöngyem*,
O, szemem *világja*, o, én jobbik *lőlkem*.

XIII. 9. v. (Toldy-féle kiadás) :
Száll Márs ő *szüvében*, s nem mint más, sirással
Vagy nyomorult főcske hosszú jajgatással
Csak ohajtva társát . . .

A kéziratban :
Szál Márs *ű szüvében*, s nem mint más sirással
Vagy nyomorult főchke hoszu iaigatással
Chak *ohajtja* társát . . .

Az efféle változatoknak, melyek mindég vagy a gondolatot teszik hatásosabbá, vagy a kifejezést szabatosabbá, vagy a rímet jobbra és elfogadhatóbbá, vagy pedig éppen az értelmet igazítják meg, énekenként hosszú sorozata állapítható meg.¹ A költő kézirati példánya nemcsak kiadásainak botlásait tisztázza, de szellemét a maga eredetiségében és hűségében tárja elénk : azért annak kiadása elmulasztatlan kötelességünk. Ha már megesett rajtunk magyarokon a Nemzeti Múzeum kiküldött tisztviselőinek könnyelműségéből, hogy Zrinyi szellemi hagyatéka idegen kézbe került : legalább azzal hozzuk helyre a vétket, *hogy hű, pontos és teljes kiadásáról mi gondoskodjunk*. A költő iránt való kegyelet és a magunk iránt való becsület egyiránt követelik tőlünk ! S az Akademiának nemcsak kötelessége, de hivatásánál fogva joga is, hogy a kiadást ő vegye kezébe.

A mellett a költő kézirati példányának becsét és érdekét rendkívül emeli, hogy belőle az eposz készültének idejét meg lehet határozni ; hogy a XIV. ének bevezető 12 szakasza egészen más ; úgy látszik, a költő csak a revisio alkalmával változtathatta meg : az eredeti bevezetés, a mint az ide mellékelt és visszavárt másolat mutatja, személyi és történeti vonatkozásainál fogva igen értékes ; azonkívül emelik a széljegyzetek, melyekkel a költő sokszor a történeti forrására utal. Például, hogy csak egy-két helyet említsünk : a *Szigeti Veszedelem* első énekének 59-ik verséhez Tamma

¹ L. a *Szöveg-eltérések* cz. jegyzeteket.

kilétének megfejtéseként oda veti: «Schaci Ismaelis filius, in hunc iuxta conatum arma moverat Suliman. Vide Jacobum Boysardum in vitis Sultanorum.» A 62-ik versszakban pedig a török kifejezést *Nisa egim* kihúzza és helyébe a *török deákat* teszi; széljegyzetül aztán mellé írja: «Cancellarius, vide Istvánffy lib. 17. 272. numero 20.» A nyolczadik ének 15-ik versében az *Uluduweidár* magyarázataként széljegyzetül odateszi: «Nomen arabicum, id est magnus militiae Praefectus. Vide Joannem Jacobum Baisardum: folio 178. Tommabei vita.» Tehát Zrinyi előtt nem Leunclavius állt, a mint Thury József állítja. (Irodalomtört. közl. 1894. 130. l.) Ilyféle felvilágosító jegyzete egész csomó van.

Tekintetes Bizottság! Évek óta foglalkozom egyetemi előadásaimban és irodalmi kutatásaimban Zrinyivel; fölfedezett kéziratai a magyar kormány és horvát bán közbenjárására a f. évi januártól tanulmányozás végett kezeimben vannak eredetiben. *s a hű, pontos és teljes kiadás számára immár az utolsó vonásig szabatos másolatban.* A bevezető kritikai tanulmánynak, valamint a forrástörténeti összehasonlító irodalmi és nyelvtudományi jegyzetek feldolgozásának anyaga már együtt, csak Zágrábban kell még egy-két hetet töltenem a Zrinyi-könyvtár maradványainak bejegyzései végett: *úgy hogy a költő összes verses művei végre hozzá méltó kiadásban 1895 május 1-re sajtó alá mehetnek.* A kötet az első kiadás történeti rendje szerint magában foglalja mindazt, a mi ebben benne van; azonkívül *Orpheus siralma* után *Elégiáját* fia haláláról s epigrammái közt *kiadatlan versét a szerencséről* (*Assai ben balla, a chi la fortuna suona*), valamint *versét az idő hatalmáról* (*Az Idő és Hírnév*) a Centuriák végéről. A *Chariklia*-fordítás, melyet Majláth Béla az Akadémiában a Zrinyi kísérleteként mutatott be, fájdalom, *nem az övé.* Szelleme, nyelve, verselése egészen elűt a költőjétől; már maga az, hogy *150 nagy oldalon egyetlen sormetszeti hiba sem fordul elő*, nyilván ellene dönt. Az egész kötet a *Régi magyar költők* tárának alakjában 16, az első kiadás formájában, melyet mi jobban szeretnénk, 20 ív lesz, a bevezető tanulmánynyal és jegyzetekkel együtt 32—36 ív.

Van szerencsém ezt a kiadást, mely Zrinyire egészen új és tiszta világot derít, a Tekintetes Bizottságnak elfogadás végett felajánlani.

Kolozsvár, 1894 október 28.

Széchy Károly.

Az Irodalomtörténeti Bizottság — 1894 nov. 5-én tartott ülésében¹ — az előadó javaslatára a következő határozatban fogadta el Széchy ajánlatát: «A bizottság a felolvasott tervezetből teljes meggyőződést szerezvén az iránt, hogy Zrinyi Miklós költői műveinek hű, pontos és teljes kiadása a költő által sajátkezüleg javított kézirat alapján mulhatatlanul szükséges: Széchy Károly úrnak a kiadásra nézve benyújtott tervezetét s ajánlatát egyhangúlag elfogadja. A kiadás alakjára nézve elhatározza, hogy az az első kiadáséhoz legyen hasonló, a tartalom egészítettessék ki a kiadatlan versekkel s az egész bevezető tanulmány nyal s jegyzetekkel láttassék el. Széchy Károly úr a kiadás elkészítésével megbizatik, az előadó pedig utasittatik, hogy a költségek egy részét a jövő évi előirányzatba vegye föl.»

E határozat alapján nyerte Széchy Károly a megbízást *Zrinyi költői műveinek* kiadására s a munkához azonnal hozzá is látott, úgy hogy egy év múlva — az Irodalomtörténeti Bizottság 1895. évi okt. 28-án tartott gyűlésén — az előadó már azt jelenthette, hogy «a Zrinyiász kiadásából a szöveg teljesen ki van nyomva² s a jegyzetek és bevezetés³ kéziratát is rövid időn be fogja küldeni Széchy Károly». A Bizottság «*Zrinyi költői művei* kiadásának előhaladását örömmel vette tudomásul s a szerkesztő tiszteletdíjában 300 frtnak kifizetését jóváhagyta».

Az előadó jelentése azonban kissé korai volt, mert ugyanő az 1897. évi okt. 23-án tartott bizottsági gyűlésen azt jelenti a Zrinyiász új kiadásáról, — «hogy Széchy Károly a Zrinyi-féle szöveget revideálva beküldötte s nyomhatónak mondotta. Mivel azonban az általa kiigazított hibák közül egynéhány javítatlanul maradt a nyomdában s azokon kívül is fordult elő néhány kérdéses hely, a melyek szükségessé teszik, hogy Széchy Károly az egész szöveget még egyszer összehasonlítsa a kézirattal: a revisio mindkét példányát elküldetett neki. Reménylhetőnek mondatott, hogy ezekkel együtt végre a Bevezetés és Függelék kézírata is minél előbb meg fog érkezni».

Az 1897 decz. 6-iki ülésen mindjárt első tárgylal jelenti az előadó a Zrinyiász kiadásáról, hogy «a szöveg imprima-

¹ Az ülésen jelen voltak: Szász Károly elnök, Szilády Áron előadó és Badics Ferencz, Bánóczi József, Beöthy Zsolt, Hellebrant Árpád, Nagy Gyula, Pasteiner Gyula, Szilágyi Sándor, Zichy Antal és Volf György biz. tagok.

² A «ki van nyomva» az alábbiakból kitünőleg nyilván tollhiba, e helyett: «ki van szedve».

tural ellátva a nyomdában, csupán a papírra való várakozás hátráltatja a nyomás megkezdését. A mi a Bevezetést és jegyzeteket illeti, azok kézírata még nem érkezett meg s Széchy Károly a mai napon azt sürgönyzi, hogy: *készül, de még nem kész*. A Bizottság a jelentést tudomásul vette s utasította az előadót, hogy «a kiadást, a mennyire lehet, siettesse».

De hiába siettette. A következő — 1898. márczius 28-iki — ülésen ismét csak azt kellett jelentenie, hogy «Zrinyi Miklós költői műveinek szövege már ki van nyomva, azonban a Bevezetést és a jegyzeteket Széchy Károly még nem küldötte meg s utasítást kér arra nézve, hogy ha ezek beérkeznek, a bírálatnak lehető gyors eszközlése iránt miképen járjon el?» A határozat szerint: «A Zrinyi M. költői műveihez írt Bevezetés és jegyzetek bírálatának teljesítése az előadó kötelességévé tétetik s utasítatik, hogy a kézirat beküldését sürgesse s a bírálat eredményéről tegyen jelentést.»

Még kétszer szerepel ez évben a Zrinyi-kiadás ügye a Bizottság jegyzőkönyveiben: 1898. nov. 4-én, midőn az előadó jelenti, hogy «Széchy Károlytól ismételt sürgetésre sem nyerhetett tájékozást, a Bizottság pedig felhívja őt, hogy «a jövő évi költségvetés tárgyalásig okvetetlen szerezzé meg Széchy Károlytól a szükséges felvilágosítást»; — és 1898. decz. 10-én, a midőn jelenti, hogy «Széchy Károly értesítése szerint még e télen elkészül a Zrinyi műveihez szükséges előszóval s jegyzetekkel», a mit a Bizottság «megnyugvással» vett tudomásul.

Ezzel a Zrinyi-kiadás ügye lekerült a napirendről a nélkül, hogy a munka elkészült volna. Pedig Széchynek igaza volt, midőn 1897. végén azt sürgönyözte az előadónak a Bevezetés s a jegyzetekre vonatkozólag, hogy «készül, de még nem kész». Ilyen értelemben felelt ismételve nekem is, midőn a Bizottság sürgető határozatairól magán-levelekben értesítgettem. A Bevezetésnek az a része, melyet föntebb egész terjedelmében fölhasználtam¹, valóban olyan papírszeletekre van írva, melyeknek hátlapjain 1897. júniusi keltezésék vannak. A Szöveg-eltérések papirosa is egészen elfakult, valószínűleg tehát még régebb s abból az időből való,² mikor a szöveg-revisiót készítette. 1895. júl. 21-én pedig arról értesíti a nyom-

¹ L. feljebb a XI—XXI. lapokon.

² Széchy K. az Akadémia főtítkárához intézett s 1895. ápr. 21-én kelt levelében (Főtítk. levéltár 236/1895. sz.) intézkedést kér arra nézve, hogy a Zrinyi-kéziratokat 1896. jan. 1-ig megtarthassa. «Én — úgy-mond többek közt — május elsején a kéziratot sajtó alá adom, de

dát (a szedés első lapjait visszaküldve), hogy «a végleges javítást és a jegyzeteket csak akkor fogja megküldeni, ha már az egész szedve és tördelve lesz». De bizony e jegyzetek s a bevezetés még évek múlva, 1898 végén sem voltak annyira készen, hogy sajtó alá lehetett volna adni. Pedig Széchy éppen az 1897—98. évek folyamán nagyon sokat foglalkozott Zrinyi költői munkáival; hiszen Zrinyi életrajzának II-ik (37 ívnyi) vaskos kötete, mely 1898-ban jelent meg, egészen azokkal, különösen pedig a *Szigeti Veszedelemmel* foglalkozik; e kötet írása közben tényleg irogatja a Bevezetést és jegyzeteket, s annyira bízott maga is a munka megjelenésében, hogy a Zrinyi életrajzának 1896-ban megjelent I. kötetében, mikor a költemények írásának történetével foglalkozik, úgy hivatkozik *Gr. Zrinyi Miklós költői művei* kötetére, mint 1896-ban,¹ az 1898-ban kijött II-ik kötet több helyén² pedig úgy, mint 1898-ban megjelent munkára.

Sajnos azonban, e munkával haláláig sem készülhetett el teljesen. A késedelmet eléggé megmagyarázzák Széchy Károly viszonyai s egyéb irodalmi kötelezettségei. 1895-től 1898-ig már két kötetet kiadott Zrinyi életrajzából, s hátra volt még az 1902-ig megírt és kiadott további három kötet, melyekhez még az anyag sem volt teljesen összegyűjtve. 1895-től kezdve éveken át minden nagyobb szabadidejét — januárban, húsvétkor és nyáron — úton, levéltári kutatásokkal töltötte; egyébkor pedig — rendes dolgain kívül fennmaradt idejében — föl kellett dolgoznia a nagy szorgalommal gyűjtött rengeteg anyagot. S mire az utolsó kötet kikerült sajtó alól, már újabb megbízásokat kapott: hogy a Franklin-társulat *Remekírói* részére rendezze sajtó alá Balassa Bálint és Zrinyi Miklós költői műveit, az *Egyetemes Irodalomtörténet* című vállalatba pedig írja meg az egész magyar irodalom történetét. Ennyi munka közepett aztán nem jutott ideje, hogy első s legrégibb kötelezettségének eleget tegyen.

De elméjének, kezének utolsó munkája is Zrinyivel foglalkozott: a *Képes Irodalomtörténet* sajtó alatt levő 3-ik kiadása számára átdolgozta Zrinyiről írott régi tanulmányát s a *Remekírókban* nagyobb bevezetéssel és jegyzetek-

természetesen a revisióig itt kell tartanom az eredeti kéziratokat, mert betűhiven, az első kiadás alakjában bocsátjuk közre». E szerint a Szöveg-eltérések kézírata valószínűleg 1895 folyamán készült.

¹ L. az I. köt. 161. lapján.

² A II. köt. 7. s köv. lapjain.

kel kiadta *Zrinyi Szigeti Veszedelmét*. Ez a kötet 1905 őszén, halála (1906. jan. 3.) előtt pár hónappal jelent meg. Ennek bevezetését és jegyzeteit nagy munkája alapján nagyon könnyen, de már betegeskedve s nehéz kézzel, alig olvashatóan írta. Megérte mégis, hogy Zrinyinek legfőbb költői műve, ha nem is abban a kiadásban, melynek betűszerinti hűségű szövegjavítását annyi gonddal végezte, de legalább a mai helyesírás szerint való átírásban — megjelenhetett.

Széchy Károly halála után a M. Tud. Akadémia I. osztálya, 1906. január 8-án tartott ülésén, engem tisztelt meg a feladattal, hogy az ő irodalmi hagyatékának felhasználásával *Zrinyi költői műveinek* kiadását befejezzem. Én a megbízásnak igyekeztem lelkiismeretesen és baráti kegyelettel eleget tenni. Eljárásomról a következőkben számolok be a t. Akadémiának.

Széchy irodalmi hagyatékát özvegye szíves segítségével átvizsgálván, örömmel győződtem meg, hogy a bevezetés és a jegyzetek anyaga jobbra együtt van s azokat, ha tovább él, néhány hónapi munkával teljesen elkészíthette volna. Nevezetesen, valamelyik tanítványa tisztázatában, sajtó alá készítve, teljesen megvolt a *Név- és tárgymutató*; sajtókezüleg kezdte tisztázni a *Szöveg-eltéréseket*, de e tisztázatból csak néhány lap volt, a többi csak egyes — számozatlan — papirszeletekre, nagyjából íróval jegyzett, s bár nehezen olvasható, de mégis használható anyag volt; a *Szó- és szólásjegyzék* alá foglalt nyelvi jegyzetek még csak czédula-szeleteken, tehát teljesen feldolgozatlanul maradtak hátra. Legkevesbbé készült el a *Bevezetés*, melyből csak az a töredék maradt, melyet e tanulmány derekára be is szöttem. Az első lap kezdő soraiból úgy látszik, hogy ennek meglehetett az eleje is, de ez — iratainak ismételt s a leggondosabb átnézése után sem került elő; vége pedig nem is készülhetett el, mert a cikk egy megkezdett lapnak *közepén* végződik.

Átvévén ez anyagot, igyekeztem azt azzal a lelkiismeretes gondnal feldolgozni, melylyel a munkát elhunyt barátom végezte volna, s a melyet e kiadás irodalmi fontossága is megkívánt. Mindenekelőtt gondosan egybevetettem az első, 1651-iki és a jelen kiadásnak már 1898-ban kinyomott szövegét, hogy a *Szöveg-eltérések* pontosan föl legyenek tüntetve. A számjelzés utalásai szerint, minden egyes adatot megnéztem mindkét kiadásban, s ha — a sokszor alig olvasható idézet helyesírása — nem volt elég pontos, a szövegek adatai szerint kijavítottam. Széchy jegyzeteihez nem tettem semmit; itt-ott azonban úgy vettem észre,

mintha némely eltérés kikerülte volna figyelmét, vagy hogy oka volt ezek mellőzésére, a mit azonban nem jegyzett föl. — A *Név- és tárgymutató* tisztázva lévén, kevés igazítani valót kívánt, s itt inkább csak a hivatkozások ellenőrzésére kellett ügyelnem. — A *Szó- és szólásjegyzék* 3517 darab czéduláját azonban, mivel teljesen nyers anyag volt, előbb rendeznem és szerkesztenem kellett, s több helyt az adatokat is pótolnom. Volt t. i. több olyan szó és kifejezés, a mik nem maradhattak ki a jegyzékből s talán másokkal együtt meg is voltak, de — Széchy költőzködése alkalmával, mivel nem voltak sem betűrendbe szedve, sem összekötve — elveszhetnek. Ezeket teljesen pótolni annyi lett volna, mint Zrinyi összes költői műveit újra kiczédulázni, a minek eredménye aztán az lett volna, hogy bizonyára kerültek volna a jegyzékbe új adatok, de sok meg kimaradt volna az övéiből. Ezért, bár nézetem szerint az idézett adatokból sok bátran el is maradhatott volna, megbízásom értelmében arra törekedtem, hogy Széchy hagyatékát teljesen feldolgozva, az idézeteket az új kiadás helyesírása szerint gondosan átjavítsam s az idézetek helyét pontosan ellenőrizzem. — Végül majdnem teljesen új munkát kellett adnom a *Bevezetésben*, mert — mint fentebb jeleztem — ez maradt hátra legkészszerűtlenebbül, csak éppen töredékben. Széchy hagyatékát itt úgy értékesítettem, hogy e töredéket (l. fentebb a XI—XXI. lapokon) minden változtatás nélkül beleszöttem e tanulmány megfelelő helyére.

Bár e Bevezetés — a közbeszött töredéket s Széchynek jelentését leszámítva — a saját munkám, már egyöntetűség kedvéért is akkép igyekeztem összeállítani, mint a hogy Széchy tervezte s a dolog természete is kívánta. A keretet megállapította a közbeszött két részlet. A dolgozat első felében át kellett vizsgálnom *Zrinyi költői művei*, különösen a *Szigeti Veszedelem* kiadásának történetét, a mi előzményeiben és következményeiben természetesen összefügg Zrinyi költői hírneve terjedésének, érdemei méltatásának történetével. A dolgozat második felében a jelen kiadás létrejöttéről kellett beszámolnom, a mi meg a Zrinyi-könyvtár és Zrinyi-kéziratok viszontagságos történetével függ össze. Az egyöntetűséget úgy iparkodtam megvalósítani, hogy a mennyire csak egyezett nézeteimmel, Széchy felfogását igyekeztem érvényre juttatni, a mint ez a fentebbi töredékből és jelentésből, továbbá Zrinyi életéről írott nagy munkájából kiviláglik; a hol azonban eltérő nézetem volt, ezt az övé ellenében megokoltam.

Eljárásomról beszámolva, még csak azt említtem meg, hogy Széchynek e kiadásra vonatkozó jelentéséből s az Irodalomtörténeti Bizottságnak akkori határozatából kitűnőleg *Zrinyi költői műveinek* jelen kiadása — hozzávetőleges számítás szerint — akként volt tervezve, hogy a szöveg 20 ív, a bevezető tanulmány nyal és jegyzetekkel együtt 32—36 ív legyen. Ezt a terjedelmet sikerült nekem is megtartanom, a mennyiben a szöveg a jegyzetekkel együtt 27 ívet foglal el, e bevezető tanulmány pedig a címlapokkal együtt 3 ívet s így az egész kötet 30 ívet. Ha Széchy maga fejezheti be a munkát, egy-két ívvel talán terjedelmesebb s bizonyára jobb is lett volna. Én örülök, hogy hátrahagyott munkájának közlésével és kiegészítésével lehetővé tettem e régóta nagyon várt kiadás mielőbbi megjelenését, s ezzel is egy babérlevelet fűzhettem elhúnyt nagyérdemű barátom írói koszorújába.

Fonyód, 1906. augusztus hó 6-án.

Badics Ferencs.

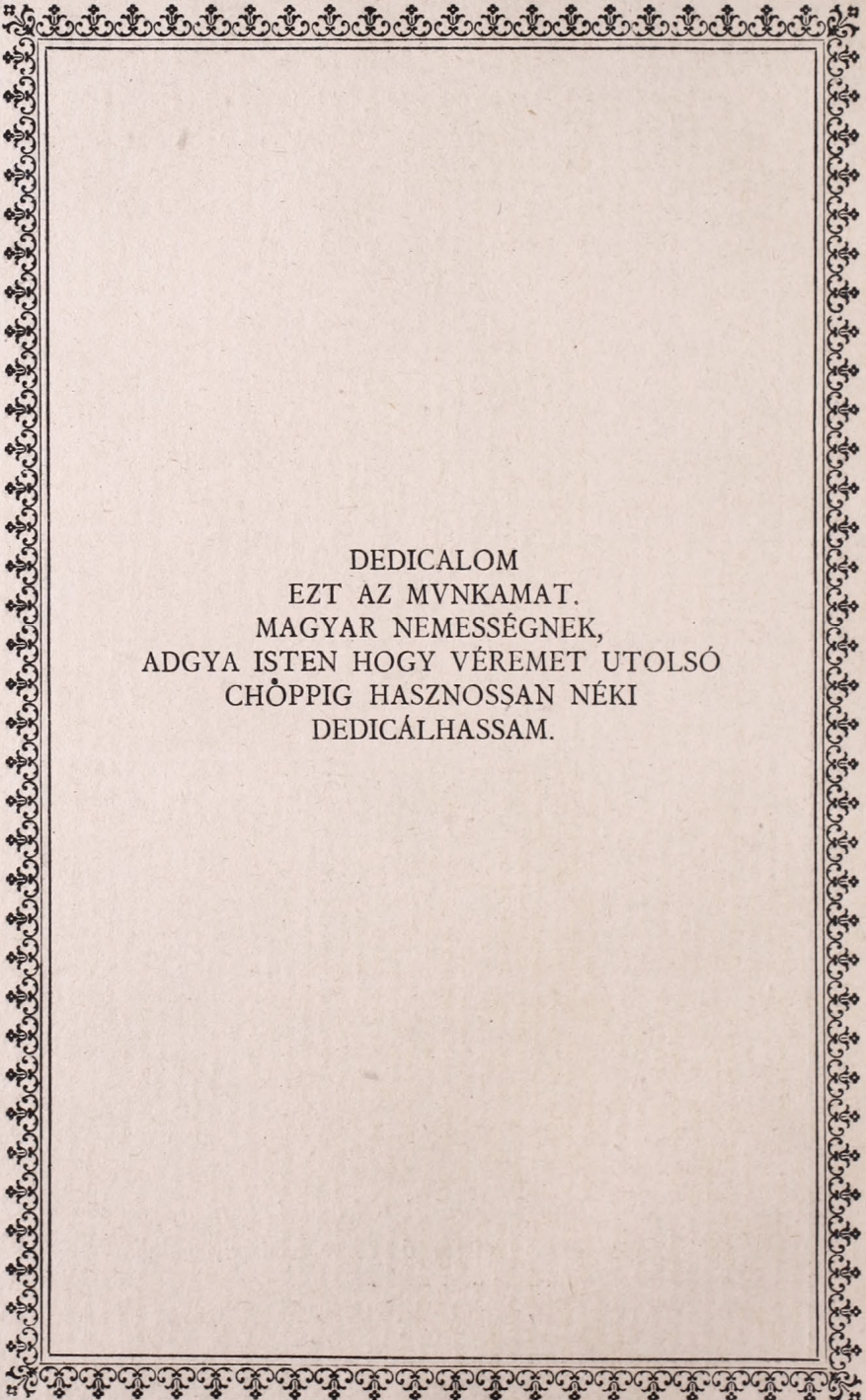
ADRIAI
TENGERNEK
SYRENAIA,

GROFF ZRINI
MIKLOS.

*Nyomtatta Bécben a' Koloniai Vduarban
Kosmerovi Máte Czászár ó Felsége Könyvnyomatója.*

ANNO M. DC. LI

DEDICALOM
Ezt az MVNKAMAT.
MAGYAR NEMESSÉGNEK,
ADGYA ISTEN HOGY VÉREMET UTOLSÓ
CHÖPPIG HASZNOSSAN NÉKI
DEDICÁLHASSAM.

AZ OLVASONAK.

HOMERUS 100. esztendővel az Trojai Veszedelem-után írta historiáját; énnékem is 100. esztendővel az után történt írnom Szigeti veszedelmet. Virgilius 10. esztendeig írta Aeneidost; énnékem pedig egy esztendőben, sőt egy télben teortént veghez vinnem munkámat. Eggyikhezis nem hasomlítom pennámat; de aval ő előttök kérkedhetem, hogy az én professiom avagy mesterségem nem az Poesis, hanem nagyobb s' jobb országunk szolgálattáira annál: az kit írtam, mulatságért írtam, semmi jutalmot nem varok érette. ő nekik más gondgyok nē volt; nékem ez leg-utólso volt. írtam, az mint tuttam, noha némely helyen jobbanis tuttam volna, ha több munkámat nem szántam volna vesztegetni. Vagyon fogyatkozás verseimben, de vagyon mind az holdban mind az napban, kit mi eclipsisnek hívunk. Ha azt mongyák: *saepe et magnus dormitat Homerus*, bizony szégyen nélkül szemlélhetem chorbaimat, igassággal mondom, hogy soha meg nem corrigaltam munkámat, mert üdöm nem volt hozzá, hanem első szülése elmémnek. Es ha ugyan corrigálnám is, ugy sem volna *in perfectione, quia nihil perfectum sub Sole, nam nec chorda sonum dat, quem vult manus et mens*. Fabulakkal kevertem az historiát; de ugy tanultam mind Homerustul mind Virgiliustul; az ki azokat olvasta

meges-merheti egyyiket az masiktul, Török, Horvát
deák szokat kevertem verseimben, mert szebnekis
gondoltam ugy, osztán szegény az magyar nyelv:
az ki historiát ir, el-hiszi szómat.

Zrini Miklos kezének tulaidonitottam Szultán
Szulimán halálát: Horvát és Olasz cronikábul tanul-
tam, az Törökök magokis így beszéllik és vallyák.
Hogy Istuanfi, és Sumbucus másképpen iria, oka az,
hogy nem ugy nézték az magános való dolgoknak
keresését, mint az országos dolognak historia-folyá-
sát: akarmint volt, ott veszet Szulimán Chászár, az
bizonios. Irtam szerelemrülis de chendessen, nem
tagadhatom, hogy olykor azis nem bántot, osztán
nem egyenetlen az szerelem vitézséggel, abbul az
versbül tanúltam:

*In galea Martis nidum fecêre columbae,
Apparet Marti quam sit amica Venus.*

Isten velünk.

Groff Zrini Miklos.

IDILIUM.

AZ HOL EGI UADÁSZ VIOLÁNAK KEGYETLEN-
SÉGÉRŐL PANASZOLKODIK.

1.

EGY megh busult Vadász kikelet ideién
Egikoran könnyű Nilát magához uéuén,
Egy sebes száruas gémnek nyomát keresuén,
Sokat, de heában járt Dráua erdeién.

2.

Végre fártságát hogy heában látta,
Egy nagy iegenye dült fát nem meszi láta,
Az hol fártságát le ülue mulatá,
Gondoluán, bánattját hogy euel mulatná.

3.

De nem nyugodhaték it Cupidó miát,
Melli neki így monda: keresd megh Indiát,
Kelly szárniadra, járd megh az uadon Lybiát,
Mindenűt ot látod ereős kezem iját.

4.

Tules Islandia, Tanais el nem reöyt,
Ha megh nylik Atlas, s maga gyomrában röyt,
Valamint az a gém beör alat sebet reöyt,
Vgy tégedet nylam mindenűt öl és foit.

5.

Igy monda Cupidó; és ugyan igaz lén,
Mert mindenkor benne úyult az égeő szén,
Vagy uolt az esztendő iffiu auagy uén,
Mindenkor ő sziue háboruságban lén.

6.

Az szép Violának nagy kegyetlenségét,
Magas keő szikláknak engedetlenségét,
Sokszor keőnyueiuel irá keménységét,
Az dült fáról mostan így kezdé el versét.

7.

O, te szép Viola, te két szemed melly szép,
Annira kegyetlen hozzám mint máruány-kép,
Mast minden vigaszt az kikeleti nép,
Csak az én örömöm te miattad nem ép.

8.

Mast siuó orofzlány le teszi haragiát,
Mast erdei kan nem köszörüllí fogát,
Te kegyetlenségednek nem látom módgyát,
Eörökkén rám gyutod szűuednek haragiát.

9.

Mit használ ha szűuem oltathatlanul ég,
Ha kemény szűuedben uan oluadhatlan iég,
Mast, im, iómra uagyon szépen megh derült ég,
Ha szemem esőienek nem szakadhat uég.

10.

Mit örülök raita, ha hegyrül le ment hó,
Ha bánat úgy hordoz, mint ereős száiu ló,
Ha az én sok könyuem áruizhez hasomló,
Ha bűm öröкке nő, mint fára az komló.

11.

Az én könyuem áruiz és Tenger bánatom,
Immár csak aliglan magamat állatom,
Mert teőb bű engem uér, azt igazán látom,
Hogy sem hab kű sziklát, uagy szél nagy fát parton.

12.

Az Helka tűzei nekem kegyelmessek,
Nekem Késmárk keöuei engedelmessek,
Az Dráua uizei nekem nem sebessek,
Chak az te szép szemeid nem kegyelmessek.

13.

Az Tigris nem örül ugy ueres praedában,
Mint te, ó kegyetlen, lölköm fáydalmában,
Gyöniörködöl szüuem szaggatásában,
O, te Uadnál uadab, s kegyetlenb magadban.

14.

O, hányszor kiuánom, Mongybel esnék rám,
Életemmel edgyüth mulnék el bús óráim,
Ha olly igen gyűlölsz, olly meg te, Uiolám,
Mondhafsam, miattad fogy el uégseő óráim

15.

De te irgalmatlan örülsz én kinomnak,
Örülsz s nem kiuánod, hogy egyfzer meg halliak,
Hanem uégphetetlen nehéz bánatomnak
Böuitted örökken forrását kinomnak.

16.

Ha orofzlány Anyád is let uolna néked,
Scitiai medue ha szoptatot téged,
Mégis nem kellene így kegyetlenkedned,
Igy kinban örülnöd, s uér szopouá lenned.

17.

Acél megh lágyulhat tűzzel, mesterséggel,
Hangya nyom kü fiziklán észmerszik üdőuel,
Heában tégedet apolgatni uersel,
Tűzzel, mesterséggel s nem haiulfz üdőuel.

18.

Sohaitásim annit lágytnak teraytad,
Mint giönge fzel Tölyfán, az melly nem haiulhat,
Az mint nagy kü fziklát Tenger hab nem ronthat,
Ugy uerseim tégedet nem lágythatnak.

19.

Méért szépségedben magadat elbifztad,
Melly, mint egy szép gyöngy uirágh, hamar el rothad,
Mint egy churgó patak, melly uifza nem folihat,
Vgy fut el szépséged, uáltozik szép orcád.

20.

Futsz mast én előttem, mint galamb ölyu előt,
De ha fzárnias uagys, nem éred az üdőt,
Efstendő is el fut te szépséged előt,
Azt tudode, szépség hogy néked örököd?

21.

Lefzedi orcádrul az üdő fzeép rósát,
Sűrű barázdákkal megh fzántya orchádat,
Ezüsté fordittya szép arany haiadat,
Bánny de heában fogod tet dolgodat.

22.

Akkor fogod mondani, oktalan uoltam,
Rosát uirágiában le nem fzakasztottam,
Mikor megh lehetet, akkor el mulattam,
Mast, mikor nem lehet, kezdeny akartam.

23.

Ah, ne légy kegyetlen, uégy példát mindenről,
Tanuly, és uégy példát keferues fzűuemről,
Megh esmered kinnyát bánatos Uersemről,
Talám fzerelemtől ment leszesz egiedül?

24.

Mindenben fzezelem nagyon uralkodik,
Az fzeéles uilág is mind néki adózik,
Nézd, fzezelem miat madár mint kinlódik,
Nézd szép fülemilét, melly igen aggódik.

25.

Az szerelem miat nem talállya helét,
Giúrúrúl feniőre uáloztattia helét,
Mindenűt uyittia fzeép siralmas uersét,
Mert bányia társának túle táuul létét.

26.

Hát eőzvegy gilicze, mert eluefzté társát,
Miként fzáraz ágról teriefzti panaszát,
Vntalan, óránként neveli sirását,
Bánatban nem látny neki lankadását.

27.

Nem fzőllok ezekről, mert győnge madarak.
Talán nem chudálod, fzezelemtúl agnak,
De ki fzerelmefseb, mint az fene uadak,
Griffek, oroszlányok, s kegyetlen hiennák.

28.

Kegyetlen az erős és uitéz orofzlány,
De nőstennye elöt fzeléd, mint egy bárány,
Ama külömb fzőrő, szép mint egy fziuaruány,
Vad Tigris társához, mint egiűgiű bárány.

29.

De mi uagyon fenéb ifzonyú meduénél,
Ezis fzezelemben nem mint kegyetlen él,
Zöngnek az keő fziklák ű bömbölésével,
Társat keres magának sok mesterséggel.

30.

Tugja az fzerelmet az fzaruas mit téssen,
Addigh nyugodalmat magának nem uéssen,
Mig orditásaual sok panaszt nem téssen,
Migh kedves társától örömet nem uéssen.

31.

Mit nem chinál az ló, és mit nem fáradoz,
Nyerit, rúg és kapál, mig nem iut társához,
Lángot fuj száíából, fzüüében halált hoz,
Más louat ha közel lát kedues társához.

32.

Azt tudode, az halak Tengerbe mentek
Szerelemtúl? elhidgyed azok is égnek,
Balénak, Cethalak és görbe Delfinek,
Cupidónak haráchot ezek fizetnek.

33.

Melly szépen énekel Tengeri Sirénes,
Eő szép gyöngé uerse olly igen keserues,
Hogy mégh Pluto előtt is volna az kedues,
Hát minden, uilágon az ki él, fzerelmes.

34.

O, tudgia Pluto is, mit téssen fzerelem,
Noha irgalmatlan, s ninch nála kegyelem,
Az a rettenetes s keuély feiedelem,
Nem talállya helét, mert foytia fzerelem.

35.

Nézd, Proserpináért miként fzüue szakad,
Mint Cupidó miat nyaualyásul lankad,
Nézd, melly igen haytia tűzhányó louakat,
Noha érdemetlen éli Proserpinát.

36.

De mit mondgyak mindenható Jupiterről,
Sokszor el feletkezik Istenségéről,
Szállétotta fzoKszor szerelem le éghbül,
Sokszor levetközöt Isteny köntösből.

37.

Az fzerolem útet Sassá uáltoztatta,
Mikor Ganymedest az égben ragatta,
Danaéra magát aranyul szállatta,
Europais Jupitert Bikáuul látta.

38.

O, te kegyetlen érc, egyedül kegyetlen,
Földön, nagy keőfziklákon, mélly Tengerekben,
Irgalmatlan poklokban, magas egekben
Van fzerolem, de ninch csak az te fzuuedben.

39.

Mert bizony eddigh enny keönyörgésemre,
Nagy Kéfmárk is illy alázatos uerfemre,
Megh indult volna sok hullatot könyuemre,
Duna vífza folya az magos hegyekre.

40.

Az mérges kigyótis meg fzelédéhetném,
Bafiliscus haragiát meg enyhithetném,
Sárkánt enny údöre meg fékefzhetném,
Ihon, te kegyelmedre szert nem tehetém

41.

Talán nem hiheted sok eskúuésemet,
Édes szép Violám, s nem híszed hitemet,
De az én homlokomon látod szúuemet,
Látod beő forrású nyaualiás fzememet.

42.

Bár ne hidgy énnekem, kérdezd kűsziklákat,
Kérdezd meg ezeket az nagy álló fákat,
Kérdezd meg ezeket az vad barlangokat,
Az honnan Echo ád sok bús válafztokat.

43.

Ninch it olly kis erdeő, sem olly kichin fűzes,
Sem nyár, sem iegenye, sem fenyős, sem egres,
Az hol az te neued iöl nem esmeretes.
Mindenűt neuedről zöngöt untalan uers.

44.

Ha téged megh challak, fzerelmes Violám,
Mindgyárt nagy Vesuuius szakadgyon én reám,
Fordullyon rám elseő Szaruasra lűt nylam,
Vagy éltemben hollók kákogianak én rám.

45.

Ixion kereke tőrie meg chontomat,
Titius kániáya rágia meg gyomromat,
Ne legyen ki fzánnia én állapotomat,
Nap gonofzra fordicha én minden iómat.

46.

Nálad uan én lelkem, hid megh, nem chalhatlak,
Chak anny lélek uan bennem, hogy ohaitlak,
Holtnak én magamat, téged lángnak tartlak,
Láng éghben el röpül, it holtak maradnak.

47.

De te, ohaitásommal könnyebben röpűlsz,
Ez az holt test nem mehet oda, az hun ülsz,
Méért hát nyladdal holtom utánis lűfz,
Mert érdemetlenül reám kegyetlenűlfz.

48.

Szüemet eluitted, it hattál magamat,
Vagy ad meg szüemet, uagy uigyel magamat,
Vagy minden két réffel edgyüt ölly magamat,
Ne nézd illy örömmel szörnyű halálomat.

49.

Az Vadász nyul után futtat sok földeken,
Erdeőkön, mezeőkön, hegieken, uölgyeken,
De ha halua láttya fúgue' egy törfőkön,
Nem örül már rayta, mást keres mezeőkön.

50.

De te, ó uérfzopó, nem elég, megh öltél,
Holtom után inkább raitam győniörköttél,
Te fiuó orofzlány így nem győniörköttél
Piramus ruháiában, kit kútnál löltél.

51.

Ne fus én előttem, o, te giöngé uirágh,
Ne röpüly el túlem, o, ragiogó czillag,
Nézd én bánatomat, melly belől engem rág,
Úzze el rólam ezt kezedből egy szép ág.

52.

Lám, az uad Kerechent megh ízeligythetni,
Lám, sebes Solymotis kézre fúuölthetny,
Pánnak nehéz nem uolt holdot el hitetny,
Hogy Éghből le szálljon, s kéz legyen ízeretni.

53.

De, o, én nyomorult bolond, mit chinálok,
Sisiphus keőuéuel nagy hegyet haigálok,
Azt tudom kigyónál kegyelmet találok,
Azt tudom, örökre nagy bánatbul szálllok.

54.

Szeret az Viola, de iaj, nem engemet,
Szereti Licaont, azt az hamis ebet,
Az ki meg nem giőzhet femmiuel engemet,
Annak atta magát, fzagatuán fzúuemet.

55.

O, haragos Viola, én ellenségem,
Chak azt mond megh igazán, kérlek, énnékem,
Licaon miuel giőz, uagy tud giőzni engem,
Miuel kérküdhetik igazán ellenem.

56.

Musáknál laktam én, Apollót fzolgáltam,
Verfemmel mindenkor nagy fát mozdithattam,
És noha te ueled fzerenchétlen uoltam,
Kegyetségségednek tulaidonéhattam.

57.

Versent uerset Licaon ha mond én uelem,
Vgy iár, mint Mársiás az Apolló ellen,
Hogyha penig akar uersent futny uelem,
Vgy iár, mint sok másis Atalanta ellen.

58.

Hogyha kételkedik ű az én erőmben,
Vgy iár, mint Acheolus Hercules ellen,
Változzék bár mindenné az én kezemben,
Nem lesz tágossága én erős öblömben.

59.

És noha ugy gyűlölsz, mint Sárkánt, engemet,
Nem uagyok én olly rut, hogy sérchem fzemedet,
Mert nem régen láttam magam fzemélyemet,
Az sebes Dráuában minden termetemet.

60.

Ha engemet nem chal az én hamis képem,
Külömb Licaonnal én deli termetem,
O, hányszor kiuánnak az szép Nymphák engem,
Hányszor chókot hánnak rám uton mentemben.

61.

Esküszöm tenéked az Szűz Diánára,
Esküszöm Cupidóra, s az ű nylára
Hogy mint fzalma lángon, ugy ég szép Berleba
Miattam, ugy éget és égis heába.

62.

Én pengig előtte, mint köd az Szél előt,
Mint te én előttem, mint árnyék nap előt,
Vgy futok, és buiok szép szemei előt,
Mégis én rut uagiok az te kedued előt.

63.

Szállj le, szép Violám, mint harmat az égből,
Vetkeőzzél le immár kegyetlenségedből,
Szállj az én kezemre, mint karualy folyhóból,
Szánd meg ezt az fzegént, kit gyűlölsz szíuedből.

64.

Én sok mulatságot tenéked talállok,
Madarat uagi uadat, mindeneket talállok,
Madar fogó hálochkát ollyat chinálok,
Hogy láthatatlanok lefznek cérna-fzállok.

65.

Hogyha hofzu náddal halat chalny akarsz,
Abbannis én nálam mesterséget találsz,
Nálam sikos anguillát, ha akarsz, foghatsz,
Egy szóual mind ugy lesz, az mint megh gondolhatsz

66.

Szállj le, szép Violám, és ízeres engemet,
Néked othon tartok két szép heüz kölyket,
Minap szerenchédre iártam az erdőket,
Annyokat megh öltem, megfogtam kölykeöket.

67.

Vgy megh ízelédültek, hogy iárnak utánnam,
Sok iáczásokat nézni ugian kiuánom,
Sokan kérték tülem, senkinek nem adom,
Néked, édes Violám, azokat tartom.

68.

Eíztelen, mit befzélisz, hániod panaszodat,
Mostis nem esmerede bolond uoltodat,
Gyülöli Viola te ayándékosdat,
Gyülöli Verseidet és te magadat.

69.

Az te dolgod nem más, chak panaszolkodgyál,
Bánat közt, mint Scilla Tengerben, aggógiál,
Neueld az uizeket könnyühullatásiddal,
Sűrösicz folyhóket sok sohaitásiddal.

70.

Igy uégezé versét búsulst fzerелеmben
Az iffiu uadász és esék kétségben,
Az neuét nem irom ebben az könnyuemben,
Mert az Diánától tilalom uan ebben.

71.

Ad iobbat az Isten, meg sárgul az kaláfz
Üdőuel meguidul az meg busult uadász,
Valaha meg fordul az rut fekete giász,
Kit gyüölölsz Viola, keduedben leízen az.

IDILIUM.

1.

Egyetlen? houa futsz, te árnyéknál könnyeb,
Méért megnem halgatsz Aspinnal süketeb,
Ah, ne légy mint egy kű- s máruánnál kemén-
Ne légy Salamandra és iégnél hidegeb.[nyeb,

*Aspisok kigiok, az
mondgiák, hogy az
farkával bé teszik
az fülét, hogy ne
halhasson.*

2.

Talán félsz szűueimtűl, hogy olly erőssen ég,
Ne oluadgion szűued, melly mint egy hideg iég,
Ne fély, szűuem tűzének mert uagyon oly uég,
Az én lölköm küül senkin ez nem ég.

3.

Talán félsz Iamtól, kit hordozok uelem,
Cupidó Ia az, kiben nincz kegyelem,
Nylamnak ninch hegye, ninch mérges szerelem
Iamban, de uagyon chak tüled félelem.

4.

O, te nagy forgó szél, állich meg futását,
Az én gilicémnek tarch meg száladását,
De félek, hogy teis nem éred futását,
Röpülni ereszti ha sebes sugárát.

5.

O, ne fus előttem, szép Viola uirágh,
Nem erdei chuda uagyok, ki füuet rág,
Nem uagyok Hárpia, kit látny is rutság,
Nem, kit Hercules tet Egekben, uad chillagh.

*Hercules az melly
medvét meghölt, az
egekben chillaggá
let. Ursa maior.*

6.

Noha mit tagadom? bizony chuda uagyok,
Szerelem chudáia és monstruma uagyok,
Bizony meg uáltoztam, mint Görög hadnagyok,
De ne félj, ártalmas nemis fene uagyok.

*Circé az Görög
hadnagyokat kű-
lömbséle állatokká
változtatta, carmi-
nibus Circe socios
mutavit Ulyssis.*

*Penenüs király
leánia Daphné,
Apollo szerelme
előt szaladva,
Laurussá változott.*

7.

Ne fus, kérlek, előttem, iusson efzedben,
Peneus leánia öltözöt törsökben,
Laurusá változott, úgy akarta Isten,
Mert kegyetlenségért Istenis kegyetlen.

8.

Apollo Istennek sok szép könyörgését
Nem akarta hallany siralmas uersét,
Te pedig ennek is neuted esetét,
Neuted Cupidónak erős fegüerét.

9.

Nem chuda, mert kű uagy, mert Alabastrumnál
Keménnyeb téli iégnél és Porfirusnál,
Cupidónak nyla ellened nem hafznál,
Meg tompul te raytad, s teftedben megh nem ál.

10.

Ha Isten akarná, változnál chudára,
Nem hiszem, változnál gyöngé Laurus ágra,
De Kézmárk teteyén nót kemény tölfára,
Ottan hadakoznál fzeleknek urára.

11.

Az is meg lágyulna én keönyörgésemre,
Vgy hiszem meg szállalna enny uerfemre,
Te pedig, mint uad Griff, szomiúzol uéremre,
Nemis nész én rámis, nem hogy beszédemre.

12.

Nem hafznál te nálad az én könyuhullásom.
Nem hafznál szép uersem, s utánad yárásom,
Kegyetlen Siréna, nézheted sirásom,
Nem könyörülfsz, nem szánsz, látuan káruallásom.

13.

Mint ama könnyű köd az forgó szél előtt,
Eltűnsz én előttem és fzeimeim előtt,
Mint hideg hó harmat nap melege előtt,
Mint fűr karualy előtt, mint árnyék nap előtt.

14.

Bár uolna lábadis olly mozdulhatatlan,
Az mint kemény szűued, melly olly irgalmatlan,
Nézd a merre te futsz, túske melly szántalan,
Oltalmazd magadat, ne mennyen lábadban.

15.

Jai, szerelmes Violám, óiad magadat,
Meg ne czipye hangya szép feiér lábadat,
Ne ízakasza szederyen arany haiadat,
Állich meg, állich meg, kérlek, futásodat.

16.

De mindenre bátor uagy, csak én tülem féfz,
Erdőkön, pusztákon uadak közt bátran élsz,
Engem rút kigiónak, engem Sárkánna uélfz,
Mert fok köniörgésimre csak meg nemis térsz

17.

Bár fus el te magad, chak ad meg fzüüemet,
Nem tudom, loptade uagy erőuel uetted,
Azt tudom bizonnyal, hogy magaddal uitted,
Ha uifza nem adod, hát uigy el engemet.

18.

Ad megh zálogomat, mert maidan el ueszek,
Vagy hogy, mint fzés Biblis, uiz folyása leszek,
Mert fzeimeim untalan forrású uizek.

19.

Niaualyás mit futok? mint az szomiú szaruas
Forráshoz, utánnad, az ki uagy, mint egy uas,
Mint fzelégythetetlen sebes keselyő sas,
El röpülsz előttem, s el futsz mint uad farkas.

20.

De bizony nem úgy uan, mert szeb uagy farkasnál,
Nem fzeligyeb, feiéreb fekete Sasnál,
De nemis márváni uagy, mert ha máruány uolnál,
En előttem oly igen el nem futhatnál.

21.

Sasnakis szúue ég, az fzerolem miát,
Nézd megh társa után magasrul mint kiát,
Hordozza farkasis fzerolem igáiát,
Mert társa keduéért fzereti barlangját.

22.

De mi uagyon kemény Magnesnél keménieb,
De mi uagyon ennél ismeg szerelmesseb,
Szereti az uasat, te penig keménnyeb
Mágnésnél és uasnál, és iégnél hidegeb.

23.

Bizony most elhittem Caucasus uolt anyád,
Örmény Orofzlány uolt fzoptató daikád,
Mert nem gondolsz, érted hogi én fzüuem lankad,
Nem gondolsz, testemtől maid lölköm elfszakad.

24.

Álly megh, édes uadam, bátor ne sokáig,
Had nézzem fzemeidet chak fél óráig,
Nem gondolok ofztán, ha lölköm eluálik
Világh unta testemből, ki uan most alig.

25.

Bolond mit törődöm? és az üdőt ueztem?
Hogy reménségemet föuenyen épitem,
Könyű forgó szelet heában kergetem,
Igy minden reménség eltűnik előttem.

26.

Édességet találnék előb epében,
Hogy sem ízelégyülést az te uad ízüedben,
Előbbis árnyékot meleg uerőfényben,
Lágyulást gyémántban s irgalmat Tengerben.

27.

Jól tudós uagyok már én állapotomban,
Tudom, hogy szeretlek, tudom, hogy heában,
Tudgya iól Tantalus, nem eszik álmában,
S mégis kapdos utánna s fárad heában.

28.

Mégis utánnad én, mint Echo szó után,
Mint deres hó harmat nap melege után,
Mint tudatlan fű chalogató sip után,
Mint egy kemény Mágnes az hideg uas után.

29.

Énis kész akartua hordozom hálómat,
Láncozva, kötözve látom fogságomat,
Látom és fzeretem én nehéz igámat,
Mégis mint egy Magnes szeretem uasamat.

30.

De te kegyetlenb uagy haragos Circénél,
Mérge Morgonánál, hamis Dalilénél,
Ravasz Armidánál és Falsirenénél,
Medufsánál, Scillánál és Tisiphonnél.

31.

El biztad magadat szép feiér orczádban,
Engemet femminek uélsz keuély uoltodban,
Mert hogy fekete uagyok ábrázatomban,
Azt tudod, uad ember chinált Libiában.

32.

Tudode, fagyalfának feiér uirágia,
Le hul az földre, s nem lesz semmi hafzonra,
De noha fekete az szagos Viola,
Fel fzedik és tefzik süueg karimában.

33.

Nem iobbe az föld is, melly inkáb feketéb,
Énis noha fekete, de fzerelmesseb
Vagyok, állandóbis, feiérnél keménnyeb,
Noha nem tagadom, leg fzerenchétleneb.

34.

Mert fzintén annit tefz te neked szolgálnom,
Mint Duna partot reménséggel fzántanom,
Jégre épitenem és szerechent mosnom,
Hodra haragudnom, chillagok' fzámlálnom.

35.

Ezt iöuendölte, lám, undok üüöltéssel
Egy rut füles bagoly minden nap ió reggel,
De bizony én bünöm mást most nem érdemel,
Hogy megh untam haynalt, utánnad mentem el.

36.

Viola nem leszefz ezután gyötrelmem,
Mert bolondságomat már iöl meg esmértem,
Az szép haynalchillag lesz az én fzerelmem,
Báluányom, oltárom és minden uig keduem.

OBSIDIONIS SZIGETHIANAE

PARS PRIMA.

I.

En, az ki az előt iffu elméuel
Jácottam fzerelemnek édes uerséuel,
Kűfzkettem Viola kegyetlenségéuel,
Mastan immár Mársnak hangassab uerséuel

2.

Fegyuert s Uitészt éneklek, Török hatalmát,
Ki megh merte uárny Szuliman haragiát,
Ama nagy Szulimánnak hatalmas kariát,
Az kinek Európa rettegte szabláiát.

3.

Musa, te ki nem rothandó zöld Laurusbul
Viseled kofzorúdat, sem gyöngé ágbul;
Hanem fényes mennej szent chillagokbul
Van kötue koronád holdból és szép napbul.

4.

Te, ki Szűz Anya uagy, és szülted Uradat,
Az ki örökken uolt s imádod fiadat,
Vgymint Istenedet és nagy Monárkádát,
Szentséges királyné, hiuom irgalmadat.

5.

Adgy pennámnak erőt, úgy irhassak, mint uolt,
Arról ki fiad szent neuéért bátran holt,
Meg uetuén uilágot, kiben sok iaua uolt,
Kíért él szent lelke, ha teste megis holt.

6.

Enged meg, hogy neue, melli mostis köztünk él,
Bőuüllyön ió hire, ualahol nap iár kél,
Láfsák Pogány ebek, az ki Istentül fél,
Soha meg nem halhat, hanem örökkén él.

7.

Az nagy mindenható az földre tekente,
Egy szem fordulásban uilágot megnézte,
De leginkáb Magyarokat eízbén uette,
Nem iárnak az uton, kit fia rendelte.

8.

Látá az Magiarnak álhatatlanságát,
Megh uetuén az Istent, hogy imádna báluánt;
Chak az, erefztené száíára az zablát,
Chak az, engedné meg, tölthetné meg torkát.

9.

Hogy ő Szent neuének ninchen tiszteleti,
Artatlan fia uérének böchületi,
Jószágos chelekedetnek ninch keleti,
Sem öreg embernek ninchen tiszteleti.

10.

De sok feslet erkölch és nehéz káromlás,
Irigység, gyűlölség és hamis tanáchlás,
Fertelmes faytalanság és rágalmazás,
Lopás, emberölés és örök tobzódás.

11.

Megh indult ezekért méltán ű haragia,
Azért Mihály Archangyalt magához hiuá,
És kemény haragyában így parancholá,
Eő Szentsége előt Archangyal ál uala:

12.

Nézd, ama kemény nyaku és keuély Sciták
Jó Magiaroktul melly igen el faizottak,
Szép keresztény hitet lábok alá nyomtak,
Gyönyörködnek külömb külömb uallásoknak.

13.

Maga te tekinch meg köreöfztény uilágot,
Nem találfsz azok közt, kiuel tettem töb iót,
Ki hoztam Scitiából, melly nekik fszük uolt,
Az én Szent lelkemis ű reáioK fszállot.

14.

Scithiából, azt mondom, ki hoztam űket,
Mikint Egiptusbul az Sidó népeket,
Hatalmas karommal uerém nemzeteket,
Mindenüt rontám, vesztém ellenségeket.

15.

Teiel mézzel folyó szép Pannoniában
Meg telepétém űket Magyar országban,
És megis áldám minden állapattiában,
Meg halgatám, segítém minden dolgokban.

16.

Sőt uitéz szüuelis meg áldottam űket,
Vgy hogy egy io Magyar tizet mást kergetet,
Sehol nem találtak olly nagy ellenséget,
Az ki, mint por szél elöt, el nem kerenget.

17.

Szentséges lölkömöt reálok szállattam,
Az keresztény hitre fiam által hoztam,
Szent királyokkal is meg ayándékosztam,
Békeséget, tisztességet nekik attam.

18.

De ők enny iókért, Ah, nehéz mondany
Ah, háládatlanok és mertek el hadny,
Nem szégyenlik Isteneket elárulni,
Ellenemre minden gonofzban merülni.

19.

Ah, bánom enny iót hogy eő uélek tettem,
Neme Uiperákat keblemben neuelttem?
De immár ideie uélek esmértetnem:
Én uagyok ama nagy boszú álló Isten.

20.

Eregy azért, Archangyal, szállj le Pokolban,
Válasz egyet az haragos Furiákban,
És küldgyed el aztot Szultán Szulimánban.
Jutassa Magyarokra ualó haragban.

21.

Én penigh Töröknek adok oly hatalmat,
Hogy elrontya, ueszi az rosz Magyarokat,
Mind addigh töri iga kemény nyakokat,
Mig nem esmerik meg, el hatták Vrokat.

22.

Kiáltnak én hozzám s nem hallom meg úket,
Hanem fogom neuetni nehéz ügyeket,
Az ú panaszira nem haytom fületem,
Ú nyaualyáiokra nem teszem szememet.

23.

Ez mind addig leszen, míg boszut nem állok,
Harmad negyed ízig büntetés lesz raitok,
És ha ideién eszben nem uezsik magok,
Örök átkom, haragom leszen ú raytok.

24.

De ha hozzám térnek, meg bánuán bűnöket,
Halálrul életre ismét hozom úket,
Jai, Török néked, haragom uezzeiének,
Te uagy, de el törlek, ha ezek megtérnek.

25.

Michael Archangyal kezde könyörgeny,
És az igazakért igen esedezny:
Vram? iámborokot fogode rontani,
És az hamissakért fogode meg uerni.

26.

De az élő Isten kéfz lön meg felelny:
Te akarode én tanáchomat tudny,
Vagy el röytöt nagy titkaimat uizgálny,
Az mellyeket teneked nem lehet tudny.

27.

Ostorum fzolgámra nem tiltom, hogy szállyon,
Melynek nem kel törödni semmit halálon,
Akarom neky könnyebségére szállyon,
És lelkének hűuösülésére állyon.

28.

Nem felele töbet Archangyal Istennek,
Hanem sugár szárnyait ereszté égnek,
Röpülle mind addigh és nem nyugouék meg,
Mig Alectot Pokolban nem találá meg.

29.

Száz láncal uan kötue, száz belinch az kezén,
Kigyókbul ál haya, s kötelőznek feién,
Véres mérges tayték foly ki az két fzemén,
Dohos kénkű pára iún ki rút gégiéin.

30.

Illy Furiát Archangyal meg szabadita,
És Isten hatalmáual neki így szólla:
Alecto, az Isten nekem paranchollya,
Hogy tégedet küdgyelek Török orfzágban.

31.

Szultán Szulimánnak szálljad meg az fzüüét,
S neueld Magyarokra ú haragos mérgét,
Vigye ráiok nagy rettenetes fegyuerét,
Roncha Uraságát és minden ereiét.

32.

Örül az Furia, nem késik Pokolban,
Röpüllését tartia nagy Török orfzágban,
Éfélkor érkezék Constantinapolban,
Ottan bé férkezék Szulimán házában.

33.

S hogy inkább hamaráb elhitesse uéle,
Es hogy meg rettenéft fzüüében ne tenne,
Magára nagy Szelimnek formáiat uéué,
Szelim Szulimánnak Attya uolt, mig éle.

34.

Fiam, te aluszol, így kezdé befzédét,
S nem ueszed eízedben Istennek kegyelmét,
Hogy erőt adot néked és Uitézséget,
Íó ézt, íó tanáchoť és elég értéket.

35.

Alufzol te mostan és nem néfz elődben,
Melly nagy fölkhőt kerenget Cáról elődben.
És hogyha ideyén nem uezsed eszedben,
It fogsz meg nyomódný aluúó helyedben.

36.

Hidgyed, hidgyed az én meg öszült feiemnek,
Hogy ha üdőt nekik adsz, téged el uezstnek,
Országostul kaurok, hitetlen ebek,
Mert ha egyességek uolna, uan ereiek.

37.

Lefzis, mert alkusznak, de te menny ű ráiok,
Ne késél és ne hadgy üdőt alkudniok,
Igy rontatatának túlem Mamalukok,
Igy meguerém Campsont, s romlának Sirusok.

38.

Kely fel, éles kardot köss az oldaladra,
Induly megh hadaddal téuölgeő Magyarra,
Én leszek melletted és minden dolgodra
Vigyázok hyuséggel s minden nyaualiádra.

39.

Bolondság teneked Kazulokra iárni,
Sok ió uitézt te neked oda rontani,
Az mi fátumunk azt nem hagia romlani,
Isten azon bennünk akar tanitany.

40.

Izmael énnkem sok boszúkat fzerze,
De ugyan megh törnöm uégig nem lehete,
Hát teneked Tamma menny boszut teue,
Nagy részét hadadnak rauafsággal uéré.

41.

De az Magyarokon mindenkoron nyertünk,
Nemis kel olly meszi nekünk fegyuerkeznünk,
Sem annyt költenünk, sem annyt uezstenünk,
Sem gyözelemben nekünk kételkednünk.

42.

Ne fély, hogy segéche senki Magyarokat,
Mert iól esmérem én bolond Kaurokat,
Mig nem láttyák égny magok házokat,
Nem segéti senki meg szomfzéd házokat.

43.

Ne fély, mert lám mondom, én leszek melletted,
Az Szent Mahometis uezeti kezedet,
Osztán, édes fiam, az Uitéz embernek
Kel ualamit engedny az fzerenchének.

44.

Igy Szultán Szulimánnak Alecto fzóllot,
És az melly mérges kigyót kezében hozot,
Azt az Szulimánnak ágyában bochátot,
Nem nyuguék az kigyó, migh hozzá nem iutot.

45.

Válláról mellyére, mellyérül fzúuében,
Valamerre chúfz el, mindent hágy méreghben,
Gyúytia kemény fzúué, s hadgya lángos tűzben,
Haragban hentergeny és keuelségben.

46.

Nagy uigan Alecto el tűnék ott mingiárt,
Mert látá, haragra gyúytotta Szulimánt,
V penigh fel ugrot, fegyuert fegyuert kiált,
Mert fzintén efzeufzet Alecto miát

47.

Kiált az Szulimán, o, te bátorságra
Ki engemet inditsz ilyen nagy dolgokra,
Nagyob vagy Embernél, noha Ember módra
Láttalak tégedet, szólua tanácholua.

48.

Kéfsen uagyon Szulimán, el megyen oda,
Az houa meg hattad, Kaurt rak halomban,
Meg festem louamat köröszfény uér tóban,
Várofokat, Várokat röytők hamuban.

49.

Felkeluen ágyából ú meg parancholá,
Hogy minden Vezér táborában szállana
Válogatot néppel, kinek mint hatalma,
Valaki Bégséget és Timárt tartana.

50.

És hogy Drinápolyban Máiusnak fottára
Az egész hadak szállanának táborban,
Futnak az Chauzok feiér pattiolatban,
Hirdetik az hadat minden országokban.

51.

Azonban Szulimán üle ió louára,
S Uezéreket magával ki hiuá déuánra,
Kertektől nem mész egy széles halomra,
Ottan nekik beszéle ilyen formára:

52.

Vezérek és Bafsák, ti okos uitézek,
Kiknek eszek után sok birt népet nézek,
Ti uattok tartói én erősségemnek,
Ti meg hódítói pogány köröszfénynek.

53.

Im, mi állapotunk, láttátok, miben uan,
Erős birodalmunk henyélést nem kiuán,
Az mit kardal nyertünk, nem tartya meg diuán,
Fegyuert s erős Uitést birodalam kiuán.

54.

Euel győftük mi meg keresztény uilágot
Az melly inkább kiuán fizetny haráchot,
Hogy sem uitéz módon reánk uonnion kardot,
Euel böchültettyük mi Musulmánokat.

55.

Mégis, de nem sokan, kik ellenünk iárni
Vannak és mernekis fogokat mutatny,
Bolondok nem tudgyák, hogy iób meguallani
Az erőtlenséget, hogy sem kárt uallani.

56.

Az Magyarok ezek, kik fei nélkül uannak,
Mint töröt hayó habtul úgy hányattatnak,
Miuta el uéuén életét Layosnak,
Sokan Coronáért mostis uonyakodnak.

57.

Igaz, nem tagadom, ha egyesség uolna
Köztök, bizony nekünk nagy gondokat adna,
Az ennehány Magyar és meg chorbitaná
Fényes Coronánkat, s talán meg rontaná.

58.

De Isten ostora mast szállot reáioi,
Fösuenység s gyűlőség uralkodik raitok,
Ninch szeretet köztök, sem okos tanáchok,
Kiért esőben uan fénies Coronáioi.

59.

Szem látomást láttyuk az Isten irgalmát,
Mert minekünk szánta Magyar birodalmát,
Mindenkor azután megh talállyuk Tammát,
Ronchuk mast az Magyart, s az ő birodalmát.

60.

Esküszöm én néktek az élő Istenre,
Mi fényes hódunkra, s éles fegyueremre,
Az éyel Mahumet én attyám képébe
Ezeket mind nekem okossan befzélé.

61.

Az Arszlán uezéris Budárol ir nekem,
Hogy győzedelemben ne legyen kétségem,
Im, az leuelet is hozom előtökben,
Oluasd hangal, deák, had uegiük elménkben.

62.

Itt így Török Deák föl szóual oluasúan:
Győzhetetlen Chászár, az te rabod Arfzlán,
Budai fő Uezér te kegyelmed után
Ir alázatossan, neked feiet haytuán.

63.

Ha tudni akarod körösfvények dolgát,
Azok vefzny hatták magok állapottiát,
Cárol gyűlésekről gyűlésekre magát
Hordósfzattia, s nagyon forgattya hit dolgát.

64.

Ninch sohun kész hada, nemis gondolkodik,
Mint bolond, hogy ualaha talán kölletik,
Am Maximilian Magyarok köfzt lakik,
Gonduiseletlenül chak efszik és ifzik.

*Tammas Saphi
Persa, Schaci Is-
melis filius, in hunc
iuxta conatum
arma moverat Su-
liman. Vide Jaco-
bum Boysardum
in vitis Sultanorum.*

*Cancellarius, vide
Istvánffy lib. 17.
272. numero 20.*

65.

Az Magyarok penig leghenyélőb népek,
Egyk az másikat gyűlölik, mint ebek,
Ninch köztők had tudó, ha uolnais, ezek
Az Tifztuiselőnek soha nem engednek.

66.

Vram, ha uolt módod ualaha az hadban,
Ninchen most keuseb ilyen állapotban,
Vgy tecik, hogy immáron Magyar országhban
Látok uér patakot, sok kaurt halomban.

67.

Meg haluán Uezérek az Arszlán tanáchtát,
Főképpen Chászárnak el szánt akarattyát,
Senki tartoztatni nem meré az uttyát,
Hanem minden Uezér iauallya szándékát.

68.

Nem sok údő muluán az nagy Ásiából
Sok had érkezék, kik uoltak Tengeren tul,
Sok szántalan Tatar Meotisi tótul,
Ezek küldettettek Chan Praecopitátul.

69.

Delimán Iffiu ezeknek Uezérek,
Fia az nagy Hamnak, s nagy feyedelemnek,
Hufzon öt ezer ez, és mind ió tegzesek,
Sok száz ezer közül uálogatot népek.

70.

Könyű had és bátor és gyors mint az áruiz,
Vgy tecik, kezében mindenik halált uisz,
Mert ió loua hátán chak ió fegyuerben hisz,
Ninchen tartalékia, sem tűz, sem sebes uiz.

71.

Azt mondgiák Delimán, mikor országokat
Járt uolna látásért, híres uárosokat,
Galatában meg látá az szép Cumillát
Cumillát az szépet, Szulimán Leányát.

72.

Cumilla szép haya meg kötözé szívét,
Iffiu Delimánnak és minden keduét,
Egy tekintet uéu el minden ereiét,
Vgy hogy nála nélkül nem kiuánnya éltét.

73.

Akkor haza ment uolt, mast szép haddal iút meg,
Töröduén, szép Leánt miként nyerhetné meg,
Véletlenül szegény de chalatkozot meg,
Mert addig eluéu Cumillát Rustán Bég.

74.

Mast már nyughatatlan bánattul ál uagy ül,
Vntalan szegénnek szeme keseruel fül,
Melly miat az szűue, mint az hideg iég, hül.
Éltéuél halálban bánattya közt merül.

75.

Őrizd Rusztán Uezér iól ettül magadat.
Mert mint dühös farkas lesi halálodat,
Az Uitéz Delimán nem túrheti buyát,
Ki tölti, ha lehet, rajtad boszuságát.

76.

Az Tatárok után őtt roppant seregek,
Azt tudnád táuulról, hogy siuó ördögök,
Ezekis Drinapolban el érkezének,
Sok harcokon forgot uitéz Szerechenek.

77.

Mindenikben vala hat hat ezer ember,
Mindenik hárommal meguerekedni mér,
Loua mint egy madár, maga mint egy tündér,
Mert olly könnyen fordul, mint esti deneuér.

78.

Ezek Kazul Basra iáltak Szulimánnal,
Ezek Laios királt meguerték chidákkal,
Vitézek mind egyg s nem fegyuer derékkal,
S paisal földöznek, sem sűrű páncérral.

79.

Ezek előtt megien uitéz Amirassen,
Magais fekete, louais szerechen,
Az ú kedues loua Karabul, kényessen
Mellyet ú iáztatot had előtt s keuélyen.

80.

Mondgyák, hogy Karabul nagy Arabiában
Széltül fogantatot egy hires kancában,
Hihetőis, szélben mert ninch, sem az lángban
Olly uidámság, giorsaság, mint uagyon abban.

81.

Amirassen után három fő kapitán,
Egyk az Olindus, melly okosság után
Ment mind nagjobb tisztre, uégre let kapitán
Negyedik részének az Szerechen hadban.

82.

Siriay király, az okos Menethám,
Külte másadikát, ez uolt szép Hamuiuán,
Szerechenek közül iút ez Siriában,
De uala harmadik kegyetlen Demirhám.

83.

Demirhám az ereős, mellynél erősb nem uolt
Sohun, ualamerre Szulimán parancholt,
Mert ez gyökeréből nagy Tölyfát kirántot,
Eőköllel agyon uert egy nagy Elefántot.

84.

Eötödik Alderán, Báltya Demirhámnak,
Volt gonduiselőye az Szerechen hadnak,
Ez magyarázóya uolt minden álomnak,
És ki feytőie Mahumet irásának.

85.

Ezek után iűnnek Uitéz Mamelusok,
De szerenchétlenek, mert ninch nekik Urok,
Szulimánnak nem régen lettek hódulók,
Az nagy s bőv Aegyptusban ezek lakosok.

*Propter discordias
Civiles victi, ultimi
sub Tommobeio
in Puniciae provin-
ciam redacti a Suli-
manno.*

86.

Kayer Bég iűn uélek, mellyet szégyenére
Mehmet Junnus Bassának tet fő uezérré
Az Szulimán Chászár, mert ű tüle féle
S illy nagy tisztre szolgálíát uini nem meré.

*Iunus, vel Meh-
met Passa subegit
Mameluos et cum
maxima ingrati-
tudinē Solimanus
istam Pnicipiam de-
dit Gaier Bego,
cum iniuria Iuni,
quia timebat eius
potentiam.*

87.

Ezek husz ezeren ió louasok uoltak,
Mert Tommembeitől uitézséget tanultak,
És noha külömb nemzetekből állottak,
De okos uezér alat egyessek uoltak.

88.

Nem mefzi Cirkások ugyan szomszéd népek,
Mamelukoktul rendelt seregben iűnnek,
Ezek de lehetnek ötuen két ezerek,
Mert Zinchiek, Géták s Barstok vannak uélek.

*Isti omnes uno
nomine Circassi
dicuntur, sed habi-
tant diferentes
Provincias.*

89.

Magok uázottak Kapitánt magoknak,
Éztet hyák haduerő Aygas Bassának,
És bizony nem heában neueztek annak,
Mert ez volt oka sok nemzet romlásának.

90.

Aygas Bassa után iűnnek Zagatárok,
Legbelsőb Scytiából ualó Tatárok,
Hízik az Alkoránt, de zöld pattiolatok
Megesmértetik, kik Törökök, Tatárok.

91.

Ellepték az földet ezek, mint az hangyák,
Auagy széles mezőben az sok kalangyák,
Mindenűt uilámnak chak nylak, az szablyák,
És mindent rettentnek lobogós kópiák.

92.

Ezek soha olly helre nem fordultanak,
Az mellyet fegyuerrel nem hóditottanak,
De inkább azt mondom, hogy elpusztítottak,
Valamerre ezek Világon iártanak.

93.

Seőt mikor Törökre ezek támattanak,
Chak nem tellyességgel űket el rontották;
De mi bűneinkért raytunk marattanak,
Istentűl ostorért mert hagiattattanak.

94.

Lám Scita Tamburlan megh ueré Musulmánt,
Eleuenen meg fogá Baiazitet nagy Chánt,
Akkoris láthattuk az Isten hatalmát,
Chak iátékul tartia az emberek dolgát.

95.

Soha az Scitákat senki megh nem uerte,
Sem ű uezsedelmeket soha nem érte,
Mitridátes király háborgatny mérte,
De mond meg énnekem, mit uihete uégbe.

96.

Hallották Rómaiaknak nagy hatalmát,
Magokon soha nem látták birodalmát,
Nagy Sándor megh látá Scita bátorságát.
Midőn uéue nehezen meg egy kű fziklát.

97.

Négy táborban ezek iáranak ékessen,
Mindenikben uala húsz ezer tegzefsen,
Egyeknek paranchol fekete Szerechen,
Hármának Uldair, Lehel és Turanchen.*

98.

Ki számlálhatná meg az Tenger őruéniét,
Vagy Herciniának szántalan leuelét,
Az megh számlálhatná Szulimánnak népét,
Az is írhatná meg roppant seregeket.

99.

Mert ualaki hallá, haddal megy Szulimán
Körösztenyekre és megyen sok Musulmán,
Mindenik siete haddal Chászár után,
Mindenik gyönyörködnek Kaur romlásán.

* A kéziratban itt ez a vers következett:

Mindezeknek penigh Halamir paranchol,
Nagy okossággal bir és ha chak edgyet fízól,
Többet tesz, mint más ha nap estig karattiol,
Károssá nem marad senki tanáchából.

100.

Mert szép Indus uizén tul Török nem lakik,
Sem ú Chászárioknak soha nem adózik,
Mégis ide gyűve király Atapalik,
Mert látni akará, köröszvény mint romlik.

101.

Iai, houa ez az nagy folyhő fog omlani,
Melly Világ szegletre fog ez le szakadni,
Melly nagy haragját Istennek fogya látni,
Az ki ezt magára iünni fogya látni.

102.

Mint eget az folyhő, ellepte az földet,
Az sok roppant sereg és idegen nemzet,
Még meg nem számláltuk Asiai népet,
Sem Europai hadakozó sereget.

PARS SECUNDA.

1.

Budai fő Uezér megh hallá Arszlán Bég,
Hogy ű tanáchából meg bomlék békeség,
Gondolá, mindenben árt késedelemség,
De leginkáb hadi dologban árt röstség.

2.

Az ű elméyeis uala niughatatlan,
De okosság nélkül, azért álhatatlan,
Ű minden dolgában uolt igen oktalan,
Azértis rofszul iára minden dolgában.

3.

Vra hire nélkül sok hadakat gyúyte,
Mert aual kegielmét nyerny reménlette,
Hogyha kaurokat miként meguerhetne,
Vagy ualami kű Várat túlők nyerhetne.

4.

Nyluán mondgya uala, meg fzállya Palotát,
Senki előtt nem titkolá ű tanáchát,
De kérkedik uala, le rontia bástyáyát,
És el uágia Turi Györgynek uitéz nyakát.

5.

Azonban dühössen öszve gyúyté hadát,
Valaki köthetet oldalára szabliát,
De mind meg bőuité az Uezér táborát,
Röuid nap számlála tífzör ezer szabliát.

6.

Meg szállá Palotát Uezér enny néppel,
Sok ágyual, elég tűzes mesterséggel,
Üdöt nem mulatuán sok álgyu lóuással,
Móre bástiát törni kezdé keménységgel.

7.

Szégyenli az Turi, hogy uagyon kú falban
Sáncolua, akarna lenny táborában,
Mint erős orofzlány nem késik barlangban,
Mikor fekue talállyák uadászok abban.*

8.

Kiugrik haraggal, sok erős dárdát ront,
Vadászt halomban mar, erős hálókat bont,
Valamerre fordul, piros uért sokat ont,
Igy Turi chelekefzik, Töröktől bántódót.

** A kéziratban a negyedik vers után áthúzza a következő szakaszok állanak:*

5.

És ez az bátor uitéz uala Palotán
Király hagiásából ió gondos kapitán,
Ez Arszlánnak mérgét ideién meghaluán,
Kezde szorgoskodny mindenrül gondoluan.

6.

Először is ira az Salmensis Groffnak,
Küdgiön segítséget korán Palotának,
Azért Groff meg hagyá Izdenchi Istvánnak,
Hogy száz gyaloggal segítchen Palotának.

7.

Lén Pápárolis alkalmas segéchége,
Mert harmad fél száz gyalogh onnan el iüue,
Turi Farkast, öchét, kapitán elküldé
Maximiliánhoz, segéchéget kérne.

9.

Ió rendet ben hagyuán maga két száz feiel
Palotából iún ki, mind híres uitézzel,
Törökre rá úte, okos merésséggel
Sokat benne le uág uitéz keménséggel.

10.

Istráfát nem talál, mert bizuást alufznak,
Éfélkor uala ez s békéuel hortognak,
Nem félnek Túritól és nem is gondolliák,
Hogy illy dolgot Magyarok megpróbállianak.

11.

Kurt aga legszélről az Vár felől uala,
Bolond merészsegből sátorát ot uonyá,
U körülette három száz Janchár hála,
Azokra Túri Geörgy bátran rá rohana.

12.

Chak hamar százötuenöt Török el esék,
Mégis alig Kurt aga álmából ugrék,
Mert estue uachorán sok huzomost iuék,
Turi ueszedelmére sokat esküuék.

13.

Mezételen kardal kiszökék sátorból,
Kiált segéchéget, mellyet uár Arszlántul,
Kiáltya társait az Sátorok alul,
De mindennek gongya uan nagyob magáról.

14.

Szintén immár lóra ugrany akara,
Hogy Arszlán táborához elszaladhatna,
Ot éré Tót Balás s az feyét el chapá,
S az ű szép Sátorát az magyar meg rablá.

15.

Mélly álmában sok Janchár megölettetik,
De nem meszi álombul halálba ugrik,
Soknak teli gégeiéből az bor kiomlik,
Minniaian részegségnek ot iutalmát ueszik.

16.

Az három száz közül tizen öt szalada,
Az ki Arszlán Uezérnek erről hirt ada,
Haragiában ketté ő chak nem szakada,
Gyorsan két ezerrel a felé szágoda.

17.

Turi immár Palotában bement uala,
Azért Arszlán Vezér ottan nem találá,
De láta sok Török uért ottan omolua,
Holt testet, romlot Sátort sokat halomban.

18.

Táborában megtére sokat esküén,
Mahomet Propfétának arra feleluén,
Hogy Turit meg nyúzattya mindgyárt mereuén,
Kurt aga temetésének tisztességén.

19.

Az szép piros haynal azomban eliűue,
Harmattal s uilággal földet ékeséte,
Szép gazdagságával mindent őruendite,
Chak tégedet Arszlán meg keduetlenite.

20.

Azért nagy ágiukkal gyorsan elrontatá
Az Móre bástiáiát s földhöz hasomlitá,
Louára fel ugrék, trombitát fuiatá,
Ostromnak az tábort bástiának inditá.

21.

Mindennap áfiumot ű eszik uala,
Hogy köröfztény uérre ű kegyetlenb uolna,
Már maszlagtul uezér reggel részeg uala,
Vgy hogy nemis tudá maga, mit chinála.

22.

Száguld az bástíához, az kapitánt fízidgia,
Esti deneuérnek és lopónak hya,
De néki meg felelt Turi György ágyuya,
Mert ió louát alatta ketté fzakasztá.

23.

Ha gyorsan Janchárok el nem kapták uolna,
Az másik ágyuis magát lütte uolna,
Gyalázattal azért onnan el fzalada,
Részegségnek mindenkor az az iutalma.

24.

Az ió haduiselő bor nélkül el legyen,
Részegítő eszközt most hozzá se uegyen,
Ha akarya ió hirén chorbát ne tegyen,
És hogy ű hadais kárt tüle ne uegyen.

25.

De miuel különböz oktalan állattul,
Ki el uálik akartua okosságátul,
Kinek feie teli páráual sok bortul,
Nem tudgya meg uálasztany iót az rofztul.

26.

Arfzlán részeg uala bortul és maszlagtul,
Kárt és szégyent ualla gyózan kapitántul,
Kurt Agát eluefzté, magát nyaualyásul
Alég mentheté meg ueszedelem alul.

27.

De az ostromonnis két száz embert uezte,
Mert füstelgő szemmel romlot bástyát nézte,
Mert még bástyán belől két árok földöszte
Palotát, kapitán kit akkor uéfete.

28.

Két ió pattyantyustis elueszte az harcon,
Maga Öchét, Durmist, második ostromon,
Immár tized napia, hogy heuer az sáncon,
Minden dolga fordul chak szántalan káron.

29.

De az Luftis Aga igen meg iészté,
Mert köröszteny hadat hogy siet, hirdeté,
Arszlán sátorokat gyorsan felszedeté,
Félue és rettegue onnan elsiete.

30.

Ez lén uége Palota megszállásának,
Ez lén uége Arszlán uezér haragyanak,
Ió hire marada Turi kapitánnak,
Ezután békesége lén Palotának.

31.

Szent Iuán hauának tizedik napián
Constantinápolbul megindult Szulimán,
Aual az sok haddal uizeket szárofszuán,
Nagy hegyeket bontuán, Városokat rontuán.

32.

Egy fekete Szerechen ló uolt alatta,
De képiró falra szebbet nem irhatna,
Nem uélnéd hogy éri földet szároz lába,
Olly szépen egyeránt, s halkal uáltoztattia.

33.

Véres nagy szemei ugyan ki dűltenek,
Szároz feiechkéién uan hele üstöknek,
Az orra likyain lángos fzelek mennek,
Szája taytékot uér, mint uizi Istennek.

34.

Magassan költ nyakán feiét alá hayttya,
Szálos röuid serényét fzel haytogattya,
Széles mellyel Elefántot hasomlittyá.
Körmel, fzároz innal szaruast meg haladgya.

35.

Iámboron, chendessen Chászár alat iára,
De hogy ha az Ember fogdosni akará,
Mint az sebes sólyom mikor kél fzárnyára,
Vagy ha könnyű euet ugrik fáról fára.

36.

Űl uala mereuen nagy Chászár nyeregben,
Feiér uékony patiólat uagyon feiében,
Két choport kochaktol alá ál fzéltében,
Szakállá merő őfz, haluány személyében.

37.

Szép arany hazdia fűg alá uállarul,
Az dolmányais szintén olyan kaftánbul,
Kemény mifziri kard fűg le oldaláról,
Mellyet Szultán Musa nyert Görög chászártul.

38.

Szörnyű méltósággal két felé tekintget,
Könnyen esmerhetni, hogy nagy gondgya lehet,
Ez uifzen nagy szűuében lángot és fegyvert,
Ez körösztény Világnak nagy veszedelmet.

39.

Az sok sűrű kopia utánna s előtte
Sok földet rettenetességgel be főtte,
Azt tudnád, hogy nagy erdő iár körüllette,
Janchár, mint az hangya, az földet el lepte.

40.

Szántalan sok ágyu, az ki kű falt tör, ront,
Vonyatik utánna, kiuel sereget bont,
Sok Taraczk pattantyu, ki köröszmény uért ont,
Golyóbis, puska por, s mindenféle profont.

41.

Minden áchszerszámok, nagy erős kötelek,
Defzkák és uas machkák, kiből hidat uernek,
Tudós Ali Portu paranchol ezeknek,
Ágyuknak, fzekereknek, minden mesternek.

42.

Sok fzekszenás louak ezek után iűnnek,
Hofzu nyaku teuék és erős őfzuérek,
Bialok, számárok és ökör szekerek,
Hat Elefántis iűn, kiben sok emberek.

43.

Megyen Chászár előt mészzi két mér földel
Hosa hatuan három, pénzt őfztnak mind széllal,
Minden nyomorutnak, hogy ezek Istennél
Szerezzenek fzerenchét könyörgésekkel.

44.

Igazat kell irnom, hallyátok meg mostan,
Noha ellenségünk volt Szultán Szulimán,
Chak aztot kiuefzem, hogy hiti uolt pogán,
Soha nem volt illy Ur Törökök köfztt talán?

45.

De talán nélkülis bátran azt mondhatom,
Pogányok köszt foha nem uolt az föld háton
Illyen Uitéz és bölch, ki enny harczokon
Let uolna giőzedelmes és sok országon.

46.

Vitézség s okosság egyéránt uolt benne,
Hadbéli szorgosság nagy szorult ú benne,
S ha kegyetlenség szűuében ielt nem tenne,
Talán köröszvény kösztis legnagyobb lenne.

47.

De fiát, Musztafát, mikor megöleté,
Akkor felettéb magát meg esmérteté,
Sőt maga nemzetiuel meggyűlölteté,
Roxa szerelméiért esztet chelekedé.

48.

Szerenche ú uéle nem iácot, mint mással,
Ha iefztenyis akarta chapással,
Vagy hadueszéséuel, uagy más káruallással,
Mindenkor állandó uolt okosságáual.

49.

Nem haylot, mint az ág, mint kűszikla álot
Tenger habyai közt, mert magában szállot,
Ha izerenche neki valamit iót adot,
S nem bizta el magát, föl nem fualkodot.

50.

Illyen Vr s illyen had iúue országunkra,
S illy ártalmas folyhő szálla le kárunkra,
Melly nem chak Magyarnak elég romlására
Let uolna, de elég Világ rontására.

51.

Kisseb haddal Sándor bír meg Világot,
Ugi hogi mind az négy rész hozot neki adót,
Soha Rómaiaknak eny hadok nem uolt,
Mind az által úkis meg bírák Világot.

52.

Szorgalmatos uala Szulimán utában,
Hamar Drinápolból iúue Feiér Uárban,
Még Drinapolból küldé elő iáróban
Petráfot, hogy Gyulát fzalná meg uttyában.

53.

Petráf nénnye fia uolt Török Cháfszárnak,
És nagy Begler bégye az Görögh orfzágnak,
Szultántul küldetuén négyezer Janchárnak
Paranchola, s hufzon öt ezer Kopianak.

54.

Harminc két ezer Török megszállá Gyulát,
Petráf besáncolá az maga táborát,
Negyuen ágyúual kezdé törni bástíáyat,
És földre rontani szép feiér kű falát.

55.

Kerecheny László uolt benne kapitán,
De kapitán neuét nagy gyalázatossan
Hordozta, Gyula Várát hitre megaduán,
Magátis, nemzetünkis meg gyalázuán.

56.

De uette érdemét rosz emberségének,
Meg látá igazságát Petráf hitinek,
Vitéziuel együt fogságban uettették,
Melyből szabadságokat soha nem érék.

57.

Esztelen, ki hiszen az Török hitinek,
Főképpen életét ha bizza Töröknek,
Török meg állany szauát tartia bűnnek,
Főképpen hogyha mit igir köröfzténnek.

58.

Forgasd föl az egész Magyar historiát,
De még az régítis, az Görög cronicát,
Meglátod, hogy Török ollyat nem fogadhat,
Az kit ű teneked örömet meg ál s tart.

59.

Azomban Török Chászár iúnny siete,
Nem tudgia, Köröfzténnek árchon melly felé,
Sok felé osztatik bölch s okos elméie,
Melly Várat fzályon meg: Egret, Szigetete?

60.

Akkor az nagy neuű Zrini Sziget Várban
Maximiliántul rendelue kapitán
Volt, Horuáth orfzágbán és többibennis Bán,
Ez az, kirül szólni fog én historiám.

61.

Ez Török ereiét nem egyszer próbálta,
És minden harcokon úitézűl rontotta,
Egész Török orfzág iól esméri uala.
Ez miat uolt nekik legnagyobb romlása

62.

Török táboroknak utolsó romlásra
Elég uolt mondani, Zrini uagyon harcban,
Mint folyhő szél előt siet forgásában,
Vgy sietet futni Török hazáiában.

63.

Az Isten ű neki adot olly hatalmat
Ellenség előttte mint főueny elomlot,
Iól esmerte Isten, hogy hű szolgáláia vot,
Azért minden ügyében tüle áldatot.

64.

Zrini egy haynalban, az mint uolt szokása,
Valamikor haynalnak uolt hasadása,
Az szent feszület előtt térden ál uala,
S igy kezde könyörögni az ű szent száia :

65.

Végphetetlen irgalmu szentséges Isten,
Az ki engem segétesz minden ügyömben,
Te uagy énnekem giózheterlen fegyuerem,
Paisom, kű falom, minden reménségem.

66.

Haichle füleidet az magos kék égből,
Hald könyörgésemet kegyelmességdből,
És ne chinály töruént az én érdemből,
Hanem uégphetetlen irgalmas szüuedből.

67.

Neme én tetüled chináltattam földből?
Nem nagy bűnnel iútteme Anyám méhéből?
De te irgalmaddal tisztultam meg ebből,
S minden uilági iómat uettem kezedből.

68.

Vraságot attál, kiuel én meg érem,
S uitéz szüuel áldottál s uan böchületem
Világh előtt, nem érhet az én érdmem
Annyt, menny sok iókat tetüled uettem.

69.

Mert az én érdemem nálad annyt teszen,
Mennyi uizet kis főchke szájában ueszen,
Az megmérhetlen Tenger méllység ellen,
Enny én érdemem te kegyelmed ellen.

70.

Mégis, én nyomorult, háladatlan uagyok.
Viab bűnre minden nap sok okot adok,
Vram, kölch föl, kérlek, én mikor szűnnyadok,
Mos meg szent lölköddel, mert rút s mochkos vagyok

71.

Attyáink uétkérül meg ne emlékezzél,
Sőt minden bűnökrül, kérlek, feleltkezzél,
Mert tégedet nem holt, hanem ki mostis él
Dichér és neuedrül tisztességet beszél.

72.

Uram, aztis látod, az pogány Töröknek,
Mikint uásik foga az hitetlen ebnek,
Hogy mikint árthasson az keresztényeknek,
Chak az az szándékyok, mikint törhefsenek.

73.

Ne enged meg Vram, (noha érdemlenénk),
Hogy haragod miat földig törettetnénk.
Hogy az te szent neuedet űk megnevetnék,
Mi túlünk, te hun uagy, keuélyen kérdeznék.

74.

Mutasd meg ű nekik, hogy te uagy nagy Isten,
Hogy te kúuületted máshun Isten ninchen.
Ki megyen utánnad, nem iár sötétségben,
Hanem uifzi utad az örök örömben.

75.

Nem nekünk, nem nekünk, Vram, tisztességet,
De szent neuednek adgy örök böchületet,
Minket azért áldgy meg, hogy hiuk neuedet
Mi segítségünkre, és bizzunk te benned.

76.

Vram, te Fölségedet arrais kérem,
Látod, immár az uénség maid el ér engem,
Immár nem lesz olly erő az én testemben,
Hogy ellenségidet, mint előb, törhessem.

77.

Ved hozzád lölkömet, melly téged alig uár,
Miként segéchéget hadtul megszállot Vár,
Ved ki én testembül, mellyen uagyon nagy zár,
Ne füllesze bűnöktül megh neuelt uiz ár.

78.

Igy, az Isten előtt Zrini esedezet,
Azért meghalgatá az ú könyörgését,
Haromszor láttatot Zrininek fészület,
Hogy hozzá le hayult, feleluén ezeket:

79.

Im, az te könyörgésedet meg hallottam,
Az te buzgó szűuedet mind által láttam.
Attyaj keduemben ügyödet fogattam.
Ne fély, mert nem héában érted megholtam.

80.

Örülly, én ió fzolgám, mert iól kereskettél,
Mert öt talentumodra még ötöt nyertél,
Világon magadnak Coronát kötöttél,
Mellyet aranyossan Atyámhoz uiszded el.

81.

Ottan az Angyalok téged készen várnak,
Rendelt seregekben Cherubinok álnak,
Téged iob kezére Attyámnak állatnak,
Veled együt örökken uigadni fognak.

82.

Hozzám uezsem immár az te szép lölködet,
Magadis kiuánod, s így iobnak esmerted,
De hogy még fényefseb Corona feiedet
Tisztelye, im néked adok illy kegielmet:

83.

Mátyrumságot fogsz pogántul szenuedni,
Mert az én neuemért fogsz bátran meg halni,
Zrini halgasd meg most, mit fogok mondani,
Im, te iöuendőidet fogom számlálni.

84.

Szulimán haddal iün az Magyar országhra,
És leg előszöris fog iünni Várodra,
Lesni, mint éh farkas, fog te halálodra,
Hatalmát, ereiét uezsti Sziget Várra.

85.

De ű nem fogya te romlásodat látni,
Mert uitéz kezeid miat fog meg halni,
Sok ezer Töröknek kel ottan meg halni,
Akkor az te lölköd fog hozzám ízállani.

86.

De az te fiad, Geörgy, támasztya neuedet,
Fel serkenti fénnel tündeklő neuedet,
Mint Phoénix hamubul költi nemzetségét,
Vgy okossággal ez meg tartya hiredet.

It ennihány Uers hea.

PARS TERTIA.

I.

Ur Isten, embernek elméie mint fordul,
Ninch állandó tanách ember okosságbul,
Ha mit eluégezis ú gondolattyábul,
Ottan meg fordul Isten akarattyábul.

2.

Szulimán Egerre ueté gondolattyát,
Hogy annak el ki dönche erős bástyáyát,
De hamar az Isten téríté tanáchát,
Hamar megforditá Szigetre haragyát.

3.

Im, meg mondám okát az ú haragjának,
Midőn már meg parancholt uolna hadának,
Hogy uttyokat Eger Vár felé tartanak,
És uiselnék gondgyát Dunán ualó hidnak.

4.

Bosznai fő Bassa Musztafa azomban
Érkezek szép haddal Chászár táborában,
Hires Uitéz uala ez Horuát országba,
Mert erőel bémene Krupa uarában.

5.

Meg esmeré Chászár ennek emberségét,
Mindgyárt neki adá Arszlán uezéségét,
Megis hagyá mindgyárt, vegye el életét,
Részeges Arszlánnak mert látá sok uétkét.

6.

Job let uolna néked Arszlán uezsteg lenned,
Vrad hire nélkül nemis chelekedned
Semmit, hogy sem bolondul hadat kezdened,
S hamis hirrel Uradnak fülét töltened.

7.

De Arszlán nem meré meg uárni Musztafát,
Mindgyárt Budán hagyá minden portékáit,
És nyomozny kezdé Chászár nagy táborát,
De ugysis megtalálá maga halálát.

8.

Chászár Mehmet Guilirgi Bassának adá
Bofznát, s hogy siessen oda, parancholá,
És hogy arra szorgalmatos gondgya uolna,
Valami kárt körösfvény ot ne chinálna.

9.

Két ezer louassal Mehmet megindula,
Nem sok nap mulua érkezék Sziklós alá,
Ottan az szép mezőn táborát szállitá,
Maga szép sátorát ottan föl uonyatá.

10.

Siklósi Szkender bég hozzá mene gyorsan,
Mehmetnek köszöne s így szólla okossan:
Vram, tecik nékem ez chudálatossan,
Nem uezsed eszedbe, hun szállottál mastan.

11.

Vagy azt tudode, légy békességes helyen,
Ellenség nélkül ualó szép Török földön?
Nem uagyunk immár Drinápoli mezőben,
De Kaur kardgyának ki tettetet helyen.

12.

Az köröszvény Várok nem olly mesze uannak,
Hidgyed Sziget Uárban éh farkasok laknak,
Chaknem éyel nappal ezt az mezőt iáryák,
Még az hóstádbannis mieink nem laknak.

13.

Te íúuetelednek már régen hire uan,
Itten szállásodis Pór előtt nyluán uan,
Mellyet ha meg hallot Szigethi okos Bán
Fejemet kötöm én, hogy régen lesben uan.

14.

Vram, nem maradhat az Török miatta,
Ha houá uagyonis némellyeknek uttya,
Katona uagy haydú azonnal elkapia,
Vagy fejét eluiszi, testét itten hadgya.

15.

Hidgyed, Hostádbannis meg nem maradhatunk,
Onnanis lábunknál fogua uoniattatunk.
Még az Várbanis nem igen bizuást uagyunk,
Annyira féelme miat meg kábultunk.

16.

Az Szent Mahometért, kérlek Uram, téged,
Magadat te itten ne szerenchéltessed,
Hanem inkább én tanáchomat köuessed,
És az kerítésben táborodat uigyed.

17.

Az louak az Hostádban ot kin lehetnek,
Az Uitézek penig Várban ben férhetnek,
Kevesseb kár lészen, ha louak eluesznek,
Hogy sem enny sok és ió Török Uitézek.

18.

Külömben, Uram, magadnak uezfélt keresz,
De még én feiemreis haragot fzeresz,
Ennek tanáchodnak hire én raytam lefz,
Azért lásd, mit chinálsz, kérlek, hogy el ne uezsz.

19.

Mehmet az körösztént nem esmeri uala,
Mert ű neuelkedék mindenkor uduarban,
Es ű hiszen uala bolond Alkorámban,
Egy Török hogy megöl négy körösztént harcban.

20.

Azért az Szkendernek nem sokat hisz uala,
Mofolyogua magában illy uálaszt ada:
Köszönöm tanáchodat, Szkender Alboda,
De megbochásd, táborom helét nem uáltya.

Cognomen Skenderi.

21.

Gyalázattal hires Bosznában indulnék,
Ha én it az éyel maradny nem mernék,
Es az semmi elöt olly igen rettegnék,
Hogy helt is magamnak itten ne találnék.

22.

De az lágy folyhökis engemet bífztatnak,
Mert, la, chak hogy immár efsőben állanak,
Nem lefz módgia az éyel kichin chatának,
Nem hogy lenne iárása derekas hadnak.

23.

De az melly Zriniről bezfélesz énnékem,
Még nagy Sztambulbanis iüt hire fülemben,
Vr Isten, ha nekem lenne olly szerenchém,
Hogy ez mezőn uéle meg esmerkedhetném.

24.

Mert hallottam az ű nyughatatlanságát,
Kiért az hatalmas Chászáris haragiát
Reá fordítani akarta szablyáit,
De más okok tartoztatták meg boszuát.

25.

De űis rá kerül ualaha az törben,
Mint sokat chauargó róka kelepében,
En pedig ez éyel leszek szerenchétlen,
Mert nem látom űtet, s fekszem dichéretlen.

26.

Szkender, ha akarod, ketten egyűt hályunk,
Meleg káué mellet ag szót kouáchollyunk,
Ofztán mind uirattig mi bizuást alugyunk,
Mert tudom bizonynyal kaurt mi nem látunk.

27.

Szkender így felele: bátor it maradok,
Éfélig, Uram, körűletted uduarlok,
Es azután osztán Várban beballagok,
Neked nyugodalmas écakát kiuanok.

28.

Igy beszélnek ketten, azomban egy legény
Aranyos bőr zofrát földre le terituén,
Két szép bársony uánkost az zofra mellé tén.
Szerechen téfztáual Sátort meg fűstöluén.

29.

Vánkusokra ketten ottan le űlének,
Egymás közt sok dologrul befűzelgetének,
Káuét kichin finchánbul hűrpűgetének,
Ofztán azután uachorátis euének.

30.

De az étel után egy szép Török gyermek
Vra hagyásából az házba bélépék,
Szép gyöngy házós tassen kezében tündöklék,
Fejét be tekerte gyöngre patiolat uég.

31.

Az edgyk uállárul szép bársony kaftánnát
Le bochátá, kezdé igazgatni kobzát,
Ablak felé üle, eöszue haytuán lábát,
S így kobza szauáual nytá hangos torkát :

32.

Méért panaszkodgyam szerenche ellened,
Ha böüited minden nap én örömemet,
Nem ízakac el túlem, az mint uagyon hired,
Hogy álhatatlanságban uan minden kedued.

33.

Kikeletkor áldasz az szép zöld erdőuel,
Szerelmes fülemile énekléséuel,
Égi madaraknak sok külömbségéuel,
Viz lassu zugással, szél lengedezéssel.

34.

Nem irigyled nekem az én egyesemet,
Inkáb hozzá segéc, szeressen engemet,
Soha el nem ueszed az én uig keduemet,
Neueled óránként gyönyörúségemet.

35.

Adfz nyáron nyugouást és szép chendességet,
Szép Ciprus árnyékokat, hűuös szeleket,
Gyöngre tñuel uarrot szép Sátor ernyöket,
Szomiúság meg ótó ió ízagos uizeket.

36.

Eőszel sok gyümölchel, Citronnal, turunchal,
Ayándékosz böuen szép poma gránáttal,
Erdőn uadat nem hadsz, mert nekem azokkal
Böuen kedveskedel és ió madarakkal.

37.

De, télen az mikor minden panaszkodik,
Akkor az én szüuem inkább gyönyörködik,
Erős förgetegen szüuem nem aggódik,
Mert szép lángos tűznél testem melegedik.

38.

És uagyon Chászáromnál nagy tisztességem,
És mindenek közöt van nagy böchületem,
El nem fogyhat soha az én sok értékem,
Van ió louam, éles szablyám, szép szerelmem.

39.

De kötue uagy szerenche az én lábomhoz,
Mert el futtál uolna eddig gonoszomhoz,
Ha uolnál szabadon, de rám gonoszt nem hosz,
Mert kötue uagy szerenche az én lábomhoz.

40.

Igy szólla az gyermek, de nagy Szigeti Bán
Mehmet iüuetelét póróktul meg haluán,
Nem kérkedik uilággal, más gondokban uan,
Jó uitézeket mingyárt öszue hiatuán.

41.

Nyocz száz louast uálogat, ezer gyalogot,
Ezekkel, gondollya, uisz uégben nagy dolgot,
Jó uitéz louára magais fel ugrot,
Maga szép szolgálíhoz osztán igy szóllot:

42.

Vitézek, nem szükség nektek sokat szóllyak,
És hogy én tinektek bátorságot adgyak,
Mindenitek olyan, egy országos hadnak
Fudna parancholny, s szüuet adny másnak.

43.

Emlekezzetek meg sok uitésségtekrül,
Nagy erős probátokrul, s szép hiretekrül,
Chelekedgyék minden mastis olly serényül,
Az mint eddig chelekettetek uitézül.

44.

Ahun az pogány eb ül bizuást Siklósnál,
Boszna felé indult huszon hat zászlóual,
Nem fél köröszteztül, beszéli fön szóual,
Hogy Siklósi mezőn mi szégyenünkre hál.

45.

Azért én uitézim, minden szót fogadgyon,
Senkit az nagy bátorság el ne ragadgyon,
Minden Hadnagyától és én tülem uárjon,
Hogy talán közünkben zúrzuart ne hozzon.

46.

És noha Mehmetnek uan tudatlan népe,
És uéres kardot nem látot Bafsa szeme,
De mi ugy gondollyuk, mint ha leg iób lenne,
Minket bizodalom mert rayta uesztene.

47.

No már, én ió szolgálaim, bátran indullyunk,
Vrunk Jézus neuét háromszor kiálchunk,
Az pogány ebektől mi semmit ne tarchunk,
Mert Isten mi uezérünk s kemény paisunk.

48.

Igy indulának el köröszvény uitézek,
Együt Zrini Groffal szép zászlós seregek,
Dél után az óra már ütöt kettőt meg,
Lobognak az zászlók, fénlének fegyverek.

49.

De Siklósig az éiel nem mehetének,
Haynal hasadásban nem meszi érének,
Ahun az Törökök táborban heuernek,
De menni akarnak, mert immár nyergelnek.

50.

Egy mély és hoszú uőgy fekszik tábor mellet,
Chak nem az Vár éri egyk szélső uégét,
Az másik peniglen arra, merre Sziget,
Fekszik és tart éppen egy fertály mérfődet.

51.

Szigeti kapitán minden hadayual
Az uőlgyön fel mene okos rend tartással,
Az uigyázó hallik bástyáról mint szállal,
De az köröszvények uannak halgatással.

52.

Völgynek másik részén száz louas maradot,
Ezek, mihant derekassan meg uirradot,
Chöndessen ballaguán mutatták magokat,
Török tábora felé tarták utokat.

53.

Jól meg láták űket az Török seregek,
De azt uélik uala, hogy Péchi uitézek,
És hogy az Bafsához késérőül iűnnek,
Azért űk ezektől semmit nem félének.

54.

De gyorsan szűuekből az kétség ki esék,
Mert kard miatt ottan sok Török le esék,
Sokat ez kichin choport ottan nem késék,
Úk uifza száguldua nyomra sietének.

55.

Rikoltás, kiáltás esék az táborban,
Azt tudnád, ördögök ugatnak pokolban,
Föl rözzent az Bafsa, nem késik sátorban,
Jo louára ugrék fegyueres páncérban.

56.

Ihon már, uitézek, így szól Törököknek,
Kit ohaitua uártunk, ezeknek ebeknek
Vérekben meg festhettyük uitéz kezünket,
Ihon már az üdő, legyetek emberek.

57.

Hiszem, toluay kuruák mit chináltak raytunk,
Ide mertek iúnny, hun az mi dondárunk,
Maydan iutalmokat érdemre megadgyuk,
Chak gyorsan utánnok louakon szágodgyunk.

58.

Ezeket megmondván, maga ki robbana,
Kezében pöröguén egy szép tollas chida,
Vtánna az dandár, futhat kinek loua,
Chak az Bassa fia nem igen szágulda.

59.

Eöt száz louast tartot magánál meg Rézmán,
Ez uolt neve fiának, s iára lassabban,
Volt okossabbis ez, noha iffiantan
Kelle ueszni szeginnek más bolondságán.

60.

Meddig Mehmet azokat heában űzé,
Addig uitéz Zrini az lesből ki iűue,
És Bafsa táboráig bizuást elmene,
Mert senki nem állhatot ottan ellene.

61.

Vitézeket mind együtt choportban tartá,
Török táboron kapdosni nem bochátá,
Lassan Török után rendel ballagtátá,
Siklóstul s tábortul űket ki szoritá.

62.

Rézmán eszben uette köröszmény dandárát,
Ot átkozny kezdé atya bolondságát,
Zrinire emberül téríté zászlóiát,
Attyának izené nehéz állapattiát.

63.

Leg elsőben Rézmán Frank Andrást louárul
Chidáual le uéré, s kirántá torkából,
Lölke ki ment előb ű meleg testéből,
Hogy sem maga földre eset lágy nyergéből.

64.

Chillag Geörgy zászlóual mellette ál uala,
Rézmán nagy chidáiához erőssen chapa,
Kemény Somfa chidát átal nem uághatá,
Magátólis az chapást nem taszithatá.

65.

Györgynek mellyén Páncér, de az sem tarthatá,
Mert erős Rézmán szűuén átal taszítá,
Dárdáiáual együtt életét ki rántá,
Esék le zászlóstul Chillag Geörgy hanyattá.

66.

Chak hamar Solymosit azután leueré,
Tholnay Dömötört szablyáual megölé,
Vitéz Sárkány Giörgynek ottan feiét uéué,
Iffiu Jurchichnak életét eluéué.

67.

Rézmán így uiselé magát szablyáiáual,
De Farkasich Péter erős pallosáual
Nem chelekeszik keuesebbet Rézmánnal.
Mert miatta meghal Aga Mehmet Butal.

68.

Juszup oda Bafsát az földre terité,
Kurtot egy chapással az földre leveté,
Teis ártatlanul meg holtál mellette
Jazichi Ahmet, mert kemény seb le uete.

69.

Iszonyú uér ontást nem számlálhatom meg,
Kit ketten miuelnek Farkasich, Rézman Bég;
Mint az eleuen tűz ualamerre mennek,
Mindenüt holt testek halomban heuernek.

70.

Mindennek uagyon már szemén ellensége,
Török és köröszvény öszue uan keuerue,
Halók iaygatása, élők serénsége,
Nagy porral keuereg együt magas égbe.

71.

Mefzirül meglátá Horuáth orízági Bán,
Mint bánik népéuel megdühödöt Rézmán,
Louát farkantiúual meginditá bátran,
Az hun immár népe chak nem futásban uan.

72.

Igy mond: houá futtok, ti Vitéz emberek,
Nézzétek, kichodák, kik tikteket űznek,
Tehát enny körösztént egy Török gyermek
Meg futamtat mezőben. Ah, térjetek meg.

73.

Siklós Várábanne ti akartok futni,
It akaryátoke Uratokat hadny,
De az ki engemet fog bátran köüetni,
Neki győzedelmet maid fogok mutatny.

74.

Igy szóla, s nem többet. Rézmánra szágulda.
Annak ismég kezében uan kemény dárda,
Mikor az ió Zrinihez közelyeb iuta,
Nagy erőuel, merésséggel reá haytá.

75.

Kemény uasas Pais az haytást megtartá,
De az uasa Paist ugyan átal iará,
De belől páncéron átal nem iárhata,
Zrini éles pallossal Rézmánhoz chapa.

76.

Meg nem tartá asztot az acélios páncér,
Ki omlék Rézmánnak uállábul piros uér.
Mind az által az Uitéz Török meg nem tér,
Hanem kardal ismég Zrinihez chapni mér.

77.

Azomban Mehmetis meszirül érkezék,
Láttya, miben uagyon az fia, Rézmán Bég,
Hogy ha nem érkezik hamar az segítség,
Ezennel egy fia éltének leszen uég.

78.

Mint magas hegyekből le szállot kű szikla,
Kinek sohun nem lehet nagy tartalékya,
Nagy sebességgel dűl s áló fákat rontya,
Bont, tör merre gördűl és semmi sem tartya.

79.

Vgy Mehmet fiának látuan uezsedelmét,
Valakit hun talál, elueszi életét,
Ől, uág, ront és szaggat, az ki menetelét
Tartoztatni akaria ű sietését.

80.

De mikor oda iűn, fiát halua láttya,
Gondold meg, szűuének uagyone bánattya,
Mint az fene Tigris kölkét halua láttya,
Hálóíát Vadáfnak s magát is szaggattya.

81.

Igy mond ió Zrininek: auagy te engemet
Fiam mellé teszesz s eluiszed feiemet,
Auagy én ezentűl kiontom véredet,
S eleuenen meg rágom kemény szűuedet.

82.

Egyűt ilyen szókkal az nagy Grófhoz chapa,
Melyért kemény sisakia ketté szakada,
És ha Bassa kardgia meg nem fordul uala,
Az let uolna Zrininek uégső óráia.

83.

Az Isten Angyala az chapást meg tartá,
Az Mehmet kezében fzaбліát meg forditá,
Gyorsan az kölchönért kölchönt meg forditá,
Mert kardgyával egyűt iób kezét el chapá.

84.

Louastul kemény földre Mehmet le esék,
Vitéz Zrini utánna gyorsan leugrék,
Mehmet, roszul torlod meg fiad uezését,
Ezentúl késérni fogod fiad lölkét?

85.

De, ne fély, meg nem halsz nagy dichéret nélkül,
Mert, la, meg ölettetel Zrini kezétül,
Igy monduán, ki bochátá lölkét testébül,
Mert el ualék feie kegyetlen mellyétül.

86.

Mehmet Bafsa halálán megiedének
Az egész Seregbéli Török uitézek,
Már zászlóstul egyút futni készülének,
Mikor űket megtartá Péchi Olai Bég.

87.

Törököknek hangos torokal így szólla:
Elueszet ama ió uitéz Mehmet Bassa,
Mi penig szaladunk? ez lesz meg torlása
Ű uitéz uérének, serege futása?

88.

Melly uilág szegletin ti akartok élny,
Michodás emberek eleiben menni,
Holt Uratok mellől ha fogtok szaladni,
És testét fiáual akariátok hadni.

89.

Ah, ne lászson az ég soha ilyen dolgot,
Hogy ilyen kár után Török agyon hátat;
De ti futástokbannis nem látok hafznot,
Hanem hogy uérünkel fösük kaur kardot.

90.

Egy reménsége uan meg giőzetetteknek,
Hogy semmi giőzedelmet ne remélyenek,
Nem iobbé tisztességgel halni embernek,
Hogy sem fzemén élni szégyennel mindennek.

91.

Én, én, ha az ti győzhetetlen szűüetek
Annit mer, az mennit miuelhet kezetek,
Én leszek dichéretre uiuő Vezértek,
Auagy meg maradandó hirrel halok meg.

92.

Igy monduán, ragada erős kemény dárdát,
Le tafzítá lóruhalua Marko Szilát,
Azután Tót Bencét, és egy gyalog Vaydát,
Cherei Pálnakis megsérté az uállát.

93.

Nem tarhattya magát louon Cherei Pál,
Akarattya nélkül az kemény földre szál,
Ibraim Olai Bég már feie fölöt ál,
Könyörgeni kezde sebes Cherei Pál.

94.

Vitéz ember, ne bánchez, mert ió rabod uagyok,
Elég ezüst arany pénzt magamért adok,
Én *Zrini Miklósnak* fő Embere uagyok,
Nem sokáig uasat te nálad hordozok.

95.

Kegyetlenül Ibraim meg mosolyodék,
Monda: nem gyönyörködöm az te pénzednek,
Had othon faidnak és gyermekidnek,
Anekül nem szűkös tárhazom, ha élek.

96.

Túlem kegyelmet kérsz, Zrini el bontotta,
Mert kérését Rézmánnak meg nem hallotta,
Az Úitéz Bassátis az földön leuágta,
Azért Zrini öl meg téged, rauasz róka.

97.

Pál uégső óráján igen megbusula,
Kegyetlen Olai Bégnek földről így szolla:
Ám legyen ez nekem legutolsó óra,
De te életed életemnek lesz árra.

98.

Nem sokaég kérkedni fogsz halálommal,
Nem meszi uár téged is kegyetlen halál,
Egy erős kéz miat lölköd pokolban szál,
Engem penig menyország uár kiúansággal.

99.

Neuet kegyetlen Bég, akkor hozzá uága,
Mikor Pál még többet is szólni akara,
Az éles szablyáual gégéjét elchapá,
Életét és szauát egyszersmind szakasztá.

100.

Együt az chapáfsal esztet mondgya uala,
Az én iöuendömet chak ió Isten tudgya,
Haly meg te azomban s mondgyad menyországba,
Ibrahim Olai Bég hogy megyen Pokolba.

101.

Más felöl Farkasich mint Siuó Oroszlány,
Pogán Török testet magas halomban hány,
Meg holt ú miatta Durlik Aga Rézmán,
Bassa Kiháiais fekszik földet ráguán.

102.

Adatik ű neki tágos és széles ut,
Mert minden előtte, az merre lehet, futt,
Nem külömben, mikor ki lőuik az Ágyut,
Chinál széles nyilást, az mig helére iut.

103.

Chak te magad nem futsz nagy Óriás Rahmat,
Farkasichra bátran hozod nagy botodat,
Régen Rahmat elhatta az maga louát,
Gyalog, mint egy Torony, hordozza nagy bottyát.

104.

Heában Farkasich megvárnod ezt kardal,
Nem árthatsz ű neki keménny pallosoddal,
És hogy ha el nem eited esztet puskáddal,
Vagy maga terhéuel le uér, uagy nagy bottal.

105.

Ottan legelőször puskához ragada,
Az Uitéz Farkasich, s Rahmatra iránza,
Nem iéde Rahmat, de nagy bátran monda:
Félénk eb, meszirül látni akarsz halua.

106.

Bár Pattantyust oltalmodra hoz magadnak,
Nem ártasz te aual ennek az Rahmatnak,
Bár tűzzel állly ellen én buzogányomnak.
De étke lesz ebeknek és az hollóknak.

107.

Ottan az Farkasich nagy mellyében lűue,
De magas óriás eucl el nem dűle,
Bottal Farkasichnak az feiét megüté,
Fél holtan loua mellé földre terité.

108.

Magátis Farkasichra esni bochátá,
Mert seb miat lábon touáb nem álhata,
Átkozoduán magából lölkét bochátá,
Melly testét élében oly keuélyen tartá.

109.

Ninch már tartalékya Zrini Seregének,
Mert futnak előtte az Török uitézek,
De, ihon, iún gyalog kegyetlen Olai Bég,
Nem akar el futni, de akar halni még.

110.

Sisaknak chak az fele uagyon feiében,
Az többi mind el töröt sok ütközetben,
Szabláia el töröt, chak fele kezében,
Maga lustos porban és körösztyény uérben.

111.

Száz lik uan paizán, száz kópia darabok,
Mast már környül uették az egész gyalogok,
De mint kű fziklának nem ártanak habok,
Vgy semmit nem tehetnek Bégnek gyalogok.

112.

De mihant Zrini Miklós esztet meglátá,
Louon gyorsasággal oda szágultata,
Vitéz Olai Béget bántany nem atta,
Mert nagy uitézségét magais chudálta.

113.

Igy szólla Zrini: ad meg uitéz magadat,
Eléggé mutattad már Uitéz uoltodat,
Kiért nem kiuánom énis halálodat.
Vagyok Zrini, ne szégyeld meg adásodat.

114.

Ottan kard darabiát az Bég el haytá,
Zrini neuére szűuét mert meglágítá,
Az jó Groffnak térdéhöz illy szóual futa:
Vram, te neuedre Bég magát meg atta.

115.

Hidgyed, hogy senkinek én másnak magamat
Meg nem attam uolna, mig birnám karomat,
Mert Uitéz Olai Bégnek mondom magamat,
Én szép Péchen tartom mastan lakásomat.

116.

Ezután az nagy Bán Trombitát fuiata,
Maga szép Seregét mind öszue hiuata,
Mert az szép naps már louait el haytá,
Oceánum Tengerben mert be úsztata.

117.

Bassa táborában magáét szálllitá,
Szorgos ifztrázait körüle iártatá,
Ot hált azon éiel, mi uolt másod napra,
Aszt bizom negyedik rész historiámra.

PARS QUARTA.

I.

Eút fárad az ember és kap az uilágon,
Véli, hogy állandó boldogságot adgyon,
Nem hiszi, tőuébül szerenche szakadgyon
Markában, s kis édesért száz űrmet adgyon.

2.

Kit gyakran Szerenchétlenség meszi kerül,
Valaha ű ráis nagy usuráual dül,
Mentül nagyob hegyen forgó Szerenche űl,
Annyál nagyob kárral és sebességgel dül.

3.

Urül az Szerenche ember esésében,
Azért ű el uefzi, s teszi chak nem égben,
Hogy gönyörködhefsék nagyob esésében,
Mint iuhász kű fiziklán kűnek görgésében.

4.

En ti-nektek példát meszirül nem adok,
Noha menny hayam uan, annit adhatok,
Mehmet Bassa esetét iól hallottátok,
Ult magassan s bizot, de, la, le hanyatlot.

5.

Boldog az, ki ióban el nem bizza magát,
De kéfz szúuel uária szerenche forgását,
Mind ión, mind gonoszon álhatatlanfágát
Láttjuk szerenchének sok féle iátékiát.

6.

Ihon, mast Zrininek jó szerenchéie uan,
De még Ű raitais ennek hatalma uan,
Ma az Törökökön nagy győzedelme uan,
Holnap uitéz feiét meg láttyuk karó fán.

7.

Örölsz Zrini Miklós, Törököt meg uerted,
Nem sokáig talán nagy árron meg uennéd,
Hogy ne láttad uolna az Bassát, Mehmetet,
Mert halált és romlást chak ez hoz teneked.

8.

De nékem nem szabad ilyeneket szólnom,
Mert az Ű Szent lelke Istennél uan, tudom,
Hogy Sziget Várában meg hal, tutta, tudom,
Azért el nem bízta magát, én gondolom.

9.

Mert álhatatlan Szerenche ayándékiát
Nem más szűuel vette, mint egy piros almát,
Az kit bánat nélkül mingyárt uífsza adhat,
Auagy ha nem ádis, tudgya, hogy meg rothad.

10.

De talán Historiánkbul mi ki léptünk,
És Sziget uezéséről el feleitkesztünk,
Vgy tecik, terhünket aual könnyebittyük,
Ha arrul szólhatunk, kiben uan sok rézfünk.

11.

Szerenche én uelemis gyakorta mulat,
Mind édesset, keserűt keuer egyeránt,
Mulasson bár uelem, annyt nem tréfálhat,
Hogy iól ne esmeriem álhatatlan uoltát.

12.

Azomban az szép nap ű szép harmattyáual
Vidámitá uilágot ékes uoltáual,
Az éielt elúzé szép pirosságáual
Mindennek fénit hagyta sok külömb láttattal.

13.

Sok hangos trombita akkor meg riuada,
Sok harag szouu dob tombolua robbana,
Ki ki immár föl ült ió uitéz louára,
Az gyalog rendben ál, uitézek módgyára.

14.

Föl ült már Zriniis, ál az Sereg elöt,
Sisakián szép Struc tol uér haragos szellöt,
Mellyét földözi uas és ád neki eröt,
Kezében nagy dárda, s így szól Sereg elöt:

15.

Kit uártunk Istentül és szübul kiuántunk,
Ihon, ió uitézek, mast meg atta látnunk,
Ihon, ellenségünkön iár az mi lábunk,
Láttjátok, Istennek irgalma uan raytunk.

16.

Vegyük eszt ű tüle nagy háládó szüuel,
Szolgállunk is ű neki minden erőnkkel,
Mast az mit chelekednünk hagyot ezekkel,
Meg engedi talán nagyob ellenséggel.

17.

My holt társainkatis itten ne hadgyuk,
De érdemek fzerént mi temetést adgyunk,
Mert ez lesz nekik utolsó ajándékunk,
Illyen ió tétünkért Istentül áldatunk.

18.

Cherei Pál testét ottan lóra téuék,
Osztán az többitis földről mind feluējuék,
Két huszan uoltanak meg holt uitéz testek,
Ezeket feluējuék köröszteny uitézek.

19.

Vitéz Farkasichot téuék Leticában,
Mert meg nem hol uala ifzonyú chapásban.
De ű chak alig élt, mert feje chontyában
Ninch talán egys, ki uolna ép uoltában.

20.

Az seregek közöt ezek hordoztatnak,
Rokony s társay körülettek uannak,
Szép uitéz szókkal sebesekeket bisztattyák,
Kötözik sebeit, szánnyák és ohaityák.

21.

De mind ezek elöt megyen két száz louas,
Mindenik fegyueres és mindenik tollas,
Fénlik mindeniknél páncér, sisak s karuas,
Mindeniknek hátán egy haragos farkas.

22.

Nem uolt egyknek is kópiáia az harcon,
Mert inkább hordozot karabint oldalon,
Mast kopiát kezében tart, és kopia uason,
Mindeniken Török fei rá ütue uagyon.

23.

Két száz gyalog osztán ezeket köueti,
Minden maga rabiát mellette uezeti.
Van keche mindenen, deli tekintety,
Vélnéd lába földet hogy nemis illeti.

24.

Hat Török Agának hat louas az feiet
Hordozuán nagy kopián, gyalog után léptet,
Ezek után uifzik az Rézmán fegyuerét,
Bassa Kiháiaét és Mehmet Bassaét.

25.

Három Párduc bőrös hadnagy megy azután,
Aszt az három feiet uifzik magas kopián,
Jún Péchi Olai Bég maga ezek után,
Látod, hogy haraggal ül mastis ló hátán.

26.

Ofztán tizen három Török zászló megyen,
Esztet tizen három uiszi gyalogh legény,
Ofztán az dandáris iún rendelt Seregben,
Lobbognak az zászlók, uannak nagy örömben.

27.

Husz nagy nyaku teue megyen sereg után,
Az Bassa sátorát hordozzák az hátán,
Van negyuen öszuérís és bial két hatuan,
Ez mind nyereség uolt az Siklósi pusztán.

28.

Mikor Sziget Uárhoz közel érkezének,
Akkor mind meg álnak az rendelt Seregek,
Edgyüt hálát aduán az élő Istennek,
Háromszor szent neuét hangal kiálták meg.

29.

Zrini uitéz louárul ottan le szálla,
Az fő Hadnagyokkal Szent házban ballaga,
Ot az nagy Istennek sok hálákat ada,
Mert esztet Istennek ú tulaydonítá.

30.

Az Szentegyház előtt gyalog puska ropog,
Az bástyán sok ágyú ifzaniúan durrog,
Füst, kiáltás edgyüt magas égben forog,
Talán az égbennis halyák eszt Angyalok.

31.

Az Szentegyház előtt egy deuán szőnyegre
Az uitéz holt testek rendel uannak téue,
Meg látá ió Zrini, az mikor ki iúue,
Igy szólla ú nekik ú keserült szúue:

32.

Michodás áldással dichériefek tiktek,
O, köröszvény módra megholt uitéz testek,
My édes hazánkért el fogiot éltetek,
Minket dichősitet ti uitéz uéretek.

33.

Szűbűl kiuanhatom, kösztötök fekünném,
Ti szerenchéteket hogy ne irigyeném,
Mert ültök Istennek ti mostan iób kezén,
Legyen hát ueletek Isten mind örökkén.

34.

Talán az az Isten, kinél uigattok mast,
Hosza utat hagyot nékem és próbálást,
Hiszem, nem sokáig ez testem unalmast
It hagyom, s meg láttuk Menyországban egymást.

35.

Igy ió Zrini holt szolgáltil buchúzek,
Hadmagyival edgyút az Várban bé lépék,
Ottan eleiben fia, Geörgy, uiteték,
Melynek az Attyától illy szép szó adaték:

36.

Tanuly, fiam, túlem Isteni félelmet,
Tanuly fáratságot s kemény uitézséget,
Mert kel tenéked is köüetned engemet,
Sokat iárnod, fáradnod s uerétékezned.

37.

Azomban nagy asztalok meguetettének,
Zrini Groffal uitézek ot le ülének,
Vitéz Olai Bégetis abbul böchüllének.

38.

Zrini uitézeket mind ió szüuel tartya,
Kire köszön ió bort aranyos kupában,
Dichéruén, uiselte hogy iól magát harcban,
Kit szóual apolgat, meg aiándékozuán.

39.

De mihant ió bor feieket melegité,
Ki ki gondollattyát, mindent fére téué,
Némelly horuáth Dáuorit nagy torkal kezdé,
Némelly haydu táncot fegyuerrel szökdösé.

40.

Ki dichéri louát, ki erős fegyuerét,
Ki társát, ki magát, ki nyert nyereségét,
Minniáian peniglen Vrok uitézségét,
Fön szóual kiáltyák és dichérik ütet.

41.

Chak maga Olai Bég szomorú szüuel ül,
Bánatos gondokban feie chak nem őszül,
Sok Uitéz szók közöt chak az ű szüue hül,
Néha nagy bánattyában chak el nem merül.

42.

Illy nagy szomorúságát Zrini hogy látá,
Vitéz Ibraimot illy szóval szóllítá,
Lágych meg bánatod, Uitéz, ne bánkódgyál,
Mostan te mi uelünk bátran egyél, ígyál.

43.

Az melly Isten téged mast rabságra adot,
Módot szabadulásodban magánál hagyot,
Ninchen szomorúságodra neked okod,
Hogy most az szerenche ueled így mulatot.

44.

Mindent chelekettél, ki tőled lehetet,
Isten akarattyát mássá nem tehetted,
Nem ugy, mint rabomat, tartlak én tégedet,
De mint magátul iút uitéz uendégemet.

45.

Felel Bég Zrininek, s szemében bátran néz :
O, nagy hirű, nagyob uitézségű uitéz,
Melly meg győzöttettekre kegyelemmel néz,
Örülök, ide hozot szerenche szélúész.

46.

Méért szégyenleném nálad rabságomat,
Ha te rőfzketteted Török birodalmat,
Ha te meg chorbitod mi fényes hódunkat,
Azoknak legnagyobb része uagyok én hát?

47.

Vitézségemmel is soha nem kérkedem,
Mert egyedül uitéz mindenható Isten,
Chak alázatossan Nagyságodat kérem,
Hogy illyen raboddal íó kegyelmet tegyen.

48.

Hat máfa ezüstöt uáltságomért adok,
Vrnak ualó louat neked hatot hozok,
Ved tülem ió neuen, kit ió szüuel adok,
Értékemet, ennél mert többet nem tudok.

49.

Nem kel nékem pénzed, így felelt Zrini Bán,
Aranyom, ezüstöm mert énnékem töb uan,
Hanem Törökök köfzt egy uitéz szolgám uan,
Annak szabadulását én szüuem kiuán.

50.

Az szolgálmat hiyák Radouán Vaydának,
Vitézségén kiuül semmie sinch annak,
Hidgyed, de hallottam — és az ú sarcának
Nem tesz száma annyt, mint aiánlásodnak.

51.

Esztet szabadich meg, osztán menté tefzlek,
Itten meg chokolá Bég kezét Zrininek,
Mert engedet az Ur méltó kérésének,
Érte rabok minniáian lének kezessek.

52.

Azomban az gyors hir szárnyára felkele,
Sebesebben szélnél, s madárnál repülle,
Hir, mellynél ninch gonoszb, s melly hamaréb nőne,
Az melly futásában nagyob erőt uenne.

53.

Valamerre megyen az Bassa ueszéset
Ezer trombitáual hirdeti eluesztét,
Nem nyugouék, mig nem tölté Chászár fülét,
Ama nagy Chászárét, Szultán Szulimánét.

54.

Szokása szeréntis hamissan hirdeté,
Hogy Török Várokat Török mind elueszté,
És hogy Guilirgi Bassát Zrini meguerte,
Harcról egy sem szaladot, mind meg ölette.

55.

Chászár illy rossz hirben igen megütközöt,
Mert haluán ezeket, ugyan feleitkezet,
De téteti magát, hogy ú nem félemlét,
És az Bafsák előtt mutat bátor szíüet.

56.

Nem hiszi Bafsának derekas uezését,
Itélúen Mehmetnek mondhatatlan eszté,
De hamar ki ueté szíüéből kétségét,
Mert sebes Iszlán hozá bizonyos hirét.

57.

Harcrul chak aliglan Siklóstul szaladot,
Hozot magáualis derék bizonságot,
Mert hegyes kopia uas hátában ragadot,
Feién két seb, Iszlán Chászárnak így szóllott:

58.

Vram, ki Oceanum tenger uizéuel
Határosztatod neuedet s az egekkel,
Kiuánám, hogy hozzád iühetnék iob hirrel,
Hogy sem az kit kel hoznom kételenséggel.

59.

Taieléri Mehmet, az te uitéz Bassád,
Akaruán próbálny üdötlenül próbát,
Siklósnál meg szállította uolt táborát
Elueszté azt, uitéz fiátis és magát.

60.

Az Zrini kardgya eszt mind meg emészttette,
Nem uélem, közülünk sok elkerülhetete,
De uég uárokbannis olly iedést uete,
Chak nem pufztán uagyon némelly körülete.

61.

Én magam chak alig is futua szallattam:
Bizonnyal az Bassát, s fiát halua láttam,
Péchi Olai Béget kaúr kézben hattam:
Mindent meg emészttet az kaúr kard, Uram.

62.

Chászár eőszue hiuá mingyárt Vezéreket,
Mihant bizonyossan érte illy hireket,
Mond nekik: mi máshun nézünk ellenséget,
Addig az Horuát Bán, nézd, miként ront minket.

63.

Minniáian chúfságra bizony méltók uolnánk,
Ha ezt mi Zrininek mastan elhalgatnánk,
Mast kezünkben uagyon mi büntető pálcánk,
Hadgyunk békét ártatlan Eger Uarának.

64.

O, melly nagy büntetést fogok raytad venny!
Miképpen fogtok uéretekkal fizetni!
Te leg először uakmerő Horuáth Zrini,
Feieddel Taielérit fogod fizetny.

65.

Azért én Bassáim, mingyárt az hadakat
Vísza hiuafsátok, az kik sebes Dunát
Én parancholatombul által ufztatták,
Mindgyárt uifza zászlókat hozzám fordichák.

66.

Szokolouich Mehmetnek meg parancholá,
Ez leg feőbb s keduesseb uezére uala,
Hogy Kadileschernek ezer iuhat adna,
U Isten neuében Sasoknak ofztatná.

67.

Ezer iuhat uágata pufzta mezőben
Kadilescher, s egyet sem hagyta bőrében,
Ez uala Szultánnál igen böchületben,
Mert uala ú fő pap és Érsek hitekben.

68.

Szálla sok Sas földre, s az barmot ellepé,
Rut horgas orrokkal azt szagatni kezdé,
Szántalan sok holló krákog minden felé,
Toluay kánya, lopó héya uan keuerue.

69.

De chudát én ti nektek mondok ezennel,
Ihon iűn egi nagy Sas haragos körméuel,
Hasomlit ördögöt feketeségéuel,
Bialt nagyságáual s rettenetességgel.

70.

Háromszor kerüllé szárnyon az iuhokat,
Szárnyait mozgatuán, mint Gálya uitorlát,
Végre alá forditá sebes sugárát,
El kergeté, úzé mind az madarakat.

71.

Mikor már egy sem uolt, akkor ú le szálla,
Az sok dög közöt kegyetlenül sétála,
De ú chak egyket is meg nem kostolá,
De egy sötét folyhőben eltűnik uala.

72.

Kadilescher ezen igen meg íedet,
Tudgya, iöuendöie ennek nem ió lehet,
Igy szöllitá meg Szokolouich Mehmetet:
Haich meg, Uram, haich meg szömra te füledet.

73.

Noha neked nekem sokat nem kel ízólnom,
Mert eszt az iöuendöt átal érted, tudom,
Menéfünket Szigetre én nem iauallom,
Mert madarak által Isten tiltya, látom.

74.

Látád, Saskesellő mint úzé aprókat,
De még ű sem bántá az nyuzot iuhokat;
Bizony ez ielenti az Chászár haragiát
Mi ránk, hogy meg nem ueheti Sziget uárát.

75.

Üzny fog benünket erőuel ostromnak,
Fogunk futni előtte, mint hollók Sasnak,
Magának sem mondhatok iót az Chászárnak,
Mert eluefzténk ködben röpülését Sasnak.

76.

Mikor Eger uárra hamalyát hántunk,
Vgy mutatta, ualamint kiuántuk magunk,
Eger uárba űlni fog az mi Chászárunk,
Magunkis szerenchessen minniáian iárunk.

77.

Mind ezeken sem iét az nagy Szulimán,
Mutat bátor orcát Mehmetnek sátorban,
Szüüében, nem tudom, ha mint száíáual uan,
De bal iöuendöket neuet meg gugoluán.

78.

Mi ugy chelekedgyünk, monda az Mehmetnek
Mint tudunk legiobban s mint uitéz emberek,
Többit akarattyára hadgyuk Istennek,
Ehtelen madarak minket nem iéftnek.

79.

De mi számunkra iob iőuendő nem lehet,
Tuddé, uitéz szolgám, Szokolouich Mehmet,
Méért az sok madár az dögbe nem euet,
Vár körösfvénytestbül mert hamar iób étket.

80.

Holnap, ha Isten egészségünket adgya,
Legyen készen mindennek nyeregben loua,
Indullyon Istennek szerető tábora,
Vagyon Mahometnek mi reánk nagy gondgia.

81.

Elnyuguék az szép nap chendessen azomban,
Es nem igen sokára lén, éfél táyban,
Illyen nagy történet esék az sátorban:
Két fene ló megszabadult egy sátorban.

82.

Ki futának Sátorbul nagy harcolással,
Sátor köteleket szagatnak rugással,
Tipornak már mindent nehéz uas lábokkal,
Az egész tábort fel futnak gyorsasággal.

83.

Kinek feiét nyomiák fekue, kinek hasát,
Rá ízagattyák, döntik kire az sátorát,
Ki iaigat, ki fegyuert kap, bisztattya társát,
Minniaian gondolliák kaur chaládságát.

84.

Nem tudom melliktúl egy szózat ki iűue,
Ha mast Bán Zrini Miklós ielen lehetne,
Hitemre minniáiunkat öszue keuerne,
Az Isten ne adgya, hogy Zrini it lenne.

85.

Iszkender Talismán hallá Zrini neuét,
Nem hallá szomszédnak az többi beszédét,
Véli bizonyosnak Zrini ot lételét,
Fut, buyk mindenüt, nem tarthattya szűuét.

86.

Kiált Török barát: Zrini raitunk uagyon,
Láttam fzeimeimmel, bár minden fzaladgyon,
Fut az ki eszt hallya, keués ki maradgyon,
Az ki bátorsággal fzabliához ragadgyon.

87.

Föl zöndüt az tábor, minden felől futnak,
Némelliek egymás közt igen uagdalkoznak,
Esmeretlen népek ha öszue találnek,
Ki ki maga társát alittá kaúrnak.

88.

Az ki kaúrt kiált, ottan feiét uefzik,
Mert bizonynyal kaúrnak ütét itélik,
Rettentő kiáltással tábor meg telik
Embert, louat, sátort magok köszt keuerik.

89.

Már Murtazán Bassa kiment az táborbul,
Hogy meg nézze, láfssa, történt ez mi okbul,
Vannak harmincz százan ezek mind louasul,
Ki küldetnek Szokolovich Bassátul.

90.

De már Aigas Bassa, Circafsok hadnagya,
Miel rend raita uolt, tábort körül iára,
Volt tizenhárom fzáz az ű ió louassa,
Mikor sötétségben Murtazánt meglátá.

91.

Véli, hogy ez legyen az kaúr choportia,
Keués bátor fzóual uitézit bisztattia.
Az maga choportiát Törökre indittia,
Nem kérdez, nemis szól, chak haraggal uágia.

92.

Nagy erős dárdáual sokat földre uere,
Mert néki mindenik ez esmeretlennie,
De nem álhat Aigasnak senki ellene,
Erős ű magais, s uan uitéz serege.

93.

Szalah az Murtazán uifza mind népestül,
Szalah nagy serege nagy dichéretlenül,
Aigas a Murtazánt el éri közetrül,
Nézi, uéli, legyen hadnagy kaúr közül.

94.

Buzogánnal Murtazánt erőssen üté,
Akarattia nélkül az földre teritté,
De nem bántia, tüle hogy nyeluet uehetne,
Kötözue egy tűzhöz sietue uitété.

95.

Illy zöndülést haluán az Szulimán Chászár,
Szántalan louafsal az tábor közöt iár,
Vagyon körülötte sok ió puskás Janchár,
Nézi, honnan lehet köztök illy zurzauar.

96.

Zrinitül ű nem fél, mert tudgya bizonynal,
Madár sem iűhetne illy hamar fzárnyáual,
Azért mindent bisztat, az kit futua talál,
Végre chendeseduén, egy kis tűznél meg ál.

97.

Hát, ihon, Murtazánt huzza Aigás Bassa,
Hogy meg nézné tűznél, ki legyen, akaria;
Szerenchére talált ottan az Chászárra,
Mefzirül esmérúen Chászárt, neki szólla.

98.

Im, hatalmas Chászár, Zrinit hozom neked,
Egi bot ütéseemnek esztet köfzönheted,
De Murtazán kiált, hát ne bánchez engemet,
Török uagyok énis, esmérlek tégedet.

99.

Aigas Murtazánnak nézi bátran fzemét
Mond, bizony nem érdemled az Török neuét.
Illy szókkal oldozá meg kötözöt kezét,
Nem meri Murtazán fel emelni fzemét.

100.

Ot Aigas Chászárnak, mint iárt, megbefszéllé.
Murtazán mint futot és miként kötözé,
Az Törökökbennis hogy sokat le uere,
Mert nem tudgyák uala az ielt s nem esméré.

101.

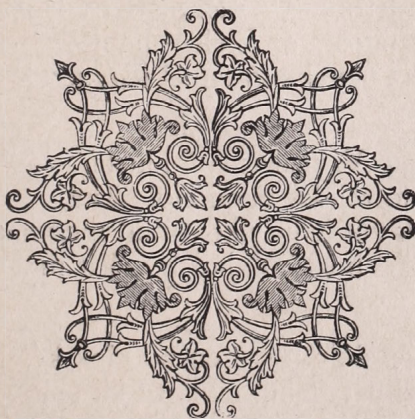
Vitéz Aigas nagy tisztességben marada,
De Murtazán, miuel szégyennel szalada,
Az Vitézek előtt uala gyalázatban,
Chászár uifza tére chendesült táborban.

102.

Török három ezer elueszté életét
Mert Aigas ezeret uága Murtazánét
Ki maga futásban szakasztotta feiét,
Kinek puska szagatta mellyét és feiét.

103.

Elég nagy gondgya uolt az uitéz Bassáknak,
És még magánakis az okos Chászárnak,
Hogy az föl zöndült népet meg chillapichák,
Am nehezen késüre meg chillapiták.

PARS QUINTA

1.

Egy felől Szulimán uan nagy készülettel,
Más felől Horuát Bán Várra gondot uisel,
Meg tölt szorgos füle már Chászár hiréuel,
Hogy iún romlására minden ereiéuel.

2.

Al rettenthetetlenül Zrini nagy gondokon,
Mint nagy tornyos kű sziklák magas Késmárkon,
Heában kűsukeődnek nagy szelek azokon,
Ereieket uesztik heában ostromon.

3.

Vgy Zrinit nem iésztheti gond, sem rettentés,
Ha Atlas leromlik, ha az nagy ég le és,
Mert álhatatosra az félelem nem és,
Az ki igaz ügyel s ió fziuel fegyueres.

4.

Hadnagyokat, Vaydákat elől hiuatá,
Az Úitézlő rendet mind elől állatá,
Mikor edgyüt lenni űket mind meg látá,
Illy szókkal hozzáíok bőlch száíát megnitá :

5.

Nem uéletlen dolgot szerenche ránk készít,
Nem teszi uáratlanul ránk, az kit épít,
Kit nagy szüuel uártunk, uitézek, uagyon it,
Had, fegyuer előttünk, melyet pogány kéfzit.

6.

Hatalmas Török Chászár, Szultán Szulimán,
Huzza ránk haragiát, mint dühös oroszlán,
Minket elueszteni és rontani kiuan,
Vagyon reménsége szántalan sok hadán.

7.

Minden reménsége az sereg sokaság,
Hatalma, ereie szántalan Janchárság,
Bisztattia uezéliünkre sok számu louasság,
Sok uilág szegletrül öszue gyült pogánság.

8.

Esztelen, ki ueti illybül reménségét,
Vtollyának tartia az Isten kegyelmét,
El rontia haraggal Isten reménségét,
Louassát, gyalogiát s rettentő fegyuerét.

9.

Ezért ű Farahot rontá keménséggel,
Goliátot meg gyalázá egy gyermekkel,
Filisteusokat rettenetességgel,
Ronta pogániokat boszu álló szűuel.

10.

De irgalmatis tet alázatos szűuel,
Az ki chak ű benne uagyon reménséggel,
Ezért tet irgalmat az Sidó népekkel
Sok szent királiokkal és Dáuid gyermekkel.

11.

Ime, nem röüidült meg keze az Urnak,
Kegyelmes fülei be nem duggattattak,
Hányszor mi magunkon az Isten irgalmát
Láttuk, s tapasztaltuk számos ayándékiát.

12.

Azon ellenséggel mi harcolni fogunk,
Kit szokszor előttünk, mint barmot, haytottunk,
Fegyuereket, tisztességeket eluontuk,
Isten irgalmábul szokszor elrontottuk.

13.

Nem gondolhattiuk aszt, hatalmas uitézek,
Hogy az mi kezeink bár kézsek s keméniek,
Veghöz illy rettenetes próbákat uittek,
Mellyekért tisztelnek minket az emberek.

14.

Nagyob erő uolt az, mert az nagy Isten uolt,
Az ki mi érettünk hatalommal harcolt,
Kezünknek erőt, szüuünknek bátorságot
Chinált, és az pogányttul el uette asztot.

15.

Ihon, mit chelekedet értünk Siklósnál
Az kegyelmes Isten szántalan tatárral,
Mint az terhes folyhő iút ránk sokasággal,
Minket kész praedának tartot ű magánál.

16.

Az Isten azoknak elrontá rendeket,
Meg tompitá nagy szüueket s fegyuereket,
Azért nem akarának uárni bennünket,
Vágtunk le ű benne kétszer két ezeret.

17.

Vér s fáratság nélkül meg uerénk Ulámát,
Melly nagy dühösséggel ránk hozá nagy hadát,
De ot hagyta Ulmán szántalan sok prédát,
Ot hagyta sok Agát, Gyáfert maga fiát.

18.

Mastis Babochai Rinya Török uértül
Meleg, és feiérlik mező sok holt testül,
Buday Törökis futot mint por széltül
Előttünk, mert Isten uolt fegyuerünk körül.

19.

Melly acélyos pais tartot meg magamat,
Mikor Babochárol ellúuék louamat
Ágyubul, s mászodszor feiembül tollamat
El szaggatták, közel láttam halálomat.

20.

Ihon, chak nem régen nem látánke chudát,
Mikor Isten kezünkben adá Korotnát,
Nem uáránk Ágyutul falának romlását,
Illetetlen meg ueuénk erős kű falát.

21.

Arszlán Jahiogli el futa előttünk,
Nem meré meguárni haduerő fegyuerünk,
Mert tutta, hogy nagy Isten uagyon mi uelünk,
Azért őket akkor untig vágtuk s öltük.

22.

Az Siklósi mezőn Taieleri Mehmet
Ot ueszté táborát, fiát és életét
Alig uolt talán egy, az ki hirt uihetet
Az Török Chászárnak, mert többi elueszet.

23.

Előb el fogy éltem, o, erős uitézek,
Hogy sem ki mondhassem kegyelmét Istennek
Mast sem hágy el nagy hatalmu keze tiktek,
Tyis ű szent neuéért férénkedgyetek.

24.

Minden felől ránk néz az nagy körösztenység,
Mi uitéz kezünkön uan minden reménség,
Soha még mi reánk nem iűt rut szégyenség,
Azért rakua hirünkkel föld, tenger és ég.

25.

Mastan meg neuelnünk kel az mi hirünket,
Auagy Tisztességgel uégeznünk éltünket,
El nem rontia üdő chelekedetünket,
Valamig uilág lesz, és lát ember eget.

26.

Azis minekünk nagy tisztességünkre uan,
Hogy maga ellenségünk Szultán Szulimán,
Kit mi ha meg győzünk, mint reménségünk van,
Világ biró Chászárt meg győztük az harcban.

27.

Harcolnunk peniglen nem akar mi okért
Kel, hanem szerelmes körösztyény hazánkért,
Vrunkért, feleségünkért s gyermekinkért,
Magunk tisztességéért és életünkért.

28.

Előb halua lássa pogány eb testünket,
Hogi sem el uezessük meg számlált kinchünket,
Hogy sem ű pórázon hordozzon bennünket,
Szabadságunkal edgyüt rontuán hirünket.

29.

Arra fogia uetni minden mesterségét,
Hogy mint bolondokat hittel challyon minket,
Bolond az, ki Török szauának ad hitelt,
Mert Váraual edgyüt el uezsti életét.

30.

Am uitéz Amadi erős Visegrádat
Meg adá Töröknek, nagy szomiuság miat,
Éltéuel fizeté, s késű báná dolgát
Igy Vitéz Lossonci adá Tömösuárát.

31.

Meg adá Lossonci nagy kételenséggel
Tömösuárnak falait együgiű szűuel;
De giorsan meg fizeté kedues éltéuel,
És minden uitézinek el ueszéséuel.

32.

Ninch mit hinnünk nekünk az Török Chászárnak,
Mert nem lén embere még esküt szauának,
Meg nem adá Budát az király fiának,
De nagy hitetlenül meg tartá magának.

33.

De hogy adna hitet, kinek hiti ninchen,
Töröknek hogy hinnénk, ki hazug mindenben,
Minekünk meghalnunk kel ebben az helben,
Auagy meg kel győznünk, bizuán Istenünkben.

34.

Ez a hel s ez az Vár legyen dichőségünk,
Auagy madár giomra mi koporsó helünk,
Mindenképpen emberek s uitézek legyünk:
Vgy marad meg örökkén az mi szép hirünk.

35.

Feiem fön áltáig leszek én ueletek,
Efküszöm feregek élő Istenének,
Kiuánom, hogy tiis így chelekedgietek,
Éles szabliát kézben tartuán esküdgietek.

36.

Vitéz Zrini szauáual meg bátorottak,
Az egész Szigetuári uitéz Leuenták
Előtte megrendelt Seregben állottak,
Mezételen fegyuert kezekben tartottak.

37.

Mint mikor az föl szél Kézmárkbul ki szakad,
Ama sűrű fenyős erdő közben akad,
Támaszt zugást nagyot, nem reked, s nem lankai,
Haiul előtte lágy' és kemény ág szakad.

38.

Illyen nagy zöndüles esék ű közikbe,
Mert föl forr az haragos uér mindenikbe,
Kiuánnya mindenik ellenség uérébe
Hamar kezét fösthesse és az szüüébe.

39.

Vitéz Farkasich.

Ot Farkasich Péter, mert meg gyógyult uala
Abbul chapásbul, kit Rahmattul nyert uala,
Szablyát húueléből Groff előtt ki ránta
Az egekben nézue így esküszik uala:

40.

Hald meg, te igaz Isten, én beszédemet,
És te, o, uitéz Groff, én esküüesemet,
Hazámért kiménlem hogi ha életemet,
Ha uigan nem ontom, a hol kel uéremet;

41.

Hogyha meddig élek, el hagyom Vramat,
Vagy gondolok az bel ellen practikákat,
Isten, boszuálló köueddel magamat
Űs meg, és lölkömet uesd pokolban hanyat.

42.

Volt Farkasich Zrininek fő Kapitánnya,
Ű serege két száz harmincz kettő uala,
Mindeniknek pánczér, karuas és Sisakia,
Minniaian föl szóual így esküsznek uala.

43.

Nouák Debeliáknak nemzetiből ualó,
Chelekedetiuelis bizony hasomló,
Töröt lába alatt sokszor Török zászló
Heuert ű alatta, sok Török, sok holt ló.

44.

Mihant férre álla az uitéz kapitán,
Iún száz ötuen kardal Nouákouich Iuán,
Haragos Tigrisnek uagion bőr az hátán,
Kegyetlen Sas tol uan szegezue paisán.

45.

Száz mesztelen szabliát Dandó hoz ez után,
Maga uan előttök, iár mint egy Oroszlán,
Ez is ugy esküuék, férre álla osztán,
Vtánna érkezék százzal Orsich Istuán.

Erős Dandó.

46.

Ennél nem szülhetet Anya merészebbet,
Erős testel bíró sem termetesebbet,
Azt tudnád, hogy Mars iár, mikor látod űtet,
Sokszor szemeiuel Törököt kergetet.

47.

Iún Szechődy Máthé, nagy tarka kechéuel
Bé fődözue magát és páncér fegyuerrel,
Nagy mesztelen pallost tart erős kezéuel,
Meg esküuék ezis száz erős legénnyel.

48.

Hát Alapi Gáspár négy ötuen szablyáual,
Jün, uan be fődözue Párducnak hátáual,
Vitéz módra ékes szép daru tollakkal
Bőuelkedik uitézséggel s okossággal.

Okos Alapi.

*Kegyetlen
Radouán.*

49.

Iűsz teis kegyetlen Radouán Andrián,
Mert Vrad ki uáltot az Olay Bég sarcán,
Hidgyétek nem fenéb ennél az Oroszlán,
Mikor Török seregben keueredue uan.

50.

Küldöt már hat százat Törököt Pokolban,
De még küld ezeret, uan olyan fzándékban,
Száz seb uagyon testén, melyet nyert harcokban,
Nem régen legtöbbet, ha esék fogságban.

51.

*Rettenetes
Stipán Golemi.*

Ihon, Stipán Golemi rettentő testel
Lépik, mint egy halom, rettenetességgel:
De ennek nem árthatni soha fegyuerrel,
Mert keménnyeb bőre uasnál s kemény kűnél.

52.

*Bat Deli.
Haragos Patatich.
Giors Papratovich.*

Im, Bata Péteris deli öltözettel
Iűn edgyűt haragos Patatich Péterrel,
Papratouich Farkas iűn kűnyű testéuel,
Ez mindenik uala száz száz ió legénnyel.

53.

Maga Kobách Miklós két száz legént uezet,
Mert hadnagy Cherey Pál társa el uezet,
Bizony ezeretis ez méltán uezethet,
Mert rauaszab nálánál hadban nem lehet.

54.

Nagy Geőry.

Hatalmas Bika.

Iűn Balás Deák is nagy Geőrv Matthiással,
Meduei Benedek hatalmas Bikával,
Mondom, bizony hatalmas Bika Andrással,
Ki louat s Törököt öl chak egy chapással.

55.

Geréci Bertais ötuen legént uezet,
Mert többi Olai Bég keze miat uezet,
Magais Geréci feiën sebesedet
Legutolsó harcon, kiben Bassa uezet

56.

Iuranich Lörinchis zászló tartó uala,
De nem régen történt Waydáia halála,
Azért érdeméért téuék most Waydáuá,
Mert sok uitézségét harczokon mutatá.

Szép Iuranich.

57.

Iffiu Iuranich, mellynél szöb Iffiat
Soha az nap szeme uilágon nem láthat,
Vezet maga után ez két ötuen szabliát
És Ostrony Péter utánna más százat.

58.

Hoz Horuáth Radiuoy száz legént ez után,
Eztet százzal köueti Baioni Iuán,
Guszich András százzal az ű nyomába uan,
Ez megtartá Zrin Várát Töröktől bátran.

59.

Ihon, Deli Vidis, Törökök ostora,
Mert tanította őket giakor szaladásra,
Iűn maga ez utol hatalmas leuenta,
Véle iűn haragos ötször ötuen szablia.

60.

Keués hasomlitanom eszt Oroszlánihoz,
Mert hasomlób haduerő haragos Márshoz,
Lácik az szeménis, hogy halált s lángot hoz,
Ez négy ölny uas dárdát kezében hordoz.

61.

Selyem páncér üngel öltöztette testét,
Nagy niuszt bőr kápáual bé fődözte feiét,
Azon kerechen szárny mutattia szépségét,
Egy nagy nehéz pais suliosittia kezét.

62.

Nagy mamuz az lábán kemény földet szántia,
Kemény fringya kard oldalát támasztia,
Ez uolt Szigethy Leuentáknak uirágia,
Bölch, erős, giors, haragos, mikor akaria.

63.

Ezek mind esküüének Szigethy Grófnak,
Hogy uéle az Várban meg halni akarnak,
És hogy ú mellőle holtig el nem uálnak,
Hanem hiuek lefznek néki s az Orfzágnak.

64.

Mustrát el uégezuén szorgalmatos Zrini,
Várnak állapottyát kezdé látogatni,
Agyukat Bástiákra rendel föl huzatni,
Fegyvert uitézeknek és port osztogatni.

65.

Minden féle profontot, hadi szerszámot
Bort, kenyeret és hust és elegendő söt,
Sok kapát, laitoriat, mindenféle ásót
Tüzes mesterséget, főchkendő tűz ótót.

66.

Sok deszkát, taligát, és égný ualó fát,
Salétrumot, kénkút, s éget magyaró fát,
Sok kemény tölý fábul temérdek gerendát,
Egy szóual, az mi kel Várnak, mindent hozat.

67.

Meg hagyá azután, senki ellenséggel
Beszélny ne meryen az pogán Törökkel,
Mert ha találtatik, meg fizet feiéuel,
És nem leszen neki semmi kegyelemmel.

68.

Isztrásákat osztán körül az palánknak,
Hogy mind éiel-nappal esztet rendel iáriák,
Futnak, szorgoskodnak az sok Uitéz Waydák;
Magok személyek fzerént Várat uigyázzák.

69.

Mikor mind ezeket Zrini uiué rendben,
Mikor hiuatallyát tudgya immár minden,
Tartozása szerént ira egy leuélben
Magyar orfzági királynak ilyen képpen:

70.

Vagion immár két heti, Fölséges Uram,
Hogy az Török Chászár készitti kargiát rám,
Bizonios emberimtül eztet hallottam,
Azért Fölségednek eszt tuttára attam.

71.

Az mint lehetettis, készültem mindennel,
Vitéz szolgáimmal, minden mód fegiuerrel,
Szorgos uigiázással és minden ió rendel,
Vége fzerenchének de uagion Istennel.

72.

Irhatom bizonnnyal asztot Fölségednek,
Hogy prouideáltam Sziget szükségének,
Ha kézbül maradást rendelt Isten ennek,
Ez tartya meg, az melly ir te Fölségednek.

73.

De félek, más uéget tet Isten ez Várnak,
És az Várral edgyüt az te hű szolgádnak,
Mint főüenynek mondgyák mert számát pogánynak,
Azért chak küüelis it be burithatnak.

74.

De chak az te feied legyen egésségben,
Örömet meg halok én ebben Szigetben,
Kérem Fölségedet, hogy emlekezetben
Fiaim legyenek nálad s kegyelemben.

75.

Mostan én örökkén buchuzom te tüled,
Mert tudom, nem látom soha Fölségedet,
Azért, ki teremté földet és az eget,
Az a mindenható legyen Isten ueled.

76.

El uégezuén leuelét, be pechétele,
Osztan fiát, Geörgyöt, szépen meg ölelé,
Okossan, röuiden néki így beszéle,
Az gyermek attya szauát igen fülelé:

77.

Fiam, én utolszor mast látlak tégedet,
És azértis áldom az én Istenemet,
Hogy hallanod hatta uégső beszédemet,
Hald meg, fiam, kérlek, az én intésemet.

78.

Ihon, Vraságban hagylak én tégedet,
Kardal bõuitettem az te értékedet,
Mindened lesz, tanuly Isteni félelmet,
Isten meg neueli minden szerenchédet.

79.

Tanuly én túlemis nehéz uitésséget,
Tanuly fáratságot s hazádhoz hűuséget,
Tanuly túlem iószágos chelekedetet,
Mástul penig szerenchét s annak gyümölkét.

80.

Én már éltem eleget, láttam gonoszt s iót,
Már megis untam heában ualóságot,
Mert láttam mindenkor, kit az uilág adot
Egy kézzel, kettőuel mingyárt uisza rántot.

81.

Nem láttam semmi iót, kiben megnyughatnám,
Nem találtam nyugouást, kiben bizhatnám,
Chak néked *fehouna*, az mikor szolgáltam,
Akkor meg elégettem és meg nyugottam.

82.

Fiam, annak szolgálý, és iáry azon uton,
Kit fia Istennek rendelt ez uilágon,
Ez ád neked erőt az Török pogányon,
Az ád ió szerenchét ezen az uilágon.

83.

Osztán emlekezzél az én sok próbámról,
Ne légy, mint elfayzot Galamb kemény Sastul,
Kardal te keressed hiredet pogántul,
Mondhassák, igazán faizottál Zrinitul.

84.

Én égben az Istent imádom éretted,
Hogy bőviche mindenkor az te erődet,
Adgya, hogy szolgálhas néki kedue szerént,
És hogy sok üdőre menyben lás engemet.

85.

Eszt az leuelemet uid giorsan királyhoz,
Tudhasson ideien készülni az hadhoz,
És nyulni ió móddal az ország dolgához,
Mert sietséggel iün Szulimán az Várhoz.

86.

Kemény szüüü Atyám, mit kegyetlenkedel,
Igy Iffiu Zrini az nagy Bánnak felel,
Engemet magadtul kergetny akarsz el,
Hogy túled el uállyak örökös üdöuel.

87.

Nem így fia Sasnak én igaz Sas leszek,
Hanem el fayzot uestzeni ualó kölok,
Ha én halál előtt olly igen félemlék,
Kit uig szüuel kerefz, én asztot kerüllyek.

88.

Valamely szerenchét rendelt Isten néked,
Méltó, hogy ugyan az hordozzon engemet,
Buiásommal ne gyalásztasd nagy neuedet,
De kinek tarcham hát meg unt életemet.

89.

Ezé az uitézség, kire tanitsz engem,
Hogy az első próbám elbuiásom legyen.
Nagy Attyának rossz fiát minden neuessen,
Ah, ne adgya asztot az ió Isten érnem.

90.

Uram, uagy engemet hagy meg it magaddal,
Vagy uégzem életemet a magam kardgyáual,
El fodgyon Zrini néu előb nagy chudáual,
Hogy sem chak egykis élyen gyalázattal.

91.

De Attya így felele okos elméuel:
O, nagy szűuű gyermek s teli bölcheséggel,
Mennire bőuelkedel te keménséggel.
Annyra tüzedet illik oltanom el.

92.

Édes tisztességnek az ű gondolattya,
S némely magát örömet aual chalattya,
Keués, ki igazán eszt alkalmasztattya,
Az ki iót ió hirrel öszue chinálhattya.

93.

El ragat tégedet uakmerő bátorság,
Mint széltűl haitatik az ingadozó ág,
Lefzen olly üdöis, hogy benned uidámság
Vgy fog tündökleni, mint kertben szép uirág.

94.

Nem ió üdötlenül uirágot szaggatni,
Nem dichéretes neked halált kiuanny,
Mast, mikor senkinek nem tudnál használni
Haláloddal, tartozol élni s szolgálni.

95.

Nem mienk az lélek, hanem az Istené,
Te fogsze keduedre sáfarkodni uéle,
Tarch meg, fiam, magadat nagyob szűkségre,
S szegény romlot hazánknak iób ideiére.

96.

Szűkség, hogy én itten uégezzem napomat,
Mert Isten rendelte it uégső órámat,
Mast utolszor mutatnom kel mi uoltomat,
Köuessed, mikor kel, te is nagy próbámat.

P A R S S E X T A.

I.

zulimán Harshánhoz már érkezet uala.
Harmad nap táborát ot meg nyugosztalá,
Onnan köüeteket magátul bocháta,
Kik mennyenek Zrinihöz Sziget Váraiba.

2.

Halul Bég uolt neue az edgyk köüetnek,
Ez fia uolt Kaieri gonduiselőnek,
Mondom Orchamusnak, Mahomet uérének,
Mely Egyptom pusztán Szinántul öleték.

3.

Vala igen okos Halul Bég s beszédben
Oly szépen folyt szoua, mint ha keuert mézben
Volna, s az másiknál magát chöndesebben
Viselteis magát és sokkal bölchebben.

4.

Az másik Demirhám uolt Arábiából,
De tecik, mint egy uad pusztá Libiából,
Vakmerő, kegyetlen, nem lehet illy sohul,
Minden igasságát ueti chak szabliából.

5.

Ennél uadabbat a föld sem teremthetne,
Bár ha uyabb boszúual Óriást szülne,
Az ki az nagy egekre hegyekkel lüne,
Mégis uadab Demirhámnál nem lenne.

6.

Ez Szerechen hadnak kapitánnya uala,
Eötödik részének, s igen erős uala,
Eszť chak iefztésért Chászár külte uala,
Mert az köuetséghez ű semmit nem tuda.

7.

No ezek Sziget Uárhoz elindulának,
Mikor osztán kapukhoz közel iutának,
Egy ágyú löuésnire űk le szállának,
Fegyuert szolgálíknál ottan elhagyanak.

8.

Zrini öszue hiuá mind az uitézeket,
Mert már régen hallotta az köuetekeť,
Piacon hallgatá meg az köuetekeť,
Maga körül állítá az uitézeket.

9.

Demirhám nem igen böchüllé meg űket,
Mintha nem gondolná látni uitézeket;
De Halul melyére téué az két kezét,
Alázatossággal monda, haytuán feiét:

10.

O, Jézus hitin ualóknak szép chillagya,
O, Illy uitézeknek érdemes hadnagya
Egyedűl, melly ország probádat nem tudgya,
Melly uilág rész uitésségedet tagadgya.

11.

Hun az meleg haynal pirossan feltecik,
Hun az sötét estue tengerben enyészik,
Hun az Észak tenger magában küszködik
Hired mindenűt uan, s mint nap, ugy tündöklik.

12.

Chudául mi halljuk nagy uitésségedet,
Minniáion, Vrunkis, az te ió hiredet
Szereti hallany chelekedetedet.
Szeret magadatis, ha nemis hitedet.

13.

Illyen méltó okbul ű meg indittatot,
Hogy küldgyön általunk neked barátságot,
S hogy ebben láthasson ű állandóságot,
Izent néked tölünk képes kiuánságot.

14.

Ű kiuánsága ez: ez uárat kezében
Adgyad és ne bizzál nagy keménységedben,
Haszontalan harag, az ki ninch erőben,
Esztelen, ki kiuán, az mi lehetetlen.

15.

Chászár nem kiuánnya az te szép Uárodát,
Hogy aual neuellye maga gazdagságát,
Mert az ki Világnak biria nagy határát,
Nem kiuánhat szűue kübül egy kis Várat.

16.

De tudnod kel néked az mi fátumunkat,
Az Istennek el szánt igaz akarattyát,
Minekünk ű adgya az szép arany almát,
Megis féniesiti, mint napot, holdunkat.

17.

Azért az hatalmas Szultán meg indult mast,
Isten akarattiát uiszi uégben bizuást,
Ne adgya Isten oszt, hogy te meg gondolhasd,
Hogy te Isten keduét kézzel meg tartosztasd.

18.

O, boldog, bölch Thamma, Kuzul Bas nagy Ura,
Békeséget Chászártul mert kérni tuda,
Ideién s eszessen magát meg alásztá,
Mostan nagy Persiát békeségben biria.

19.

Lusitánusokat tartom okossaknak,
Mert az fátum ellen, lám, űk nem harcolnak,
Lám az Franczuzokis boldogságban uannak,
Te pedig hanyad része lehetsz azoknak?

20.

Ha bölch uagy szükségbűl, tehetsz magadnak iót,
Nagyobtul magadra nem chinálsz haragot,
Alázd meg magadat, ad meg eszt az Várat,
Mellyet semmi képpen te meg nem tarthatod.

21.

Nem kérettetik tőled ingyen ez az Vár,
Hol nagy haszon uagyon, nem lácik kicin kár,
Valamit te kérhetsz, afzt Szulimán Chászár
Örömet engedí, el hidgyed nekem bár.

22.

Vezérséget tőle kéry, hogy ha nem hiszed,
De tudom hitűnkre nem uonsz az te szűued,
Meg bochásd, így szóllok, mert köröszményeket
Minden tartya tormában eset féregnek.

23.

Kéry hát tőle sok pénst és gazdag kincheket,
Nem találsz ű benne semmi fősuénységet,
Auagy kéried tőle ez Várat, Szigetet,
Hogyha te ok nélkül oly igen szereted.

24.

Elhittem, te túled asztot ű sem tiltya,
De Uraság ielért mastan afzt kiuánnya,
Hogy hada bé iüön, s ualamely hadnagya
Aztot te kezeden hagyásából adgya.

25.

Külömben ió Zrini hogy ha chelekeszel,
Várodát s szolgálodat bizony uestted el,
De femmi ez, életed az ió hireddel
Sziget Vár hamuiában temetődik el.

26.

Talán uan oly, ki bisztat téged füst szókkal,
Keuer ió hiredet bele chalárdsággal,
De az leszen első, ki szégyen uallással
Szükségnek ideien el árul futással.

27.

Chiklandós fzők ezek és mind esztelenek,
Ki fogya tartani asztot uitézségnek:
Ennihány hogy állot ellent száz ezernek,
Minden fogya neuezni uakmerőségnek.

28.

Talán esküüésed tartofztat tégedet,
Kit Német Chászárnak békeségben tetted,
De lölki esméret mastan menté tehet,
Senki nem tartozik tenny lehetetlent.

29.

Bizole Németben, te okos Horvát Bán,
Hogy hamar segítséget küld neked talán.
Német, mely tégedet az föld alatt kiuán
Lenny, segítséget hoz káráual talán.

30.

Ki nem esmerheti Német Barátságát,
Leginkáb Magyarhoz gonosz akarattyát,
Hogy gyűlöli Német az Magyar katanát,
Ha akarod, adok néked ezer példát.

31.

De bár az ugy legyen, el iűion az Német.
Rák hátan ti néktek hoz ű segítséget,
El uesttitek akkor kedues élteteket,
S űk Török kezében talállják Szigetet.

32.

Uram, hogy én néked meg mondgyam egy szóual,
Nagy dolgokat kis üdőben te chinálál,
Országos hadakat uesttéig rontattál,
Kű Várokat uettél és elis bontottál.

33.

Van már leg magassabban az te ió hied,
Ninch már hel, az houá fellyeb uihessed,
Chak azon mesterkedgyél, hogy azt őrizzed,
Arról sikos helről, hol uan, el ne eyched.

34.

Futnod már kel neked szerenche próbáiát,
Az ki szakaszthattia ió hiednek nyakát,
Futnod, Vram, neked kel méltán az hadat,
Az ki minden órán külömben uáltozhat.

35.

Ne legyen feiedben az a bizodalom,
Hogy az kit edgyenként te meg győsztel harcon,
Meg győszhesd te mastan, hol uannak minniáian,
Melly Isten rendibűl Várad alat uagyon.

36.

Eszt Szultán Szulimán, miuel szeret téged,
Izente általunk, Vitéz Zrini, néked.
Ihon, iún magais, egy millió népet
Hoz el romlásodra, ha szauát meg ueted.

37.

It halgata Halul és esék sibolygás
Az erős Vitézek köszt és zugolódás,
Iól esmeri Halul, hogy nekik unalmas
Az ilyen köuetség és az Vár megadás.

38.

Horuát Bán meg nézé az sok ió uitézét,
Osztán köuetekre forditta az szemét,
Minniaian halgatnak s uáriák Bán tecését,
Ű nagy méltósággal elkezdé beszédét:

39.

Ió köuet, okossan nekünk meg beszélléd
Lágyon s haraggalis Urad köuetségét,
Szép szóual ki téuéd Urad szeretetét,
Kit mi hozzánk hordoz és az ű ió keduét.

40.

Chudáлом, mert azon én nem igyeksztem,
Hogy ti Chászártoknál kegyelmem lehessen;
Seőt ártottam néki kis tehetségemben,
Valahol lehetet, és minden erőmben.

41.

Barátságomról is röüiden felelek,
Soha Töröknek baráttia nem lehetek,
Valameddig látom ű árt köröszténnek,
Barátság, ártalam öszue nem férhetnek.

42.

De ha barátságomat Chászár kiuánnya,
Meg lehet, magyarét mert uífsza adhattia,
Se más körösztyényét osztán ne kiuánnya,
Igy talán lehetek ű neki baráttia.

43.

Hol penig Sziget Várát neuéuel kéred,
Jó köuet, tudnod kel, az mit mondok néked,
Hogy Zrini ezekkel már sokat szenuedet
Gonoszt, ueszedelmet, hideget s meleget.

44.

Azért, hogy Istennél nyerhefsünk kegyelmet,
Azért nem gondolunk uesztenünk éltünket,
Sok kinchet, gazdagságot és mindenünket
És ez el mulandó Világ्य hirünket.

45.

Hát ne apolgasson bár Chászár ezekkel,
Az kit mi Világnak hagyunk nagy örömmel,
Ha szónkat nem hiszi, iűiön ránk erőuel,
Meg láttya, mit tehet, az ki uan Istennel.

46.

De ha bűneinkért az Isten benünket
Megué, s kezetekben adgya életünket,
Meg halunk örömet, de ti el uefztünket
Nem fogyátok neuetny s körösztyényeket.

47.

Mi sem irigyelliük akkor élteteket,
El hadgyuk örömet menniekért Szigetet,
Vid meg Chászárodnak az én beszédemet:
Meg láttia Szulimán, Zriniis mit tehet.

48.

Nem t rheti Demirhám Zrini beszédét,
Mert az kemény uálaszt által uerte fz   t:
Mond, o te, ki meg  eted had  eszedelm t,
S gondolod, üstökön fogtad az Szerenchét.

49.

Ihon, had s békeség az  n kebelemben,
Mast u lasz magadnak, mig tart az  d dben
Mert  n nem érthetem, ker ll  beszédben
Chauarogsz, s u alogatsz hadban, békeségben.

50.

Illyen szókra Seregek meg z nd l nek,
Nem u ri k u lafszti t hatalmas Zrininek:
Fegy ert, fegy ert, ki lnak az k  eteknek,
Fegy errel, nem fz   al kel  efzny Szigetnek.

51.

H t halálos fegy erre hilak bennetek,
Felele Demirhám, mert látom  ltetek
Vnalmas, oly hangal mond  ezeket meg,
Mintha J nus Templuma mast nylt uolna meg.

52.

Gyorsan az Ch sz r nak esék ez fülében,
Hogy Zrini t bbi  el uan nagy keménységben,
Nem sok  ig k s k, ugr k nagy méregben
Zrini s Sziget ellen, és nagy ke  lys gben.

53.

Szokolouich Mehmetet magához hi   ,
Neki forró haraggal meg parancholá,
Hogy egész táborban készülőt f iatna
 s hogy Oszmán Bassát el l boch tan .

54.

És Oszmán Bassáual Ali Kurtog menne,
Amaz az nagy Asiának Béglerbégye,
Ez uizen, fázáron fő ágyus mestere,
Meg hagyá, hogy euel husz száz Janchár menne.

55.

És hogy körül fognák Sziget kerületét,
Néznék, hun lehetne, maga szálló helét
Árthatlanul s honnan törhetnék Szigetet,
Hun louas s Ianchár szállithatny sereget.

56.

Magais hogy holnap elseő szép haynalban
Megindul és megyen az Oszmán nyomában,
Hát megindult Oszmán ugyan az órában,
Mert semmit nem mér el mulatni hagyásban.

57.

Visz tiz ezer szabliát Begler bég magáual,
Ali Kurtog uagyon két ezer Ianchárral.
Mendegél Török Sereg jó rendtartással,
Vigyázó ielt ada Szigetben harangal.

58.

Zrini louas chatát Uárbul ki bocháta,
Hogy Török szándékárul ez hirt mondhatna,
Szerenche kezekben egy Törököt ada,
Melly Uár felől maga többitül szakada.

59.

Ez meg monda nekik Beglerbég szándékát,
S hogy holnap eluárná az Chászár táborát,
Gyorsan meg nitatá Zrini az kapukat,
Viue ki magáual tizenkét száz szabliát.

60.

Bassa meg szállot uolt már egy nagy malomnál,
Hol hináros Almás foly lassú zugással,
Tul az uizén Ali Kurt uan fele haddal,
Nézik, Sziget Uárnak árchanak mi móddal.

61.

Törökök louakat mind fűre ereszték,
Tul s innen magokis mind széllel heuernek,
Esztelenek egymáshoz nemis mehetnek,
Nem félnek, köröszvények hogy ki iúienek.

62.

Vár és Török közöt egy kis halom uala,
Azért az körösztént Török meg nem látá,
De mihant ió Zrini az halomra iuta,
Egy Deruis neuú Török ottan meg látá.

63.

Kiált is, te kaur ; nem kiált sokáig,
Mert rá mene Dandó, mint ama mérges Gyk,
Szabliáiát Deruisben uágá hónaliáig
Éltétül, szauátul egyszersmind el uálik.

64.

Kiáltás, futkosás táborban nagy esék,
Ki kergeti louát, ki louára ugrik,
Ki penig berekben gyalázattal buik,
Még Bassa magais ottan meg röttenik.

65.

Láttade hangyákat, mikor megbolgattyák,
Mint sietséggel idestoua futkosnak,
Nyomorutlak nagy toíasokat hordozzák,
Szintén így mast ezek kétféle kapdosnak.

66.

De sokat Szigeti kapitán nem késik,
Közikben, mint uitéz bátorsággal esik,
Az hol choportokban Török gyülekezik,
Az Zrini kezétől gyorsan el szélledik.

67.

Talán így Hercules bánt az Sárkányokkal,
Vagy hatalmas Sámson Filisteusokkal,
Mint Zrini chelekszik Török pogányokkal,
Egy kemény és éles fringya szabliával.

68.

Eluélé életét euel Ramadannak,
Eluálasztá feiét testétől Iuszupnak,
És Karamán Nuhnak, Persa Afsagurnak
Torlagnak, Dedónak, nagy testű Halulnak.

69.

Nem használhat nekedis hamis hamalia,
Murtuzánogly, Murtuzán Bafsa fia,
Sem teneked Szentség Balukbas Jahia,
Mind föld alá teue tikteket fringya.

70.

Deli Vid más felől Török köszti, mint tündér,
Százat dárdáiával nagy erővel le uér,
Már minden ruháia nem más, csak Török uér,
Egyedül kösztiök, mint Oroszlány, iárni mér.

71.

Nemis mondhatom eszt harcnak s uiadalnak,
Chak rettenetes ifzonyu uér ontásnak,
Mert Törökök minden felől, mint por, futnak,
Ki louon, ki gyalog, berekben szaladnak.

72.

Meg holt Kara Illan Radouán kezétől,
Tarluk oda Bafsa Nouák nagy sebétől,
Szerechen Gisdaris ennek fegyuerétől
Fekszik, földet harapuán nagy kegyetlenül.

73.

Tul Almás patakon uan az Janchár sereg,
De nem lehet ű túlök semmi segítség,
Mert uiz magassága ér torkig embernek,
Meg ázik fegyuerek, hogyha által iűnnek.

74.

Az Bassa heában kiált innen ráiok:
Bizony Török Chászárnak ti uattok árulók,
Ha nekünk segítséget gyorsan nem hosztok,
Nem igaz Törökök, de Török árulók.

75.

Ali Kurt örömet hozna segítséget,
De iöl ösmeri uala az uiz mélyységét
Ló meg nem győzheti az nagy söppedéket,
De gyalog meg ásztattia minden fegyuerét.

76.

Mégis noha sötét uolt, uiznek Janchárság
Gázolua indult, mint sok sűrű nádság,
Puskákat kezekben magasan föltartiak,
Hogy az Almás uizében meg ne ásztassák.

77.

Segítséget akarnak futóknak hozni,
De megy eleikben halál hozó Zrini,
Öuedzőig uizben kéfz lén bé gázolni,
Ottan kezdé űket keménséggel uáigny.

78.

Houá indultatok, ti nyomorult ebek,
Igy kiált Szigeti Kapitán Töröknek,
Hiszem, lám, magamis ti hozzátok megyek,
It uagyok, touáb engem ne keressetek.

79.

Hamar kú esik ót, hun az ég zörrenik,
Zrini ez szók után hamar ráioik esik,
Ot tüle Kurt Aga egy sebbel öletik,
Az másikkal Toigonnak feie uétetik.

80.

Ninch oly Demeckj kard, ki ketté nem török
Zrini keze előt, ot sok fey el esik,
Mint ha chak nád közöt ű iárna, ugy tecik,
Mert fut az sok Török, hul és sebesedik.

81.

Már halmok előtte uannak holt testekbül,
Az Almás uizeis meg tódult ezektül,
Minden kichin chöp uiz ál fekete uérbül,
Futnak az törökök futó Vezérestül.

82.

Oszmán az hamar louát által usztatá,
Harctulis az Zrinit az éy el uálasztá,
Seregét szépen öszue choportosztatá,
Lafsan Sziget felé uélek elindula.

83.

De Vitéz Deli Vid által ment az uizen
Az Törökök hátán, s töbre halált uiszen,
Ű eleiben meg Hamuiuán Szerechen,
Meg esmerte uala Vidot szép fegyueren.

84.

Igyenetlen erőel rá haita dárdát,
Találá középben Vidnak nagy paisát,
El uestté ereiét, találúan nagyobbát,
Földre meg tompituán esék maga uasát.

85.

Iffú Hamuiuán el iét szűuében,
Ninch már reménysége fegyuertelen kézben,
El futa Vid előtt az szélnél könnyebben,
Bízik futásának nagy sebességében.

86.

De gyorsan utánna fut Vida kegyetlen,
Ennehány ugrásban el éré hirtelen,
Igy szólla: Lácik, hogy uagy álnok Szerechen,
Többet bizol lábodban, s nem fegyueredben.

87.

De nem használ neked hazádbéli futás,
Meg szagattya szűuedet mostan ez az uas,
Illy szók után lén rá erős dárda haitás,
Kinek soha mássát nem látá ég magas.

88.

Acélios paisát Hamuiuán föl tartá,
De azt kemény dárda nagy uassal szaggatá,
Űuén Hamuiuánnak nagy kerék kű uala,
Asztis porrá töré az halálos dárda.

89.

Bé ment hasábannis, nem tartá meg háta,
Mert kedues életét magáual kirántá
Esik le Hamuiuán Vid előtt hanyattá,
Földben le szegeszte Deli Vid dárdáia.

90.

Gyorsasággal rá fut Deli Vid s dárdáiát
Ki rántá hasából, reá téuén lábát,
Meg hallák Törökök Vid kegyetlen szauát.
Török fölöt áluán, így nitá meg torkát:

91.

Kit haddal kerestek, ihon, Sziget Várát,
Nektek ayándékozom szép Pannoniát.
De akarom afztot, mostan méríed hanyat,
Te Szerechen kölök, méríed hofzaságát.

92.

Mint fene Oroszlány meg öluén praedáiát,
Keuélyen fölötte iártattia haragyát,
Kegyetlen szeméuel nézi kinlódását,
Gyönyörködik uérben, ufztattya nagy haiát.

93.

Igy szintén Deli Vid holt Török fölöt ál,
Dárdáia kezében, mint nagy sugár töly szál,
Iól lácik meszirül, mint egyenes kú fal,
Vigyáz. ellenséget hogyha máshun talál.

94.

Hamuiuán fegyuerét békéuel leuéué,
Arannyal uart üngétis magára uéué,
De Kamber sokaíg esztet el nem tűré,
Igy hangas torokkal Seregnek üuölte:

95.

Hay, szégyen uallottak, Ti uattok uitézek,
Igy mutatunk szégyent első nap Szigetnek,
Vitéz holt Hamuiuánt iól láttya szemetek,
Egy ember meg ölte, eszt ti ölettétek.

96.

Holt testét fosztani ti meg szenveditek,
És rayta tombolni az kaurt nézitek,
Hun uan most az ti dicheckedő szűuetek?
Hun uan othon hányot vetet Vitésségtek.

97.

De meg iöuendülte eszt az nagy Menethám,
Mikor eszt az fiát külte Török hadban,
Sokszor böv könyuiuel kiáltot buchuzuán:
Orizd magad fiam, szép fiam, Hamuiuán.

98.

Ne bizd el magadat Török barátságban,
Sok nép, sok ió Vitéz chalatkozot abban,
Nem segít meg téged soha Török harcban,
Higy neki, de nem téríz soha Siriában.

99.

Sokszor én hozzámis nagy király kiáltot,
Nékem fiát ayánluán, sűrűn ohaitot:
Kamber, édes szolgám, uezefsed fiamat,
Melyet Török hadban az kedue ragadot.

100.

De nem kiuánhatom én meg térésemet,
Hanem Uram mellet el uezstem éltemet,
Menetham megláttia az én hiúségemet,
Noha immár késsün, nagy igaz szűuemet.

101.

Eszt mondá s nem többet, s szolgálátul dárdát
Ki rántá s keresi az Zrini hadnagyát,
Nem fél az Deli Vid, de merén dárdáiát
Nagy kezében tartya, s neueli haragját.

102.

De az Kamber szauán egész Török sereg,
Ki ki maga szüüében búban mozdult meg,
Egyszersmind Deli Vidot köröskörül uék,
Vgy hogy kezén kúuül ninch semmi reménség.

103.

De Vid mint kú szikla ál az habok előtt,
Vitézséggel tartia maga az had folyhót,
Nagy fegyuer szélúéfel kemény paisa tölt:
Nyl, dárda, szablia iár sűrűn feie fölöt.

104.

Mint az siuó ördög Kamber Vidra megyen,
Azért, hogy Uráért rayta boszut tegyen,
Siriaj nádat rá haitá keményen,
De chudáual látá el törue az földön.

105.

Kurt Aga ió törrel meg sebesítette,
De chak alig feiét meg uéresítette,
Ibrahim az szabliát Vid paisán törte.
Ali Kurt kopiáual oldalban ütötte.

106.

Kamber hüueléből ismég ránta szabliát,
Kegyetlenül üté Deli Vid sisakiát,
Akkor az Deli Vid hozzá hayta dárdát,
De dárda nem téué Ura akarattyát.

107.

Mert Kamber el ugrék, de nem iárt üressen
Az kegyetlen somfa, hanem kegyelmetlen
Esek Zizim Agának közep melyében,
Kiért élte el oszlék leuegő égben.

108.

Zizim földön fekszik idegen seb miát,
Ki rántá Deli Vid ember ölö szabliát,
Egy sebbel megölé haragos Kurt Agát,
Az másikkal Kambert, Hamuiuán szolgálát.

109.

Kamber kedues halállal Ura mellé dült,
Sok uéres chuklásban élete elröpült,
Vérétül s hűségeitől edgyszersmind teste hült.
Nálánál hűuebbet soha Anya nem szült.

110.

Talál utat Vida magának szabliáual,
Mint az emészto tűz, merre megyen lángal,
Vgy hogy ű közülök ki iüt már haraggal,
Ballag az uiz felé lustos uérrel s porral.

111.

Nem mennek utánna az Török seregek,
Seőt inkább közülök hogy kiment, örülnek,
De ű gondolkodua indula az uiznek,
Hogy közülök ki iüth, tartia azt szégyennek.

112.

Háromszor meg állot az Almás patakban,
Vifza ráiok mennyen, gondollya magában
De meg látá Zrinit, hogy uagyon choportban,
S hogy minniaian rá uannak uarakozásban.

113.

Fegyuerestül ugrék hináros Almásban
Almás penig ütet vifzi maga hátán.

És lemosá róla pogány uért foliásban,
Vgy küldé Vrához s társaihoz tisztán.*

114.

Edgyüt ió Zriniuel be mene Szigetben,
Kiért uannak minniáian uitézek örömben,
Vid gyönyörködik Hamuiuán fegyuerében,
Mely Sirus királynak fia uolt élteben.

115.

Három ezer louas uezset ebben harcban,
Öt szaz Ianchár heuer az Almás patakban,
De minniáiok fölöt nagyob kár Hamuiuán,
Melly Vid dárdáiátúl fekszik földet ráguán.

* Az eredeti kéziratban előbb ez a szakasz állt:

113.

Fegyuerestül neki ugrék a bereknek,
És teteién usza hináros mélységnek,
Mert leg nagyobb mélyére talált az uiznek:
Könnyen az leuenta Szározra kilépék.

PARS SEPTIMA.

I.

Minek utánna már szép haynal szekere
Mindeneket inditot giönyörűségre,
Szép fülemülét keserues éneklésre,
És Szigeti uitézeket nagy örömré.

2.

Eliúue az gyors hir Chászár táborában,
Zrini Oszmán Bassát meguerte nagy harcban,
Életét s fegyuerét elueszté Hamuiuán,
El ueszté kedues fiát Bafsa Murtuzán.

3.

Esék ez fülében az uad Demirhámnak.
Kiért szüüet erefzté sértő bánatnak,
Esztelen, szagattya ruháíát magának,
Mintha hafználhatna aual Hamuiuánnak :

4.

Houá hattál engem, Menethám nagy fia,
Mert ez uolt Attyának igen nagy baráttya,
Kegyetlen torkáual Hamuiuánt kiáltya,
Miképpen történt ez, ment lölköd föld alá.

5.

Eszt igérteme én az én barátomnak,
Siriay királnak, az te Attyádnak,
Hogy magamtul harcon tégedet el hadlak,
És kaur kardgyának praedaul hadgyalak.

6.

De ki uétkes ebben, chak magad, esztelen,
Hogy közülünk el menél ilyen uéletlen,
Nem tutta eszt senki az te Seregedben,
Chak te szolgád, Kamber, azis szerenchétlen.

7.

De Hamuiuán lölke légy nekem irgalmas,
Mert éretted leszen hamar boszu állás,
Hohárodnak lölkét meg eszi ez az uas,
Eszküszöm Mahometnek, kit tart ég magas

8.

Te uéres szűuedet Menethámnak uiszem,
Bánattyát lágycha noha ugy sem igen,
Tahát boszut állok az egész Szigeten,
S ualahol talállok, minden körösztyenyen.

9.

Ilyen szókkal ballag Demirhám Chászárhoz,
S mihant közel iuta Chászár Sátorához,
Meg esmeré Chászár szemén, hogy rosz hirt hoz,
Demirhám így kezde szólni Szulimánhoz:

10.

Mi it heában heuertettyük magunkat,
Amot Szigeti Bán meg uerte hadadat,
Meg ölték kaurok Hamuiuánt, társomat,
És Murtuzán fiát, s gyalázták meg Oszmánt.

11.

Padisahom, auagy eresz el magamat,
Had tölchem ki raitok haragos boszumat,
Auagy te magadis hozd el táborodat,
Ronch el az hitetlen pogány kaurokat.

12.

Demirhám dühösségét Chászár esmerte,
Azért meg riuogatni ottan nem merte,
Ihon, mast indulunk, neki azt felelte,
Társod uolt Hamuiuán, állý boszut érette.

13.

Azért meg indula Szulimán táborral,
Igen haduiselő okos rendtartással,
Erre Sziget uárhoz ugyan azon nappal
Délután két órakort nagy táboráual.

14.

Sziget Uár bástiaát Zrini szintén nézte,
Meglátá meszirül, magát fel uitette,
Iszonyu sűrű por, s megy égbe keuerue,
Vgy hogy eget, földet mind be sötétötte.

15.

Meg láták későre osztán sok Törököt,
Szintén mint levegőben az sötét folyhót,
Meszirül minden felől belepte az földet,
Mintha hegy mozdulna az sik mező fölöt.

16.

Az seregök fölöt magas por chauarog,
Alattok röttenetességgel föld robog,
Sok ezer uörös zászló az széllal lobog,
Gondolnád, tengeris hogy mast read forog.

17.

Meg szálla uár körül uilág rontó tábor
Mint szintén az Dunán az iéges sűrű sor,
Mindenüt feiérlik sok szántalan sátor,
Senkitül ű nem fél, ereiében bátor.

18.

Chászár körös körül megnézé az Várat,
Azután magais egy halmon tul szállot,
Akor egész tábor Alla hú kiáltot
Egy más után háromszor, mezfi meg hallot.

19.

Az egész Ianchárság el rendelt seregben,
Puska mindeniknek kár tévő kezében,
Eftz miniaian ki lúuék az magas égben,
Chászár iúuéiséért uannak nagy örömben.

20.

De az ágyukatis egyszer mind ki lúuék,
Azt tudnád, le szakad reád az magas ég,
Alul az föld robog, repedez mint egy iég,
Sziget bástyáiais féltébül, mozdul meg.

21.

Meg hagyá Zrini Miklós Pattantyusoknak
Agyúbul köszöntést Töröknek adgyanak,
Leg első Chontos Pál egy uégét kanotnak
Gyuytó likához téué Farkas ágyúnak.

22.

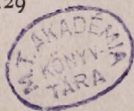
Gyorsan rettenetes pattantyu ki süle,
Török tábor felé golyóbisát küldé,
Az láthatatlanul sereg közé iúue,
Rettenetes halált ű közikben uiue.

23.

Mert elől találá Ianchár aga feiét,
Mind patiolatostul elrontá életét,
Utánna egy rendben harmincz kilenc testét,
Keménséggel rontá uitéz Törököket.

24.

Örül az Chontos Pál, hogy asztot meg látta,
Törököknek bástyárul hangal kiálta:
Ihon uan az iól iút bilikum pohára,
Maid nekyis adok, az ki meg nem itta.

25.

Sziget Várbul lesznek ilyen köszönetek,
Erős gyomrotok uan, meg emészthetitek,
Nem iúttök Szigetben, ha nem iszátok meg
Zrini egészségért, álnok Török ebek.

26.

Az másik lőuéssel Pál Aigas Bassának
Louát el szaggatá, és Péchi dezdárnak
Az mellyét és rendel huszon három másnak,
Heuernek az földön s lölköket ki fuiák.

27.

De harmadik lőuést nem merék meg uárni,
Sietnek szállásra ki ki el oszlani,
Némellik nem tudgya magáét találni,
Nagy iédésében, s nem mér meg állany.

28.

Két lőuéssel nagy kár eset az Törökben,
Sokkal nagyobb történék mastan Szigetben,
Mert Farkasich Péter régy betegségben
Készíti nagy lölkét Isten eleiben.

29.

Ű chak azon törődik, hogy ágyon hal meg,
Esztelen, akarattyát élő Istennek
Panaszolkodással nem fordíthattya meg,
Ű uitézek előtt így panaszkodik:

30.

Hei, hei én fátumom mely igen kegyetlen,
Ettől minden koron fzuuemben rettegtem,
Dichéretlen ágybúl hogy éltemet külgyem
Mindenható kegyelmes Isten kezében.

31.

O, fázszor Boldogok, kik hazáiok mellet
Vitéz módra le tették kedues élteket,
Szerenche penig azért tartot engemet,
Hogy haszontalanul fogyassam éltemet.

32.

Ah, szerenchétlen én, elnem tuttam uezsni
Hun kedues halállal megholt nagy Losonczi,
Hun fekszik Rác Milák és Farkas Bottiány,
Vitéz Spanyol Perez, öreg Kastelánfi.

33.

De nem tuttame én nagy Dragut kezétül,
Vagy kegyetlen Akomat ió fegyuerétül
Meg fosztatnom ettül unalmas éltemtül,
Ihon, mast meg kel halnom dichéret nélkül.

34.

Mikor meg nyomottam egyszersmind husz nyitul,
Mikor földre estem Gyáfer chidáiátul,
Mikor agyon üttettem Rahmat bottyátul,
Éltem meg maradot s mast megy el ágyombul.

35.

De iól uan, ha ugy uan, mint Isten akarya,
Gyakorta szolgálát keménnyen suytollya,
Azért, hogy menyekben szöbben koronázza,
Szenuedéséért bőuen ayándékozza.

36.

Ihon, uitéz barátim, mastan meg halok,
Nektek ió Szerenchét Istentül kiuánok,
Egekben értetek ió Istent imádok,
Vitézek legyetek, mast Isten hozzátok.

37.

Igy Farkasich Péter uégezé életét,
Az Istenhez küldé uitéz tiszta lelkét.
Sirattya ió Zriny ű ki menetelét,
Igy nagy fohászkodua elkezdé beszédét:

38.

O, forgó Szerenche, átkozot kegyetlen,
Méért ragadád el ez uitészt hirtelen,
Az mi nyaualyánknak ez uolt hea szinten,
Hogy ne legyen Farkasich mastan eleuen.

39.

O, élet melly hamar ez uilágbul ki tűnsz,
O, röuid élet túlünk melly gyorsan röpűlsz,
Mikor inkább kellenél, akkor te meg szűnsz,
És mint harmat nap előtt egyszersmind el tűnsz.

40.

Mint harmat nap előtt, mint hó az tűz előtt,
Mint álom előttünk, mint fűst az szél előtt,
Vagy sebes forgó szél mint haytya az folyhót,
Vgy tűnfz el előttünk s kiuánságunk előtt.

41.

Chusz haszontalanul rút kigyó az réten,
Semmit nem törődik unalmas uénségen,
Ű meg ifiadik, mikor iűn keduében,
El ueti uén bőrét, s meg ifiul testében.

42.

Ember penig, az melly Isteni formára
Meg uan ékesitue, Isten ábrázatra,
Hogy ha el érkezik utolsó órára
Nem tér s meg nem uyul, de megyen halálra.

43.

Meg uénheszik az föld, el uestzi szépségét,
De ujul, ha éri kikelet idejét,
Az nap el uégezi estue ű menését,
De meg uyul reggel, ki hozuán szekerét.

44.

Chak maga egyedül az nyomorult ember,
Az ki gyors uénségérül soha meg nem tér,
Örök folyásában uan az fris forrásu ér,
Emberben peniglen soha nem uyul uér.

45.

Viz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig,
Ember, ezek Ura, egy szem pillantásig;
Kű falok, nagy tornyok sok száz esztendeig,
Ember, ki chinálta ezeket, óráig.

46.

Chak egy uan, ki meg marad, koporsó után,
Az melly meg mutattya magát uilág fottán,
Iószágos chelekedet, nagy öröksége uan,
Vyul mindenkoron halhatatlan uoltán.

47.

Uyul hát Farkasich az te uitéz neued,
Noha az nehéz föld be földi testedet,
Chelekedetteddel az halált meg győztet,
Mast Isten iob kezén uan gyönyörködésed.

48.

Ottan fizetődik most uilági munkád,
Vigan nézik Angyalok sebeid nyomát,
Ottan, melly uéredet hazádért hullattad,
Örök boldogságodra szentek fordittyák.

49.

Igy Zrini Farkasichot el temetteté,
Oszbán gondot uisel Várra minden felé,
Szigety uitézek uannak chöndességbe,
Mindenüt bástyákon s nagy conduiselésbe.

50.

Török meg szállot uolt már mind körös körül,
Mindenüt sok Török szép üdönek örül
Chak maga Szulimán nagy gondokban őszül,
Bán merész szüüéért nagy félelemben hül.

51.

Nem késik sokáig Szigeti uitéz Bán,
Bátorodik szüue, ellenséget látúan,
Mint az rettenetes örmény oroszlán,
Ki iün barlangyából, otkin fegyuert látúan.

52.

Igy Zrini Szigetbül Törökökre megyen,
Erös emberölő uan dárda kezében,
Mozgattya gyöngé szél struc tollát feiében,
Öt száz uitéz utánna megyen szép rendben.

53.

Meg fordult hozzáiok, így szólt seregeknek:
Hallyátok mit mondok, ti erös uitézek,
Első nap, első harcz lesz most előttetek,
Ma félelmet tennünk kel Török ebeknek.

54.

Ma Török Chászárrel mi meg esmertettyük,
Mi fzüünk, mi kezünk, míchodás fegyverünk,
Ma rettenetessé kel magunkat tennünk,
Azért, Uitéz szolgálaim, emberek legyünk.

55.

Keués szókkal nagy bátorságot Bán ada,
 Uitéz seregének, melly csak alig uárya,
 Hogy Törökel szemben hamaráb iuthatna,
 Ha illenék, harczra sebességgel futna.

56.

Nem meszi az Vártul Ali Kurt fáradoz,
 Minden kézülettel uagyon sáncz ásáshoz,
 Rusztán, Chászár uei, öt ezer Ianchárt hoz,
 Le telepítetté nem meszi Ali Kurthoz.

57.

De Stipan Golemi, ió Zrinyi hadnagya,
 Megy Uitézek előtt ot elől iárobán,
 Nagy bátorsággal üt szántalan asapra,
 Az kik fáncsot áfnak, edgyüt Ianchárokra.

*Nomen Turcicum
 rusticum*

58.

Sok Török el esék az száz gyalog miát,
 Mert nem lúui heában egygis' puskáiát,
 De rendben Ianchárság, mint fal, ueri magát,
 Kézfiti fegyuerét, puskáiát, kanottyát.

59

Rechep Ianchár Aga legelső, feregét
 Viszi Stipan Vaydára, tüzes fegyuerét,
 De Stipan Golemi tüle meg nem iét
 Mint tölly szél előtt ál, nézi ellenségét.

60.

Török esztelenül ki lúui puskáiát,
 Stipán meg szemlélte Rechep Ianchár Agát,
 Bátran reá uiué két élő pallosát,
 Azt feiéhez üté, uáguán patyolattyát.

61.

Két uállára esik két felől az feie,
Nagy zörgéssel esék magais az földre,
De Stipán kezétül többis mellé düle,
Mert Abázt, Benauirt s Musztafát megölé.

62.

Rusztán Bég meg indult öt ezer lanchárral,
Az hol Stipán Vayda kárt teszen pallossal,
Zrini Goleminak négy száz ió fzaбліával
Ideiën segítséget hoz rend tartással.

63.

Az kit az Ur Isten meg akar tartani,
Száz ezer közöttis meg fog az maradni,
Öt ezer puskátul nem lehete halni
Senkinek seregbül, mellyben uolt ió Zriny.

64.

Mihant füst eloszlék, nagy riualkodással
Rusztán Vezér meg indult sok lanchársággal,
Az öt ezer ember három seregben ál,
Kegyetlenül öszue kapa Bán hadáual.

65.

Leg első nagy horuát, Radiuoy, te uoltál,
Ki pogány Török uért szabliáual ontottál,
Le dült te előtted kegyetlen halállal
Peruiz oda Bafsa, ki uolt mind iób, mind bal.

66.

De gyorsan Juranich Lőrincz ú utánna
Achomat Bariaktart szabliáual leuágá,
Fekszik Zrini előt tizen öt már halua,
Török testen felyül iár uérben gázolua.

67.

Arszlán, Rusztán öche, Zrinit meg esmeré,
Dárdáual ű reá merésséggel mene,
El törék dárdáia, s heában az földre
Eset, mert paisban ütközöt az hegye.

68.

Gyorsan kardot ránta az ifiu Arszlán,
Eleiben tartya paisát horuát Bán,
Föl uet már két chapást, de többet nem uáruán,
Hozzá chap szablyáual, ióságában bizuán.

69.

Kegyetlen szablyáual mellyét ketté uágá,
Az eleuen szűue benne mozog uala,
Ű meg halauányodék, mint szép Viola,
Zrini lába előtt esék le hanyattá.

70.

Meg nitot mellyébül piros uért ukádik,
Élete halállal testében küszködik,
Végre az haláltul élte meg győzetik,
Széles uton lölke testébül ki buik.

71.

De Szanzak Benauir ettül meg nem iét,
Kezében markolá kemény hegyes törét,
Oda megy, hun rontá Zrini Arszlán Béget,
S illy keuélyen kezdé előtte beszédét:

72.

Ki buitál likodbul, hamis álnok róka,
Oda már meg nem térsz, noha eszel rakua,
Futáshoz termet lábod, ez koporsóia
Lesz álnok teftednek, s ez utolsó óra.

73.

De michodás kinnal ölyyelek tégedet,
Arszlán haláláért eleuen szűuedet
Keués leszen rágnom, auagy az ebeket
Véle ió tartanom, meg rontuán testedet.

74.

De, ihon, hohárod teneked ez leszen,
Ez érdemes büntetést szűuedből ueszen,
Illy szók után Zrinire megyen mérgessen,
Hozzá fzúr, de Zriny el ugrik hertelen.

75.

Talán iob chapás ez, ki iűn én kezemből,
Mert keményebben és iűnis iób embertől,
Igy felele Zrini, szabliáiát uitézűl
Derekában uágá, s uérét látuan örűl.

76.

Le esik Benaur s lölke torkán hörög,
Estében fegyvere iszanyuan zörög,
Ihon, szaladáshoz termet kéz, eb Török,
Földre le fektetet, s itt fekűgyél örök.

77.

Nem henyél Deli Vid, látuan uitéz Urát,
De az sok Törökben el törte dárdáiát,
Fekszik ú elötte Kajradin Kairakát,
Meg ölte Huszaint, Alt, Cefert, Musztafát.

78.

It bátorságot uet az körösztnény sereg,
Az Török peniglen félelemtől lézeg,
Joza Pál életét el uéué Bichirnek,
Penezich Abrahám Nuhnak s Derielnek.

79.

Tamburás Istókis Toigant földre ueté,
Erős Dandó Iuán Ibrahimt meg ölé,
Bariaktart Iuranich puskáual meg lúué,
Aranyos zászlóiat kezébül kiuéué.

80.

De nem tudom, Demirhám honnan érkezék,
Mert hacrul kiáltás fülében be esék,
Gyorsan az harcolók közikben férkezék,
Láttya, hogy Törökök már futni készülnek.

81.

Tamburás Istóknál Török zászlót láta,
Mert ennek Iuranich, hogy hordozza, atta,
Nem neked, kaur eb, ualó szép bariakta,
Mefzirül Istóknak Demirhám kiáltya.

82.

Edgyüt ilyen szókkal hozzá ránta kardot,
Amaz iétében elhaitá az zászlót,
U nekiis kezében szablia akadot,
Igyenetlen kézzel hozzá üté asztot.

83.

Föl uéué az chapást Demirhám szabliáual,
Vgyan hozzá uágot azon fáratsággal,
Mellyén és oldalán egy nagy sebet chinál,
Azon élte ki megyen, s szál belé halál.

84.

Demirhám louáruul zászlóért le szállot,
De mihant meg látá tollas Deli Vidot,
Könnyen, mint egy uet, ismeg lóra ugrot,
Más Töröknek atta kezében az zászlót.

85.

Ez az a Demirhám, ki minap Szigetben
Vala Zrini előtt olyan keménységben,
Mast ismeg chidát uett kártéuő kezében,
Bizonit keménséget chelekedetiben.

86.

Mint az mérges Sárkány Uidra rugaszkodék,
De ártalmas dárda paison el törék,
De az Vid pallosa ló feiében esék,
Kíért halua földre Urastul le esék.

87.

Ismét könnyen Demirhám, mint az fris menyét,
Földön hagyá louát s ki uonyá fegyuerét,
Megyen Deli Vidra, nézi bátran szemét,
Mintha nemis látna máshun ellenséget.

88.

Mit készülsz sokáig, Deli Vid, aszt monda,
Lám, uártalak addig, mig chühödöl uala
Az ló alól, uan kezemnek máshun dolga,
Nemchak ueled, Demirhám illy uálaszt ada:

89.

Károdal serkengec magadra engemet,
Azért, hogy nem esmérlek, nézlek tégedet,
Talán Deli Vidnak mondanak tégedet,
Az ki Hamuiuánnak elueuéd életét.

90.

De te akárki légy, töb gondod nem leszen,
Ma mert én kezem néked eleget teszen,
Kardom török uérért raytod boszut ueszen,
Azért illy kis üdöt szúued ne restellyen.

91.

Én uagyok Deli Uid, felele az másik,
De méért karatiolsz, száiad nyelueskedik,
Az én kezem miat Hamuiuán ot fekszik,
Maid ugyan ez miat feied földre esik.

92.

Demirhám mint ördög, hogy esztet meghallá,
Hogy ez keze miat let társa halála,
Nagy demeckj kardot kezében ragada,
Vgy megyen dühösséggel nagy Deli Vidra.

93.

Mint két haragos libiai oroslán
Eőfzue találkozuán az nagy széles pusztán,
Probállyák körmöket egymás szőrös hátán,
Vgy két uitéz tefzen Sziget Uár határán.

94.

Demirhám haraggal s dühösséggel nagyob,
De Uitéz Deli Uid igaz hittel bátrab,
Nem enged egymásnak, szikráznak az kardok,
Magokon merő uas nagy mefzirül ragyog.

95.

Török két chapással Deli Vid paisát
Darabokra rontá, de Török Sisakiát
Deli Uid el töré, mert szabliáia lapyát
Üté az Sisakhoz, megsérté homlokát.

96.

Ezek így harcolnak, de az teőb seregek
Erős Zrini kezétől meg félemlettek,
Benauir serege leg első futamék,
Utánna Arszláné, urokat el ueszték.

97.

Meg indult Rusztánis, meg iét illy dolgon,
Nem gondol öchéért Zrini boszút állyon,
Úzi az Törököt Zrini magok nyomon,
Mindenüt köröfztény szablia uan hátokon.

98.

Úzi, de okossan, mert meszirül láta,
Hogy sok ezer louas iún az ú kárára,
Mert uitéz Delimán, nagy Tatár hám fia,
Mint orosz lány kölok iún Zrini hadára.

99.

Bán az nagy sokaságot mikor meg látá,
El szélet seregét ottan öszue haytá,
Mert immár szép napis louait el haytá
Oceanum tengerben, sötétis uala.

100.

Rusztán alig szalat sok gyalogságáual,
Ha Delimán nem iút uolna louasokkal,
De harcol Demirhám mastis Deli Vidal,
Nem árthatnak egymásnak semit szablyákkal.

101.

Mikor sötet uala, Demirhám igy szóllal:
Mi it, mint az Uakok, töriük bolondsággal
Heában magunkat s nem árthatunk kardal
Egy másnak, nem iob leszé harcolnunk nappal.

102.

Nappal, akkor munkánkat az irigy sötétség
El nem titkolhattya, mert meg láttya nagi ég,
Meg láttya Sziget Uár és az Török sereg
Michodás boszut ál raitad Demirhám Bég.

103.

Azért esküdgyl meg nekem az Istenre,
Énis meg esküszöm Mahomet hitire,
Hogy teis uifza térsz, énis erre helre
Mihant neked, nekemis módunk leszen benne.

104.

Mert sötetség miat mast nem harcolhatunk,
De hiszem még lehet alkalmatosságunk,
Mert tudom, illy hamar innen el nem uálunk,
Valamig tikteket falbul ki nem váiunk.

105.

Felel az Deli Uid, képes beszédedet
Szeretném, de énnékem módom nem lehet,
Hogy bizonnal tudnám ki iúuetelemet,
S mint tegyem ki nagy had ellen életemet.

106.

Bár el hid asztot, ha bizonnal tudhatnám,
Hogy maga ellenségem lenne Demirhám,
Soha én előtte fal közé nem buinám,
Hanem erdön, mezön, mindenüt meg uárnám.

107.

Ne félch, Deli Vida, mástul életedet,
Mert hozok teneked Chászártul leuelet,
Demirhám chak maga leszen ellenséged,
Szulimán be köti igaz Török hitét.

108.

Igy halálos uezélyre meg alkuuának,
Azután egy mástul hamar el uálának,
Mint két erdei kegyetlen fene bikák,
Kik szaruokkal egymásnak nem árthatának.

PARS OCTAVA.

I.

Ihon iűn szárnyos louon szép piros haynal,
Masodik zabláia feiér taitékyáual,
Az ló fekete uolt, de szőb Pegasusnál,
Orra likiából tűz, szeméből iűn halál.

2.

Kis feiér patyolat magának feiében,
De az ű orcáia uan nagy fényességben,
U maga öltözöt arany páncér üngben,
Két szál hebanum chid uan fényes kezében.

3.

Minden kis ueréték, melly lórul chöpenik,
Szép gyöngé harmattá az földön uáltozik,
Előtte sötétség nagy futással ofzlik,
Kerüllette az ég mefzirúl tündöklík.

4.

Ifiu orcáual mindent meg uidámit,
U földből uirágot szépségéuel indit,
Ű fülemülében keserues torkot nyt,
Ű forrást, ű folyást, erdőt, mezőt uijt.

5.

Ű mikor érkezék Sziget Uár föliben,
Esék illy kételkedő elmélkedésben,
Ihon, menny holt test fekszik ebben helben,
Nagy leuegő eget elueszt bűdösségben.

6.

Vallyon ki keze munkáia ez lehetet,
Talán it dög halál uagy sárkány lehellet,
El uezftette Magyarok gyönyörű földét,
Talán mérges Piton ismeg fel ébredet.

7.

Ha az, maid le szállok földre magas égből,
Két hegyes dárdámmal meg mentem mérgétől
Sarkánnak magyarokat s uezzedelmétől,
De ugy tecik, tábort látok amot szélről.

8.

Ah, hitetlen Törököt látok mezőben,
Eszet jobban Sárkánál gyűlölek szűuemben,
Hai, hitetlen ebek, ha uolna erőmben,
Mind el uezztenélek haragos keduemben.

9.

De iól uan, mert látom, nem igen örülnek,
Sőt sűrű sirással égben üuöltenek,
Ne adgy, ne adgy szerenchét, Isten, ezeknek,
Enged magyar kéztől fottig el uezzenek.

10.

Áldot légy jó Zrini, ki így úket rontád,
És hitetlen testeket halomban rakád,
Vgyanis tetűled uár minden iót hazád,
Ezért és ió hirért éltedet te ne szánd.

11.

Szulimán de őszül az széles táborban,
Szűue gondokban hül és nagy busulásban,
Zrini meg mutatta már kétszer két harcban,
Touáb mit remélhessen Pannoniában.

12.

Mit uáriak már touáb, így kezd panaszkodni,
Kiben bizhatom én, s kinek kellyen hinny,
Ihon, Attyám lölke kész lén engem chalni,
Monta, hogy Szulimán Szigetben fog lakny.

13.

Keués uolna, engem ha chalt uolna Attyám,
Hazudot előttem Mahomet prófétám,
Hogy kezemben leszen az szép arany almám,
És uilágot biria alattam Mufzulmán.

14.

Ihon, én meg győztem az egész világot,
Ű siruán, ohaituán hozot nekem adót,
Hatalmas fegyuerem uilágon országlot,
Hun fel iút, hun lement nap, kardomtul tartot.

15.

Retteget előttem az nagy Cáról Chászár,
El uezet kezem miat Uluduueidár,
Széles Egyptumi, nekem eset kis kár,
Hányad réfze azoknak ez a szarka Uár.

16.

Világ biró Chászár Zrintúl giózetettem,
Ihon, minden erőmet rá ueztegettem,
Ihon, az lanchárság, rettentő seregem,
El uész keze miat, egyszersmind előttem.

17.

Ninchen Demirhámnnál Uitézeb uilágon,
De mit ártot Zrininek már az két harcon,
Fekete Hamuiuán fekszik Almás parton,
Nagy eszű Rustán mint iárt tegnapi napon?

*Nomen arabicum,
id est magnus mi-
litiae Praefectus.
Vide Ioannem Ia-
obum Baisardum:
folio. 178. Tom-
mabei vita.*

18.

Lásd, Tatár hám fia, haragos Delimán,
Aszt gondoltuk róla, hogy siuó oroszlán,
El uezs bátorsága, ha ki iún horuát Bán,
Nem siet oda harcra, az hol Zrini uan.

19.

Hei, hei, chak te ne uolnál, uitéz Zrini Bán,
Ha rád nem botlottam uolna hadakozuán:
Szintén, mint nagy Sándor, nagy uolnál Szulimán,
De, la, mint kel uesznem magamat it rontuán.

20.

Világ rontó Szulimán szüüét így törte,
Okos fő tanáchiért gyorsan elkülde,
Szokolouich Mehmet ezeket meg gyúyté,
Chászár sátorában rendel le ülteté.

21.

De Chászár le ülni nem akar közikbe,
Hogy uáltozást raita senki ne esmérne,
Egy rőitök sátorbul diuánt titkon nézte,
Sokolouich Mehmet beszédét így keszte:

22.

Uitéz Urak, haduerő bölch feiedelmek,
Világ határirul ualó Beglerbégek,
Ti Bassák, ti Bégek, ti okos Uezérek,
Kik mast ebben helben diuánra gyűltetek.

23.

Az hatalmas Chászár, Szultán Szulimán Chán,
Kinek az hold szolgál, kinek birtoka uan
Tengeren és uizen, ki az ég alatt uan,
Élni tanáchtokkal ebben helben kiuán.

24.

Kiuánnya hallani azért ti tületek,
Mi mód kellyen ueszni ennek az Szigetnek,
Kár s Török uér nélkül, és hogy az üdőnek
Hofzasága ne árchon ű nagy hírének.

25.

Mindenitek tecését, meg iruán hatta,
Hogy uigyem kezében, és hogy ű meg lássa:
Mit kellessék leg iobbat Török hasznára
Chelekedni, ebben kaur rontó hadba.

26.

Hogy emlekeftessetek, meg parancholta,
Erre nem leg kisebb tanáchnak falkára
Tikteket, hogy iüttünk leg uitézb kaurra,
Ki kardot uilágon öuedz oldalára.

27.

Eszt hatalmas Chászár méltónak ítélte,
Maga fzemélyéuel legyen ellensége,
S ió hir koszoruiát, melly győzésbül kötue,
Zrinin s Sziget Váron esztet uigye uégbe.

28.

Senkit azért, uitézek, az uakmerőség
El ne ragadgyon és meg gondolt uitézség,
Mert Zrini Horuát Bán olyan ellenség,
Ki ellen lesz káros oktalan sietség.

29.

Igy uégezé szouát Szokolouich Mehmet.
Ruftán, Chászár uei, el kezdé befzédét,
U ül uala első nagy Kaimekán mellet,
Méltósággal fordítá mindenre szemét.

30.

It, hol uilág uirágia öfzue gyűjtue uan,
Sok bátor szűuű Vr, minden forgot hadban,
Hol hatalmas Chászár maga feiéuel uan,
Erőtlen én efzem ilyen nagy tanáchban.

31.

Ki uilágot meg birta okos erőuel,
Ninch szűki tanáchra illy mint én Vezérnél,
De minthogy paranchol, mit érek elmémel,
El nem titkolom én tiszta, ép szűuemmel.

32.

Mert oly helen uagyunk, az hol az titkolás
Nekünk és Chászárunknak lehet ártalmas ;
Első uétkünk után lehet nagy káruallás,
Legyen mefzi az én szómtul profétálás.

33.

It uan az az Zrini, melynek széles hire
Még tengeren túlis érkezet fülünkbe,
Igazé uagy hamis az ű uitéssége,
Nem tudom, elég, az népek köfzt uan hire.

34.

Hirrel uiseltetnek az hadakozások,
Nem, mint mi gondollyuk, szók leg kisseb dolgok,
Ettől rontattatnak hatalmas táborok,
Euel uesztnek, nyerne Világj Chászárok.

35.

Mi penig semminek gondoluán ezeket,
Sánc nélkül, uakmerőn szállottuk Szigetet,
Nap Világgal alá hofztuk seregeket,
Nem tartuán ifztrását, sem titkos kémeket.

36.

Igen meg fizettük uakmerőségünket,
Mert ezen az mezőn hullattuk uérünket,
Igen böuen mostis láttuk holt testeket,
Láttuk Almás uizét, forgat embereket.

37.

Ki nem chudálná tanáchtalan dolgunkat,
Mi miképpen el bisztuk mastan magunkat,
Nem neuethetnéneké Ali Kurt próbáiát,
Sziget alá uinni mert két ezer szabliát.

38.

Nem uolt Oszmán Bassának az hiuatallya,
Hogy tiz ezer louafsal Várat meg szállya,
Útet azért külték, hogy mezőt prédállya,
Es eledelt Szigetben uinny ne hadgya.

39.

Esztelent uakmerőség, nézd, houá uiué,
Sziget Uára alat hadát telepité,
Hid nélkül hada köszt az Almást erefzté,
Iób részét hadának gyalázattal uestté.

40.

Sok Oszmán Bassáual elől el ment lopua,
Gondolták, Szigetben be futnak száguldua,
El uestet Murtuzán Bafsának szép fia,
Meg ölte Hamuiuant Deli Vid chidáia.

41.

Nem kel kétségben esetekkel iácani,
Harcolást ű uelek el is kel kerülni,
Mert mint dühös ördögök kézsek kárt tenni,
Semi erőtül nem tudnak ezek félni.

42.

No ez már meg uan, uegyünk kárunkbul példát,
Ne uáryuk lábunknak második botlását,
Tarchunk tábor szélin uigyzó isztrását,
Mert aluua meg uallyuk bizony az kárát.

43.

Az mi penig Várnak uételét illeti,
Sáncal köröskörül aszt kel nekünk uenni,
Ugy kaurok mi ránk nem tudnak ki iünny,
Röuid nap kár nélkül fogunk ben örülni.

44.

Ronchuk meg álgyúkkal földel tölt bástyákat,
Szároszuk ki ásással uizes árkokat,
Lapát és golyóbis ueszi meg Uárokat,
S uestteg ülue nézhettyük holt kaurokat.

45.

Illy szók után Rustán meg helére üle,
Más felől Tatár Delimán talpra kele,
Ennek teli méreggel haragos szüue,
Rustán ellen bátran osztán szólni kezde:

46.

Akarnám, Vitézek, tiz Ország engemet
Innen uálasztana, ne látnám ezeket,
És mast ne hallanám ilyen szégyenünket,
Okoskodni akaruán befzélte ez mellyet.

*Mert Tatár országh
tiz országon túl
van s arra alkudot.*

47.

Nem illyen tanáchal birta meg Világot
Vitéz Muzulmán uér, nem illyel ad adót
Az kaur Töröknek, nap illyent nem hallot,
Aszt mondgya, uesztteg ülue uegyük meg Várot.

48.

Leg jób lesz buiiunk el, vefsük el kardunkat,
Hadgyuk uezni hirünket, uegyünk kapákat
Vitéz kezeinkben, így ront kaurokat
Győzhetetlen Chászár, így uez meg Várokat.

49.

Hirrel uiseltetnek az hadakozások,
Tahát Törököknek hirt nyernek az ásók
Nem rókáknak, borzoknak Sziget szállások,
Az kit ki uáyhatnak mindenkor pór ásók.

50.

Buyon el ű maga, az ki fegyuertől fél,
Vesse el szabliáit, ki futó, mint a szél,
De az mi szüuünket, mely fegyuerbe remél,
Nem láttya földben ásua ez a fényes dél.

51.

Oszmán eluesztette bolondul az hadát,
Tahát mi uallottuk annak gyalázattyát?
Tegnap az bölcheség hamar adot hátat,
Minniaion olyanok ebben hadban tahát.

52.

Szabad legyen kérkedés nélkül mondanom,
Ki szabadította ezt tegnap napon
Az Zrini kardgyátúl, nem tulaidonitom
En Uitésségemnek, nemis annak mondom.

53.

Látta rauasz Zrini, ki előtt kel futni,
Kész uolt Rustán Béget az táborig űzni,
Delimánt nem akarta közel meg uárni,
Láttuk ezt minniaian, űis tud szaladni.

*Per irrisionem no-
minat ipsium Rusta-
num sapientiam.*

54.

Nem ásó, nem kapa az mi győzedelmünk,
Hanem rettenetes acélios fegyuerünk,
Euel Sziget Uárát hamar porrá teszük,
Euel neuelkedik hirünk s Uitésségünk.

55.

Ne kérdezd, hun megyek én Sziget Várába,
Hogy ha ki iűn Zrini, énis ű nyomába
Bé megyek Sziget Várnak nagy kapuiába,
Hozzon kapát, ásót, az ki bizik abba.

56.

Illy szókra Rustán szűue meg keseredet,
Ismeg talpra álla az Kaimekán mellet,
De Uitéz Delimán nagy haraggal ki ment,
Nem méltóztatik uárni Rustán beszédét.

57.

Meszi Demirhántul tanách rendi uala,
De mérgessen űis kiáltuán felállá:
Énis nem kapálni iűttem ez Vár alá,
Ha az kel, én teszek szert ezer asapra.

58.

Bezeg hasznos tanách: it űlue henyélni,
Az ki uitésségét akaria uezteni,
Szintén így kellett néki chelekedni,
Akariuke magunkat meg neuettetny.

59.

Delimán ió tanáchát énis iauallom,
És touáb ily gyalázatot nem halgatom,
Ki szereti ió hirt, minket köuet, tudom,
Illy szókkal Demirhám kiment sátor aytón.

60.

Rustán chak nem eszi mérgel kezét, lábát,
Hogy ezek meg neuetik ú ió tanáchát,
O, balgatag nemzet, foházkodua kiát,
Nem ember, de oktanan és dühös állat.

61.

Eregy, ued meg Szigetet uitéz szabliáddal,
Dönch le az bástyáit haragos torkoddal,
Mast látom Töröknek dolga uezsöben ál,
Mikor böuelkedik tanácha bolondal.

62.

De mit törödöm én más esztelenségén,
Iób lesz uezstég ülnöm sátor kereuetén,
S chudálkozom ezeknek nagy uitésségén,
Ha ugyan uezzni kel dolgunknak, ám uezzen.

63.

Rustán az sátorbul haraggal ki lépék
Petraf, ki Gyulát meg uéué, emelkedék
Talpra, s így szólla az Török Vezéreknek,
Az kik uáruán Petrafra minniáian nésztek.

64.

Eszt az boszus szüuet, kit kösztötök látok,
Sziget Vár közepiben lenni kiuánok,
Te tudod Ur Isten, hogy hozzád ohaitok
Leginkáb ily okért, s gyakrabban kiáltok.

65.

Kis dolgokat egyesség nagyra neueli,
Erőtlen, ió keduet magasra emeli,
De nagy s erőfsöket az földre le ueri,
Hogy ha egyenetlenség azokat éri.

Ironia.

66.

Mely nagy Monárchiák chak ez miat uesztek,
Meg ártot Afsiriának, Görögöknek,
Meg Rómaiaknak, s más köröszvényeknek,
Az mellyek ez miat fogytokig el uesztek.

67.

Az mi monárchiánk oly nagy és hatalmas,
Semmi külső erő nem lehet ártalmas,
De maga nagysága lesz neki unalmas,
Ha közben férkezik rút uifzauonás.

68.

Chak egy példát hozok én mastan ti nektek,
Melyet nem régen látot az ti fzetetek,
De ti abbul sokat eszben uehetitek,
S uifza uoniást kösztünk kárnak esmeritek.

69.

Kalender Chelebi, Chás bektas nemzete,
Miként Anatoliát föl zöndította,
Tíz ezer Deruissel ű meg rettentette
Az egész Asiát, s chudáfsan keuerte.

70.

Mit ártot ű neki sok Szangiák ereie,
Hada neuelkeduén, azokat meguerte,
És hogy Ibrahim Bafsa útet meg giöszte,
Oka uolt, ueletlenül életét ueszté.

71.

Igen kichin ok uolt, kiért Kalendar eszt
Szerzette Törökök köszt ártalmas szélúeszt,
Karamain — — adot háborus eszt
Vifza uonyásáual, s így minden rayta ueszt.

72.

Hát mast mi, kik uagyunk ellenségünk szemén,
Nékünk minden dolgunk fekszik az ű szűuén,
Miket remélhetünk, uisza uoniás ilyen
Ha lesz tanáchunkban és ebben seregben.

73.

Az élő Istenért, tegyétek férre mast
Kiki maga szűuébül nagy uisza uonyást,
Mindenik eszében iutafsa eszt bizuást:
Chászárunk, tisztességünk uelünk uagyon mast.

74.

Az mi penig Sziget uételét illeti,
Mindenik ű magában meg esmérheti,
Hogy ha táborunknak nem lesz kerületi,
Könnyen Török Chászár esztet el uesztheti.

75.

Hiszem farkas ellen chinál ember házot,
Mezón esső ellen iuhász is hailékot,
Méért uolna szégyen minekünk it sáncot,
Ellenségünk eilen ualami oltalmot.

76.

Mind eddig Zrini ellen harcolnunk kellett,
Valamikor ű neki keduében eset,
Sokszor tiz, húsz ember derekas lármát tet,
Egy dob ütés egész tábort fel ültetet.

77.

Nem mondom én asztot, hogy harcra ne mennyünk,
Hanem haszontalanul itten heueryünk,
Bizony nagy részét hirünknek eluesztettük,
Hogy uisza nyerhessük, azon mesterkedgyünk.

78.

Ha ki iűn Zrini Bán ualamikor harcra,
Miis ne maradgyunk akkor ebbe sáncba,
De ne tanáchtalanul, mert lesz kárunkra,
Hanem rendelt seregben menniűnk ű reá.

79.

Ez az én tecésem, de ha tud ki ióbbat,
Mondgya meg, nem gyiutya aual haragomat,
Őrömestis hallom más ember tanáchát;
It Petraf el uégezuén le űl és halgat.

80.

Minniáian Petraf tanáchát helén hagyák,
Eszt iónak, hafznosnak minniáion kiálták,
Ofztán feiet haytuán rendel Kaimekánnak,
Sátorbul magok szállásokra oszlának.

81.

Az Tatár Delimán Chászárhoz be mene,
Mert régen kéredzet s neki így beszéle:
Vitéz Töröknek hatalmas Feiedelme,
Halgasd meg, mi okért iűttem te elődbe.

82.

Az te tanáchodban látok chuda dolgot,
Sok uan, az ki kiuán inkább nyugodalmot,
Hogy sem ellenségre bátran uonnyon kardot,
Mert othon meg szokta kényes uraságot.

83.

Uram, ued eszedbe ideién magadat,
Ne fogad mindennek szűuetlen tanáchát,
Bizony keucs nézi maga gyalázattyát,
Chak nyuthafsa sokáig éltének hoszát.

84.

Veszem én ezemben az ellenség dolgát,
Hogy ha el ueztik közülök hat hadnagyát,
És Zrinit, Horuát Bánt, az ki mindent forgat,
Eluefznek minniáion s el ueztik az Uárat.

85.

Enged meg, hogy hat erős uitéz közülünk
Zrinit, s más ötöt, halálos baira hyuk,
Hiszem Istent, te neked kezedbe adgyuk
Zrinit, Sziget Uáratís mingyárt meg biriuk.

86.

Hogy ha penig azok közülök nem ueznek,
Bizony sok busulást nekünk chelekefznek,
Mert nagy hire uagyon az ű ereieknek,
Kíért mind feienként hadodban rettegnek.

87.

Én, én, ha az előbeni uitéz kezem,
Nem uáltozot, (s nemis), eszt magamra uezsem,
Én annak az toluainak feiét el uezsem,
És az te hatalmas lábod alá tefzem.

88.

Az te Seregedben másis találkozik,
Az ki ilyen fáratságtul nem irtózik,
El hittem, uitéz Demirhám el nem buik,
Sem Idriz Zagatar ettől nem rettenik.

89.

Ifiu Tatárnak Chászár uitéz szúuén *
Igen gyönyörködik, de az ű elméién
Nem iárrhat ily dolog, nem hiuén szúuében,
Hogy Zrini ily baira Szigetbűl kiűiön.

90.

Mond az Delimánnak, o te, uitéz uirág,
Kit méltán chudálhat egész Török uilág,
Az te uitéz szüued énnékem uigaság,
Ne kiuánd, hogy ettől fofztafsam mostanság.

91.

Nem ilyen dologra termet uitéz kezéd,
Hogy közönségessen esztet harcra uefséd,
Az Muszulmán hit uár nagyob dolgot túled,
Tarch nagyob dologra te hafznos étedet.

92.

Tekinch hadakozás forgandó dolgára,
Nem álhat sohais egy féle formára,
Mit mond ez az uilág, ha téged halálra
Ki teszlek és ilyen ueszedelmes baira.

93.

Szánnyad uén apádat, kinek egy fia uagy,
Az te fzerenchéddel neki halált ne adgy,
Chak te uénségének erős istápia uagy,
Erőtlenségében túle el ne szakadgy.

94.

De nem uefzi Delimán Chászár tanáchát,
Sőt hafznos oruosságtul betegszik s kiát:
Az mely szorgalmatos uiselsz rám gondokat,
Ted le, s enged jó hirért szenuednem halált.

95.

Myis erős kezünkben uasat hordozunk,
Az mi sebünkbulis piros uér iün, tudgyuk,
Mefzi Sziget Uára lesz neki, meg láttyuk,
Az kiben bujhasson, ha ot lesz mi uasunk.

96.

Szulimán de láttia Delimán haragját,
És az bai uiuásra el szánt akarattyát,
Igy szól, meg nem szegem te akaratodat,
Vgy legyen, ualamint te akarod magad.

97.

De iób alkalmatosság szükséges erre,
Mast penig másképpen, michoda ereie,
Probállyuk, Zrininek, ágyúkkal Szigetre
Kel minekünk mennünk, most uan annak hele.

98.

Hogy ha nem árthatunk aual mi Szigetnek,
Akkor leszen keleti uitéz kezednek,
Minniáion benünket mast meg neuetnének,
Ha ily uitézeket ok nélkül uesztenénk.

99.

Fiam, én szeretlek, szeretem hiredet,
Ved ki hát belőlem minden kétségedet,
Én ennek dolognak tudom iól idejét,
Bizd rám uitéz szűuednek chak egyk részét.

PARS NONA.

I.

Mouá ragattatom én könyű pennámtul?
Holot tanulhatnék Dedalus fiátul,
Kis készülettel indultam tengeren tul,
Kis elme ez, ki ír nagy Attyám dolgárul.

2.

Kiván nyugodalmat uers és historia,
Nem haragos Mársal lakik Musák fia,
Hangos dob, trombita Apollót nem hya
Vers chinálásokrul harcra s uiadalra.

3.

Engemet penig, midőn irom ezeket
Márs haragos dobia, s trombita felzörget,
Ihon, hoz házamhoz füstölgó üszököt
Kanifai Török, oltanom kel esztet.

4.

Még sem tanáchtalanul késztem munkámat,
Tuduán ez dologhoz nagy tartozásomat,
Nem róitöm Istentül uet talentumomat,
Kézzelis, ha lehet, köuetem Atiámat.

5.

Fárathatlanul Ali Kurt forgolódik,
Három helen túle nagy sánc chináltatik,
Az honnan álgyukkal Sziget Uár lüuetik,
Nappal és éielis bástyáia töretik.

6.

Két napia mult már el, Zrini Sziget Várbul
Nem megyen ki harcra, igen nagy okokbul,
Noha mind untalan uitéz Deli Vidtul
Kérettetik, bocháfsa hogy Sziget Várbul.

7.

De Zrini Deli Vidnak így beszél uala:
Az ki az szerenchét meg nem zabolázza,
Hanem mindent el ereszt erős száíára,
Végtéreis ueszélyre asztot ragadgya.

8.

Még mind eddig szerenche mi uelünk tartot,
Isten kegyelmébül győzedelmet adot,
De miuel forgandó, ha kezd adni hátot,
Egyszersmind ránk burit ueszélyt s ártó habot.

9.

Hidgied, nem heában niugottam én it ben,
Nagy dolgokat forgattam gondos szűuemben,
Ha törökök el biznák magok ez helben,
Akarnám, gondolnák, uagyunk félelemben.

10.

Akkor uéletlenül mi reáíok mennénk,
Kárt és ueszélyt, nagyot, kösztök chelekednénk,
Az alat Chászárnak talán hirt küldhetnénk,
S talán tüle hamaráb meg segitetnénk.

11.

Igen iauallá Uid az Ura tanáchát,
És leg ottan mingyárt föl ayánlá magát:
Ha akarod, Uram, én fáratságomat
Érted nem röstellem, sem uérem hullását.

12.

Vagy éiel uagy nappal mondog, meg indulok,
Törökök köszt megyek, mert nyelueken tudok,
Hogy ha mesterséggel semmit nem hafznállok,
Eróuel, kardommal megyek ú általok.

13.

Édes uitéz szolgám, így felele Zrini,
Nem kel te uitésségedben kételkedni,
De teneked Szigetet el nem kel hadni,
It én uelem együt kel asztot őrizni.

14.

Talán rendelt Isten mást erre dologra,
Ki keuesb kár nélkül esztet föl uállolia,
Zrini Deli Uiddal így befélnek uala,
Azonban szólton szól Ali Kurt ágyuia.

15.

Erős Radiuoion rendi istrázának
Vala és mellette Iuranich Uaydának,
Ezek kapu fölöt uigyázásban uoltak,
Radiuoy így szólla másik baráttjának:

16.

Iuranich Uayda, édes uitéz barátom,
Nézd min gondolkodom, édes iobbik szárnyom,
Az mi ió Urunkat nagy gondokban látom,
Mint magyar királnak Törökrül hirt adgyon.

17.

Mindenüt iól tudom az kalauzságot,
Éiel uihetek uégben én ilyen dolgot,
Mig föl kél, meg uárom az szép hod uilágot,
De előb meg mondom az Urnak ez dolgot.

18.

Hidgyed, olly nagy merészség szállot szűuemben,
Az mineműt soha nem tudok éltében,
Vgy tecik, napalis az Török seregben
Kézzel magam nagy dolgot uihetnék uégben.

19.

Mikor Uayda Radiuoi beszél illyeket,
Az másik Vaydának fel gyuytá az szűuét,
Iuranichtul azért lén illyen felelet:
Houá hadnál Radiuoi tahát engemet.

20.

Egyedül ily uezedelemre magadat
Akarnáde uetni, s it hadni társodat,
Az mely szeret tégedet, szintén mint magát,
Futsz Radiuoi túlem s én szűuemtűl tahát.

21.

Nem ugy én e minap magamat uiseltém,
Hogy rólam kétséget hadgyak te szűuedben,
Demirhám láttára Bariaktart meg öltem,
Életéuel edgyüt zászlóíát eluettem.

22.

Noha nem első probám uolt az énnekem,
Veled edgyüt nagyobbakat chelekettem,
Éltemet halállal énis meg cherélem,
Mikor hozzá adatik örök ió hirem.

23.

Radiuoi erre így: ugy hozzon meg Isten
Édes uitéz barátom, ió szerenchessen,
Soha én te rulad nagy gondu elmémben
Ily uitéztelenséget nem erefttettem.

24.

De gondolatomban ez forog énnekem,
Ha (az mint meg szokta) szerenche én uelem,
Gonofzt chelekefzik reménségem ellen,
S ád Török kézben halua uagy eleuenen.

25.

Azért, uitéz társom, kiuánom éltedet
Legyen, ki temesse el meg holt testemet,
Vagy sarchon uálcha ki rabságos éltemet,
Vagy ifiab, méltó, hoszabich éltedet.

26.

Nem haiul Iuranich az ilyen beszédre,
Inkáb mérgesedik illy hitegetésre,
És neuelkedik kedue nagyob uezélire
Illyen szép szók iüuének az ű nyeluére:

27.

Te haszontalanul hitegecz engemet,
Soha meg nem lágitod az én szúuemet,
Szálíchon szerenche minden uezzedelmet
Én ifiu feiemre, de elmegyek ueled.

28.

Igy megyen két Uayda Zrini eleiben,
Az hol Deli Uiddal uan beszélgetésben,
Elöl szól Radiuoi, ne chudáld szúuedben,
Uram, hogy mi ketten iüttünk te-elődben.

29.

Láttuk az bástyákrul nagy esztelenségét
Az mi ellenségünknek és henyelését,
Tegnap sok itallal terhelték feieket,
Most bizuást alufznak, nem esmeruén minket.

30.

Ha engeded, éllünk szerenchéuel mi mast,
Ketten által megyünk az táboron bizuást,
Hirt uifzünk Chászárnak, mely Béchben uagyon mast.
Michodás ellenség uan Sziget körül mast,

31.

En it mind iól tudom körül a föld chinniát,
Arra meg tanitot untalan uadászat,
Meg buyuk mi lopua az Török táborát,
Ad Isten szerenchét, az ki mindent athat.

32.

Itten örömében Zrini könyuet hullat,
Meg öleluén űket az égben föl kiát:
O, hatalmas Isten, ki uered hadakat,
Nem elegendőül téged nyeluem áldhat.

33.

Nem akarsz eluefzteni még szintén minket,
Miuel adsz közinkben ily erős szűueket,
De mi elegendő lesz ti érdemetek,
O, minden dichéretre méltó uitézek.

34.

Hallyátok Radiuoi, s Iuranich uitézek,
Az mit én igérek Isten előtt néktek,
Ha szerenchéfsen eszt ti uéghez uiszitek,
Es én elenségemtől menté lehettek.

35.

Mindenitek leszen részes én kinchemben
Egy gazdag Türkéses kard Radiuoi lészén
Tied, mellyet én Mehmet Basátul nyertem,
Olyan lóra ualó fékkel egyetemben.

36.

Iuranichnak adok szép arany sisakot,
Mellyet Giáfer élteúel edgyüt elhagyot
Szép Uarasdi mezőn, hun attya szaladot,
Mindeniknek ehez hat-hat száz araniot.

37.

Igy adnak uálasztot az két uitéz Uayda:
O, hatalmas uitéz, Szigetnek nagy Ura,
Ayánlásod böchüllyük, de ted máshuua
Nem ösztönöz adomány minket próbára.

38.

De ad az ió hir néu nekünk erre szúuet,
Mellyet irigy üdő tőlünk el nem uehet,
Chak ió egészségben maradgyon te feied,
Mindenkor meg talállyuk nálad ezeket.

39.

Mikor el ereszté Zrini uitézeket,
Deli Uid az aytón ki késéré űket,
Mindeneknek ada szép emlékezetet,
Aual ayándékozá az uitézeket.

40.

Magárul el uéué, adá Radiuoinak
Bőrént nagy Arabiai orofzlánnak,
Mellyet el uett testérül Abdus Elámnak,
Életéúel edgyüt Singér Bég fiának.

41.

Szép arannyal uat ünget uöres atlaczbúl
Azután Deli Uid leueué magárul,
Ű eszt le uonta Szerechen Hamuiuánrul,
Iuranich Uaydának ada ayándékul.

42.

Kiuánom szerenchéfsen eszt uisellyétek,
Igy monda Deli Uid, de többi uitézek
Ki kardot, ki sisakot ada nekik,
Fegyueressen osztán kapu fele mennek.

43.

Vala oly órában, mikor minden álat
Leg chendesebben magának nyugodalmat
Vesz, iuhász, szántó aluszik kedues álmat,
Iuhok mellet nyugszik kuuasz, mely meg fárat.

44.

Akkor az Uitézek kimennek mind ketten,
Hyák segítségül Iehouát szűuekben,
Vannak bátorságban és nagy reménségben,
Minden felől uigyznak nagy sötétségben.

45.

Nem menének Uártul igen meszi földre,
Látnak sok Törököt az gyöpön heuerue,
Gondolkodnak: menni uolna leg iób merre,
Hun inkább az Török eszbe nem uehetne.

46.

Bizony két uad farkashoz hasomlók ezek,
Mikor minden felé azok barmot néznek,
Mindenekre örömetst űk el mennének
Végre hun leg töb ordit, arra ügetnek.

47.

Radiuoi Iuranichnak aszt mondgya titkon:
Az nyomunkra uigyz, édes uitéz társom,
En elől chinálok utat nagy hatalmon,
Mert fekűfznek Törökök, részegek ihon.

48.

Illy szók után keüely Peruiznek az nyakát
Testétül el uágá, ez magyar katonát
Semmire böchülle, uéluén töbnek magát,
Hogy sem tizen három körösfvény hatalmát.

49.

Azután Rézmánnak ketté uágá mellyét,
Ű borral eluegyue ukádgya sok uérét,
It uitéz Bégzáde el uestté életét,
Meg eméfté szablya Kaitaszt és Rechepet.

50.

Valamerre megyen két Vayda fegyuerrel,
Fest sátort és földet böuen Török uérrel,
Sok néu nélkül ualó nép kard miat hul el,
Két uitéz kéz miat mezön szerte szélel.

51.

Két táboron uágták már által magokat,
Még sem uestzik eszekben szörniü károkat
Az réfzeg Törökök, bor miat nem láthat
Akár meli okosis s rofztul iót nem uálthat.

52.

Harmadik táborban, hun Szulimán fekszik,
Két uitéz Orofzlány haraggal érkezik,
Apró sátorokat űk mind el kerüllik,
Júnnek egiben, az hun Kadilesker fekszik.

53.

Mit használt teneked szentség Kadilesker?
Iúuendő mondásod heában nem heuer,
Amfiarausis uolt ily okos ember,
De meg chalatkozot tudományban egyszer.

54.

Iuranich kardal megy lassan ű ágyához,
Két kezéuel nyúla éles szablyáiához,
Föl emeluén chapá mesztelen nyakához,
Le gördül az feie az szép zöld pásithoz.

55.

Valamint eszben ué eszt az ű inassa
Kiált, nem sokáig de lén kiáltása,
Ura után küldé Radiuoi chapása
Szerenchétlen lelkét mélységes föld alá.

56.

Kadilesker mellett egy aranyos szofrán
Fekszik bársony uánkoson Török alkorán.
Eszet ielért Iuranich, hogy uolt ilyen próbán,
Magáual eluiué, Radiuoi így szoluán:

57.

Véghez ment Iuranich mi minden szándékunk,
Utát Törökök kösztt magunknak chináltunk,
De touáb szerenchéuel nem ió iácanunk
Gyerünk ki közülök, nem ió it mulatnunk.

58.

Mind addig kerüllék az sok sátorokat,
Végre ki menének, az hun vége szakat
Az fízelles tábornak, Almás uize partyát
Job kézre el hagyák, s nem nézik az utat.

59.

Nem meszti tábortul három ezer Tatar
Iária az ifztrázát, s ot Idriz Zagatár
Vagion személyéuel, ű körös körül iár,
Hogy hátul kaurtul ne essék semmi kár.

60.

Ezek ezbe uéuék az két uitéz Vaydát,
Az ki elől iáro, kimszi, kimszi, kiát;
Már semmi reménséget edgyk sem láthat,
Mindenik erdő felé fut, az mint futhat.

61.

Már nem fél Radiuoi, mert bé ment erdőbe
De másik nem uala olyan gyors erőbe,
Esztet az Tatárok uéuék kerületbe,
Vgy hogy nem marádot semmi reménségbe.

62.

Radiuoi uifza néz, s nem láttia az társát,
Gondold meg az ű rettenetes bánattiát:
Iuranich, Iuranich, sűrű erdőn kiát,
De nem más, chak Echo, neki bus uálaszt ád.

63.

Iuranich, Iuranich, én houá hattalak,
Michodás ebeknek prédául attalak,
Hun keresselek már és hun talállyalak,
Michodás föld hátán téged nyomozzalak.

64.

Igy busul, s így kiált, s nyomra uifza megyen,
Hogy ualamint Iuranich nyomát esmeryen,
Hát nagy kiáltást hal, arra uifza megyen,
Látta Iuranichot, hogy Török köfzt legyen.

65.

Mit chinállyon maga, s michodás fegyuerrel
Szerelmes társát Török közül hozza el,
Nem használ, ha maga rá megy személyéuel,
Aual semmit társának, ha ottan uész el.

66.

Szép aranyos kézij az oldalán uala,
Mellyet azon éiel Töröktül nyert uala,
Eszt gyorsan puzdrából nylal ki ragadá,
Nylat idegestül az füléhez uonyá.

67.

Röpül az tollas nyl, Sabaszot mellébe
Találá és meg iará szintén középbe,
Ű halua le esik társának ölébe,
De társát másik nyl találá bal fülbe.

68.

Ot Iuranich körül hat holt Tatár fekszik,
Ki miat legien ez, sohun nem tudatik,
Azomban Idriz uezér oda érkezik,
Ű fzeme láttára két Tatár el esik.

69.

El busult az Uezér, nem láttya ki chinált
Sok uitézi közöt gyorsan enny halált,
Igy mond Iuranichnak, ki uonuán szablyáyát:
Te fogsz miniáiokért fizetni egy halált.

70.

Nem tarthattya touáb Radiuoi bánattyát,
Oda rugaszkodik, az hun láttya társát;
Engem, Engem, uitézek, mefzirül kiált,
Engem öllyetek meg, nem az én társomat.

71,

Én uoltam az oka azok halálának,
Én nagyobik feie ennek az probának,
Semmit nem mielt ez, de nemis árthatnak
Illy gyermekek, mint ez, illy hatalmas hadnak.

72.

De kegyetlen Tatár annak uárolását
Füle mellet ereszti, s feiében szablyát
Iuranichnak uágya, ű le burul hanyat
S uérrel ki ereszti lölke tífztaságát.

73.

Le esik Iuranich, mint egy szép uirágszál,
Kit kegyetlen munkás nagy uassal le kaszál,
Auagy ha tőuébűl ki dűl Lilium szál,
Melly szép nőuéésében tauafzi mezőn ál.

74.

Mint fene Leopárd, ha el uezti kölkét,
S ha elől talállya uadászok seregét,
Ráiok mérgét, fogát, ráiok uifzi körmét,
Dárdát halomban ront, s ot uezti életét.

75.

Igy dühös Radiuoi ellenségre megyen,
Az nagy seregek köszt Idriszt tartya szemén,
Sok száz fegyuer ütést magára fel uezsen,
Nem gondol, társáért mert maid boszut teszen.

76.

Idriszt seregek köszt immár meg találta,
Egy chapásban ketté derékben szakasztá,
Magais sebek miat esék hanyattá,
Társa mellet lölkét Istenhez bochtáta.

77.

O, áldot, o boldog, o erős uitézek,
Ha mit az én Magyar uerseim tehetnek,
Soha ti dichéretre méltó hirtetek
Meg nem hal, mig folynak alá sebes uizek.

78.

Mig az nap meg nem ál, mig az Magyar nemzet
Kardal oltalmazza az köröfztény hitet,
Élni fog neuetek, ti penig az Istent
Örök boldogságban mastan dichéritek.

79.

Azomban Deli Uid külső palotában
Az Ur háza előtt esék mély álomban,
Chak oly fegyueressen, fisakban, páncérban,
Ülue alszik uala egy széles ablakban.

80.

Egyszersmind fel ugrék, mint egy eszeueszet,
Az Urához mene és így szólni kezdet:
Vram, minden reménség szüüembül eset,
Ihon, az két Vaydais mostan el ueszet.

81.

Chudálua halgattya ió Zrini ezeket,
És uálasztul adgya okossan efszet:
Méért hagyod sirnya te kemény szüüedet,
Mint egy kis Leánzó, tarch meg könyueidet.

82.

Nem illik tehozzád, siry mint egy üdőtlen,
Nem szállhat uitézre szerenche uéletlen,
Gonoszt kéfzen uárnunk kel nekünk szüüünkben,
De nem chak egykor, hanem minden üdönkben.

83.

Most már azon kérdezlek, te hun hallottad
Két erős Vaydának kegyetlen halálát,
Nem tarhattya Deli Vid de maga sirását,
Felel az Urának illyen okos szókat:

84.

Ne chudáld szűuemet, hogy keseruefsen sir,
Mert igen által uerte az kegyetlen hir,
Nem mindenkor magáual ember szűue bir,
Ha az tüle el uész, kit szerenche igrir.

85.

Elmém gondolattiát hogy inkább enihéchem,
Előb le ültem uala egy sellie székbén,
Alig huntam uala bé fáradozt szemem,
Ihon, uitéz Radiuoi iűue előmbén.

86.

Ollian fegiueressen bizoni útét láttam,
Valamint magamtul mikor el bocháttam,
De sok kemény sebbe, és bőv uér hullásban
Alig, hogy ki legien, esmerhetni tuttam.

87.

Száz helen meg nitot az ű uitéz mellie,
És meg anny sebet hordoz uitéz feie,
Sisak, orofzláni bőr, melli útét földőfzte,
Sok meg alut uérrel uan be förtősztetue.

88.

Hei, melly külömb uala attul Radiuoitul
Ki Szigetben Abduláht hozta fiastul
Kötőzue, melly hozot sok fegiuert prédául,
Mellyet ű kezéuel niert Török pogánytul.

89.

Hogy szóllok ű hozzá, nékem teczik uala,
Ki bánt így te ueled, o te, uitéz Vayda,
Eszt az meg alut uért, melly tested chunittia,
Kichoda belőled fegiuerrel ontotta.

90.

Nem így uárt tégedet Szigethi kapitán,
Az ki te felőled uan nagy gondolatban,
Szigeti Seregis nagy reménségben uan,
Segétfége leszen uitésséged után.

91.

Ű penig ezekre én nekem nem felel
Semmitis, chak néz reám szomorú szemmel,
Sok ohaitás után uégre horuát nieluel
Esztet mondgia nekem nagy keserúséggel:

92.

Mig Isten akarta, Deli Uid, én életem,
De köröszteni hitért most halált szenuettem,
Iuranichal edgiüt s most elődben iüttem,
Én mefztelen lélek, Töröknél uan testem.

93.

Semmit ne irtózzál, Deli Uid, én túlem,
Nem sok üdő muluán leszesz edgiüt uelem,
Mert Martirumságot nekedis az Isten
Mind Urastul edgiüt rendelt s helt az égben.

94.

Ne feleltkezzél el azért uitésségrül,
És ne is retteny meg az pogáni Töröktül,
Én erőt teneked kérek az Istentül,
Isten legien ueled, maragy meg uitézül.

95.

Igy monda s eltűnék, mint gyors fzel. előttem,
Mint egy könnyű árnyék az leuegő égben,
Heában utánna futok, hogy ölellyem,
Háromszor, de chak esék kezem semmiben.

96.

Alig uégezhette Uid szomorú szouát,
Hogy bátyakrúl hallának ifzonyu lármát,
Az Török táborban nagy zöndülés támat,
Mert most uették eszekben kár uallásokat.

97.

Ihon, az holt Uezért az Tatárok hozzák,
Fényes zászlóiokat űk földre forgatták,
Rettenetes zaial Urokat sirattyák,
Fegyuerét s ió louát teste után hozzák.

98.

Máshol Kadileskernek temetés készül,
Chak nem egész tábor arra az helre gyül,
Ot ál Mihaliogli, ot sok Uezér körül,
Chudállják, ily dolog let chak két uitéztül.

99.

Sirattya Szulimán az nagy Kadileschert,
Mert nálánál soha okosbat nem esmert,
De sátorbul ki iünni Chászár nemis mert,
S azért rayta senki uáltozást nem esmert.

100.

Mind kettőt egy helre az Uezérek uiuék,
Azután mindenbül űket uetköszteték,
Arabiai balsamumal meg kenék,
Egy nem mély ueremben mind az kettőt téuék.

101.

Temetések fölöt kiálnak az hosák,
Kétségben ne essenek, azon bisztattyák,
Sok Deruis s Talisman Mahometet hyák
Nékik segítségül, s azután ot hagyák.

PARS DECIMA.

I.

Vándorló s kegyetlen szerenche egy nyomban
Mindenkoron hágnynem szokot, s egy formán,
Mert néha öltözik uiggadó orcában,
Néha penig futkos tellies háboruban.

2.

Semmiben nem örül úgy, mint uáltozásban
Mert éiel és nappal és minden órában
Változik, s állandó álhatatlanságban,
Leg főképpen penig hadi állapotban.

3.

Keduel eddig Szigetnek mutatta magát,
Természeti kűuül uezetette magát
Sokáig, de uáltoztatta már iárását,
El szaggatta nyakárul nehéz porázát.

4.

Mindent, az mit tudot, ueszélit és háborut,
Ezután Szigetre hánt, és ártalmas bút,
Első adomániért mast immár haragut,
Let uégre sok méreggel bőv forrásu kút.

5.

Bátor szűuel szokot szerenche iácani,
De bátor ű neki nem szokot engedni,
Valamint kormányos habbal tusakodni
Tud, ugy kel bátor szűunek euel kűszkedni.

6.

Kisbebedik s lágyul szűue félénkeknek
Gonosz szerenchében, de nem ió Zrinek,
Sőt nő bátorsága, ha uezedelemnek
Láttya öregbülését s rossz szerenchének.

7.

Láttya, hogy meg éget Szigetnek uárosa,
Ágyuk miat le dült Uárnak egy bástyáia,
Kézfül már ostromhoz sok lanchár s gyumlia,
Sok száz ezer embert uezféliére láttya.

8.

Mint siuó ördögök ostromnak ideiét,
Váryák uitéz Törökök az harcznak ielét,
Kiuánniák, szomiuhozzák ió Zrini uérét,
S ű uéréuel edgyüt az töb körösfztényét.

9.

Külső s belső Uáras már Töröknél uala,
Mellyet Zrini ió eszel maga elhagya.
Mert minden ereiét az Uárban be hozza,
Aszt feie áltáig tartani akará.

10.

Meg zöndült azomban sok dob és trombita,
Sok keuert népet ütközetre indita,
Sok louast bátor szűv neki bátorita,
El hagyuan ió louát gyalog harcra futa.

11.

Az le dült bástyára iűn uitéz Demirhám,
Utánna hat ezer lanchár és Szpahoglán,
Megy kapura erős s nagy szűuú Delimán,
Vtánna nyocz ezer Tatár és Musulmán.

12.

Három ezer Arnaut, két ezer Karamán,
Három ezer Cirkás Aigas Bafsa után,
Víz harmadik felől laytoriákat hátán,
Ot uan Singir Zagatar, szerechen kénán.

13.

Az Uárban peniglen piacon ál uala
Zrini Bán, kezében uan aranyos dárda,
Vtánna az sereg ál uala choportba,
Vrának szép bízttató szouát halgattya.

14.

Henyei bástyáin, az mely uolt le romlot,
Radouán Andrián száz gyaloggal állott.
Az kaput őrzötte száz kardal Péter Bot,
Mindennek maga rendi ilyen helt ösztöt:

15.

Az houá Aigas Bafsa készít laytoriát,
Deli Vid száz kardal örzi aszt az bástyát,
Nouakouich luán mellette másikat,
Minden készen uárya ellensége kargyát.

16.

No kiomlik sáncbul Török sok szántalan,
Nem iüt enny ki Tróiai ló oldalán,
Ki chákánt, ki baltát, ki szablyát oldalán,
Ki hirtelen halált, puskát uifzen hátán.

17.

Viz árokia térdig ér az Törököknek,
Mert az töb uizet előb ki ereftették,
De erreis szalmát és ueszöt uittenek,
Hogy könnyebben ostromnak úk mehessenek.

18.

Visz legelől Demirhám dárdát kezében,
Paist az másikban, ráró tol feiében,
Mellyén uan kuracély, s maga iún elsőben,
Hoz halált, hoz vefzélyt ez uitéz Szigetben.

19.

Bátran neki indult az Uár árokyának,
Nem gondol semmitis, hogy társai hulnak.
Mellette s fölötte ónok sűrűn iárnak,
Sokak közép mellyén az uasban akadnak.

20.

Ű kézzel, ű szemmel, ű bátor iarással
Bíftattya társait, haragos torkáual,
Mikor oda érkezik, hun meg nytot fal
Radouánt mutattya száz uitéz szablyáual.

21.

Mint az mérges sárkány közel látuán prédát,
Készíti mérges körmét s uér-szopó torkát,
Dühösséggel élesíti horgas fogát,
Méregben úfz, méreggel fel fuia magát.

22.

Vgy Demirhám ballag, s kegyetlenül halgat,
Méreg nem erefzti torkábul az szouát,
Chak bömböl magában, s tartya nehéz dárdát,
Pokinak által ueri széles oldalát.

23.

Le dül Poki Gergely s búuen hánnya uérét,
Vérrel ki bocháttya ű magábul lölkét.
De mingyárt meg találta ot temetését,
Mert két száz meg holt Török be földi testét.

24.

Mert Radouán maga kezéuel két huszat
Rá halomban raka, uitéz lanchárokát.
Meduei Benedek Testoglint s Operkát
Meg ől ű fölötte és más tiz Muszurmán.

25.

Orostoni Péter le uágya Saladint,
De Demirhám ütet erős Orostonit,
Malkuch Huszárt, Szelim Balást és Gerdeit
De Bosnyak Benauirt, Ramadant, Hufzaint.

26.

Achmedani Aga neki bífzta magát,
Megyen Radouánra, s ű neki így kiát:
Ésmerede, kaur, az uitéz Achmedánt
Az ki maid meg chelekszi, hogy légy föld alatt.

27.

Mind az két kezéuel hozzá uág, így szoluán,
De amaz föl ueszi az chapást paisán,
Így az Uitéz Uayda neki felelt osztán:
Én penig uagyok Vayda Horuát Radouán,

28.

Nem szól többet, de chap hozzá kegyetlenül,
Amaz halua az földre eleibe dül,
Lölke testét ot hagiután föld alá röpül,
Vértül s melegségtül egyszersmind teste hül.

29.

Legtöbbet Demirhám maga chelekeszik,
Keze miat Haszanouich ot el esik,
Az után Penezich tüle ölettetik,
Haydu Máthiás, Nagy Máté előtte fekszik.

30.

De Radouán előtt hentereg az uérben
Pirim, Buluk bassa, s tiz más Török sebben,
Eőszue keuerettek már ebben az helben
Török és körősfvény nagy kegietlenségben.

31.

Ki fél holt eleuen, kiátia az társát,
Ki rettenetesül kemény földön iaigat.
Vér és fegyuer közöt hallik hangas szózat
Aszt tudnád táuulrul, hogy az ég le szakat.

32.

Fekszik holtak közöt, noha még eleuen,
Vitéz Szlamenouich, mert lába térdében
El töröt szeginnek, ő kiált az égben,
Káros puskát átkozza Török kezében.

33.

De mikor közel megy ehez Terhat Aga,
Földről az Töröknek ruháiát meg kapia,
Más kézzel mellyében dárdáiát taszittia,
Halua maga mellé az Törököt uonia.

34.

Ű Demirhámhoz is út fárat erőuel,
Esztelen nem tudgya, hogy nagyob erőuel
Kel esztet meg ölni, Demirhám fegyuerrel
Fel ueszi az chapást és nagy serénséggel

35.

Feiét el ualasztia testétől leg ottan,
De erre érkezik szintén nagy Radouán,
Mint az Préda fölöt két uitéz orofzlán
Eőszue mennek, szúuőkben lángot hordozuán.

36.

Vgy két uitéz megyen eöszue bátorsággal,
Leg első Demirhám chap ehez szablyáual,
De Vayda fel ueszi erős paisáual,
Vgyan ezis mingyárt hozzá chap nagy kárral.

37.

Hozzá chap, de el törík szablia kezében,
Áruló el hagyá Urát illy ueszélíben,
Fegyuertelen markát hogy nézi keseruen,
Demirhám ketté uágya sisakiát éppen.

38.

Mind az által nem iéd az Uitéz Uayda,
Noha feie ütéstül meg szédült uala,
Paizal bé föduén magát, fut kard alá,
Haragos ellenségét oldalban kapá.

39.

Örömet el uálnék Demirhám Vaydátul,
Mert kardal nem férhet hozzá szorofságtul;
De amaz nem ereszti meszi magátul,
Hát birkodni kezdenek mindketten haragbul.

40.

Imide, amoda úk hánniák magokat,
Botlástul, eséstül iól őrzik lábokat,
Szorittia magához Szerechen az Vaydát,
Vayda ismég ütet, mint legiobban tudhat.

41.

Mikor méz szag meduének orrában tecik,
Utánna máfzkáluán, бүк fárul le esik,
Körmíuel s fogáual az fára haragszik,
Szaggatya heában heát gyükeréig.

42.

Igy ez mind az kettő egy másik körül jár,
Egy másnak kárt feiére kiuánsággal uár,
Demirhám haragos, mint hótul nőt uiz ár,
De másik engedni éltéig nem akar.

43.

Vtolsó fonalát éltének forgattyák
Nagy Radouán Vaydának kegyetlen Párkák,
Mert mihant érkezék háta megé Durak,
Vaydában bé ueré felét dárdáiának.

44.

Az fekete földre le dül szegény Vayda,
De mégis szerechent maga után uonia,
Fél holton földönis ellenségét maria,
Mig szegént tellyességgel lölke elhagyá.

45.

Meg zördült kemény föld az két uitéz alatt,
Láttade le dülni régen neuelt tölý fát,
Kit erős kötéssel borostyán le huzhat,
Igy fekszik Radouán holtan pogány alatt.

46.

Rettenetes Demirhám az földrül fölkél,
Megyen töb ellenségre, mint az forgó szél,
Nem meri meg uárni senki útét, mert fél,
Mert uagyon kezében nagy halál, nagy ueszély.

47.

El hagyák az bástyát Vaydátlan uitézek,
Futnak ide s toua, mint kichin gyermekek,
De ihon iün Dandó, hoz gondot Töröknek,
Száz uitéz ízablyáual segét futó népnek.

48.

Keués Dandó Ferencz az te segítséged,
Hogy ha Zrini maga feiéuel öregbet
Gyorsan nem hoz, el uesttitek ti Szigetet,
Mert dült bástya be uet két ezer Törököt.

49.

Mindent, az mi lehet, Dandó maga téssen,
Mert sok ezer ütést paisán föl uészen,
Szántalan Törököt le fektet egy helben,
Mint óriás gázol ellenség uérében.

50.

Más felől Delimán iut imár kapuhoz,
Ű halált, ű ueszélit erős kezében hoz,
Nagy dárda kezében, hasomló töly fához,
Auagy rettenetes Gállya árboc fához.

51.

Töb bátorság esék Bot Péter szüuében,
Hogy sem az mi kellet uolna illy üdőben,
Mert ű harczra ki megy Török eleibe,
Meg uetuen Törököt, bizik ió szüuében.

52.

Kapuiát meg nittyá szép Sziget Várának,
Ottan eleiben ál nagy Delimánnak,
De Delimán éltét el uefzi két hatnak,
Kik Bot Péter elöt serényen harcolnak.

53.

Péteris más felől kárt téssen Törökben,
Mert Murtuzán le dül elötte nagy sebben,
Sabánis, Bichiris, Pechliuán Eöszuen,
Sas Fábián elöt fekszik Nuh Mohacen.

54.

Ál uala Embrulah aranyos fegyuerben,
Skofiummal uarrot kápa uan feiében,
Cifrált Ianchár puska mind az két kezében,
Kemény Bagdati kard fűtiög hüvelyében.

55.

Nezér Chelebinek uala kedues fia,
Minden tudománnyal mert elméie rakua,
Ű Musáknak uala szerető szolgália,
Ű kobzot, ű miszkált, ű chingyát toda.

56.

Ű Szerechen tökkel tet szégyent nagy Pánnak,
Űnekéuel penig szép Bilbil madárnak,
Erdőknek Orfeus, Arion halaknak,
Második Endimio uolt az fényes hódnak.

Fulemüle Törökül.

57.

O, örökké szerenchés, Embrulah, lennél,
Ha hadat s Szigetet te el kerülhetnél,
Erre Badankouich, kegyetlemb meduénél,
Megyen, uisz félelmet reá nagy erőuel.

58.

Heában Embrulah ki lúui puskáiát,
Mert meg nem talállya az Horuát Leuentát,
Ű penig ki kapia sereg köszt Embrulát,
Mint nagy sas kefselű szép hattyu madarat.

59.

Hóna alat uifzi félénk gyöngé prédát,
Ű uékony torkáual segichéget kiát,
Meg láttya Delimán ifiu Embrulát,
Badankouich után fut, mint iobban futhat.

60.

Láttya Badankouich, nem uiszi békéuel
Az Török gyermeket, szablyáia éléuel
Föl nittyá szép torkát, mely szép únekéuel
Erdőt, mezőt töltöt sok giöniörúséggel.

61.

Meg ál osztán, s uária, az ki iün utánna,
Delimán, mint uillamás, de tűnik reá,
Mint az sebes menykű röpül nagy dárdáia,
Egy szem pillantásban Juánt el szaggattya.

62.

Te rontád Világnak nagy gyönyörúségét,
Én penig érette el uettem étedet,
Igy Delimán beszél, s lábbal nyomia testét,
Testébül dárdáiát ki huzza és uérét.

63.

Bot Péter meg bánta uakmerő probáiát,
Nem meri meg uárny Delimán haragiát,
Vízfa fut az Várban, uífsza uífszi hadát,
Vakmerúségének uallya gyalázattya.

64.

Nem sokkal azután érkezik kapuhoz
Delimán, hasomló ű uiznek árához,
Mikor föuént, dült fát, gyükeret bőuen hoz,
Mert rettenetességet s kárt markában hoz.

65.

Sok szántalan Tatár mellette el esik
Puska miat, attul de ű nem rettenik,
Nem tud az ű fízúue félny, sőt neuelik
Áfztot ueszedelmek, s iobban serénkedik.

66.

Egy kis torony uala kapu fölöt fábul,
Aszt le rontá Ali Kurt mastan ágyubul,
Torony emberestül Delimán előt hul,
Ki haniat, ki talpra, ki száíára burul.

67.

Kit nehéz gerenda holtan le fektetet,
Kit maga fegyüere melybe sebesitet,
Kit rettenetes esés halálban keuert,
Husz uolt kettőn kűuül, többi mind el ueszet.

68.

Szuiloieuich Antal, Kliszurich Mikula
Egességbe toronybul le estek uala,
De mikor Kliszurich magát közben láttya,
Sok ezer Török kösztt magát bé foglalua.

69.

Mint az erdei uad dühösségben esuén,
Ha történet szerént iűn uadász seregben,
Akartua fegyuerre kemény szűuel megyen,
Iól tudgya halálát, hogy ez helben legyen.

70.

Kliszurich szintén úgy, hun sűrűb fegyuert lát,
Feiét alá huzza, föl tartya paisát,
Másik kezében penig nehéz pallosát,
Reméntelenül megy, ot látuan halálát.

71.

Szuiloieuich penig bizik gyors lábában,
Török kösztt s fegyuer kösztt indult nagy futásban,
Kapdos már bástyához, erőködik abban
Miként föl mászhaíson s lehetsen bizuástban.

72.

De ot éri szegint kegyetlen Delimán,
Rettenetességgel lábánál meg kapuán,
Amaz föl erőködik, de chak heában,
Mert le rántya, nagy falt uele le szakasztuán.

73.

Véltede, előttem te el szaladhatnál,
Hitetlen eb, és gyorsab légy Delimánnál?
Igy mond az kegyetlen neki és nagy uassal
Meg nittyá gégejét, merre be ment halál.

74.

Milos Badankouich az kapu mellet ál,
Más felől Heruoich, mint két magas töly szál,
Az melly Duna parton innenis tulis ál,
Magasban többinél, s nagyob hatalommal.

75.

Ezek efsztelenül kis kaput meg nyták,
Hogy ellenség bé iüiön, szübül kiuánnják,
Mert nem sokat be erefszteny gondolnak,
Többit kin szorituán, ezeket ben uágnak.

76.

Tódul az sok Török és mász egymás hátán,
Mindenik másik elöt be menny kiuán,
De Heruoich immár meg félemllet dolgán,
Bé tefzi az kaput, uálláual támasztuán.

77.

Esztelen, mert ben zárta az Tatar Királt,
Mint bárányok közé haragos orofzlánt,
Milos Badankouich neki bífzta magát,
Megy szüues Tatárra s meszirül így kiát:

78.

Nem Krim ez Delimán, hazádbéli földed,
Hanem Sziget Uára, az te temetésed,
Halállal meg fizeted az én öchémet,
Ihon, ez az dárda maſtan legyen tied.

79.

Elugrik Delimán, mint az könyű euet,
Helt ád az halálnak, dárda üté mellyét,
Nagy Daust Bafsának el ſzagatta szúuét,
De Delimán így felel, feleluén neuet:

80.

Illendőb, hogy késérd te öchédnek lelkét
Feneketlen Pokolban s még utban éred,
Nagy Azimi kardal ily szók után mellyét
Fel nittyá, s ki bocháttya siralmas lölkét.

81.

Heruoich mellette meg ölt kilencz Tatárt,
De élte ueſztéuel ű meg uallotta kárt,
Mert heában éltét fegiuer-derékban zárt,
Mind kettőt el rontá az nagy Azimi kard.

82.

Egiedül maradot az Uitéz Delimán,
Mert mind el ueſztenek társai az Uárban,
Megis az ű ſzúue oly bátorságban uan,
Mintha uolna közép Török Táborában.

83.

Sem szauán, sem kezén, sem bátor ſzemélyén
Nem esmerny félelmet, ű iár mereuen,
Tiporia, gázollya és öli kegyetlen
Köröſztény katanát, ki ál eleiben.

84.

Minden fut előtte, kerüli mint lángot,
Únekiis eszében akkor nem iutot,
Hogy Várban eresztet uolna Török hadat,
Chak az futó népre uiselt nagyob gondot.

85.

De mikor meg hallák eszt az Vár piacán,
Hogy Várban bé reket haragos Delimán,
Shogy nagy veszélit teszen egyedül egy szablyán,
Alapi Gáspárral siet Vayda Sztipán.

86.

Akkor leg elsőben uette magát észben
Delimán, hogy nem ió néki késny itben,
Mint szűues Orofzlán sok uadászt erőben
Ha lát, nem fut, haraggal előttök megyen.

87.

Delimán így ballag, kardal kapu felé
Mert utánna fegyuer-árt lát minden felé,
Késéri kiáltással nép, ki lú felé,
Ki tüzet, ki uizet föllyül hány feiére.

88.

O, hányszor meg fordult, szégyenli futását,
Szégyenli mutatni köröfzténnek hátát,
Akar uifza menny, de ész bátorságát
Meg győzi, kapu felé tartya iárását.

89.

Az nagy uas lakatot, ki egy ló terh uala,
Le üti ököllel, kaput lábbal ruga,
Így uitéz Delimán Várbul ki indula,
Hid föl uala uonua, árkot általúfza.

90.

Okos Aigas Bafsa haduerő elméuel
Laytoriát uisz Vidra, igen mesterséggel,
Sok ezer lanchár lú partrul sűrűséggel,
Bástyán nem hágy álni senkinek lúuéssel.

91.

De it sem aluszik az tudós Chontos Pál,
Bőuen felel nékik porral és ágyuual
Szurkos koszorukkal, sok tüzes labdákkal,
Laytoria hozóknak ál ellent nagy kárral.

92.

És minden fzándékiok ugyan semmiué lén,
Aigas chudálkozuán maga ueszedelmén,
Mert ot három ezer Török nélkül el lén,
Mégis Bástya föl menésére szert nem tén.

93.

De Demirhám ront, bont, de ueszi az népét,
Chak nem maga rontya köröszmény seregét,
Rofzul ál előtte Dandó, s reménségét
Már szűuébül ereszi, s lát keués népet.

94.

Efzt mikor meg látá Szigetnek Hectora,
Két sereget magáual gyorsan ragagya,
Uitéz Zrini elől maga megyen uala,
Tündöklik fegyüere, kezében szép dárda.

95.

Röszkettéle Demirhám mikor eszt láttad?
Mint nyár fa leuele? magad nem tagattad,
Mikor az harc után Chászárnak mondottad
Az harc állapottyát, s igazán uallottad.

96.

Mert nem uolt orcádon akkor igen sok uér,
Mikor Bán dárdáiát láttad, hogy éppen uér,
Száz Törököt kézzel maga Zrini le uér,
Mégis reá bátorság mindenkor töb tér.

97.

Fekszik ú előtte Balbozán és Bilal,
Gyalog Réz Kurt Ali, Aga Behludi Szal,
Kafzum lölkét fuia, Szulfikár földet fal,
Uitéz Sziausz Bég, Pirkuch Porcha Alfal.

98.

Mint uizi Óriás Bán gázol az uérben,
Hentereg sok Török az maga sebében,
Más s meg más Törököt fektet le egy helben,
Akkor futny indul Török nem seregben.

99.

Ki utot nem talál, bástyán alá ugrik,
Kinek keze, lába, feie öfzue romlik,
Keués az Törésre, bástyán találkozik,
Heában Demirhám maga tusakodik.

100.

Mert az nagy szorosság, akarattya nélkül,
Ki ragaggya hirtelen az bástyán kúuúl,
Ű eleget kiált, Dur, de hafzon nélkül,
Mert az nép ki uiué magátis fal közül.

101.

It már sok Török hul, mint tűz előt az nád,
Mellyet páfztor tauaszal gyuytogat, s uigad,
Látuán tűznek, fzelnek kemény harcolását,
Igy hul az sok Török és szalatton fzalad.

102.

Nem látnál egyebet pornál s magas füstnél,
Kit kouályogua uisz az lengedező szél,
Iaygatással keuert, iár köfztök az uesfél,
Omol kiméletlenül pogány Török fél.

103.

Láttade az halált az falon leirua,
Mely rettenetesül kaszáját hordozza,
Bán oly rettenetes az Török táborban,
Mint kasza előtt fű, hul Török halomban.

104.

Az egész seregnek ű ad bátorságot,
Ű ad erőt Szigethieknek s hatalmat,
Mert soha mellette senki kárt nem uallott,
Minden fzuuel kiuán mellette az harcot.

105.

Nagy hoszu harc után meg tér szép Uárában,
Mint az kölykeihöz hű nöstény orofzlán,
El űzuén ártóit megtér barlangyában,
Igy tér meg szolgálához Zrini uigságban.

106.

Űk penig körüle, mint orofzlány kölkek,
Vigadnak, örülnek, s neki hizelkednek,
Seregek meg bontó Istenét dichérnek,
Vigyáznak, fáradnak és gondot uiselnek.

Fints partis 10.

PARS VNDECIMA.

1.

Még ályos Szűuetis nagyra uisz boszuság,
Nem hogy határtalant, kit nem bir okosság,
Legyen nekem Achilles ebben bizonság,
Kit harctul tartófsztatot egy kis boszuság.

2.

O, ha ment lehetne némely ember ettül,
Iobbat nem kérhetne uilágon Istentül,
Mert némely boszuság igen üdőtlenül,
Némely penig kárral maga feiére dül.

3.

Delimán hogy megtért rettenetes harctul
Fárattan, lustossan alut uértül, portul,
De szűue még iobban ég nagy boszuságtul,
Szégyenli, ki futot hogy Sziget Várából.

4.

Mit fog Rustán Bég mast énnekem mondani,
Ha eszt az dolgomat fogya meg hallani,
(Igy szól uala magában) mit fog tartani
Chászár én felőlem, ha eszt fogya tudni?

5.

Hei, mert eluefsztettem minden ió hiremet,
Mert nem uártam orcul meg ellenségemet,
Látták úk hátamat, látták szégyenemet,
Houá kiutánhatom touáb életemet.

6.

Mast lesz már mezeik az én irigymnek,
Engemet gyalázni mast nyilik meg nyeluek,
Mert senki nem látta én uitességemnek
Probáiát s az én hatalmas fegyueremnek.

7.

Nem futottam én, nem, kaur ebek előtt,
De magam nem tarhattam egy hadi folyhót,
Ki iüttem Szigetbül, ot hagyuan ielemet
Vér tót, holt test halmot, füstölgő üszököt.

8.

Magában Tatár hám így törődik uala,
Azomban Rustánt az ő gonosz chillaga
Haragos ifiu eleiben hozá,
Rustán Delimánnak keuélyen így szölla:

9.

Azt tudám, Krimi Bég, Zrinit kötue hozod,
Az mint uala minap az te fogadásod,
De talán akartua te asztot halasztod,
Mensz Chászárhoz, Szigetet kérni akarod.

10.

Iól uan, én hazuttam, te igazat montál,
Az kaurokat egy chapással le uágtál,
De bánom hamarábban, hogy ki futottál,
Hogy sem az melly lafsan Szigetben ballagtál.

11.

Tűz sem olly hirtelen, sem puska pattanás,
Sem ama rettentő menyei uillámás,
Mint Tatárnak szúue, s haragia hatalmas,
Mert mingvárt kezében akada kemény uas.

12.

Heában hány ellent Rustán Bég kardgyáual,
Mert uitéz Tatár hám három chapásáual
Földre halua nyuitá, s fölötte így szóllal:
Holt eb, ihon Krim Bég, az kiuel iácottál.

13.

Kiáltás, sikoltás, ottan sok szármozék,
Mert uezérrel ualának Ianchár seregek,
De semmit Delimán nem gondol ű uelek,
Békéuel maga sátorában bé lépék.

14.

Illy nagy zöndülésre Chászár maga megyen,
De későn érkezet, mert láttya, mint legyen
Holt ueinek dolga s kérdezi, mint legyen
Oka, hogy bűnöstül ű büntetést uegyen.

15.

Kassum Kapigi Bassa eleiben ál
Az haragos Chaszárnak, és mérges szókkal
Gyuitia lobbant szűuét, s aszt mondgya, mit használ,
Hogy te Chászárunk uagy, ű ártatlan meghal.

16.

Ez ártatlan meg holt magunk fegyuerétül,
Mellyet hofztunk Kaurra külömb hitünkül,
Ez az gonosz tétel, de mit tart hitünkül
Delimán, ha nem fél túled, sem Istentül.

17.

Meg mert ez az keuély minap tanáchodban
Riuogatni bennünket, és chak heában
Panaszoltunk reá, im, mast táborodban
Te Veódet meg ölte egy kis boszuságban.

18.

Vraság, kegyelem mind hafzontalanok,
Ha böchület s félelem nem lesz ofzlopok,
Magad feiéreis rosz iüendöt mondok,
Ha mast Delimán büntelénül élny fog.

19.

Kaszum töbet szólni Chászárnak akara,
De Demirhám szintén elérkézék arra,
Kemény intéssel többet szólni nem hagia,
Hanem az Chászárnak így szól uala maga:

20.

Giözhetetlen Chászár, mast iusson eszedben,
Kichoda Delimán, mert az ű kezében
Te táborod nyukszik igen chendességben,
Nagy uitéz és nagy Ur mert űis földében.

21.

Országló embernek nem egy az büntetés,
Ha mind egys az bűn, mert külömb mértéklés
Kel minden dologban, nihut az büntetés
Ártalmassab, hogy sem az gyöngé meg intés.

22.

Az Chászár így felel: roszul tanáczlottál
Demirhám engemet, mert ninch igasságnál
Szöb s iob, az mely egyiránt minden felé ál,
Hát énnekem Chászárság, mond meg, mit hafznál.

23.

Ha chak nyomorultakra szál én büntetésem,
Hát azokon hatalmom csak uagyon nékem,
De én megmutatom, hogy uagyon külömben,
Delimánnak uétkét mert meg nem engedem.

24.

De többet Demirhám felelni nem mere,
Gyorsan Delimánhoz, baráttyához mene;
Chászár nagy haragját néki meg befzélle,
És hogy azért éltére gondot uiselne.

25.

Mosoliog Delimán, hogy hallya ezeket,
De mosoligásában keuert lángot, mérget,
Igy mond Demirhámnak: nézd esztelenségét
Meg aggot Chászárnak, s kinek tart engemet.

26.

Talán rabya uagyok, mint az töb Muszurmán,
Vagy oly ágya gyalázó, mint nyelues Rustán,
Nem uagyok én olyan, meg láttia Szulimán
Ű maga káráual, uagyok Ur mint ű s hám.

27.

Iűiön el ű maga, fogyon meg engemet,
Vegye büntetésben én uitéz feiemet,
Meg láttya, ha tartom én üduösségemet
Abban, hogy szenuedgyem, meg foichon engemet.

28.

Chuda Tragediát készít elméiében
Chászár, kit neuetni fog Zrini Szigetben,
Eszt monduán, chak gyorsan öltözik fegyuerben,
Rettenetes dárdáiát ueszi kezében.

29.

Azomban Aigasis, Halulis érkezet,
Mindenkor barátinak tartá ezeket,
Delimán haragiát enyhítik és szűuét,
Halul Beg így kezdé Tatárnak beszédét:

30.

Ó, hatalmas úitéz, o, mi tífztességünk,
Az te úitéfségedet mi íól esmeriük,
Ninchen lehetetlen előtted, íól tudgyuk
Minden kardod előtt erőtlen, íól tudgyuk.

31.

De aszt Isten ne adgya minekünk érnünk,
Hogy az ki után kel nekünk előmennünk,
Attól rontatafsunk, és te mi ellenünk
Kardot uony, az kívül fél mi ellenségünk.

32.

Felely meg, mit akarsz te mast chelekédni,
Talán Török uérben kezéd förtősztetni,
Tífzta Mahomet hitét semmiué tenni,
Kauroknak gyönyörűséget szerzeni.

33.

Ah, ne legyen az ugy, az Istenért kérlek,
Mert ninch hafzna itten az kegyetlenségnek,
Vetkősztesd le ebből szépséget szűuednek
Engedy annak, kinek mindenek engednek.

34.

Meny el szeme elől haragos Chászárnak,
Adgy kis ideig helt méltó haragjának,
Nem lesz ez félelem, sőt nagy okosságnak
Fogyák eszt mondani, ualakik meg hallyák.

35.

Mi, az te barátid, it leszünk azomban,
És módot keresünk uifza hozásodban,
Titkon te el lehec ualamely uárosban,
Mig túlünk nem értesz mit bizonyossabban.

36.

Illy tanáchok után szűue meg lágyula
Vitéz Ifiunak, mindgyárt készül uala,
De chak másod magáual onnan indula,
Dumán neuű louán, s túlök elbucha.

37.

Ez el ment békéuel, Demirhám azomban
Nem nyugszik, sőt töri elméiét magában,
U szűue nyughatatlan minden órában,
Mert Deli Vidot meg esmertte már harcban.

38.

És neki meg esküt, hogy harcra uifza tér,
Mihant alkalmatosságot és üdöt ér,
És hogy Török Chászártul hit leuelet kér,
Mellyért Deli Vidot más bántani nem mér.

39.

Eddig mind halladot az ű akarattya,
Mert niha egy, niha más uolt akadállia,
Mastan penig immár az szűue furdallia,
Ez harcot uéghez uini szűbül kiuánnia.

40.

Eleibe hiua azért egy köuetet,
Az melly az előttis uit sok köuetséget,
Es néki illien mód kezdé beszéllését:
Sahman, uéghez uinned kel egy köuetséget.

41.

Vitéz Deli Viddal, akarom, légy szemben,
Meg mond neki, ninchen feletkezés bennem,
Az kire feleltem, én aszt uéghez uitem,
Ű neki Chászártul hit leuelet kűttem.

42.

Ne féllien senkitül, iüiön ki mezőre,
Chak én magam néki uagiok ellensége,
Ën raitam mutafsa, uane uitéfsége,
Üis meg láttia, mit tud Demirhám keze.

43.

Sahmán el indula szép Sziget Uárában,
Integet táuulrul, hogy köuetségben uan,
Bé erefzték azért Szigeti kapuban,
Ottan Deli Vidot kérdezi, hogy hun uan.

44.

Mikor meg esmére Sahman Deli Vidot
Ü hozzá békéluen, lafsan feiet haitot,
Osztán bátor nyeluel ü neki így szóllot:
Demirhám engemet, Vid, te hozzád küldöt.

45.

Hogy ha te uitéz uagy, azt izené néked,
Gyer ki az mezőre, ottan uan te heled,
Demirhám kezétis ottan meg esméréd
Ü halálos bayra ottan iün ellened.

46.

Senki ellenséged más nem leszen néked,
Chak maga Demirhám harcol te ellened,
Deli Vid, te esztet szentül el hiheted,
Mert, ihon, Chászártul uagyon hit leueled.

47.

Mint tűz, Vid ugrot haragos gondolatban,
Nem tarhattia haragyát touáb magában;
Mond az Töröknek, uáryon, de keués szókban,
Osztán az Nagy Urhoz mene belső Várban.

48.

Lábához békéluén, kezde esedezni,
Hogy ne neheztelye harcra erefzteni,
Noha nem örömet, de nem tud mit tenny,
Bán Vidot bochátia halálos bayt uiny.

49.

Vid Uárbul ki iúue, mint egy keselő Sas,
Kinek orra, körme fegyueres és horgas,
Igy Deli Vid körül mindenüt fényes uas,
Sisakia feiében haragossan tollas.

50.

Mond ofztán köuetnek : eregy te Uradhoz,
Mondgyad néki, Deli Vid kezében mit hoz.
(Dárda uala kezében), uáryon hát ahoz,
Hun meg látot első nap, közel patakhoz.

51.

Sahman köuetségét meg uiué Urának,
Annak chuda gondok fzúuében bé folynak,
Sokat fohaszkodik ű az nagy Allának,
Sokat Mahometnek, fogad szent Alinak.

52.

Eőtuen tinót uágata ű szegényeknek,
Hogy Istentül szerenchét néki kérienek,
Sok pénzt Talismanoknak és Deruiseknek,
Sokat oszta mindenfelé szegényeknek.

53.

Soha Demirhámnál magas ég nem látot
Istentelenebbet, de, la, mégis haylot,
Az mikor közel ueszedelemhez iutot,
De késő ollyankor sietni tenni iót.

54.

Mert nem íó akarat útet arra haytya,
Hanem az előtte forgandó nyauaia,
Mindenkor iót tegyen ember, ha akaria,
Istentül iutalmát hogy készen talállia.

55.

Meddig az két uitéz harcra készül uala,
Addig Zrini Miklós uigyázásban álla,
Hogy mi chalártságot Török ne inditna,
Mint pogány ellenségnek szokása uala.

56.

Végre meg nitatá szép Sziget kapuiát,
Kapuig el késéré uitéz szolgálaiát,
Sok uitéz szouaual újitia kész uoltát,
Késérőül ada mellé két száz szabliát.

57.

Vid megyen előttök, mint gállya tengeren,
Kinek sok uitorláia leueg az égben,
Mert rettenetessen struc tollát feiében
Mozgattya forgó szél, dárda forog kézben.

58.

Más felől Demirhám, mint neuelt méreggel
Napkeleti Sárkány rakua gondos tűzzel,
Ezer Gyumlia iün, ezer Spahi euel,
Iün Amirafsenis husz száz szerechennel.

59.

Magais az Chászár, egy dombrul alá néz,
Mit chinál Szerechen és Köröszvény uitéz,
Holtnak immár ű tartya Vidot, mert emez
El hitette uala Chászárral, hogy meg lesz.

60.

Mikor közel Vidhoz Demirhám eliuta,
Hangas torkal néki ilyen mód kiálta:
Egészséggel Deli Vid, horuát Leuenta,
Méért illy késű iűsz te fogadásodra.

61.

Igy felel Deli Uid: én késűn nem iűttem,
Mast it uagyok, mastan küldettél éröttem,
De talán még ma Isten meg adgya érnem,
Meg bánod ideién, hogy ki hitál engem.

62.

Te magad sem tudod, Deli Uid, mit beszélsz,
Mert immáron engemet talán holtnak uélsz,
Kezeden, lábadon, látom, mely igen félsz,
Méltánnis, mert lölköd maydan pokolban uész.

63.

Igy monda Demirhám. De Uid ilyen képpen:
Pogány eb, nem Pokol az én lakó helem;
De nem disputálni én te ueled iűttem,
Hanem had uállýék meg, mit tudunk mind ketten.

64.

Ily szók után gyorsan reá rugaszkodék,
Alatta fekete föld ugyan rözzenek,
Villámás módgyára dárdáia ki tűnék
Kezébűl: de Demirhám gyorsan el ugrék.

65.

De még sem uolt olly gyors, mint az sebes dárda,
Mert páncérát oldalán mind meg szaggatá,
Török pécérábűl dárdát ki szakasztá,
S magáét Uidra készületlenül haytá.

66.

Az Uid paisában kár nélkül meg akat,
Ottan mind kettőnek kard kezében akat,
Az két erős fegyver hány tüzes szikrákat,
Ars, Mars ú közöttök forgattyák magokat.

67.

Néha eősue iünnek, néha eltáuoznak,
Mint ágyúbul ki lűt fényes tüzes labdák,
Mellyek leuegőben eősue találkoznak,
Igy chelekefsznek ezek uitéz Leuenták.

68.

Nehéz fegyver alatt Demirham fű lángot,
Nem ád Deli Vidnak semmi nyugodalmot,
De Uid sem alufzik, mert közel már iutot
Minden fzerenchéhez, s iól forgattyá kardot.

69.

De, ihon, Szerechen talpra emelkedék,
Mint déli késértet nagyobra nyuytozék,
Kezétűl nehéz kard magasra uiteték,
Honnan sebességgel Vid feiére esék.

70.

Mint ífzonyú menykű porrá té sisakiát
Vidnak, meg törés haragos homlokát,
Kíért chak nem esni el erefzté magát,
Kíért esni erefzté mind a két kariát.

71.

Akkor uigasággal Török sereg kiát,
Deli Uid élteben, aszt tudgya, uéget lát,
Köröfztények közé esék penig bánat:
De gyorsan fzerenche meg fordittyá magát.

72.

Meg élet Deli Uid, kézben uette szabliát,
Töröknek ketté uágá fényes paisát,
És azon chapáfsal meg sérté oldalát,
Második chapáfsal eltöré Sisakiát.

73.

Nemis hagy nyugodni az uitéz Töröknek,
Uyiton uyitya hatalmas kezének
Nehéz chapásait, az Törökök félnek,
Demirhám barátjai igen rettegnek.

74.

Demirhám ez uolna neked uégső órád,
Hogy ha meg tarthatná Török fogadását,
De ú meg nem tartya sem hitit, sem szauát,
Ihon, mastis meg szegi esküt mondását.

75.

Mikor Amirafsem láttya társa dolgát,
Hogy rettenetes harcban Demirhám lankat,
Vid peniglen magáual még iobban birhat,
Török seregeknek föl szóual így kiát:

76.

Nem fogyae szégyen uitéz szüüeteket,
Hogy enny seregért tefzünk föl egy lölket,
Talán le tettük régi emberségünket,
Vagy számmal nem győzzük kaur seregeket.

77.

Alig uan százunknak egy-egy ellenségünk,
Mégis ez gyalázatos bayuiuást nézzük,
Euel érdemessé Deli Uidot tefzük,
És talán nagyobra magunknál böchüllyük.

78.

Ah, ne lássák Szigetet ezek az ebek,
Az kik Deli Uiddal nézni harczra iűttek,
Hogy az után soha ne kérkedhefsenek.
Hogy bofzuságunkra Uárba uifza tértek.

79.

Eszt monduán, Karabul ió louát fordítá,
Az maga seregét magáual ragadá,
Vidot nagy erőuel hátul meg tafzítá,
Sebessége miatt chiddal nem haithatta.

80.

Deli Uid eszt látúán, szűuében félemlét,
Mert láttya körüle szerechen sereget,
Aszt mondám, hogy ű fél, de nem hogy meg iét.
Nem iét ű, noha láttya élte uégét.

81.

Ű Karabul lónak meg kapya fék-szárát
Bal kézzel, iobbikal felemeli kardgyát,
Amirafsennekis ketté uágya nyakát,
Holtan le tafzittyá más felé derekát.

82.

Chudállya Demirhám eszt az történetet,
Mert (meg kell uallani) nem ű keduébűl let,
Vid peniglen kiált, meg szegted hitedet,
Pogán eb, meg ueted az te Istenedet.

83.

De Istenis meg uet, Demirhám, tégedet,
Végreis kezemben adgya életedet,
Felelne Demirhám, de mast nem felelhet,
Mert többiuel együt öfzue keueredet.

84.

Szégyenli és pirul, s próbállya tartani
Török seregeket, de ha nem halhatni,
Az nagy kiáltás közt heában fáradni
Ű neki hát itten.

85.

Deli Uid peniglen, mint az könnyű euet,
Karabulra ugrot, s iária az sereget,
Már az Török sereg öszue egyeledet
Az két száz uitézel, ki állott Uid mellett.

86.

Gyamer nagy chapással le uágya Sárförét,
Amaz iaigatáfsal fuya porban lölkét,
Kenán Pali Kutyát, de János Mehmetet,
Eiuaszt, Bahtiart, Pirkuchot, Bégzádét.

87.

Iahia Zaimis Pál miatt életét
Föld alá bochátá, de Pálnak gégéiét
Meg nytá Bériel szabliáia és uérét
Kegyetlenül kostolá s ot hagyá éltét.

88.

Mikor eszt meg látá Szigeti Zrini Bán,
Hogy nem állandó Chászár fogadásában,
Őt száz kardal ki megien s fegiuer derékban,
Maga segítséget uifz elöl nagy bátran.

89.

Az Törökök űtet meg láták mezfirül,
Mint ártalmas szélúeszt haios lát tengerrül,
Szaladnak előtte igen képtelenül,
Mindenik magárul gondol, nem társárul.

90.

Deli Uid peniglen, mikor magát közben
Látia számlálhatatlan Török seregben,
Kardgia nem hafználhat, látia elméiében,
Illy mesterséget gondol gyorsan szüüében.

91.

Egy holt Gyumliárul az kápát le uesti,
Aszt mind tollastul maga feiében tefzi,
Ű szalad egyeránt, merre sereg uifzi,
Zrini előtt, merre fzerenche uezérli.

92.

Zrini penig hátul uiszi nagy dárdáiát,
Mint uitorlás Gállya az nehéz árboc fát;
Deli Uid, Deli Uid, nagy torkáual kiát,
De Deli Uid neki maft válafzt nem adhat.

93.

Hun uagy, édes szolgám, Deli Uid, hun uagy te,
Élszé? Török szablia uagy meg emésztette?
Felely meg, hogy ha élíz, így iár az seregben
Zrini, könyuei tellyesednek szemébe.

94.

Aszt gondollia uala, hogy Uidot meg ölték,
Azért fzüue nagy keserűségbe ugrék,
Futó Török után gyorsan rugafzkodék,
Egyedül ű maga közben keueredék.

95.

Ki ad nékem olly eszt, irhafsam ez dolgot:
Zrini melly rettenetes inditot harcot.
Miképpen előtte az pogány test hullot,
Mint fzalma tűz előtt, olly hirtelen omlot.

96.

És te uagy leg első Kaszum Kapigya,
Az kinek életét Zrini Bán el uonyá
Azután Balbazán, Pirkuch és Kahrina
Maga uérét, lölkét az föuenybe nyallia.

97.

Holttestek közöt iár, mint kegyetlen halál,
Török uérben gázol, mint tengerben kűszál,
Senki ű eleibe fegyuerrel nem ál,
Bay uiuó társára senkire nem talál.

98.

De, ihon, Olind Bég szégyenli futását,
Látuán Uezérének ottan nagy halálát,
Meg forditia Zrininek azért orcáiát,
Mereuényen tartya kezében nagy kardgyát.

99.

Eőszue chap Zriniuel, de egyenetlenül,
Mert halua az földre ű eleibe dűl,
Ű keserves lölke nagy föld alá röpűl,
Zrini penig más houá megy kegyetlenűl.

100.

Ű le uágya Haidárt, Mussát, Baiazetet,
Nagy testű Murtuzánt, fegyuerű Rechetet,
Végre Aigas Bafsának el chapia fejét,
Nagy sötét folyhóuel be földi életét.

Finis partis Undecimae.

PARS DUODECIMA.

I.

Buidosik nagy Delimán másad magáual,
Nagy gondokat hordoz mindenüt magáual,
Küszködik busulásinak nagy habiáual,
Idegen földön iár rakua bátorsággal

2.

Úl uala egy koron harmatos haynalban,
Egy igen szép dombon és szellős árnyékban,
Eleiben tűnék Cupidó haragban
S illy haragos szókat beszélle magában:

3.

Vagy meg kifsebbedette az én hatalmom?
Hogy én efzt az embert meg birnya nem tudom,
Talán nem olly erős az én nylam s iom,
Mint mikor meg birta Marst én uitéz karom,

4.

De az mint én hallom, nem kissebb az Mársnál,
Seőt minden termete deliáb nálánál,
No maid meg látom én, uitesség mit hafznál,
Ha szép termetedben sebet nylam chinál.

5.

Be gyógyult már sebed, kit az előt chinált,
De ez az mostani te neked hoz halált,
Soha el nem feleited töbször Cumillát,
Valamig fogsz élni, Chászár szép leániát.

6.

Ez után ki tölté puzdrából sok nylát
Kegyetlen Isten fia és nézi uasát,
Nézi mindeniknek mérgét és fulánkiát,
Keferues seb chináló titkos hatalmát.

7.

Azok közül egy rettenettest uálaszta,
Melly nagy ohaitással timporálua uala.
Siralom és bánat ű hegies fulánkia,
Röuid giöniörűség uala fáia s tolla.

8.

Ez iará meg szűuét Vénus királynénak,
Rontá el uig keduét az Isten afzonnak,
Mikor nészte halálát szép Adonisnak,
S kezéuel törlötte sebéét ifunak.

9.

Eszt iában téuén, az füléhez uoniá,
Uitéz Delimánnak szűuébe bochátá,
Nyl láthatatlanul ű szűuét meg iará,
Minden mérges nyaualiát középben hagyá.

10.

O, hányfzor iűn néked abban az órában
Cumilla szép szeme nagy gondolatodban.
Hányfzor Cumilla néu iűn elől száiodban,
Vitéz Praecopita, chak egy pillantásban.

11.

Ha az fülemüle sirását halgattya,
Annak buiához magáét hasomlitya,
Ha derült egeket az ű szeme láttya,
Cumilla szépségét nagyobnak gondollya.

12.

Ha foly az folyó uiz, vagy szép churgó patak,
Az ű szemeiis mind egy iránt folynak,
Ha az gyöngö szellők ágok közöt fuynak,
Az ű bánatiis nyughatatlankodnak.

13.

És így szól magában: Cumilla, Cumilla
Méért teszesz engemet boldogtalanná.
Eszt az sok ohaitást, kit busult szű fuya,
Méért az te kemény lölköd meg nem hallya.

14.

Méért én sirásimtul te meg nem lágyulsz,
S nem látod bus szememet, köniuekben mint usz,
Te pedig talántán nyaualyámtul gyógyulsz,
És az én kinomban te semmit nemis tudsz.

15.

Maga ez fényes nap és ez az derült ég
Nálad nélkül énnékem sűrű sötétség,
Ez az kikeleti mezei külömbség
Énnékem unalom és nagy keserűség.

16.

Tengelic űneke, pintiőke sirása,
Nálad nélkül mint baglyok huhogatása.
Lengedező szellők, churgóknak folyása
Mint széluész háboru és Lethe forrása.

17.

Hei, chak te szép szemeid uigasztalnak engem,
Minden bosszuságot enyhittenek bennem,
De talán meg chalom magamat én ebben,
Talán gyűlölsz Cumilla, édes szép gyöngyöm.

18.

Rustán Bég halála, melytől uéres kezem,
Talán szemeid előtt gyűlöltet engem.
De inkább mit bánnád, hogy asztot meg öltem,
Holt ebtől szépségedet hogy meg mentettem.

19.

Ihon, hozzád megyek, tégy boszút én raytam,
Magad kezeitől lölkömtől fosztafsam;
De nem lehet, hogy olyan kegyes orcában
Lakyék kegyetlenség, s kárt uallyon Delimán.

20.

Igy szól uala Tatár és louára ugrék,
Gondoluán, sok buya talán mint enyhódnék,
Heában, mert kis Isten nyergében ugrék
Előtte, s kezében uala uezető fék.

21.

Szerelem Istene Delimánt uezeti,
Oda, hun nagy tűzben taszítani uéli,
Landor Feiér Várban azért el késéri,
Cumilla ölében ottan elmeríti.

22.

De Cumillánakis hasomlatos képpen
Szűuét által lűué uak nyláual éppen,
Űis mint szaruas-gém futkos az erdőkben,
Kinek nylal chinált uadász sebet melyben.

23.

Igy ég az Cumilla szerelem mérgétől
Mert sebesítetett Cupido Istentől,
Nyughatatlankodik uagy iár, uagy ál uagy ül,
Egy hűuének illy szókat eyte melyéből:

24.

Fáti, Édes Anyám, mely sűrű árnyékok
Iáriák én elmémet, ugyan el áyulok,
Mely kegyes uendéget mi földünkben látok,
Lú tüzet én belém, kívül én gyuladok.

25.

Vagy hogy Márs öltözöt kis Isten tűzében,
Vagy Cupidó Márs haragos fegyuerében,
Mindenhez Delimán hasomló termetben,
Auagy mind az kettőt meg győz ű szépségben.

26.

Mely Isten forgattya mast az én elmémet?
Hogy aszt fzeressem, ki megölte féríemet,
De boldogtalan én szeretem ueztemet,
Talán szintén Delimán gyűlöl engemet.

27.

Talán azért gyűlöl, Rustán társa uoltam,
S én azért szeretem, hogy szabadittattam
Uitéz keze által, ah, szúuem Delimán,
Elöttemis unalmas uolt pogány Rustán.

28.

O, hányszor kiuántam uégét életemnek,
Hogy ne fekügyem mellette a holt ebnek,
Hányszor foházkottam az szent Mahometnek,
Hogy fertelmes ágyátúl meg szabadulnék.

29.

Igy hoszta az fatum: de ki mondgya néked,
Hogy alázatos Cumilla szeret téged,
Fáti, édes anyám, elvesztem elmémet,
Talán aual együt unalmas éltemet.

30.

Igy szól uala Cumilla, de uén oruofsa
Néki oruofság helet cicutát ada,
Ű mesterséges chinált szókat gondola,
Kiuel az ű keduet iobban meg kapcholá.

31.

O, Cupido Isten, nagy az te hatalmod,
Mert minden rendeken uralkodik karod,
Néked nem nagy király, sem Urad Chászárod,
Mind szépség, uitesség neked hoznak adót.

32.

Szób lélek szób testben nem szorult az földén,
Mint édes Leániom, Cumilla, tiedben;
De szépség nem hoz bátorságot semmiben
Enged szépség, ha lát Cupidot fegyuerben.

33.

Bölcheség neuéuel tusakodnak ellen
Világon némellyek, s nem uezsik eszekben,
Hogy uégre ereiét igen keserűben
Magokon meg látták, ki uan kis Istenben.

34.

Akkor eszeuefzetek buidosnak uilágon,
Mint nylal lút medue uándorol barlangban,
Mely Dictamust nem talál, neuet ily dolgon
Cupido, s boszuyát uezfi az bolondon.

35.

Hát méért ideiét uezztenéd heában
Szép ifuságodnak, s mi haszon abban,
Neme ez az kék ég, kit látunk magasban,
Közli uelünk szépségét? és örül abban.

36.

Neme ez fényes nap, az mely szőb mindennél,
Ofztya fényét közinkben, s mi élünk eucl,
Ha föld ióságát róitené irigséggel,
Elueszne ez uilág chak egy kis üdöuel.

37.

Az iót és az szépet az Isten rendelte
Másoknak hafznára, s ember, mely kémélte
Másoktul iauát, Isten keduét meg szegte,
És haszontalanul a földben temette.

38.

Nem kel neked futnod uitéz Delimántul,
Melynek hire futot Vörös tengeren tul,
Melyben szépség, uitésség iüttek lakóuul,
Iob férjet nem kiuanhac te nagy Allátul.

39.

Igy szól uala Fátí, tűzre olait önte,
Cumilla tisztességét hátra uetette,
Sem az nagy Chászár attyát meg nem böchülte,
Kis leuélre könyuével illy szókat önte :

40.

Chudálni te fogod én uak merétségem,
Vitéz Delimán, kit magamis esmérem,
De ha az az Isten, az mely bir én uelem,
Igy hatta, ne chudáld, ihon, ió mentségem.

41.

Azért te efzt így érch, minthogy győzhetetlen
Kézzeled téged meg áldot kegyelmes Isten.
S uan hatalmod minden ellenséged ellen,
Ihon, énis rabul megyek te elődben.

42.

De ha chak azoknak mutatod erődet,
Az kik ellenségül birkodnak ellened,
Nem bántod hát eszt az nyomorult feiemet.
Ki böchül, ki tisztel, ki imád tégedet.

43.

Ha gyűlölsz, ha társom uétkébül én reám
Ragadot ualami, ne szánnyon Delimán,
S legyen anni kegyetlenség az ű kardgyán,
Hallyon meg ű miatta Cumilla leán.

44.

De ha Leányságomat néked tartották
Diana társai, szép Isten aszonykák:
Ved ió neuen, ha úgy sem, tarch hát rabodnak,
Parancholy Cumillának, te szolgálodnak.

45.

Igy irá, s el küldé egy kis inasátul,
Vára nehéz szűuel uálaszt Delimántul,
Gyógyulása lehet, gondollya, chak abbul,
Delimán illy leuelet küldé uálasztul:

46.

Látom, igazán szolgáltam Istenemet,
Hogy ma meg láthatom én iobbik lölkömet,
Meg győzetet győfzte győzedelmeseket,
Azért én elődben uíszem rab feiemet.

47.

Nem késék sokáig Delimán azután,
Cumillához megyen, szűuében hordozuán
Nagy örömet és hamar ot lenni kiuán,
Az hun Cupidónak uetet hálóia van.

48.

O, mely igen tudatlan ember elméie,
Ha tudná némellik, mi lesz iöuendőie,
Sok chelekedetét bizony elkerülné,
Delimán Cumillát bizony elkerülné.

49.

Futtok egymás után, mint egy szerenchések,
De maid mind ketten lefztek szerenchétlenek,
Vai, ki fzörnyű cernát Párkák fonnak nektek,
Egyszersmind szakad el euel örömetek.

50.

Mit mondgyak ezeknek öszue iüvésérül.
Szerelmes ifiaknak sok szerelmérül,
Duplazzák chókokat egymás száia körül,
Venus triumfusán kedues szüuek örül.

51.

Mint borostyán fáual öszue kapcholódik,
Mint kigyó oszlopra reá tekereszik,
Bachus leueleis fára támaszkodik,
Eny mód két Fenix öszue chingolódik.

52.

Halgas touáb Musám. Az Török táborban
Sok idegen nép közöt nagy zöndülés van;
Mert sok ezer Török kapitán nélkül van,
Chak maga egyedül forgódik Kaimékán.

53.

Mind kegyetlen Tatár, mind merész Szerechen,
Sok láb és sok erős kéz, de mind feietlen,
Kevély Töröknek is szintén azonképpen
Elvezet Vezérek, s bassáiók mind éppen.

54.

Nem látnál közöttök, chak titkos suttogást,
Félelemmel keuert sok gyakor ohaitást,
Ki ohaitya Idrizt, Olindot, ki Aigást,
Minden maga Vezérét és nagy káruallást.

55.

És egykor choportostul öszue gyűlének
Immár estue felé mindenféle népek,
Törökök, Tatárok, Géták, Szerechenek,
Egy közülök így kezde szólni ezeknek:

56.

Ugyan mind örökkén uakká kelle lennünk,
Vagy ueszedelmünkre szemünket békőtnünk,
Vallyon tisztessége, ha bolondul ueszünk,
S vérünk hullásával kaurt mi tisztelünk.

57.

Meg aggot az Chászár az ű elméiében,
Meg kötötte magát uakmerőségében,
Aszt mondgya, hogy bé megy erővel Szigetben,
Ha Török nem marad chak egys életben.

58.

Mecen ofztán Uárral, mecen Chászársággal,
Ha eszt bé tölteni akaria haraggal.
Mert méért mondom, ha, lám ugyan bizonnyal,
Nem gondol semmitis Török uér omlással.

59.

Vezérek és Bafsák és kemény vitézek
Erős Zrini kargyátul meg emésztöttek,
Hány ezer Muszurmán fekszik ű mellett,
Prédáiul hollóknak s köröszftény ebeknek.

60.

Mind ezeken uallyon szűue meg mozdulte?
Illy uitézekért egy könnyuet hullatotte?
Nem, nem, hanem még inkább let kegyetlenné
Minniáiunkat örömeft egyszer uesztene.

61.

Ihon, Magyar király iún reánk nagy haddal,
Ki megyen előttünk okos rend tartáfsal.
Sátorban lesz Chászár rauasz Kaimekánnal,
Mi feietlenül mit tefzünk kézzel lábbal?

62.

De mi minden kárunkat el feleitenénk,
Ha uitéz Delimánt előttünk nézhetnénk,
Némettül, sem Magyartul akkor nem félnénk,
És minden dolgunkban szerenchéssé lennénk.

63.

De ki tiltja nekünk hogy uifza ne hozzuk
Chászár ellenéreis mi fényes holdunk,
Fele az tábornak érette fárogyunk,
Kéréfünkkel ütetis uifza hozhattyuk.

64.

Igy zauaros szókkal fzól uala Deriel,
Minniáian köuetnek ütet válafzták el,
Hogy Delimán után menyen tiz ezerrel,
S ualahol talállya, szép móddal hozza el.

65.

De okos Chászárnak ez hogy hirrre esik,
Okos szűueben igen meg keseredik,
Láttya, méltóságát köz rendek keuerik,
Magában elméiéuel igen tanáchkozik.

66.

O, mely különböző az kösségnek dolga,
Kis szerenche szellő az mellyet hordozza,
Ma mutat is keduet, ha ió állapattya,
Ha holnap nem tecik : haragra fordittya.

67.

Méltóság, mely erős uraság oszlopa,
S ihon, mast rosz gaz nép lába alá nyomya,
Ellenemre Delimánt uifza hiuattya,
De ennekis lehet talám oruossága.

68.

Jobb tahát nékem uélek nem tusakodnom,
Hanem Delimánért követet bochatnom,
Én küldök és nem űk, osztán ilyen módon
Megchelekszem, méltóság rajtam maradgyon.

69.

Igy gondola Chászár és igy chelekedék,
Uitéz Delimánért Ferhat Bég küldeték.
Az nagy zenebonátis meg chendesíték,
Az okos Kaimekán és rauafz Halul Bég.

70.

Ferhat megy sietve s Delimánt talállya,
Cumilláual együt szép Feiér-Uáraba,
Azért be öltözik minden okofságban,
Chászár köuetségét ki téué ily szókbán :

71.

O, uitéz atyának még uitézeb fia,
O, Mahomet hitnek legszebbik uirágya,
Chászár köszönettel az ű feiét haitya,
Az mely földön fölöt mindeneknek Ura.

72.

Neked haitya feiét, s aszt izeni néked,
Hun uan uitésségre te indító uéred,
Hun uan kaur uérén nyert jó hired, neued,
Talán kéz uagy azokat mind el uesztened.

73.

Ihon, Sziget Uára uagyon chak esőben,
Magais immár Zrini eset kétségben,
Túrhetede, ily próbán hogy ne légy ielen
S uitéz kezeidet ne keueried uérben?

74.

Neked ez Pálmának tartatik az ága,
Tied és nem másé lesz ennek iutalma,
Meg elékszik Chászár, hogy láb alá nyomta
Zrinit, mely kaur köszt leg nagyob Leuenta.

75.

Cumillátis te neked adgya két kézzel,
Mert nem akar ezért pörölni Istennel,
Rustán halálátis bátran feleiti el,
Az mely maga iácódot uesztedelméuel.

76.

Téged az táboris egyenlő keduel uár,
Török és Szerechen, nem chak krimi Tatár,
Íúi el hát közinkben s ne neheszteli immár,
Téged chak aliglan uár Szulimán Chászár.

77.

Kegyetlen Tatárnak szűue meg lágyula,
Mikor maga felől dichéretet halla,
Mert ő nyaualyát Chászárnak kívána
Azért, uitésséggel hogy ütet ki hozná.

78.

Mast immár Chászár dolgát oly kárban láttya,
Hogy segítség nélkül uagyon romlandóba,
Azért bátorsággal uégezi magába,
Hogy el megy segítségre Török táborba.

79.

Más felől mit chinál és mit nem kesereg
Szép szemű Cumilla, kinek a szüve ég,
Szörniű iüuendőket elméie forgat meg,
Uégre Ura előtt nyeluét így nytá meg:

80.

Kegyetlen, mit készülsz az Török táborban,
Tudode egy lépés onnan koporsóban;
Vagy Chászár uagy hogy más talál halálodban
Okvetetlen módot boszu állásában.

81.

Illyene én Uram, mint egy kis cinege,
Mellyet oly könnyen sip chalogathat lépre,
Hidgyed, hidgyed, Uram, Sirena úneke:
Az mit Ferhat tenéked mastan beszéle.

82.

Elveszté az hadát Chászár Sziget alatt,
Már te uezéseddel akaria iutalmát,
Te uitéz feiedbül tenni akar praedát,
S uégezni akaria euel Tragoediát.

83.

Vagy hogy soha nem kel Urát boszontani,
Vagy hogy ha chelekszi, mezsi kel kerülni,
Boszut azok nem tudnak el feleiteni,
Chalogatnak, sipolnak, de nem kel hinni.

84.

De ueszedelemtül, látom, hogy te nem félsz,
Szerenche forgandóságát semminek uélsz,
Én szúuem, én lelkem, engem hát houá téfz,
Ha ueszedelemre szerenchéetlenül térfz.

85.

Aszt mondod, hogy szeretsz iobban te magadnál,
Ennek bizonsága chak egy dologban ál,
Eörizd az éltedet, mellyen az enim ál,
Nem áthat borostyán, ha ledúl az tőli szál.

86.

Mast látom igazán, nem én fzerelmemért
Te meg ölted Rustánt, de kegyetlenségért,
Kegyetlen, nem gondolsz mastis Cumilláért,
Ű helette inkább te kívánsz pogány vért.

87.

Kegietlen, ha chak uért kiúánsz te elmédben,
Nisd meg az én mellyemet, uagyon uér ebben,
Igyál, ne szomiuhozzá; fzerenchetlenségem
Soha nem lehet kifsebb ennél énnékem.

88.

De hogy holtod után sebeidet nézzem,
Üres ereidet számlálua fzemélyem,
Aszt tudode lehetne óráig élttem,
Nem elég ez az kéz, hogy meg nísza szúuem.

89.

Mit chinállyon Tatár; ide uonfz tisztesség,
Oda Cumilláért, mint kénkü, fzüve ég,
Ű benne hadakozik két nagy elenség,
Mellyek közül győzé uégre az tisztesség.

90.

És így szóla társának: o, fűüem, gyöngyem,
O, fzemem uilágja, o, én iobbik lölkem,
Töröld meg orcádat és ne sirass engem,
Ne iüendüly gonofszul, kérlek, felőlem.

91.

Chak fél embernek uélfz, ha féltesz Kaurtul,
És hogy úgy irtófsztac az Zrini kardgyátul,
Nem félek Chászárnak én rauafzságátul,
Mikor kérdezhetek tanáchoz szabliámtul.

92.

Aszt tudode, Zrinit nem láttam sohais,
Tudnod kel, hogy uoltam én ben Szigetbenis,
Egiedül, kergettem én ezereketis,
Mégis az Mahomet megtartot eddigis.

93.

Homlokunkon uagyon mi fzerenchénk irua,
Kerüllye és fussa, de nem táuoazhattya
Senkiis halálát, ezer köszt meg hadgya
Szerenche, kit Isten másra uálofsztotta.

94.

Nem uifz engem, hidgyed el, az kegyetlenség
Az ilyen próbára s bolond uakmerőség.
Hanem erőuel huz az drága tíztesség.
Legyen, ha kel lenni az én éltembe uég.

95.

Valamint te mast félsz, szerelmes Cumillám,
Vgy fogsz ismeg örülni, mikor látfz raytam
Prédát, mellyet Zrinirül kézzel le uontam,
S ú hitetlen testét az ebeknek hántam.

96.

Mit tegyen Cumilla s minemű erővel
Delimánt szándékátul táuosztassa el,
Nem tud ű mit tenny, chak sűrű folyhókkal,
Sok fohászkodással láttya röpülni el.

97.

Azért kételenül el kézgül az útra,
Noha iüuendőiet Delimánnak tudgia;
Szép térdeit földre sok sírással haitia,
És így az nagy Istennek köniörög uala:

98.

Égnek Ura, mit uétettem én ellened,
Hogy ennire kellien rám kegyetlenkedned,
Talán ártatlanságom indittia mérged,
Talán kit teremtel, nem nézhet rá szemed.

99.

Meg ütéd Enceladust szörniű küueddel,
Ixiont szaggattatád sasok körméuel,
Kis kínok, ha mérem azokat enimmel,
Nem fáidalom, hun chak test szenued tūrēssel.

100.

Hiszem talán nem uagy kín találó Isten,
Ha Istenségedhöz nem illik kegyetlen
Titulus, méért hát nagjobbat énnékem
Keresz kint s meg nem ölsz engem mast hirtelen.

101.

Mert ninchen fáidalom az én ép testemben,
Bár szaggatatnám Prometheus helében,
Hanem én tūrēsem uan szegény lölkömben,
Az minden tūrēsnél nagjob szenuedésben.

102.

Én ifuságomat dög mellet uezstem,
Halálrul életre chak mast emelkedem,
Mikor uitéz Uramra én szert tehettem,
Szerenche de asztis el uifzi előlem.

103.

Azért kérlek téged, te hatalmas Isten,
Delimánt uezzelemtül ily hirtelen
Mench meg, auagy hogy ha Zrini kardgia ellen
Nem uagy elegendő, oly meg előb engem.

104.

No megindult Delimán szép Cumilláual,
Sok Török eleiben iün uigassággal,
Nem mefzi tábortul egy szép kut forrásnál
Sok társaiual együt Delimán meg szál.

105.

Bíztattya Cumillát Delimán, de amaz
Szántalan sirástul még mind iobban száraz,
Bu bánattal együt szűuében rágalmaz,
Fa és fű kemény télen így egyránt száraz.

106.

Cumilla Urának szomakiát szablyárul
Leuefzi kezéuel s kiuán innia abbul,
Amaz kutra megyen, uizet hoz forrásrul,
Nem tudgya, társának uége legyen abbul.

107.

Mert mérges sárkánnyal egyszer vagdalkozot,
S húuelében tenni akarta az kardot,
Szomakiában egy chöp uér be szállánkozot,
Melyrül ű magais semmitis nem tudot.

108.

Méreg volt, Cumilla mert mikor megiuá,
Szép testét, ereiét mindenüt megiará,
Életét nagy kinnal testébül kizára,
És ualamint kiuánt, magais ugy iára.

109.

De mit chinál Delimán ilyen látatban?
Nem mondhatom, ha uolna száz nyelu száiomban,
Mind Törököt, Tatárt rak halva halomban,
Mutat kegyetlenséget önnön magában.

110.

Fegyuerét elhánnya, ruháiát szagattya,
Mefztelen az fákat töuébül rángattya.
Nem kiált, de ordít oroszslány módgyára,
Valahol kit talál, öl, ront és szagattya.

III.

Két nap és két éiel így iár az erdőken,
Ofztán mikor efzbe uette magát késűn,
Fel szedi fegyuerét s öltözik köntösben,
Boszut akar állany mert köröfztényen.

F i n i s.

PARS DECIMA TERTIA.

1.

Isten az embernek uezérli ű dolgát,
Isten meg iegyefzte mindennek határát,
De senki ne gondolya által hágását
Neis félye, míg nem ér oda, romlását.

2.

Hány harcokon forgot Bán és hány uezfélien,
De őrző Angyala meg tartá ezekben
Az ű óráiais el iün, ki meszebben
Nem lehet, uitézül kel meg halny ebben.

3.

Deli Uid Török köszt ellenség képpen iárt,
Ezerek közöttis soha nem uallot kárt,
Előtte, mellette halál sokat kaszált,
Útet el kerülte uagy hogy rá nem talált.

4.

Sok száz ezer Török iárt mast körülötte,
Sok uan az táborban, az ki esmerhetné,
De Isten fzemeknek az fényét el uette,
Azért senki útet Uidának nem uelte.

5.

De nékiis el iün az maga óráia
Melynél touáb életét el nem uonhattya,
Bizuást Török tábort és bátran iárhattya,
Mert senki életét addig nem ronthattya.

6.

Deli Uidnak uala egy szép felesége,
Ez afzoniok közül chak marat Szigetbe,
Szöb uala mindeneknél az ű szépsége.
De még azon föllyül Urához hűsége.

7.

Török leány uala, de Uid hatalommal
El hozá egy Uárbúl nagy erős harcal,
Haiszennek hiák uala Török szóual
Köröfztség megáldá de mast Barbáláual.

8.

Ez mikor heában uárta uolna Urát,
Sok könyuel áfztatuán társa üres ágyát,
Nem tudgya, életben uane, uitéz Urát,
Vagy hogy Török miat szenvedet szép halált.

9.

Szál Márs ű fzűuében, s nem mint más siráfsal,
Vagy nyomorult főchke hofzu iaigatáfsal,
Chak ohaitya társát, hanem bátorsággal
Fegyverezi magát Ura páncéráual.

10.

Páncérát s fegyuerét magára föl ueszi,
Vrának ió kardgyát oldalára teszi,
Jó lóra föl ugrik, kopiát kézben ueszi,
Haiát és szép feiét látiollal tekeri.

11.

És így Török formán Szigetbül kimegyen,
Táborban mindennel szöl chak Török nyelven,
Imide-amoda iár minden fzegletben,
Hogyha uitéz Urát uehetné eszében.

12.

Az tulsó részire tábornak megy uala,
Ottan egy nagy Szerechent elől találá,
Örömet száguldna, de nem mehet loua,
Mert az nagy testéuel louát el fároszta.

13.

Láttya okos aszony ennek sietését,
Gondollya, hogy nem árt kérdezni menését,
Meg állt্যা azért szép szóual Szerechent,
Kérdezi, michodás uifzen hirt hirtelent.

14.

Amaz penig neki felel siettébe,
Ne tartósztas, kérlek, engem menésemben,
Vifzek hírt Chászárnak, kiért életembe
Vrrá leszek, de kérlek, hagy békeségbe.

15.

Mond meg, énnkemis, az aszony így monda,
Hiszem nem lehetek én semmi károdra,
Felel az Szerechen, amot egy sátorba
Deli Uid alufzik Török ruházatba.

16.

Mikor Deli Uidot emlité az pogán,
Gondold, mi uáltozás uolt aszony orcáián,
De fél, hogy Szerechen hirt uifzen uduarban,
Utánna fut s eléri három ugrásban.

17.

Kopíáual nyergébül mefzi ki taszítá,
Gyorsan szablyáiáual az feiét elvágá,
Jó louára ismég, mint euet, felugra,
De gyorsan sok Török siete utánna.

18.

Mert kiáltás támod és nagy zenebona,
Azért minden Török futó után futa,
S tovább nem szaladhat az szeginy Barbara,
Mert egy goromba kéz lórul letaszítá.

19.

Ezer körül fogta, kérdik, honnan legyen,
S Szerechen halálának mi oka legyen,
Ű szegény nem szólhat, nem tudgya, mit tegyen,
Hazudgya, Alkairban hogy lakása legyen.

20.

Ottan egy bátyámat Szerechen megölte,
És én szemeimet eddig el kerülte,
Gyorsan talál pártot, az ki fog mellette,
Szép aszony, mert lágyta mindent szépsége.

21.

Ki mondgya, hogy iól tet, ki az Béghez huzza,
De illy kiáltástul Uid nem meszi uala,
Azért gyorsan ugrék ű ió Karabulra,
Űis megyen uala az nagy kiáltásra.

22.

Hát mikor oda megy, láttya gyöngé társát,
Hallyais füléuel keserues sirását,
Gondold meg az ű mondhatatlan bánattyát,
Mégis nagy okosan meszirül így kiát:

23.

Uitézek, áliatok, mert ez az én szolgám,
Immár sok nap lopta el fegyuerem, louam,
Az egész táborban utánna buidostam,
Adgyátok kezemben, az én birtokomban.

24.

Azomban egy kádia oda érkezet,
Az kitül lén az Uidnak ilyen felelet,
Ehez bizonság kel s állyon törvény széket,
Törvéni s el nem uezti el az tiedet.

25.

El busul Deli Uid és ugrik haragban,
Kiált, pogány ebek, nem elégszem abban,
Törvény és igasság uagyon én szablyámban,
Ez után ketté uág Malkuchot derékban.

26.

Abelt és Izmailt le terité földre,
Kádiának feiét függeszti két részre
Abaza lölkének utat nyt mellyére,
Jakult lefekteti örökös helére.

27.

Eiuz tartja vala ú szép feleségét,
De Deli Uid kardgya ketté uágá testét,
Ottan meg ragadgya kézen fzerelmesét,
Jó louára uezfi és kimeny siét

28.

Karabul, mint madár, nem nyom nyomot földön,
De mint süüötő nyl megy olyan sebessen,
Ű futhatot uolna által az tengeren,
S nem esmerszet uolna, hogy uan uiz az körmén.

29.

Láttják az Törökök, Szigetbe szép prédát
Uifzi futó louán s meg esmerik Uidát,
Heában utánna futtatyák louakat,
Mert, mint az könnyű köd, el tünteti magát.

30.

Szigetben örömmel Zrini bé fogadá,
Mert immár az előtt ű megholtnak tartá,
Uid Török dolgait igen meg tanulá,
Mellyeket Urának eleiben ada.

31.

De noha uitéz Bán mind tutta ezeket,
És ízeméuel látya nyiluán vefzedelmét,
Nem irtózik semmit, hanem ép elméiét
Pogánynak ueszéliére tartya s nagy szúuét.

32.

Szulimán más felől el kegyetlenedet,
Maga uére ellen kegyetlen törvént tet,
Aszt mondgya magában, ihon, száz népeket
Lábom alá nyomtam és nagy uilág részét.

33.

Talán engem Mahomet hizlalt szerenchéuel,
Azért, hogy Zrininek adgyon mind ezekkel,
És ű rá ragadgyon hirem én tétemmel
En birtam uilágot s ű biryon engem el.

34.

De meg challja magát, ha chak romlásomat
Az égből neueti, űis ual károkat,
Magammal romlásra el huzom Muszurmánt,
Kitül tífztefséget uesz azután tahát.

35.

Ha ugyan ueszni kel, éppen mind ueszzen el,
Az Egész Török hir ugyis tífztességgel
Lész, mert az Szulimánnál uitéfség vész el,
Török hold és ió hir uéle aluszik el.

36.

De halljuk még egyszer Uezérek tanáchát,
Könnyebichék mégis szűuem busulását,
Ezután Szokolouich Mehmetet kiát,
Néki paranchollya, bé gyűyche tanáchát.

37.

Be hiuá Szokolouich fő Uezéreket,
Kinek kinek rendi, le ülteté őket,
Méltóságal ofztán kérdi tecéseket,
Magasis fő helre le üle előtttek.

38.

Űl uala legelől az uitéz Delimán,
De keserues szűue mind busulásban uan,
Nem tudgya, mit chinál, és Chászár tanáchán
Nem adna egy ohaitást, mely megyen száían.

39.

Fölyhő szaporító ű bánatos szűve,
És tenger árasztó két rettentő szeme,
Mint uas bánya fűió az ő széles mellye,
Mert sűrű ohaitást gyakran bochát erre.

40.

Azért nemis kérdik, nemis szól senkinek,
Hanem ű mellette szólni kel Al Bégnek,
Ez penig baráttya uolt holt Rustán Bégnek,
Okos, bátorsága de ninchen szűüének.

41.

Atta uolna Isten (igy mond) üdőtlenül
Ne kezdenénk más tanáchot s képtelenül,
Hanem, mellyet uégesztünk egyszer eszesül,
Véghez uittük uolna mastan mi emberül.

42.

De mi tanáchunknak bomlot tífztessége,
Nyelu nem meri mondani, kit kiuán efze,
Szabadon fzőllásért Rustánnak lett uége,
Énis nem uárhatok mast egyebet benne.

43.

Méért kellett ueszni szántalan uezérnek,
Mert helt mi nem attunk Rustán beszédének,
Méért fekűfznek it Bassák és holt Bégek,
Mert egy ember elrontá ió értelmünket.

44.

Ű penig magais mit chinált iól láttuk,
Orcul fordulua ránk futua iűnni láttuk,
Az kiket mi oroszlányoknak tartottuk,
Ugy meg fzelégyültek, mint ölyu előt vad tiuk.

45.

Engemetis halállal fenyeget, de hagyán,
De én tecémet megmondom igazán,
Immár mit tennünk ninch, mert reménség hátán
Épitenünk szerenchét leszen heában.

46.

Az bolondságok köfzt ninnen iób röuidnél,
Hát miis mienket uégezzük hamar el,
S noha mienk hofzu, de iobban uonnyuk el,
Nagyob kár s büntetés siet utánna el.

47.

Azért én afzt mondom, iobb még böchülettel,
Mig nagio b károkat nem uallunk keseruel,
Föl emelnünk tábort és haza mennünk el,
Hogy sem enny uitéfzt itten rontanunk el.

48.

Ofztán kárunk után még megh se uehefsük,
Hanem uilággal magunkat neuettefsük,
Vagy hagyuk it asztot, az ki nem iün uelünk,
Vegye meg hadáual, az kit mi nem merünk.

49.

Al gorombán fzólla, mert noha Delimán
A ű szoua közben uolt más gondolatban :
Mégis efzbe uette, ű uagyon példában,
Föl ugrék s így szólla szörnyű haragiában :

50.

Meg nytád nyeluedet fzaodon Al, mire
De magad sem tudod, hanem én hiremre,
Gyalázni akarnál, de fordul feiedre :
Nem ragad eb ugatás az derült égre.

51.

Első uagy tanáchban, de harcban nem látot
Senki uitéfségedet; nemis oly tanáchot
Attál, ki mi hirünknek adna tífztes iót,
Egy kufár nem mondhatot uolna rútabot.

52.

Hát futot Delimán? hát fze gyennel hátot
Chászár szeme elöt ellenségnek adot?
Hun uolt akkor Al Bég, mikor Sziget uárot
Vitésséggel iáruán Kaurokat rontot.

53.

Nem ugy két Badankouich esmertek engem,
Sem uitéz Heruoich neuetkezet uelem,
Sem ezer más, kit nehéz föld alá tettem,
Minden nap, minden nap ebben az seregben.

54.

Kérkedésért mondode, hogy félz én tülem
Álnok róka, s anni félelem szűvedben?
Ne fély bizonyofsan, mert ilyen rofz uérben
Uitéz kezéimet meg nem förtésztetem.

55.

Lakiék benned lölköd, noha érdemlenéd
Hogy egy iegenye fát meg nehezitenéd,
De mast tanáchatokra meg térek inned,
S mondom, ne gondolyunk ilyen szégyeneket.

56.

Kügye ki az Chászár mesztelen ízabliáiát,
Aul minden népnek mutafsa haragyát,
Ithon gyalázattal ölyék meg az olyat,
Ki ostromnak nem vífzen tüzet, laytoriát.

57.

En megyek, én elől, rettenetes kézzel
Szigetnek bástyáiát láttokra rontom el,
Száz Zrini előmben iüiön uafsal, tűzzel,
De megyek ellenére uitéségemmel.

58.

Igy szól uala Tatár, az tanách el bomlék,
Holot szólni ellene nem igyekezék
Senkiis; azért minniáion fel kellének,
Es sátorok alá gyorsan el menének.

59.

Demirhám, mint uad kan, emliti szégyenét,
Fui lángot száiaábul, nem találja helét,
Nagy chelekedettel kiuánnya törleszt,
Uidal ismeg kiuánnya öfzue menését.

60.

S így szól uala magában: hun uan ió hirem,
Kit sok ueszedelemmel régen szerettem;
Jób let uolna nékem Uid miat el uesznem,
Hogy sem Chászár hiti szegéséuel élnem.

61.

De látta az uilág, nem uolt az én uétkem,
Mind louam akarta, mind magam s fegyuerem,
De más képpen rendelte az én Istenem,
Talán még elől iún egyszer én szerenchém.

62.

Vagy hogy fog szállani holló én mellyemre,
Vagy pedig tífztesség én uitéz feiemre,
Nem hagyom Deli Uidot én szégyenemre,
Efzküszöm fényes kardra és életemre.

63.

Igy megyen Chászárhoz és így szól ű neki:
Hatalmas Chászár, méért uan tífzteleti
Az uitéz embernek, mert kockára ueti
Uráért életét és sohun nem röyti.

64.

Az mit hittel fogad, meg állya magában
Uitéz, ha uagyonis chak egy uad barlangban,
Vagy erdön, uagy mezön, uagy szép Palatában,
Hitit nem kel sohun el hadni romlásban.

65.

Ninchen hát énnékem semmi böchületem,
Mert Uiddal harcomat uéghez nem uihetem,
Én Uram s Chászárom, méért eszt szenuettem,
Híszem iob let uolna Uidtul öletetnem.

66.

Méért kezéd nyomát s hitedet tréfálta,
Az ki gialázattal minket el uálaszta,
Bizony Amirafsen más uilágon láttya,
Hitetlen embernek michodás iutalma.

67.

Bár én halálommal hozhatnám helére,
Mely nagy chorba fzakat mi tisztetségünkre,
De miuel oruosságot el mult üdöre
Nem lehet chinálny, bánkodgyunk helére.

68.

Hanem én chak arra Mahometért kérlek,
Erefsz, Deli Uiddal kardal szembe mennyek,
Mert uannak mi kösztünk halálos törvények,
Mellyet halál itil, egyszer kösztünk uállýék.

69.

Igy szólla Demirhám, de Chászár mást gondol,
Meguéenhet mellyébül mert sok nagy gond omol,
Végre Demirhámnak okos uálasztul szól:
Mit kiuanod Demirhám, az kit nyelued szól.

70.

Gondold meg igazán és nem fel fuit szüuel,
Eze magános bayuiuáfra ualó hel,
Török orfzág szüue, ihon, iüt uelünk el,
Egy bayuiuást nézzünk, azután mennyünk el,

71.

Uitéz uagy, iól tudgyuk, de uitésségedet
Kichin helre akarod mutatni s eródet,
Keués haszon, kis tisztetség ebbül iühet;
De uifzontag nagy ueszély elő kerülhet.

72.

Tudod-e hun uagyon uitéznek probáia,
Ahun Sziget Uárnak meg nytot bástiaia,
Hifzem Uidot Demirhám ottan talállya,
Méért kereftetik hát helnek mustráia.

73.

Ég Demirhám s nem szól, táborbul ki megyen,
Gondollya, Szulimán benne kételkedgyen,
Azért ű szüüében uégezet, mit tegyen,
Egyedül ostromnak, meg esküt, hogy megyen.

74.

Chászár láttya heában hirdet tanáchoť,
Mert Delimán miatt kétszer már el bomlot,
Azért ű magához huiatot chak hatot,
Mindeniket okost, húuet és halgatót.

75.

Az egyik aszt mondá Szulimán Chászárnak :
Még egyszer minniáian indullyunk ostromnak,
Tűzzel, uafsal árchunk az Sziget Várának,
S ha akkor nem ártunk, hadgyunk békét annak.

76.

Az másik : nem szükség, minniáian it legyünk,
Tiz ezer gyalogot Uár körül rendellyünk,
És tiz ezer louast iól el helhesztefsük,
Minden segychéget hogy ki rekesztessük.

77.

Harmadik aszt mondá : Ali Kurt labdákkal
Várat égetheti tüzes szerszámokkal,
Az árkot ki kel bochátany folyással,
Az mi ki nem folyhat, tölteny gyapiúual.

78.

Negyedik igazán meg monda tecését:
Mert kiuánnya uala haza menetelét,
Heában az tábor it üdőt uelzteget,
Maid az őfz reánk hoz uizeket, esőket.

79.

Ötödik így szólla: hadgyunk Péch Várában
Két ezer gyalogot, ezeret ló hátán,
Mellyek Szigetieket tartiak zablában,
Vgy hogy ne mehefsenek soha chatában.

80.

Hatodik tanáchlá haza menéseket,
Mindenik okokat hoz erre eleget;
Chak nem haiul Chászár haluán ily beszédet,
Azomban, ihon, hozzák Ali Kurt testét.

81.

Ennek Chontos ágyuia feiét el szaggatá,
Janchárság az testét chak alig kaphatá,
Mikor szigeti had zenebonát látá,
Ki megyen két száz szablia mind uálogatua.

82.

Három fzáz Töröknek uégezék életét,
El uagdalák ágyuknak minden kerekét,
Gyuitó likakbannis uertek uas ékeket,
Guszich és Golemi uitték uégben efszet.

83.

De haragszik Chászár, de busul magában,
Ali Kurt húusége forog gondoltában,
Hairadin kapitán Bafsa ayándékban
Elzt adá Chászárnak igen commendáluán.

*Aridemus Barba-
rossa, Generalis
maris pirata fa-
mosus.*

84.

Immár ninchen neki iob ágyu mestere,
Az melly uiselhetne gondot az tüzekre,
Azért hamar haragrul esik kétségre,
Sziget hogy megmarad, uéli, szégyenére.

85.

Vifza menésérül immár gondolkodik,
Mint legyen békéuel, chak azon aggodik,
Jól tudgya, hogy hátul Orofzláni hagyatík,
Mely miat békéuel egyet nem léphetík.

86.

Azomban egy galamb Szigetbül röppenék,
Kanizai fészekben esztet neuelték,
Ugyan szárnyaiaul oda igyekezék,
Azomban ily uéletlen dolog történék.

87.

Egy ráró magasbul meg szemlélé prédát,
Utánna indittia két sebes sugárát,
Az haszontalannak uéli chauargását,
Hát Chászár sátorában el röiti magát.

88.

Gyorsan sok Boztancki megfogják galambot,
Es észekbe uéuék egy kis papirossot,
Eszt galamb Szigetbül szárnya alat hozot,
Az Chászárhoz bé uiuék eszt az uyságot.

89.

Gorsan magyar tolmáchoť bé hiuatának,
Az körölytény leuelet kezébe adák,
Az fölin leuélnek ily bötük ualának:
Adafsék ez leuél az Magyar királnak.

90.

Ha kérded, mint uagyunk, mint közel halálhoz,
Kiknek reménséget már segichég nem hoz,
Őt százan marattunk, de mind koporsóhoz
Sebek miat közelb uagyunk, sem uilághoz.

91.

De az pogány ebis nem kérkedik uelünk,
Hatadát táborának kard alá tettük,
Uezéreket, Bafsákat sokat meg öltünk,
Már chak feietlen láb az mi ellenségünk.

92.

Két nap alat el iűn az mi uégső óránk,
Mert fogát sárkányok köszörülték reánk,
Akkoris mit tehet mi körösfvény próbánk,
Örömet meg mutattyuk ennek uilágnak.

93.

Tűzzel emézftenek leginkáb bennünket,
Mely miat nem talállyuk sohun helünket,
Gondollyuk uégézni otkin életünket,
Károllyuk tűz miatt uezstenünk éltünket.

94.

Mi segéchégünkrűl ne gondoly semmitis,
Mert az lehetetlen, láttyuk mi magunkis,
De pogány Törökben tehec kárt, nagyotis,
Ha utánna megyen hadad és magadis.

95.

Mert félnek, mert ninchen sem Generálisok,
Eluefzet, ki mit tudot, it kapitányok,
Cháfzár és Kaimekán, chak azok had tudók,
Delimán, Demirhám uakmerő bolondok.

96.

Huszon öt ezer Török eb fekszik itten,
Mellyek tiz ostrommal iüttek ránk élteken,
Többet mi nem irunk, hanem egységben
Isten tarcha Fölséged ió fzerenchében.

97.

Mikor az Szulimán ez dolgot meg hallá,
Hogy Sziget reménségének uan utóllya.
Szűuet uet magában, és hogy az heába
Galamb röpülése ne lenne, bochátá.

98.

Áruló madár, hun uagyon te hűuséged,
Fogsze röpülhetni, uallyon nem szégyenled,
El árultad Uradat, titkos leuelet
Pogány ellenségnek kezében eitetted.

99.

De nem örüle sokat szabadságában,
Mert ráró mind ot kin leste az magasban,
Vtánna röpüle s el kapá az szárnyán
Kegyetlen körméuel, örül szaggatásban.

100.

Chászár minden fele paranchol ostromot,
Hogy mindenik uigyen, ki tüzet, ki uasot,
Ki fzurokkal öntöt kénkűues gránátot,
Tiz ezeret ki ofzta tüzes gránátot.

Finis 13 Partis.

PARS DECIMA QUARTA.

I.

Hon iűn Zrininek ragyagó chillagia,
Ihon mozdulhatatlan tramontanáia,
Bán chelekedetét az én kezem iria,
Mellyet Isten lölke elmémbe be-fuia.

2.

Nem távozik annak veszélyre haióia,
Melynek ez chilaghoz tart okos kormánia,
Hűvség, vitézség ennek calamitáia,
Az mely ez chillagot vefzteni nem hadgia.

3.

Már én magnes kűvem portushoz hoz engem,
Szerenchéssen iűttem által ez tengeren,
Immár barátimat az parton esmerem,
Mellyek nagy örömmel iűttek én előmben.

4.

Esmerem távulrul vitéz Marsnak fiát.
Esmerem, esmerem, mint jártattia lovát.
Ez én vitéz öchém, mind Magyar, mind Horvát.
Igazán szereti mert, láttiuk, hazáiát.

5.

Nap-fényre néző szem muttatia sas fiát,
Körmérűl esmerni az vitéz oroslánt,
Vitézség próbállia igaz Zrini fiát,
Mely soha eggyiktűlis el nem szakadhat.

*Calamitának hydik
az tengeren iűró
Emberek az Mag-
nest, mellyel az
Compassum muta-
tóiát megkenvén
mindenkor Tra-
montána Csillagra
mutat.*

6.

Hiszem Zrini Péter, kit az én szemem lát,
Mely rettentí Bosznát és Herczegovinát,
Láttuk immáronis ő vitéz próbáit,
Eszszel, kézzel, szüvel kit törökön chinált.

7.

De jai, nagy szelendek oroszodik után,
Mely dühös irigység párállik-ki torkán!
Ugyan irigység ez, noha nincz hatalmán,
Hogy árchon ő néki vitézséges voltán.*

** A kéziratban e versek helyén a következő szakaszok állnak:*

4.

Ahun látom az parton nagy méltósággal
Mi nagy Érsekünket, mély gondokban sétál,
Tántorgó haiókat igazgat kormánylyal,
Vefzne, ha nem igazgatná okofsággal.

5.

Az mi szent házunknak ű hűv komornikia,
Mi igaz hűtünknek erős tartalékia,
Ki fogyuk esmerni űtet e napokba,
Mert Isten akaria, öltözzék bimbórba.

6.

Ahun országunknak egy erős oszlopia,
Uitéz Bottiáni Ádám louát jártattia,
Nagy gond uan feiében, mert terhis nagy raita,
Mert chak nem esőben országunkat láttia.

8.

Ne félj semmit, öchém, mert láttia az nagy ég,
Vitézségnek árniékia hogy az irigység,
Ez mi eleinktől maradott örökség,
Kiben nem szakadhat világ fogytaig vég.

9.

Hidgyed mérges foggal reánk agyarkodnak,
De nem chak Törökök, mert másokis vadnak,
Az kik, mint az rosda erős vasat mariák,
Hadgyán, mert fogokat űk abban el-rontiák.

10.

Látom de más felől országunk oszlopia,
Vitéz Veseléni, jó lovát jártattia,
Nagy gond van fejében, mert gondis nagy raita,
Mert chak nem esőben országunkat láttia.

7.

Ez második Atlas, válláuai Országot
Tartia és romlásnak nem engedi afztot,
És noha ű nem uár senkitől iutalmot,
Maga virtusából uelz elegendő iót.

8.

Oh melly mérges foggal reád acharkodnak
Pogány Török ebek és reád ugatnak,
Te pedig nem rettensz mérgétől azoknak,
Mert nagyob ereie uagyon te fzaibliádnak.

9.

Látom de más felől Nádasdi Ferencet,
Ez szeginy hazánknak szolgálatot tehet,
Mert Isten ű neki adot ió értelmet,
Értéket is és minden ióhoz készséget.

11.

Látom Bottiánitis vállával országot
Támasztia, s romlásra nem engedi asztot,
És noha ő nem vár senkitül iutalmot,
Maga virtusából vesz elegendő jót.

12.

Száz másokat látok örömet, az kiket
Köszöntenem hajtok de most nekik fejet,
Mert meszi el-mentem historiám mellet,
Ismeg elől kel kezdenem szövésemet.

13.

Egy üdővel meg-tölt Török vala hadban,
Ennek eredeti volt bő Aegyptusban,
Elméjében ennek iszonyú tudomán,
Az neve peniglen hatalmas Alderán.

10.

Látom az két Lászlót: Chákit, Eszterhásit,
Egykét úgy mint nagy bölcheségnek tükrit,
De rosz üdők miat nem láhattiuk fénit,
Másknak esmérem mind jó természetit.

11.

Ahun uan az parton egy gyöngé uirágszál,
Melynek reménsége neuelkedésben ál,
Homonai Gyurkó benned Pallas talál
Eszet és bátorságot, mellyet rosda nem szál.

12.

Két Atiádnak hüségét te is köüeszed,
Ha bár iauaidat mind el kel üesztened,
Mert egy jó szerenchés üdő eszt teneked
Usuráual fizeti minden üesztésed.

14.

Alderán, az mely birt iszonyú lölkökkal,
Minden Elementummal és nagy folyhókkal,
Égy Planetákkal, föld rözzenésekkel,
Nagy villámásokkal, meny-ütő kúuekkal.

15.

Ez Chászárhoz bé lépék, így kezde szólni:
Hozzád iúuésemet te fogod chudálni,
De érch meg az okát, mert fogok hafználni,
Mert ellenségidre fogok kárt szállatni.

16.

Rettentő lölköket láncozua én tartom,
Némellyt chak kárára másnak ki bochátom,
Az egész Poklokon uagyon én birtokom,
Ezekkel az Kaurt, ha akarom, rontom.

17.

Azért semmit ne fély és ne kéfzich erőt,
Chak te nyugodalmassan uáry egy kis üdőt,
Szigetre rá hozom rettenetes folyhót,
Kénkúues tűzeket s az egész ördögöt.

18.

- Meglátod, mit hafznál Istenek, Jésusok,
Ha én tudományommal reáiok omlok,
De, ime, még én te neked töbet mondok,
Föl hozom nagy Alit, melly az ű rontóiok.

19.

El hiteti Chászárt Alderán illy szókkal,
Mert szauát bizonittya szörnyű átkokkal,
El bocháttya azért tűndért szabadsággal,
Ű viteti magát fekete louáual.

20.

Alderán el röpül az fekete louon,
Helt keres magának erdő köszt egy sikon,
Tizenkét köröszvény ifiat ű titkon
Táborbul ki hozat, mellyek uoltak láncon.

21.

Ezeknek gégeiét nagy késsel meg meci,
Ártatlan uérekét medencébe teszi,
Töb társait ofztán magátul el küldi,
Az nagy *Tédtrumon* chak magát fzepléli.

22.

Vala oly üdőben, az mikor Delia
Pan Istent fzerelmére meg gyúytia uala,
Mikor neduességéuel első álomba
Uilágy emberek elegyettek uala.

23.

Alderán egy rézuefzött kezében ueszen,
Iszonyu circulust maga körül teszen,
Duplázza nem meszi osztán az főuenyen,
Leg belsőnek maga ál az közepében.

24.

Chuda caracterek tüle formáltatnak,
Köröszvény uérébül minden circulusnak,
De még ugys békét nem ád az holtoknak,
Mert minden kerékre négyen huzatatnak.

25.

Négy világ szegletre elrendeli őket,
És mindenik mellé tesz rút billegeket,
Igy engesztelli pokolbéli lölköket,
Es így kezdi el rettenetes uersekét:

26.

Hallyátok, siralmas Pokolbéli lölkök,
Kik égben társokat el nem szenedtéték,
Hallyátok rettentő Acheron Istenek,
Pluton és Sterapon és fő feiedelmek.

27.

Belbuzel és Hárpád és Flegeton Ura,
Styx, Lethe folyásnak iszonyu gondossa,
Egész Cocitusnak kegyelmetlen hada,
Az kik el estetek égből az föld alá.

28.

Hallyátok és gyertek az földből ki gyorsan,
Egyk se maradjon az pokol gyomrában,
Mast kit ti kedueltek, az az óra it uan,
Az kiben Kaurnak kel meni romlásban.

29.

Harcot és uiafalt ráiok parancholok,
Nagy kegyetlenséget ti túletek hiuok,
Íúienek hát elő Styx lobogós lángok,
Furiák, Hárpjiák, száz Briareusok.

30.

De semmi ily szókra megmozdulás nem let,
Phlegeton semmi ielt, hogy ki készül, nem tet,
Azért nagy Alderán haragudni kezdet,
Kegyetlenül üti lábáual az földet.

31.

Üti kegyetlenül az földet lábáual,
Iszoniúan rikot haragos száiaual,
Hát még sem halliátok, o, niomorultsággal
Rakva, kinzot lölkök, és nagy busulással.

32.

Niomorultak, azt tugiátoké nyeluemet
Nem tudom meg nitnia, és neuezni neuét
Annak, az ki égből tikteket le uetet,
S az földön föl vette embernek személiét.

33.

Vagy el feleitettemé hetuen hét neuét?
Annak, az ki égből tikteket le uetet,
Vagy annak kinait és ártatlan uérét,
Melyet ingerlésteből ártatlan eitet.

34.

És rá ment az ti nagy tüzes Uáratokra,
És szent lölköket az ti boszuságtokra
Ki hoszta és Attyának iobbik kariára
Ültette örökké ualó csufságtokra.

35.

Alég mondhatá ki Alderán ezeket,
Ihon. sötet folyhók fogyák az egeket,
Háromszor meg rázza Luciper a földet,
És bé sötétíteté chillagok féniét.

36.

Ihon, az föld szűnét feketén bé fogták,
Az egetis szörnyűen bé buritották,
Tigrisek, Sárkányok, kegyetlen Hiennák,
Rettenetes Oriások és Chimerák.

37.

Ot uagyon Tantalus együt asztaláual,
Fene Atreus, Licaon gyalázattal,
Medusa feieis mérges taitékokkal,
Szörnyű Eumenides lobogó fákliákkal.

38.

Ottan Diomedes fene louaiual,
Kegyetlen Terodaman orofzlányokkal,
Iszonyu Busires uéres oltárokkal,
Procusták, Letrignonok ifzonyusággal.

39.

Ottan meg halhatni Scillák ugatását,
Kegyetlen Gerion szörnyű iaigatassát,
Fene Mezentius és Fallaris kinnyát,
Ezer Briareust, Cerastát és Hidrát.

40.

De mind ezek közöt keuéliséggel sétál
Az uilágrettentő szörnyűséges halál,
Mindent irtózással meg győz és nagysággal,
Mind két keze terhes ifzonyu kaszáual.

41.

Igy iünnek az lölkök és más ezer formán,
De kinek uagyon eszt le irnia hatalmán,
Elöl iün Plutois tüzes loua hátán,
Elöl Astragora kénkűues taligán.

42.

Ezek elöt Alderán igy nitá meg nyelvét:
Halliátok, halliátok Alderán beszédét,
Ki uette ördögnek el az ú fegyuerét?
Uagy ú hatalmába kichoda chorbát tet.

43.

Egyszer, aszt meg uallom, égből le estetek,
És chillagos eget örökké uesztétek,
De senki nem uette el ti fegyueretek,
Nem tet erőtlenséget senki bennetek.

44.

Mégis ti szégiennel chak el szenuettétek,
Mikor az föl támot ember közületek
Ki uiue lölköket, és mind közületek
Nem uolt, ki ellent állot uolna köröfztnek.

45.

Minden nyavalyátok onnan iút azután
Hir ki trombitálta, szemetek körösztfán
Nem mer meg állani, és az föld gyomrában
El buytok előtte, ha előtetek uan.

46.

La, ha ember boszut egyet el szenuedhet,
Régen ellenségnek töbre okot eitet,
Méért rettegtenni kel aszt uitéz szüuet,
Az melly az égbennis oly nagy próbákat tet.

47.

Ihon, uyab boszúság iún feietekre,
Az ég aszt uégeszte ti szégyenetekre,
Hogy minden ellenség fusson köröfzt ielre,
És minden tífztesség szállyon köröfztényre.

48.

Igy van, mert ennihány nyomorult körösztn,
Világ három része ellen buyt Szigetben,
Ninchen bizodalmok ű nekik semmiben,
Chak abban, ki függöt, s az ű körösztében.

49.

Öt száfzor ezeren meg szállottuk űket,
Harmada ot hagyá kedues életünket,
Két fa, körösztfúl dúlt, meg győz mi benünket,
Minket Törököket, ti hiueiteket.

50.

Föl fakat fegyuerrel, föl és uitésséggel,
Gyertek rá Szigetre kénkűuel és tűzzel,
Porrá kel égetni mind emberrel, kűuel,
Rontani kel együt emlekezetével.

51.

It halgata Alderán, de az pokol lölkök
Sűrűn Sziget felé mind el röpülének;
De kiált Alderán, paranchol az földnek,
Nagy Alit ki hozza uesztére Szigetnek.

52.

Halgat az föld, de amaz ueri lábáual
És így nitá meg nyelvét nagy sikoltáfsal:
El pártolni túlem akarfe károddal?
Keduet megsegzeni meg általkodással.

53.

En, Alderán hagyom, az ki sötétitek,
S folyhóben öltöznek, ha akarom, egek,
Ha akarom uifzont az folyhök le esnek,
És tífztán maradnak az leuegő egek.

54.

Ha akarom, szómmal tengert háboritok,
És mikor akarom, habot le fzállitok,
En minden szeleknek bizuást parancholok,
Túlem halgatnak minden Elementumok.

55.

Tégedet is égből alá fzállithatlak,
Aranyos hold, ha segéchégemre hilak,
És koporsóbannis hagyot árnyékoknak
Méért ily erőuel ne parancholhafsak?

56.

Júy ki, Hazret Ali, iúy ki föld gyomrábul,
Hozd ki nagy zöldfíkárt te mély koporsódbul,
Ismét kel itatni louadat uér tóbul,
Már elfeleitkefztek Kaurok uoltodrul.

57.

Nagyon ordit az föld ily parancholatban,
Egyszersmind két felé meg szakad magában,
Elől hoz egy louast feiérszin atlacban,
Feie takarua uan tífzta patyolatban.

58.

Szög ló uan alatta, de szomorusággal
Jártattya az lovat az szép holduillágnál,
Egyszer nehéz szemmel föltekint haraggal,
Alderánt megláttya nagy circulusoknál.

59.

Kichoda engemet kinombul föl zörget,
És nagyob kinra hy, átkozot feiemet?
Igy szól Ali: kichoda fekö helemet
Kereste meg, s nyuguásbul föl ráz engemet?

60.

Ah, nagyob kint tudnak emberek találni,
Hogy sem kinzó ördögök megis gondolni,
Nagyob kin énnekem uilágot mast látni,
Hogy sem azok, kiket szoktam el szenuedni.

61.

Mit akarsz én uelem, kegyetlen Alderán,
Hogy általam örüly Sziget Vár romlásban.
De te eszes léuén, chalatkozol abban,
Hifzem uég szakadot az én hatalmombau.

62.

Szigetben nem laknak olyan köröszvények,
Kiknek árthafsanak Alkorán leuelek,
Sem az Pokolbéli és koporsós lelkek,
Nagyob Mahometnél Istene ezeknek.

63.

Mert ű fog én uelem égni örök tűzben,
Méért giönörköttünk az köröszféni uerbén,
Nem örül az Isten büntetés ueszőben,
Mi uoltunk, ám küldöt minket örök tűzben.

64.

De ezek már más üdők és más emberek,
Látom az Istennél igen keduesebek,
Hogy sem előb kik voltak egyenetlenek,
És űkis elesnek, de iai Uéreteknek.

65.

Hárman kegyetlenül éltét Szulimánnak
Meg fonták, kis üdöt uárnak kemény Párkák,
Ezentül meg látod, mikint elszaggatyák,
És semmi hafzonra iüttek ki Furiák.

66.

Ám, énis, ott leszek s nézem mesterséged
Eördögökkel együt, mit hafználnak néked,
De zöldfikáromat ki uonnyam, ne uélied,
Mert Isteu keduébül az mind chak porrá let.

67.

Igy szól Házret Ali, s rettenetes louán
Röpül keservesfen az töb lölkök után,
Akkor eszbe uéué ű magát Alderán,
Hogy köröszfényekkel az igaz Isten uan.

68.

Röpül és érkezik ifzonyu seregben,
Hun Phlegeton keuert mindent setétségben,
Hun az Tisifone fuy ifzonyu kürtben,
Belzebub sereget rendel sötét égben.

69.

Futkosnak Furiák ifzonyú fákliakkal,
Aszt tudnád, uilágot meg gyuytyák azokkal,
Kegyetlen Harpiák ifzonyú száiokkal
Üeres mérget ukádnak nagy undoksággal.

70.

Haragos Astragora szeleknek kapuiát
Meg nitá, be ütvén uillámos dárdáiát,
És le oldá láncrul az keuély nyakokat,
Ük szárnyokkal keresik nagy Sziget Uárát.

71.

Akkor Eurust bayra hiuá Északi szél,
Amaz penig fegyuerétül semmit nem fél,
Boreas haraggal sugár szárnyára kél,
Ez mindenik Szigetnek kegyetlen ueszély.

72.

Meghaitá sziuáruány aranyos kéziát,
Erössen uillámlik, mitnha lönné nylát,
Keuély Orionis forgattya nagy kardgiát.
Mindenik Szigetre és Szigetre kiát.

73.

Futnak az bástyákra köröstény uitézek,
De nem álhattya meg ereiét az tűznek,
Járnak az lángiai Wulcánus Istennek,
Senkit az bástyákhoz közel nem erefztnek.

74.

Mert az Törököki sok tüzes labdákkal
Egyeránt futkosnak szörnyű Furiákkal,
Az külső uárat már meg uették ostrommal,
Bán belső Uárban szorult öt száz magával.

75.

De ottan sem lehet maradás sokaig,
Mert tűz feiek fölöt már sűrűn uillámik,
Sok ezer lélektől Zrini késértetik,
Ű penig mintegy kű semmit uem rettenik.

76.

Igy mond uitézinek: ne féllyetek semmit,
Mert euel Isten érdemünket öregbit,
Ha száz enny ördög dühös száit reánk nit,
De nem árt lölkünknek, mert az Isten segít.

77.

Pokolbéli lölkök uannak ellenséggel,
Az mi reménségünk uan penig Istennél,
Ű érte meg halunk mi jó kedues szűuel,
Legyen ugy, az mint ű szánta magában el.

78.

Igy szól és igr chinál szűuet ű magának,
És az ű rettenetes uitéz hadának,
Parancholya osztán három fő Vaydának,
Hogy az Uár piacán űk harcöt állianak.

79.

Ezek bátorsággal Törökre omlának,
Külső Uár piacán az Törököt vágiák,
Heában szemekben kénkű essöt fuynak,
Késértő ördögök, mert uitézül iárnak.

80.

Ot fegyuer fegyuerrel öszue találkozik,
Uitézis uitézzel öszue elegyedik,
Sötétségben köfztök chak iaigatás hallik,
Röppenetes halál köfztök gyönyörködik.

81.

Ki fuya az lölkét sok sebein által,
Ki magábul erefzti nagy átkozodáfsal,
Nem hul az köröfztény, de Török falkáual,
Mert egyszersmind uefzni fog uitéz uirág szál.

82.

Láttatik, hogy az tűz szál köröfztényekre,
Penig inkább rá hul pogány Törökökre,
Szerechent és Tatárt, Törököt ueszélyre
Mind egyeránt el hait Istennek tecése.

83.

Futkos kegyetlenül meg dühöt Delimán,
Cáspiai hegyben, mint siuó orosz lány,
O, menny tüzeket ű Szigetbe be hány,
Menny chapást föl uesz ű maga paisán.

84.

Egy nagy Carbunculus az sisakián uala,
Ezen sötétbennis megesmerik uala,
De iobban az kúnél fénlik ű szabliáia,
Iobban szabliáiánál az ű bátorsága.

85.

Ű mint egy éh farkas az barom ól körül,
Melyéuel próbállya, ha kert előtte dül,
Igy iár Delimánnis az Sziget Uár körül,
Probállya, előtte ha kú fala le dül.

86.

Demirhám más felől hasomlit Furiát,
Mert rettenetesül forgattya nagy uasát,
Deli Uid, Deli Uid, mind untalan kiát
Hun uagy és méért röitöted el magadat.

87.

De bui el fal közé, nagy földnek alatta,
Bui el a hun lakik Indus s Garamanta,
Meg keres Demirhám, s lölköd ki bocháttya
Ez az rettenetes kezembéli dárda.

88.

Nem tűrheti touáb Deli Uid ily szókat,
Az harcot elhagyá s hun Török eb ugat,
Oda rugafzkodik és néki így kiát:
Hitetlen, hun láttad az én buiásomat.

89.

De te hitetlen uagy és meg nem érdemled,
Hogy Deli Uid kardotis uonnyon ellened,
Mert hitedet, szódat és emberségedet
Mind öfzve keueruén egyszersmind meg szegted.

90.

Megesméré Uidot fzauárul fzerechen,
Egyet foháfszkodék nagyot, keseruessen,
És így szólla Uidnak Törökül eszessen:
Kérlek, hogy halgas meg Uid figyelmetefsen.

91.

Mind ketten chalatzunk az mi elménkben,
Sem te el nem buitál, sem én ió hitemben
Chorbát, sem gyalázatot soha nem tettem,
Buiásodat harag mondattya én uelem.

92.

Ha az egész tábor meg fzegte az hitet,
Észtelenek, gondoluan az én uezstemet,
En uagyoke vétkes? iól láttál engemet,
Láttade, hogy kértem kitül segéchéget?

93.

De ez meg let immár, mast üdönk uan hozzá,
Gyer ki az mezőre, ne nyuichuk hofzabra,
Meg uálik Deli Uid, s Demirhám kichoda,
Éllyen, kinek Isten engedi s ió kardgya.

94.

Nem menne örömet Deli Uid ki Uárbul,
Mert ninch engedelme annyra Urátul,
De Török nem akaria hadni magátul,
Azért bátorsággal Demirhámval indul.

95.

O, mely keseruefsen hadgya el ió Urát,
Deli Uid érette mert sok könyuet hullat,
De mikor meg láttya Demirhám sirását,
Igy mond, oly igen félsze fzenuedni halált?

96.

Mégis sir Deli Uid, s így felel sirtában :
Észtelen, mit gondolsz, félelem uoltában
Hogy sirion Deli Uid, chalatkozol abban,
Éltemet, halálomat tartom egy formán.

97.

Egykis gyalázatot nem hozhat nékem,
Sőt én halálommal öregbül ió hírem,
De sirok, ió Zrini mikor iün efzemben,
Uefzni kel neki Szigettel egyetemben.

98.

Látom, hogy ma eluész az az ízép úirág szál,
Mely köröfzténységet oly igen vigasztal,
Látom, hogy ez az ég előtté nitua ál,
És uáriak Angyalok útét uigasággal.

99.

És kis bofzu állás ez helet te feied,
És szomiuságomnak keués a te uéred,
Egész Muszurmán hit ennek egy chöp uérét
Soha elegendőül meg nem fizethet.

100.

Mosoliog Demirhám, de belől mást forgat,
Mert elől meg érzi utolsó oráíát,
Szűue iúuendől chuda gondolatokat,
Mégis bátran neki keméniti magát.

101.

Mikor Sziget Uártul ió toua ualának,
Egy szép kerék rétet uőgybe találának,
Afzt tudnád, akartua efzt harchoz chinálták,
Itten halálos bait chak ketten uiuának.

102.

Rettenetességgel Demirhám haragiát
Élefszi magában, ki rántya szablyáiát,
De Uid előb égben az Istenhez kiát:
Uram, tekinch meg mast égből te fzolgádat.

103.

Te sidó gyermeket Terebintus uőgybe
Gólliát ellen tettetd győzedelembe,
Téged dichértének égő kemencébe
Sidrák, Misák, Abdenago nagy örömbe.

104.

Uram, mast ugy legyen, az mint te akarod,
Ily szók után ki rántá az éles kardot,
Nem meszi magátul nézi Demirhámot,
Nehéz fegyuer alatt hogy fuy tüzet, lángot.

105.

Öszue chapának osztán oly kegyetlenül,
Mint tengeren Gállya ha kettő öszue dül,
Az ki uizen marad, annak szűue örül,
Az ki esőben uan, annak kéchégben hül.

106.

Igy mast az két uitéz, iól uigyáz magára,
Forgattya fzyblyáiát társának kárára,
Mindenike penig kézbe az halálra,
Hogy sem egy kis félelem mutatására.

107.

De pogány két kézel emeli föl kardgyát,
Le bochátua talália Deli Uid sisakiát,
Onnan chuszamoduán meg sérti oldalát,
Ugy hogy onnan folni uörös patakot lát.

108.

Deli Uid nem retten, ugrik Demirhámhoz,
És nagy erősséggel chap az orcáiához,
Nem megyen heában uitéz kard pogányhoz,
Orra közepétül le mene száíához.

109.

Akkor uért és mérget ukádik szűvébül
Nem tarhattya magát haragos mérgébül,
Nem uigyáz, hogy ellent uelsen mesterségbül,
Uyiton uyitia chapást kegyetlenül.

110.

Deli Uid peniglen megkapja az nyakát,
Másikkal megnitá sok helen oldalát,
Uerődik kezében és ordít, nem kiát,
Mert sebektül, haragtul ú nemis szólhat.

111.

Demirhám mint fáklia, hogy láttya utólyját
Dupplázni akaria uitéfséges uoltát,
Vid kezébül gyorsan kitekeri magát,
S nagy chapálsal uágá Deli Uidnek nyakát.

112.

Sisakiáual ofztán meg vágia homlokát,
Touább nem tarhattia lábon immár magát,
Le dül és dülue is meg uágia az lábát,
Uégezni akaria uitézül óráiát.

113.

Uid penig eséshöz iobban kényszeréti,
Mert mellyét fénies kardal ketté felziti,
Arra siralmas lölkét föld alá ereszti,
Nagy árnyékkal életét be sötétíti.

114.

Magais Deli Uid touáb nem mehetet,
Chak alig magában tartia az életet,
Közel Demirhámhoz ú is öt esetet,
Láttya ég az lölkét, föüény szya uérét.

*Légy bizonsága ég Deli Uid uégének,
Mert sok szemmel nézted utóliát éltének,
Egy chöppig ki atta uérét Istenének,
Légy tudománi téuö Deli Uid uégének.*

Finis partis decimae quartae.

PARS DECIMA QUINTA.

1.

Bán uégső óráját közelgetni láttya,
Az egész sereget choportba hiuattja,
Azokatis, a kik mentek uolt az harcra,
Kik közül Deli Uid ot marat chak maga.

2.

És így szól ű nekik: Uitézek, láttyátok,
Mast mi állapotban uelem együt uattok,
Nem chak kárt hoznak ránk Törökök, Tatárok,
De tűz, de uas, de minden Elementumok.

3.

Mindenképpen próbál az Isten bennünket,
Valamint az ötuös tűzben arany műuet,
És miuelhogy láttya az mi hűségünket,
Egben szép Coronát nekünk kéfzitetet.

4.

Nem haragszik már ránk, mert it büntetését
Meg uette bűneinkért, s igaz törvényét
Bé tellyesítette, mast hűség érdemét
Az nagy menyben kéfziti s oda uifz minket.

5.

Ne irtózzunk azért mi halálra menni,
Mely örök öröme grádichot fog adni,
Ma, uitézek, éltünket el kel ueszteni,
És ma minden probánkat le pechételni.

6.

Mi uitézül éltünk, uitézül meg hallyunk,
Egész ez Uilágnak euel példát hagyunk,
Ma mi tiszteességet neuünkre szállitunk,
Mai nap szépíti minden elmúlt dolgunk.

7.

Nem hurcol benünket pogány eb pórázon,
Nem uifz miünket Chászár kötue triumfuson,
Vegső óránkonnis a Török romollyon,
Lálsa, köröfzténnyel hogy az Isten uagyon.

8.

Miuel az tűz miat it nem maradhatunk,
Mihánt Isten engedi az haynalt látnunk,
Ki mennyünk az Uárbul és ot meg mutafsuk,
Kik uoltunk éltünkben, mastis azok uagynk.

9.

Igy monda nagy Zrini, s az egézf uitézek
Örömel mondásához ualának kézsek,
Szál Mars mindenikben s az ű uitéz fzemek
Bátorságban uillámnak, mint giémánt köuek.

10.

Hangas zöndülés lén az uitézek közöt,
Mint mikor kemény szél meg fuya az erdöt,
Mindenik chak alig uária aszt az üdöt,
Az mikor Istenhöz bochátháfsa lölkét.

11.

Paist, Pancérokát, szablya hűueleket
Magoktul elhányák minden nehézséget,
Mert iobban kiuannyák ezeknél sebeket,
Melyek által égben erefztik lölköket.

12.

Zrini penig megyen az gazdag tárházban,
Minden drágaságot ű rak egy rakásban,
Uisz tüzet aláia oľztán egy fáklıában,
Mind fűstbe bocháttya, az menny kinche uan.

13.

Egy dolmánt, egy mentét chak ualafzt magának,
Az melly legszöb uala mind köľzte azoknak,
Ebbe szokta mutatni magát az Uduarnak,
Ebbe menyegzőknek és triumfusoknak.

14.

Két arany perecet ualozsta az után,
Euel ielt chinála uitéz Uri Karián,
Egy kochak tollatis szegeze Sisakián,
Száz aranyat két felé tet dolmániában.

15.

O, melly chuda dolog, hogy iutalmot szerez
Maga hóhárának, melly kemény uitéz ez?
Említése halálnak igen keserues,
Retteget elötte Hector és Achilles.

16.

De halálakoris Szigetnek Hectora,
Hogy ű bátran nézhet szemmel az halálra,
És bár öltözzék rettenetes formára,
Meg mutattya, s mint kel menni bátorságra.

17.

Meg gyuitá az kinchet és mind meg égeté,
Fegyuerét azután szegrűl le szedeté,
Számptalan sok közűl egyet meg szerete,
Oldalára eľztet uitézűl fölkté.

18.

Úl uala az Isten abban az szé-kiben,
Az honnan uilágot nézi kegyelmesben,
Méltóság, fényesség nagy ál körületben,
Tronusa uolt helyheztetue nagy örökségben

19.

Szerenche s természet alázatossággal
Álnak ű alatta, ké-szek szolgálattal,
Düchőség előtte foly nagy patakokkal,
Uégtelen kegyelme tenger formára ál.

20.

Meg számlálhatatlan düchőséges lölkek
Düchőséget előtte szépen énekelnek,
Sidó poetának untalan az uersek
Királyi formára hárfáiáual mennek.

21.

Égy musicának gyönyörű szó-zattya
Szép Echonak uálasztyát meg uáltosztattya:
Szent, Szent, Szent, mindenható Isten, Jehoua.
Egész mennyie sereg uigan kiáltya.

22.

Cherubin, Serafin seregek uigadnak,
Az szent bárány előt magokat alázzák,
És más Seregek feiér ruhába iárnak,
Báránnyal mindenüt űkis ottan uannak.

23.

Illyen méltóságbul nagyon paranchola
Az az ió, az az igaz, a nagy Jehoua,
Hogy minden Musica egyszersmind halgatna,
És hogy eőszue gyűlne mennyei Uduara.

24.

Ugy lén, mint akará, és öfzue gyűlének
Az egész mennyei gyönyörű seregek,
Alázatossággal haiulnak Istennek,
U penig így kezde beszélni nekiek:

25.

Hallyátok, hallyátok, ti forgandó egek,
Hallyátok hiueim, égbeli seregek,
Hald meg föld és uilág és uilági uizek,
Az én mondásomat és ti nagy tengerek.

26.

Bolond uakmerőség nyluán uan nálatok,
Kiuel rám Oriást támadni láttátok,
Aszt tutta az keuély, büntetést ú ráiok
Társaiual együt hogy én nem talállok.

27.

El esset, meg lűue mennyei kűuemmel,
S el hagyatám uéle eget örökséggel,
El hatta az eget, ű de keuélységgel
Mastis zörgölódik nagy uakmerőséggel.

28.

És nem elégszik meg, sok ezer lölköket
Szántalan bűn közül hogy ű haráchot uet,
Meri háborgatni az én hiueimet,
Kik tülem ualasztua uannak, keduesimet.

29.

A hun Szigetiek én értem harcolnak,
És az én hitemért már sok uért hullattak,
Pokolbéli lölkök ráiok agyarkodnak,
És igaz hűtekből ki uerni kiuánnyák.

30.

S miképpen lehetsen eszt nekik engedni?
Igaz Isten léuén, hogy tudgyam fzenuedni?
Nem, nem, de egy had mennyen fegyuerkezni,
Bé kel föld fenekre ismeg űket űzni.

31.

Eregy te, Gabriel, menneyei sereggel,
Eregy Szigethöz erős fegyueres kézzel,
Ot találod űket, de onnan te űzd el,
Ronch meg űket együt nagy keuélyiségekkel.

32.

Nézd ofztán, hun uannak Szigeti Uitézek,
Ha testi köntösből leuetközík lölkek,
Az ti kezetekén előmbe iűienek,
It rendelt helekben örökké legyenek.

33.

Igy monda, de nem nyeluel és nem szózáttal,
Hanem tündeklő Isteni akarattal,
Értik az Angyalok, mert nagy boldogsággal
Egyeznek az Isten nagy akaratiáual.

34.

Gabriel magáual azért egy sereget
El uiue giors fzárnion s ielűl egy köröfztet,
Fénlik uala az ég, merre röpülését
Tartia az szép sereg s az ű sietését.

35.

Alázatossággal Sziuáruány kapuiát
Megnitá előttök, és mond áldásokat,
Az szép teies utis meg cifrázza magát,
Látuán az nagy Istennek sok szép Angyalát.

36.

A Göncös fzekere uiszi sok fegyuerét,
Mennyei seregnek könnyebíti terhét,
Fegyuer hordozó sas készíti menykúuét,
Kiuel le tafzichák ördögös sereget.

37.

Foházkodik Hercules, nem mehet uélek,
Nem lehet üressége az ű helének,
Al mozdulatlanul, isztrázát az égnek
Tart ű nagy botyáual, ellenz ellenségnek.

38.

Halhatatlan sereg leuegön meg álla,
Chak maga Gábriel Szigetben le szálla,
Zrini hogy halálhoz elkészült, találá,
És szintén Istennek esedezik uala.

39.

Eleiben tűnék Gábriel szárnyáual,
Méltóságos uala Angyali ruháual,
Az ű teste uala be földue bimborral,
Az keze fegyueres lángoló pallossal.

40.

Az másik kezében egy szép pálma ágot
Koszoruual edgyüt magassan föltartot,
Az sötétes házban fényességet hozot,
Gábriel Zrininek akkoron így szóllot:

41.

O, Seregek Urának kedues szolgália,
Egész körösfénységnek uitéz uirágia,
Te uoltál Jesusnak megszentelt hadnagya,
Ihon, az Istennek az ű Coronáia.

42.

Eszť küldi teneked az haduerő Isten,
De másť kőszítetet, az ki lesz feieden;
Fényes chillagokból kötue lesz örökkén
Fogod aszt hordozni az magos egekben.

43.

Angyali Legiot küldöt Isten néked,
Te segichégedre, kiuel meg győzheted
Eszť az nyaualiában zabált ellenséged.
Kik pokolbul iüttek keuélien ellened.

44.

Azért uidámich meg emberi szűuedet,
Duplázd meg utóllián nagy uitésségedet,
Ne láfsa uén toluai eluágot feiedet,
Hanem az föld alá küld előb ű lölkét.

45.

Igy monda az Angyal és meg uidámítá,
Mennyey sereget égből leszóllitá,
Nem meszi Lucipert seregestől látá,
Archangyal előtte így száiat megnitá:

46.

Mit chináltok itten, o, ti nyomorultak,
O, nagy kinokbannis föl fualkodottak,
Világnak Istenét talán nem látyátok,
Melly nagy menykűuekkel fegyuerkezet rátok.

47.

El uagyon uégezue Isten titkaiban,
Hogy kik it meg hálnak mastan Sziget Uárban,
Mi uelünk mennyenek Isten orszáágában,
Mit uártok reáiók hát itten heában.

48.

Mennyetek átkozottak az föld gyomrában,
Ottan bűnösököt zaklásátok kínban,
Fufsatok el gyorsan sötét Acheronban,
Az az ti heletek örökös átokban.

49.

Igy szól és reáik mennyei pallossát
Rettenetesül fordítá nagy haragiát,
Mert látá késéssel készítik utiokat,
S nem örömet fogadgyák parancholattiát.

50.

Angyali Légio szép fényes szárnyaúal
Fekete seregbe üte bátorsággal,
De űk meg esmérék előbbi próbáual,
Hogy győzhetetlenek ezek hatalommal.

51.

Azért, mint forgó szél, keueregnék égben,
Keseruesen üuölnék sötét folyhőben,
Igy kákognak hollók, ha sas iűn közikben,
Es éieli uariuk így iárnak széltében.

52.

Chak te uagy Alderán az ű niert prédáiok,
Az te lölköd léfszen nekik triumfusok,
El ragadák esztet, kibűl iűt sok átok,
Tefestűl, lölköstűl lén az ű prédáiok.

53

Igy hagyák ördögök uilágos uilágot,
Es noha még szintén meg nem haynolodot,
De szép harmatossan sötétbűl hasadot,
Szép haynal és mindent ióra bátoritot.

54.

Zrini iól esmeruén életének uégét,
Öt száz bátor uitézt számlál maga mellet,
Mint hogy nem tūrheti immár égő tüzet,
Ki uifzi magáual azért mind ezeket.

55.

És az Uárbul ki megyen nagy bátor szűuel,
Előtte Törökök futnak szerte széllal,
Az piacon meg ál és szörnyű szeméuel
Nézi, hogy hun uagyon pogány sok sereggel.

56.

Illy kegyetlenül iűn Oroszlány barlangbúl,
És illy szörnyen fénlík Cometa magasbúl,
Ez nagy országokra kár nélkül nem fordul,
Szörnyű iouendőket hordoz hatalombul.

57.

Igy félnek Törökök Zrini látásátul,
Mert tudgyák, nagy uefzélyekre ráiok burul,
Zrini piacannis nem maradhat lángtul,
Azért lafsan ballag az külső kapubul.

58.

Hun uattok ti maſtan; Uilág rontó népek?
Hun uattok földeméſztő szörnyű seregek?
Hun török, hun Tatár, sötét Szerechenek,
Hun uattok három Uilágrul keuert népek?

59.

Ihon, elóttetők Zrini ál fegyuerben,
Hun uan az Török Márs uakmerő szűuében,
Delimán, hun száz más ebben az seregben,
Kik Zrini uérét ſzomiufzták békeſégben.

60.

Édes az uitésség az ember száíában,
De nagy s rettenetes halálos próbában,
Eszte rettegue nézi uakmerő Delimán,
Mint nyár leuél, ugy rösztet Szultán Szulimán.

61.

Mefzi dombrul nézi ű ki iüuetelét,
De még sem tarhattya rettegéstül szűuét,
O, hányszor meg bánta, szállotta Szigetet,
Hány átokban keuerte meg őszült feiét.

62.

De nem chinál pompát Zrini Törököknek,
Nem mutattya ueztege sokáig ezeknek
Ű uitez fegyuerét, de megyen ellenek,
Űt száz halál megyen háta után ennek.

63.

It fegyuer fegyuerrel találkozik őszue,
Uitézis Uitézzel kapchododik közbe,
Vér, iaigatás és por megy égben keuerue,
Török dárda, koplia, szablia elegyedue.

64.

Halál formára iár Bán Törökök közöt,
Mint az lángos harap, ha nádiban ütközöt,
Mint az sebes uiz ár, ha hegybül érkezet,
Űly kegyetlenségben Zrini mast öltözöt.

65.

És le dül előtte nagy Oriás Chebár
Hal Jakul átokkal és Chirkin Teftedár,
Esik zöld záfzlostul nagy Jakul Bariaktár,
Esik Mahomet uér Szerechen Zulfikár.

66.

Száz szablia, száz chida Zrini paisára,
Egyszersmindis esik mint kő esső házra,
De ő eszt az folyhőt minden chudáira
Tartya chak egyedül, Törökök kárára.

67.

De Murtuzán Bafsa, mint meg sérült medue,
Szégyentül s boszutul mert hűl kemény szűue,
Jól iüt mast efzébe Aigastul kötözue,
És nagy Szulimánnak uolt tüle uitetue.

68.

De egyetlen fiát ő iobban sirattia,
Zrini keze miat uolt annak halála,
Azért ő akartua ilyen boszuságra
Élesíti szűuét ifzonyú haragra.

69.

És mint tüzes luduérc szál le az folyhóból,
Kinek lángos farka szikrázik sok tűztől,
Igy Murtuzán Bafsa körösfvényekre dül,
Halálra, haragra az ő szűue készül.

70.

Nem szól ő semmitis rettenetességgel,
Halua Bata Pétert maga előtt dönt el,
Három körösfvénynek uezí életét el,
Ismeg többre készül s nem elégszik eucl.

71.

Őszue találkozik ő Nouák Iuánnal,
Őszue keueredik szabliáia szabliáual,
De Nouák eluágá kezét nagy chapással,
Azután feiétis uitéz bátorsággal.

72.

De nem ál meg itten Nouakouich Iuán,
Mert meg hal miatta Peruiz Bichir Arfzlán,
És nem keusebbet téfzen Orsich Istuán,
Mert lölkét okádgya előtte Balbazán.

73.

Itten kezd hullani Török sok szántalan,
Itten sebesedni mindenféle pogány,
Ki nagy Allát, ki Mahometet kiátuán,
Vérekben feküfznek, az földet harapuán.

74.

It záfzló záfzlóual nagy choportokban hul,
Amot fekfzik sok Török halua louastul,
Imit fél holtan uitéz Uitézre burul,
Ki alat ló fekfzik, némely ló alat ful.

75.

Fél holton némellik maria ellenségét,
Amaz mint uér szopó szomiuhozza uérét,
Ki sebeken által bocháttya ki lölkét,
Ki szorosságtul fult, ot hadgya életét.

76.

Rakásokban fekfzik ló, fegyuer és uitéz,
Holtannis köröfztény az nagy egekre néz,
De az lölke után Töröknek földben néz
Orcáia, mert tudgya Isten nem kegyelmez.

77.

Gázol rettenetesül Zrini uértóban,
Uér cataractákat indit meg pogányban,
Mefzirül meg esmeri útet Delimán,
De retteg ű szűue, de félelemben uan.

78.

Nem esmert az előt ű soha félelmet,
Akarattya nekül de mastan retteget,
Mert látta Zrininek hatalmas fegyuerét,
Látta nagy próbáiát és kegyetlenségét.

79.

De mind ezek köfztis szűue helére ál,
Mikor gondolattyába tisztessége szál,
Sok okot magának uitésségre talál,
És így ű magának kegyetlenül szóllal :

80.

Hát nem uagyoke én mastis az Delimán,
Ki ueszélit kezemen hoztam Sziget Uárban,
Az ki uitézséggel hattam magam után
Vér tót, holt test-halmot, Almás uize partyán.

81.

O, szűuem ály elő, o, én uitésségem,
Mit rettegsz Kaurtul meg nót emberségem,
Ez nap s ez az óra az egélfz életem
Meg fényefíti uitéz chelekedetem.

82.

Maid Zrinire megyek nagy uitéfségemmel,
Noha keuelkedik Isteni erőuel,
Nékünk is Mahomet segét nagy szentséggel,
Az mi tefűnkis uan elegytue uérrel.

83.

Igy monda, s kezéuel meg ráza nagy dárdát,
Neueli magában hatalmas haragiát,
Amfiteatrumban így láthattál Bikát,
Az ki az föuenyben köfzörüllí szaruát.

84.

Mely kapál charnokon s fuia az főenyet,
Látúan maga előt keuély ellenséget,
És előb próbállya fában nagy ereiét,
Hogy sem ellenségre ki uigye fegyuerét.

85.

Igy téfzen Delimán, és nagy sebességgel
Bánra rugaszkodik, teli sok méreggel,
Rá ueti dárdáiát hatalmas erőuel,
Itéli, hogy nagy Bánt le fekteti euel.

86.

De Isten Angyala elueué ereiét,
Mert Zrini paisán megtompitá hegyét,
Tatár Hám dárdáia az földre le eset,
Chudállya Delimán eszt az történetet.

87.

De kemény kezéuel ű szablyát kirántá,
Euel pozdoriára Bán paisát rontá,
Sokáig dühössége de nem tarthata,
Mert Zrini kardgyának ellent nem állhata.

88.

Kegyetlen chapással Bán az ű sisakiát
Gyorsan ketté uágá és megsérté nyakát,
Az másik chapással meg nitá oldalát,
Honnan bőuen folni uörös patakot lát.

89.

Fuy lángot Tatár, s öszue szedi ereiét,
Bánnak kegyetlenül kézzel űti mellyét,
De Bán ketté uágia Praecopita feiét,
És habzó uérére ki önti életét.

90.

Holta után élte árnyékban elröpült,
Nagy keferűséggel, mint egy füst, úgy eltűnt,
Halála határán ú uadsága meg szűnt
S lölke örök éire sok mással elegyült.

91.

És semmit sem késik ot az ú halálán
De mást meg mást áldoz és nagy halomban hány,
Kis eledel illy tűznek három száz pogány,
Ezeket le uágja Horuát országi Bán.

92.

De az uitéz Delimán mihánt el esék,
Egész Török tábor gyorsan meg félemlék,
Leg uitézb emberek rettegni kezdenék
És az után futni, az mint uan ereiek.

93.

Az futó népekkel öszue keueredet,
Vágya mindenfelé az futó népeket,
Végre Chászárhozis nem meszi érkezet,
Zrini táuulrul is megesmerte útet.

94.

És egy nagy ohaitást az Istenhez bochát,
Mert tižtességéért keresi ez probát,
Ofztán sietséggel megy, az hun Chászárt lát,
Fegyuerében uífzi szörnyű uillámását.

95.

Sok ezer Bosztánchi, szántalan ízpahoglán,
Az meg iét Chászárt ueszik körül sánchan,
De mind azon által néki megy Horuát Bán,
Utat chinál kardal ífzonyu hatalmán.

96.

Mert nem mér állani senki eleiben,
Senki nem mér nézni uitéz szemeiben,
Százat egymás után ű megöl egy helben,
Meg más százra uifzen halált kéméletlen.

97.

Szulimán ió lóra ülni igen siet,
De Bán gyorsasága már régen ot termet,
Tizet ottan leuág Chászár-segichéget,
Igy Chászárnak ofztán Zrini szólni kezdet:

98.

Vér szopó Szeléndek, uilágnak toluaia,
Telhetetlenségednek el iút óráia,
Isten bűneidet touáb nem bocháltia:
El kel menned, uén eb, örök kárhozatra.

99.

Igy monduán, derekában ketté szakasztá,
Vérét és életét az földre bochátá,
Atkozóduán lölkét Chászár ki inditá,
Mely testét éltében oly keuelien tartá.

100.

Ez uolt uége az nagy Szulimán Chászárnak,
Ez az ű nagy híres hatalmafságának,
Az Isten engette Groff Zrini Miklósnak
Dichiretit ennek hatalmas probának.

101.

Mikor Bán uifza néz, meg láttia táuulrul,
El marat serege Török kard miat hul,
Mint pásztor nyáiahoz ű hamar meg fordul,
És így szól hozzáik nagy hangas torkából

102.

Eddig éltünk, uitézek, tisztességéért
Annak, ki körösfán holt szabadságunkért,
Ma meg hallunk örömet és jó hírünkért,
Uitézül meg hallunk azért mind ezekért.

103.

Ahun, nitua látom Istennek országát,
Ahun, iól esmerem nagy Eloim fiát,
Esmerem, esmerem az Isten Angyalát,
Rothatatlan ágbul tart nekünk Coronát.

104.

De Török szántalan körül uék sereget,
Mefzirül Janchárság lúuik uitézeket,
Nem merik próbálni mert kardal ezeket,
Senki uárni nem meri az ű kezeket.

105.

Mind enny közöttis egy iaigatás ninnen,
Mert nagy uigasággal s örömmel hal minden,
Az mely helen álnak, ugyanazon helben,
Bochátták lököket Isten eleiben.

106.

Nem mér az nagy Bánhoz közel iünni senki,
De Janchár golióbis Zrinit földre ueti,
Mellyében ez eset, más homlokát üti:
Vitéziuel együt az földre fekteti.

107.

Angyali Légio ot azonnal le szál,
Dichérik az Istent hangas Musikáual,
Gábiel Bán lökét két tized magáual
Földrül fel emeli gyönyörű szárnyáual.

És minden Angyal uifz magáual egy lölket,
 Isten eleiben így uifzik ezeket,
 Egész Angyali kar szép Musikát kezdet,
 És nékem meghagyák: szómnak tegyek uéget.

*Vitézek Istene, imé, a te szolgád,
 Nem szánta éretted világi romlását,
 Vére hullásáual nagy bötüket formált,
 Ily subscribálással néked atta magát,
 Eö nitéz uéréért ned keduedben fiát.*

ARIANNA SIRÁSA.

I.

Dria tengernek fön forgó habiai
Vallyon oly nagyoke, mint szemem áriai,
Vallyon oly nagyoke Mongibel lángiai,
Mint égő fűuemnek lángos hatalmai.

2.

Én éiel, én nappal keseruen ohaitok,
Mikint fülemüle uér taitékot hányok,
De nagy nyaualiámbul gyógyulni nem tudok,
Sőt sebben, sőt kinban uyiulton uyiulok.

3.

Nagy sebet mert chinalt Cupidó fűuemben,
Kinek oruossága ninch dictamus-fűben,
Mint egek forognak örök környületben,
Vgy búm, ugy bánatom forog örökségben.

4.

Én Marst űnekelek haragos fegyuerrel,
Kinzó szerelmemet hogy feleichem euel,
Más felől kis Isten meg kerül fegyuerrel,
Harcol, uagdalkozik lángozó szűuemmel.

5.

Két nagy harcban meg győzöt imár engemet,
És midőn sokáig hurcolna engemet,
Illyen nehéz okkal nekem kegyelmezet:
Hogy iriam Teseus nagy hitetlenségét.

6.

Bizony nagy büntetés, mert én inkább írnám
Miképpen árult el engem szép Uiolám,
Menny sok sohaitást érette heában
Sűrű folyhók közé szélnek bochátottam.

7.

Mennyszer könyuemmel efzt az sebes Dráuát
Arosztottam s neuelttem haragos áriát,
Mastis könyueimtúl forgó öruényt forgat,
Es maga magában neueli haragiát.

8.

Es efzt mind érette és mind chak heában,
Heában fárattam magas Parnafusban,
S ot érte feiemet ágoztam Laurusban,
De fzelet fogtam, pénfst gyűytöttem álmomban.

9.

Ah, háládatlan, és nem hait meg én kinom,
Kiben éiel nappal untalan kinlódóm,
Nem hait meg szép uersem s utánnad iárásom,
Égő tüzem, ár uizem, sok sohaitásom.

10.

Hallyad meg mast Teseus hitetlenségét,
Es annak magadra uegyed az értelmét,
Hallyad Ariannának siralmas uersét,
S nagyobnak uéllyed háládatlan étedet.

11.

Tebrus uize mentiben szép Ariánna,
Nyugszik uala kegyessen föl uont sátorba,
Mert Cupido örömet mutat álmába,
Aszt tudgya, Teseus fekszik ágyába.

12.

De fülemülének ékes szólásáual,
Föl zöndült elméie igen gyorsasággal,
Föl nyíttya szép szemét, láttya, hogy szép haynal
Röpdözue elől iún harmatos fzarnyáual.

13.

Ölelni kiuánuán Teseust, életét,
Gyöngén tapogatua uifzi ágyba kezét,
De femmit nem talál, chak az üres helét,
Meg hidegült ágyát és hitetlen ielét.

14.

Akkor mintha meny kű szörnyű szelletiuel
Efsztelenitette uolna keménységgel,
Sokaig nem fzóllal, mert szaua elméuel
Maga iüuendőiere röpiült uala el.

15.

Mind az által elméie azonnal meg tér,
Mihant az fzüüérül el ofzlék foytó uér,
Ű mesztelenennis sátorbul futni mér,
Körül körül keresi és ismet bé tér.

16.

Űti feiér mellyét, szaggattya szép haiát,
Teseus, Teseus, nagy erőuel kiát,
Ki fut Tebrus partra, hun maga folyását
Tengerbe adóul önti hamarságát.

17.

Ot széles tengeren szemét meg forgattya,
Az partot ürefsen emberektül láttya,
És semminek másnak szauát nem halhattya,
Chak szép Alcionnak, mint társát sirattya.

18.

Echóis bánattal szól Ariánnának,
Chinál öregbülést uálasztal buiának,
Mert ha ú panaszol, szól az kű fizikláknak,
Echó bus uálasztal neuet bánattyának.

19.

De ú az sötétben haiót mezfi láttya,
Dagat uitorláiit hogy könnyű szél haitia,
Teseus, Teseus, ismeglen kiáltia
Amaz útet nem hallia, nemis halhattia.

20.

Int és uifza hiia gyöngé kezeiuel,
De az haiót uifzi szél nagy sebességel,
Arianna késéri uégig szemeiuel,
Mig haió fzeme elót tengeren tűnt el.

21.

Akkor ofztán szaggattya aranyos haiát,
Körömszöli körméuel kegyes orcáiát,
Nem mezfi meg szemlélt egy magas kű fiziklát,
Rá hág és tengernek így kezdi panaszát:

22.

Jai, fzerenchétlen én, iai, én boldogtalan,
Mint chalám magamat Cupidó hatalmán,
Kit Hesperus adot, Lucifer or modgián,
El lopta, el ragatta tülem hamarián.

23.

De nem ragat el senki Teseus téged,
Chak az te mondhatatlan hitetlenséged,
Hun esküt fzerelmed? hun uan igaz hited,
Talán uitorládál szélnek eresztetted.

24.

Te hitetlenséged uifzen oly hirtelen,
És nem ez gyöngé szél, ki röptül tengeren,
Eregy, eregy Teseus, eregy hitetlen,
Az én lölkömetis uifzed te feniődben.

25.

De ha haiód lölkömet ueled hordozza,
Méért halandóiát magáual nem huzza,
Nem oly nehéz, el hid, ez az Ariánna,
Hogy te haiód üteti el nem birhatná.

26.

El mentél kegyetlen, el mentél, mint gyors szél,
És engem bus, örökös gyászban keuertél.
Sőt örök halálban engem el temettél,
Hit rontó, engem uesztő, keménieb ércznél.

27.

Bizol országodban, hogy menfz triumfussal,
Aual az kegyetlen holt Minotaurussal,
De ha ki fog kérdeni, győfzted mi móddal,
Tagadfze? Ariánna okofságáual.

28.

Michodás láttattia lesf uitéfségednek,
Hogy afztot el hidgyék idegen emberek,
Nem tulaidonittia senki efit kezedenek,
Hanem Ariánna efitelen fzuúének.

29.

Ki fogia mondani, hogy Labirintusbul
Az magad efüéuel ki iüttél halálbul,
Sok száz, mind okossab, mind uitézeb abbul,
Ki nem tudot iünni chalárdos fogságbul.

30.

Ah, mert Arianna adá efzt teneked,
Az ú cernáiáual magadat uezetted,
Ihon, mint fizet mast nagy hitetlenséged,
Praedáuul uad helnek hagyál és tengernek.

31.

Méért nekem nem hadíz cernát és tanáchoť,
Ki után láthafsam egyszer az uilágot,
Ah, méért nem chaptad nyakamban az kardot,
Chináltad uolna meg előb az koporsót.

32.

De töb triumphustis számlálnál házodban,
Ha az Ariánnát el uinnéd haiódban,
Ofztán ot hirdetnéđ széllel orfágodban,
Egy Leánzót meg chalál hamifságodban.

33.

De nézd meg kitűl futfz és ki előť fzaladsz,
Nézd meg hitetlenséged miat mit chináfz,
Ki neked életet, annak te halált adfz,
En labirintusbul, te nagy fogságban hadfz.

34.

Eregy, eregy hitetlen, szelek szárnyáual,
Istennek haragia nagyob hamarsággal
El siet utánnad és el iűn károddal,
Mert neuekre esküttél nagy hazugságal.

35.

De talán aszt tudod, Istenek meg holtak,
Mellyek Enceladust küuel buritottak,
Prometeust kániákkal el szaggattatták,
Az kik Salmon kiralyt föld alá rontották.

36.

Vagy kik Atlast fordíták nagy kű sziklára,
Licaont rut uadra, Acteont szaruasra,
Atreust, Terodatmant mérges fárkányra,
Hecubát ebbé, Scillát ugató habra.

37.

Sem siet, sem késik haragia Istennek,
Mert öruényes habbá teheti könnyemet,
Széluészé fordittia sohaitó keduetmet,
En bánatimmel el buritnak tégedet.

FANTASIA POETICA.

1.

Az uadász elniugszik,
Ha az nap lemegyen,
Az Iuház le fekszik,
Hogy ha haza megyen,
Szántó uigan eszik
Dolga uégben megyen,
Én pedig mint bolond, mint esti deneuér
Iárom az erdőket, mert az nagy bánat uér.

2.

Mint fzaruas gém uagyok,
Mely fiát eluefzté,
Üuöltök, kiáltok,
Mert bum megemészte,
Violámert fagyok,
Az ki engem uefzte;
De ahun szép Violám diófa alatt,
Nyugszik az én halálom zöld árnyék alatt.

3.

Kelj fel, édes Violám, diófa alól,
Nem tudode, it nyugszol mely ártalmasul,
Minket bölch Maelibaeus tanítot arrul,
Iuhok sem legelnek, kelj fel, illy árnyékbul.

4.

Mit bánkódol mostan az szép kikeletben,
Nézd, mint nőnek uirágok az szép üdőben,
Eolus meg lágitotta haragiát,
Boreas szereti szép Oritiát.
Szent Gergel meg hoszta nagy orru góliát,

Gelice meg találta kedues társát,
Hallottál már bömbölő bölöm bikát,
Menniei kechkét, tarka babutokat,
Láttál már rózsákat,
Chuszó kigiókat,
Mint gyönyörködnek,
Szerelmeskednek,
Chak te uagy egyedül,
Élsz kegyetlenül,
O, te szép uirágszál.

5.

Viola. O, ne legyen néked soha kikelet,
Ne adgyon Isten soha meleg szelet,
Vad konkoly teremien feiér buzád helet,
Semmitől ne uehes uigafztaló keduet

6.

Igéző szem láfisa Bárániochkákat,
Az métely meg foitsa minden iuhaidat,
Talály ménta helet mérges cikutákat,
Hali tengelic helet keserues bagliakat.

7.

Mert fzerenchétlennek illy kiuánságok iók,
Az mellynek az szép Violák nem szagossak,
Feketének tecenek az Liliumok,
Magamnak is magam iobbat nem kiuánok.

8.

Eregy, táuozzál el, Titire, én tülem,
Mert te uerseidet mastan én giülőlem,
Afst tudodé, talán nem uettem efzemben,
Hogy harmatos haynalal uagy szerelemben.

9.

Titirus. Ne fogd, kérlek, én rám aszt, édes Violám,
Hogy mást kúuölletted kerestem s találtam,
Vertumnusnak engettem haynalt, s nem talán,
Chak te gyönyörúségem uagy, szép Uioláin.

10.

Viola. Fus tülem, uerseid mert nékem éles tör,
Dér uirágnak,
Kú buzának,
Horog hálnak,
Lép madárnak,
Háló uadnak,
Métely iuhnak,
Nyl szúuemnek,
Bus keduemnek,
Mirigy életemnek.

11.

Titirus. Ne szóly olliant nékem, édes Violám
Méért haragszol mast ártatlanul reám,
Vagy hogy talán tréfálsz, tudni kiuánnám.
Ne üz el magadtul, szerelmes Violám.

12.

Viola. Fus, mondok, én tülem,
Eregy haynalodhoz,
Nem kellesz énnekem,
Mert nekem chak but hosz,
Mert te fzerelmedben
Engem soha nem hosz;
Noha te meg győződ Anfiont és Pant,
Orfeus kezében sem fzól így az lant.

13.

Titirus. Ha Isten akarná, bizoni nem tréfálnál,
Lágiab szűuelis uerseimre halgatnál,
Alázatos uerseimre nem haragudnál,
Nem neuetnél, neueznél és nem chufolnál.

14.

Nem uagyok Anfion, nem Pan, nem Orfeus,
Mert szerenchétleneb azoknál Titirus,
Pan meg lágitotta Diánát, Amfius
A hideg halakat, uadakat Orfeus.

15.

Viola. Meg győzhetném, elhidgied, Licaon sipiát,
Ha az uolnék, te kedues szűued hailékát;
Vgy uan, igen szeretem, mit akarfz tehát,
Szeretem Licaont s az ő musikáiát.

16.

Titirus. Kegyetlen, mit mondasz,
Engem uersz beszéddel,
Szépet ruttá chinálsz,
Rutat irsz föstékkal,
Engem azért ochálsz,
Hogy esmeriem euel:
Menniuél Oroszláni haragosb báránynál,
Annira kegyetleneb te Oroszlánynál.

17.

De mennire ismeg
Rozmarin az chalánt,
Mennire győzi meg
Viola Tulipánt,
És menni külömbség
Váltia efztet s haynalt:

Annira győzöm én az rut chipás ebet,
Te biróságodbannis ted le rosz keduedet.

18.

Berleba mert nekem
Sokszor koszorukat
Küldet szerettedben,
És aiándokokat,
De én nem kedueltem,
Ú noha átkozot;
El fzagattam köszoruiát s afzt mondottam:
Nem kel nekem Berleba, chak szép Violám.

19.

De te en előttem,
Mint Dafne második,
El futsz s nem szólsz uelem,
Kin szűuem aggodik,
Aspissal szegőttem
S az süketeb alig;
Mert enni szép uersel chillagokat égből,
El hoznám Euridicét Pluto kezéből.

20.

Viola.

Farkas bárániokkal
Eléb fog iárkálni,
Nyulat agarakkal
Előbbis fogsz látni;
Engem Titirufsal
Hogy sem hallani;
Nem kel te szépséged, sem sipod, sem uersed,
Velem szintén magadat el gyűlöltetted.

21.

Titirus. Látom, de nem tudom Licaon tégedet
Méért szidogatot, mégis te szereted,
Engem pedig gyűlölsz, ki uagyok melletted,
Mint az ragadozó borostían tőly mellet.

22.

Viola. Itten én teneked bánatomnak okát,
Meg befzéllem szűuemnek nagy nyauaiáiát:
Az minap egy reggel ezen az hegyen föl
Gondolkodua iártam, harmaton sétáltam,
Szép eperiet szettem, kerékben kötöttem,
Licaonnak szántam és adni akartam,
Azomban ugyan ű, goromba mint a kű,
Meg látá kezemben eperiet kötésben,
Ki kapá kezemből ű nagy kegyetlenül,
És szemem láttára töré pozdoriára.
Még az ki nehezeb, s nekem keserueseb,
Monda: szeretődnek másnak elzt kötötted,
Ezen nagy bánatom, erős boszuságom,
Azért ez hegyekre és kemény kűuekre
Íttem lakni immár, a hol iuháfz nem iár
S nem is szól az madár, nem szánt it az szántó
Nem iár az uadáfzó: chak keserues Echo
Lefz szűuem boszontó.

23.

Titirus. Ne kegyetlenkedgyél, édes Violám,
Enged meg, hogy lakiam ueled az pusztán,
Licaont had el már,
Gyűlöllön téged bár,

Én leszek te ueled,
Társod és remetéd,
Szób uagyok nálánál,
Okossab nálánál,
Bátrabbis nálánál.
Erősbis nálánál,
Iobbannis fzeretlek,
Lám ugyanis égek.

24.

Viola. Ugy legyen, édes szűuem, az mint akarod,
Mert engemet az te szép uersed meg haitot,
Immáron ez után leszek te szolgálód,
Társod és fzeretőd és te szép uirágod.

1.

TE, ki gyönyörködöl az én nyaualiámban,
Törődözöt szókbán, meg rekedet hangban,
Feleich bánatodat, szóly ebben barlangban:
Ége miattam Iulia lángban, (Echo) abban.

2.

Vai, ha az ugy uolna s uelem nem iácanál,
Chufot én belőlem nem chinálnál (Echo) annál,
Hát ha annál nekem kegyelmet találnál,
Vigasztalnálak egy szép nótáual, (Echo) aual.

3.

Volt egy kis méhechkém,
Gyönyörűségechkém,
Kin meg nyugot uolt szűuem,

Mézes harmatokkal,
Kerti illatokkal
Az ű száia teli uolt,
Engemet tápláltis
Chak láttattiaualis,
Meddig kertemben lakot.

4.

Sokszor szép két lábát,
Melynél nap nem láthat
Szöbbit, ualamerre iár,
Hercules ofzlopa,
Az hol non plus ultra,
Hidgied, lenni gondoltam,
Kiuántam, dülne rám
Szép máruány palotám,
Miként rá dült Sámfonra.

5.

De mit mondok néked?
Ha nem lesz ellened,
Méh meg unta az rózát,
Iai, szállot rut nádra,
Vndok béka nyálra,
Soha nem lesz enim már;
Siry hát teis uelem,
Nymfa, keseruessen,
Ma holtnak kel lennem, (E.) nem.

6.

Engem szomorító hamis uasztokkal, (E.) okkal,
Nem okkal s nem iókkal, hanem nagy boszukkal,

Válofztod chufból ál és rakua iátékkal. (E.) ál,
Aly hát és ne tréfály, eresz ió uálosztal. (E.) osztán.

7.

Méért uagy szép Echo oly igen boszontó (E.) ontó.
Te uagy az uér ontó, én könyuem hullató, (E.) tó.
Te bizoni sirásom, te penig fordító,
Keferues, panafzos uersem hamisító. (E.) ó.

8.

O, Ciparífsusnak húga te szöb Echo, (E.) Békó,
Békót láncot uiselek niakamon, mint tackó,
Nem tagadom bizoni, de te légy meg ódó
És köuetségemet méhechkemnek adó. (E.) adom.

Ha kérdi éleké, mondgyad, hogy én égek,
Ha kérdi kichoda, mondgyad, hogy uan oda,
Az te róza uirágod,
Kíról te harmatot,
Gyönge illatokat
Gyönyörködue szettél,
Benne gyönyörköttél,
Mastan elárultad.
Mert talán nem tuttad,
Az nád töredéken,
Noha neuedéken,
Hogy meg unod mingyárt,
Mert rá nézniis árt,
Nézd hináros szemét,
Choportos üstökét,
Széltül haitott niakát,
Nem álló derekát,

Nézd az ű gyükerét,
Meg látod erejét,
Mert ninch az ű benne,
Ki neked kellene,
Had el, én méhechkém,
Édes, szép képechkém,
Megtalálod nálam,
Ki bizoni nem álom,
Mely fris az rófa szál,
Noha tüskében ál,
Nem szúr meg tégedet,
Nem sérti szemedet.
Az uirágia uörös,
Az gyükere erős,
Maga szép illatos,
Hozzád hasomlatos,
Lám, sokan szeretik,
Szépségnek uiselik,
Chak te iüi és szály rá,
Kiuánod mászorra
Eő állandóságát,
Rothatatlanságát,
Igy izene néked,
Az ki szeret téged.

*Istud opus sine
studio feci, nec
dignum apparet.*

Orfeus

*az szép Euridice után futván, Euridicét egy Vipera
meg chipte, az melly mérges sebben meg holt Euridice.
Igy siratta Orfeus:*

I.

Nisd meg én torkomat keserues sirásra,
Apollo, mert im iutottam áruaságra,
Kiért, mint gilice nem szál az zöld ágra,
Ugy szüuem nem kiuan iutni uigaságra.

2.

Nisd meg Biblis két szemeimnek forrását,
Had neuelliem, bőuichem szüuem sirását,
Echo, sűrűsich meg lölköm sohaitását,
Gyönörűségemnek gyáfoliam fogyását.

3.

Euridice oly uolt, mint egy szép virágszál,
Mint legszöbbsik chillag, melly sokak közöt ál,
Eszt eluitte az irigy s kegyetlen halál,
És ezért nyugodalmat szüuem nem talál.

4.

De te bűneimért ha uerni akartál,
Méért kegyetlenségben így el faizottál,
Iupiter, s inkább én rám nem haraguttál,
S haragos meny küveddel el nem rontottál.

5.

Vaiha ily szépséget szenuedni nem tuttál,
Méért engemetis be nem buritottál?
Miként Enceladust az nehéz Aetnával,
Vagy mint Prometeust el nem szagattattál.

6.

Nem eszt ű szépsége, szép piros orcáia
Érdemlette, szépen fzólló cláris száia,
Két fekete szeme, aranios szép haia,
Alabastrum mellie és máruány aiaka.

7.

Hogy mérges uipera miatt ű meghallion,
És ű ártatlan lelke Pokolra fzállion,
Kár rósának, mikor uirágiában uagyon,
Szerenchétlenség miat hogy meg heruadgion.

8.

Meg holt Euridice, az én szép uirágom,
El táuozt túllem az én uigaságom,
De én még is élek? ezen az uilágon
Világtalan uilágon, uesztet uilágon.

9.

De ha abban uagyon lölköm, kit fzeretek,
Ninch tahát én bennem az éltető lélek,
Nem uagyok én Orfeus és nemis élek,
Hanem mély Pokolbul iűt uándorló lélek.

10.

Szabad lefz Plutohoz Poklokban énnkem
Szerelmes Euridicém után elmennem,
Ha nem szabad élőnek, mert nem eleuen
Vagyok, mert lölköm ot uan, az hol szerelmem.

11.

O, szerenchétlen én, ime, töröt kobzom,
Bizonittia igyemet romlott miszkálom,
Vadaimat ueletek öfzue nem hiuom
Soha uirágimatis nem uigasztalom.

12.

De ha én tinektek sokszor iól szolgáltam,
Hangas kobzommal tikteket uigafztaltam,
Szelégý és uad köfzt békeséget chináltam,
Ha ti nálatok ualaha kedues uoltam :

13.

Siriatok én uelem tiis, o, szép Musák,
Együt sirafsátok az én niaualámnak
Suliát, kedues Driadesek, szép Napeák,
Ékes Naadesek, szép termetű Nymphák.

14.

Siry teis, gyors Dráua, erős bizonságom
Ki uoltál égő fzúuemnek s oruofságom,
Téged sokszor megneuelt én könnyv hullásom,
Sokszor te oltottad az én gyulalt lángom.

15.

Ne gondolliad immár, hogy meg gyógyulhatnék,
Mint szalma, mint kénkű mert az én szúuem ég,
Kit meg nem ótana egész tenger mélység.

16.

Chak te gyógyithatnál, o Fatum, kegyetlen,
Hogy ha szörniű kinnal megölnél hirtelen,
Vagy Késmárkot nyakamban uetnéd uéletlen,
Szakadnának egek ha rám kéméletlen.

17.

Hun uagy te, Gorgonis, iszoniu orcáddal,
Hun, kegyetlen Busiris, fene louaddal,
Hun, Ampopofragusok, uéres torkokkal
Vattok, Scilla, Caribdis több Furiákkal?

18.

Hun uattok, Harpiák és kegyetlen Párcák,
Mondgyátok meg nekem életem fonalát,
Kik lehetnek azok, az kik hoszabitiák,
Méért életemmel együt el nem rontiák.

19.

Euridice, Euridice, én szerelmem,
Hova hattál uilágon áruáiul engem,
Méért ugy futottál, mint egy vad, előttem,
Talán az te halálod uolt az én vétkem.

20.

Bizoni meg kereslek sötét Acheronban,
Engedelmet találok talán Plutóban,
De ha reménségem eluefsz Flegetomban,
Euridice mellet maradok Poklokban.

21.

Euridice eszemben ha iún szép száíod,
Két fekete szemed, arános szép haiod,
Két domboru mellied és szép máruáni álod,
Feiér sima hasod, két szép gyöngé lábod.

22.

Az szerelem nékem szép Paradisumnak
Tecik, örvendetes meniei országnak,
Nagy gyönyörűségnek és Elisiumnak,
Tündöklő nap féninek és szép chillagoknak.

23.

Vi zont égő szúuemet ha megtekintem,
Mint lángozik, kinoz és mint gyötör engem,
Az szerelem tecik Abifsusnak nekem,
Styxnek és ördögnek, hogy így bánik uelem.

Poklokban vagyok hát, nem kel oda mennem,
De még sem elég ezis, meg kel keresnem
Kegyetlen Plutot is, talán uan kegyelem
Abban, kegyelmesség, ki nem tud, mi legyen.

De ki uagyon oly, kit szerelem nem győzhet,
Nem él, ki szerelem tüzet nem esmerhet,
Lám, szép Proserpináért úis gyötrődöt,
Lám, iég hideg szíue, mint szalma, úgy éget.

Ez után következik, miként könyörgöt Pokolban Plutonak, hogy Euridicét ki adgya, megis nyerte, de oly Privilegiummal, hogy uifja ne nézzen; de ű mikor vitte uolna, meg nem tűrhette, hogy rá ne tekintet uolna azért is meg eltűnt előtte Euridice.

O nagy Abisusnak,
O, Sötét Acheronnak
Röppenetes Istene,
O, te nagy monárka,
Te Flegeton átka,
S örökös feiedelme,
Te Stixnek nagy ura,
Lölköknek ostora,
Te kinek nincsen kegyelme.

Iűttem országodban,
Te birodalmodban,
Nem bolond kénieségért.

Az szerelem hozot,
Mert gyöplőn hordozot
Nem kérkedés keduéért,
Mert it ember nem iár,
Nemis szól az madár,
Chak gyönyörűségéért.

Nem iüttem chudálni
S erődet próbálni,
Mint az Iupiter fia,
Legyen uelzteg az Sfinx,
Follion békéuel Stix,
Nekem nem kel Furia,
Sem sárkáni, sem Hidra,
Száz feiű Chimera,
Nékem nem kel Hárpia.

Az én szép mátkámat,
Én nyugodalmomat
El uitte irigy halál,
Mely ot fön el uálik
Lélek testül alig,
Iól tudom, hogy alá szál;
Tudom birtokodban,
És te hatalmodban
Euridice maftan ál:

Hogy az eleuennek,
Vagy élő embernek
Nem szabad ide iüni,
Szabad lesz hát ennek,
Az kiben ninch lélek,
Poklokbannis el iüni.

EPIGRAMMATA.

Attila.

I.

Isten haragjának én szelleti uoltam,
Mikor az uilágot fegyuerrel nyargaltam,
Uér cataractákat kardal ároftottam,
És mint egy uillámás földöt meg futottam.

2.

Én uagyok magyarnak legelső Királya,
Utolsó uilág részről én ki hozóia,
Én lehetek tehát magyarnak példáia,
Hirét s birodalmát hogy nyuicha szabliáia.

Buda.

Mely roszul alhatnak egy királyi székben
Méltóság és egy esz, az melly engedetlen,
Rólam és Remusrul példát uehet minden,
Vesztő, mert nem fértem, az báttiám székiben.

Szigeti Zrini Miklós.

Mint Hector Troiának,
Vgy én Sziget uárnak
Erős őrzőie uoltam.

Mutattam Pogáninak,
Hogy nagy Jehouának
Kedues szolgáia uoltam.

És előb életemet,
Hogy sem hűségémet,
Testemből ki bocháttam.

Deli Vid Sarkouich.

ÉNis nem keueset
Tettem, hogy el eset
Világ rontó pogáni eb.

Nagy chorbát chináltam
Az ottoman holdban,
Nem lesz imár serénieb.

Vramért, hazámért,
Nagy Isten fiáért
Életem uolt legkisseb.

Radiuoi és Iuranich Vaidák.

MI Boldogok uoltuk,
Egyűt éltünk, holtunk,
Mast Istennel uan lölkünk.

Az nagy Zrini mellet
Hirünk kerekedet,
Érte halált szenuettünk.

De nem uolt heában,
Mert ió unokáia
Orökössé tet bennünk.

Farkasich Péter.

CHak alig mutatot,
S mingiárt uifza rántot
Kegyetlen fatum engem.

Ió Vram siratot,
S fia rólam irt iót.
Helén uagyon hát hirem.

Nem adatot minden
Mindennek éltében,
Isten kedue ugy legyen.

Assai ben balla, a chi la fortuna suona.

I Ava fzerenchének
Musicál az kinek,
Igen könnyen táncolhat.

De kit sandaliul néz,
Bár ű legyen uitéz,
Igen könnyen romolhat.

Kész, bátort, okossat
Szerenche apolgat,
Illyent soha nem ronthat.

FESZÜLETRE.

1.

 Irtál már eleget, lám, Ariannáért,
Fogyattad könyuedet chak egy Uioláért,
Chak meg nem uáltoztál, mint Biblis, semmiért,
Édes Mufám, fűért s rothandó eszközért.

2.

Hid ki maft magadbul könyuedet nagy okért,
Árrasz cataractát szemedbül méltóért,
Azért, ki keöreösztfán függöt büneidért,
Az ki Istened uolt, meg holt uáltságodért.

3.

Hogy nézhecz emberre, ember teremtoie,
Igy téged meg chufolt ű hitetlensége,
Anny sok uet iókért, mint tenger főuénye,
Mint latrot, mint toluait fészite körösztre.

4.

Onnanis mutattad, igaz iuhász uoltál,
Vesztet nyáiad után magasrul uigyáztál,
Attyádnak uétkökért sokat imátkosztál,
És el feleltkezni vétkükrül akartál.

5.

Virágzot tested is halálos sebektül,
Azot az fzededis igen bőu könyuektül,
Száiad meg keserült az mérges eczettül,
Bait uítál, harczoltál halállal uitézül.

6.

Vitézek Istene, te fügsz az keöreösztfán.
Győzedelmes ki uagy, s ezer sereged uan.
Hun karod, fegyuered, hun uitésséged uan,
Hun uan Angyali kar? hun Istenséged uan?

7.

Hej, mert te ezeket mind fottig le tetted,
Egi hatalmadat, nagy Istenségedet,
Az emberi testet magadra föl uetted,
Azért, hogy hullathasd érettünk uéredet.

8.

Azért, hogy Poklokban, láttad, merültünk uolt,
Azért, hogy mi lölkünk örökségre meg holt,
Szálottál le Égből, az hun lakásod uolt,
Függöttél körösztfán, az kin tested meg holt.

9.

Oh, te nagy Iehoua, kegyelem forráfisa,
Kegyelmes Eloim, Nagy Istennek fia,
Seregek Istene, Sidóknak királia,
Alfa és Omega és iók bizodalma.

10

Látod, mi érdemünk, mint köuön hangya nyom,
Sok bűnünk peniglen, mint leuél az fákon,
Mint öruény tengeren és föuény az parton,
És menni madár iár leuegőben fzárnion.

11.

De mindezeknélis nagyob te kegyelmed,
Annak uége ninchen, s azért bizunk benned,
Mi hafznod féreggel néked törvénykezned,
Hatalmat mutatnod és ránk fegyuerkezned.

12.

Száraz polyua ellen, az kit szél el hordoz,
Mutatod erődet, ha ránk haragot hosz,
Nem illik az harag, Uram, irgalmadhoz,
Nagyob dűchőséget benne kegyelem hoz.

13.

Uram, nem mi értünk, sem mi érdemünkért,
Hanem kegyelmez meg magad irgalmaért,
Ne legyen heában, hogy fiad ontot uért
Köröfzfán, mi értünk, s az mi uáltságunkért.

AZ IDŐ ÉS HIRNÉV.

AZ idő szárnyon jár,
Soha semmit nem vár,
Es foly mint erős folyás;
Vissza soha nem tér,
Mindent a földre vér,
Mindeneken hatalmas.

Ő gazdagot, szegént
Őszveront egy szerént,
Nincs neki ellenállás;
Csak egy van, időtül
S az ő erejétül
A ki békével marad.

Nem fél kaszájától,
Nem sebes szárnyától,
Üdő rajta elolvad:
Az tündöklő hirnév,
Mely dicsősségre rév,
Az mindenkor megmarad.

Nem irom pennával,
Fekete tentával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel
Az én örök hiremet

Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Óram tisztességes csak legyen utolsó.
Akár farkas, akár emészszen meg holló:
Mindenütt feljül ég, a föld lészen alsó.

ELÉGIA.

1.

ELégh uolt Istennél Ábrahám jó kedue,
Fiának halála mert megh uolt engedue,
Másképpen uagyok én Istenteöl büntetue,
Auagy talán inkább Istenteöl szeretue.

2.

Megh látá kis Isákot és megh szereté
Kar angyalok köziben elis uiteté,
Eszet az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradichom kertiben ütet teteté.

3.

Tudom, miért keölleött most szintén az Urnak,
Paradichom kertiben kis Virágh Isák,
Tauafzal ugyannis uirágot plántályák
Ütetis most ültetik kiseded angyalkák.

4.

Virághiában megh marad mindenkor ottan,
It penigh az Feöldeön lett uolna heruattan,
Ottan eörök eöreöme neki az Vrban,
It bú bánat ütet uerné Uilághban.

5.

Ebben csak egy ok uan,
Az kit én szüuem bán,
Hogy nem értem gyümölcshét;
Vrának, hazának,
És nagy Iehouának
Had talált uolna keduet.

Mint pálma fa termett,
Ugy eö neki keölleött
El reöndeölly menését.

6.

De heában sirok,
Utánna ohaytok,
Fatum irigy énnem,
Hogy ha ember korban
Eö gyűthatot volna,
Azt bizonyyal el hittem:
Eö Zriny jó néuel,
Vitéz magyar kézzel
Keduet tett uolna nékem.

7.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen:
Vele nem pörölhetny;
Az my dolgunk nem más,
Chak mint pironkodás,
Mindent el kel fzenuedny;
Mind jóért, köröfztért
És bal fzeöreönchéjért
Az Istent keöll áldany.

8.

Im, mast Iffiadik megh uénült eíztendeö:
Tauaszra fordula téli kemény üdeö:
Uyul Feöld, frissül uiz, uigadik az erdeö,
Teli szép madarakkal magas leuegeö.

9.

Az szép fülemile fírással úgy teczik,
Réghi bánatyáért hogy panaszolkodik,
De nem, hanem mégh inkább ű uigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imátkozik.

10.

Ah, az én Tauafzomat irigy el rontá
Szerenche seőt mégh inkább télre fordítá,
Derült szemeimet effőnek bochátá,
Jéggel én szűuemet s búual be buritá.

11.

Gyönyörű madárkám, kichin fűlemilém,
Ah, igen hirtelen el reőpüle tőlem,
Az énnékem uala minden reménfégem
De mint könnyű Árnyék el kele eleőlem.

12.

Igy számlálom uala az én leőuendeőmet,
Hogy sok üdeő muluán ez megh uált engemet,
Hogy keőueti, meghis haladgya uerfemet:
És szegény hazánkért igyekezetemet.

13.

Szengeőb Trombitáual Magyar uitézfégét,
Foghia énekleny erős kar ereiét,
És hogy Ű is ofztán érdemelien illiet,
Kinek eőnekelhessék chelekedetét.

14.

Ah, szép fűlemilét az Irigy halál
Le chapá kebelemben szörnyü kaszáual,
Isákot, mely uala mint egy szép uirágh száll,
Kertek szépségére mely oly gyönörűn áll.

PERORATIO.

VÉghöz uitem immár nagy hirű munkámat,
Mellyet irigy üdő, sem tűz el nem bonthat,
Sem az ég haragia, sem vas el nem ronthat,
Sem az nagy ellenség, irigység nem árthat.

És mikor az a nap el jön, mely testemen
Chak uralkodhatik, foggyon-el éltemen
Hatalma, magamnak ugyan nagyob részem
Hordoztatik széllal az magas egeken.

S honnan Scitiából ki jüt Magyar vitéz,
Merre vitézségét látta világ nagy rész,
Azokrul helyekről minden szem reám néz,
Hirrel, böchülettel, valamig világ lesz.

De hiremöt nem chak keresem pennámmal,
Hanem rettenetes bai-vivó szablyámmal;
Mig élek, hartzolok az Ottoman hoddal,
Vigan burittatom hazám hamuiával.

FINIS.

SZÖVEG-ELTÉRÉSEK.*

Idilium. (1. lap.)

1. v. második s. kezében — *magához.*
5. v. negyedik s. ű — *ö.*
7. v. harmadik s. Mast vigaszik minden — *Mast minden vigaszik.*
8. v. első s. le teszi — *le teszi.*
10. v. harmadik s. hasonló — *hasonló.*
15. v. negyedik s. örökkén — *örökken.*
16. v. harmadik s. kegyetlenködnöd — *kegyellenkedned.*
18. v. második s. hajolhat — *haiulhat*; harmadik s. kősziklát — *kü sziklát.*
19. v. első s. Miért — *Méért*; negyedik s. Ugy fút el szépséged s változik — *Vgy fut el szépséged, változik.*
24. v. második s. Ez széles világ — *Az széles világ*; harmadik s. miát — *miat.*
25. v. első s. miát — *miat.*
28. v. harmadik s. különb szőrű — *külömb szőrő.*
29. v. negyedik s. társot — *társat.*
31. v. harmadik s. szájából — *száiából.*
32. v. második s. szerelemtől — *szerelemtül.*
33. v. első s. Sirenes — *Sirénes*; második s. ű — *eő.*
34. v. harmadik s. Az a rettenes kevély — *Az a rettentest s kenély.*
35. v. második s. miát — *miat.*
36. v. első s. Jupiterről — *Jupiterrül*; második s. feletkőzik — *feletkezik*; harmadik s. égből — *ég hbül.*
37. v. első s. ötöt — *ítet.*
39. v. negyedik s. magas — *magos.*
40. v. első s. mérgös — *mérges.*
41. v. negyedik s. bü — *beő.*

* Az idézet első szavai az 1651-iki első (bécsi) kiadásból valók, a dült betűs szók a költő kézirati javításai után a jelen kiadásban fordulnak elő.

42. v. első s. kösziklákát — *kűsziklákát*.
 44. v. negyedik s. éltömben — *éltemben*.
 45. v. harmadik s. légyen — *legyen*.
 47. v. második s. hon — *hun*; harmadik s. Miért — *Méért*.
 48. v. második s. szívemet — *szíuemet*.
 51. v. negyedik s. kezedbül — *kezedből*.
 52. v. első s. szelégnyithetni — *szeligythetni*; negyedik s. égbül — *égéből*.
 55. v. negyedik s. kérködhetik — *kérküdhetik*.
 56. v. negyedik s. tulajdonithattam — *tulaidonéthattam*.
 58. v. negyedik s. öblemben — *öblömben*.
 60. v. negyedik s. úton — *uton*.
 63. v. első s. égből — *égbül*; negyedik s. szüvedből — *szíuedbül*.
 68. v. második s. ésméredé — *esmerede*.

Idilium. (13. lap.)

1. v. második s. Miért — *Méért*.
 2. v. első s. szüvemtől — *szíuemtül*; negyedik s. Az én lelkem kívül — *Az én lölköm küül*.
 3. v. első s. Ijamtol — *Iamtól*; második s. Ija — *Ia*; negyedik s. Ijamban — *Iamban*.
 10. v. harmadik s. tölgyfára — *tölfára*.
 12. v. harmadik s. Sirena — *Siréna*.
 13. v. negyedik s. karvoly — *karualy*.
 14. v. harmadik s. számtalan — *szántalan*.
 20. v. második s. szelégnyeb — *sziligyeb*.
 21. v. második s. magasrol — *magasrul*; negyedik s. keduejért — *kednéért*.
 22. v. második s. ismég — *ismeg*.
 23. v. negyedik s. testemtől — *testemtül*; lelkem — *lökköm*.
 24. v. harmadik s. lelkem — *lökköm*; negyedik s. mast — *most*.
 27. v. harmadik s. észik — *eszik*.
 32. v. első s. virága — *virágia*; negyedik s. tészik süveg karimába — *teszik stüveg karimában*.
 35. v. harmadik s. nem érdemlem — *nem érdemel*.
 36. v. első s. lészesz — *leszesz*; második s. esmertem — *esmértem*.

OBSIDIONIS SZIGETHIANAE

Pars prima (19. l.)

1. v. első s. iffju — *iffiu*; harmadik s. küszköttem — *küszkettem*.
3. v. harmadik s. mennyei — *mennej*.
4. v. második s. örökkén — *örökken*.
5. v. második s. neuéjért — *neuéért*.
6. v. első s. mastis — *mostis*; második s. bővüllyön — *bővüllyön*; harmadik s. Istentől — *Istentül*.
7. v. első s. tekinte — *tekénte*; második s. szem forduláslból — *szem fordulásban*, meg nézé — *megnézte*; negyedik s. úton — *uton*.
9. v. első s. ű — *ő*.
11. v. negyedik s. ű Szentsége — *Eő Szentsége*.
12. v. második s. Magyaroktól — *Magiaroktul*; harmadik s. keresztyén — *keresztény*, hütöt — *hitet*.
13. v. első s. körösztýén — *köreösztény*; harmadik s. nekik — *nekik*.
14. v. első s. Scitiából — *Scithiából*; második s. miként — *mikint*.
15. v. második s. telepitem — *telepétém*.
16. v. harmadik s. Sohul — *Schol*.
17. v. első s. lölkömet — *lölkömöt*; második s. körösztýén — *keresztény*, hütre — *hitre*.
18. v. második s. merték — *mertek*.
19. v. első s. ű vélek töttem — *eő uélek tettem*; harmadik s. velek esmertetnem — *uélek esmértetnem*.
20. v. első s. szály lé — *szálly le*.
22. v. második s. ügyöket — *ügyeket*.
23. v. első és negyedik s. leszen — *leszen*.
27. v. harmadik s. neki — *neky*.
32. v. harmadik s. Eifélkor — *Éfélkor*; negyedik s. be férkezék — *bé férkezék*.
34. v. második s. vészed — *neszed*; negyedik s. Jó eszt — *Ió ézt*.
35. v. első s. mastan — *mostan*; negyedik s. meg nyomatny — *meg nyomódny*.
38. v. második s. tevölygó — *téuölgeő*; negyedik s. hűséggel — *hűséggel*.
39. v. első és második s. tenéked — *te neked*.
40. v. első s. énnékem — *énnekem*, szörze — *szerze*.

41. v. második és negyedik s. nekünk — *nekiünk.*
42. v. második s. esmerem — *esmérem.*
43. v. első s. leszek — *leszek.*
45. v. első s. szívében — *szívében.*
48. v. második s. hová — *houa*; harmadik s. kereszteny — *köröszteny.*
52. v. negyedik s. kereszténnek — *körösztenynek.*
53. v. első s. állapotunk — *állapotunk*; harmadik s. déván — *dinán.*
56. v. második s. széltül — *habtul*; negyedik s. mastis — *mostis.*
57. v. harmadik s. egynéhány — *ennehány*, meg chorbítana — *meg chorbítaná*; negyedik s. fényös — *fényes*, talán — *s talán.*
60. v. harmadik s. képében — *képébe*; negyedik s. nekem — *nekem.*
61. v. első s. nekem — *nekem*; második s. né legyen — *ne legyen*; negyedik s. végyük — *uegyük.*
62. v. negyedik s. néked — *neked.*
63. v. első s. keresztyének — *körösztenyek*; második s. állapattyát — *állapottiát.*
64. v. első s. sohul — *sohun*; második s. kelletik — *kölletik*; negyedik s. észik — *eszik.*
65. v. második s. az masikat — *az másikát.*
66. v. második s. mast — *most.*
68. v. első s. Asiából — *Ásiából*; harmadik s. szamtalan — *szántalan.*
71. v. második s. városokat — *uárosokat.*
74. v. második s. szegénynek — *szegénnek*; harmadik s. miát — *miat.*
78. v. második s. verték — *meguerték*; harmadik s. mind egyik — *mind egyg* — mind egyig.
79. v. első s. mégyen — *megien.*
82. v. második s. masodikat — *masadikát*; harmadik s. jut az — *iút ez.*
83. v. második s. Sohul — *Sohun*; harmadik s. gyökerébül — *gyökeréből*, Tölgyfát — *Tölyfát.*
85. v. negyedik s. bū — *böv.*
89. v. második s. hiják — *hyák.*
90. v. második s. Scytiából — *Scytiából*; negyedik s. meg esmertetik — *megesmértetik.*
91. v. harmadik s. es szablyák — *az szablyák.*
92. v. negyedik s. világban — *Világon.*
93. v. harmadik s. bineinkert — *büneinkért.*

98. v. második s. számtalan — *szántalan*.
 99. v. második s. keresztényekre — *körösztenyekre*; harmadik s. sieté — *siete*; negyedik s. gyönyörködik — *gyönyörködnék*.
 100. v. harmadik s. jüve — *gyüve*; negyedik s. akarja — *akará*, keresztény — *köröszteny*.

A legnagyobb eltérés a Halamirról szóló áthúzott versszakasz, mely itt a 35. lap jegyzetében olvasható.

Pars secunda. (37. l.)

1. v. harmadik s. késődelemség — *késedelemség*; negyedik s. restség — *röstség*.
2. v. második s. nélkül — *nélkül*.
3. v. első s. nélkül — *nélkül*.
4. v. második s. titkollya — *titkolá*; harmadik s. lé rontya — *le rontia*.
5. v. negyedik s. tiszter — *tiször*.
8. v. második s. már — *mar*; negyedik s. chelekszik — *chelekeszik*.
9. v. első s. féyel — *feiel*; második s. mint — *mind*.
10. v. második s. Ejfélkor — *Éfélkor*.
11. v. harmadik s. körülötte — *körülette*, hala — *hála*.
13. v. első s. sátorbol — *sátorbul*; második s. Arslántol — *Arszlántul*; harmadik s. alól — *alul*; negyedik s. mind ennek — *mindennek*.
15. v. első s. Mely — *Mélly*; harmadik s. bor — *az bor*.
16. v. második s. erről — *errül*; negyedik s. szágulda — *szágoda*.
17. v. negyedik s. sokat találá — *sokat halomban*.
19. v. első s. el jöve — *eliüve*; második s. ekesité — *ékeséte*.
20. v. második s. hasonlita — *hasomlitá*; harmadik s. fujata — *fuiatá*.
21. v. második s. keresztény — *köröszteny*; harmadik s. maszlagtól — *maszlagtul*; negyedik s. chinálna — *chinála*.
22. v. második s. híja — *hya*; harmadik s. neki — *néki*.
24. v. első s. légyen — *legyen*; — második s. végyen — *uegyen*; harmadik s. tégyen — *tegyen*; negyedik s. végyen — *uegyen*.
25. v. első s. állattól — *állattul*; második s. okosságától — *okosságátul*.
26. v. második s. józan — *gyózan*; negyedik s. Alíg — *Alég*, alól — *alul*.

27. v. második s. füstölgő — *füstelgő*.
28. v. első s. el veszté — *elueszte*.
29. v. első s. ijeszté — *ieszté*; második s. keresztény — *köröszteny*; harmadik s. föl — *fel*.
31. v. harmadik s. száraztván — *szárosztván*.
32. v. harmadik s. száraz — *szároz*.
33. v. második s. száraz — *szároz*, helye — *hele*.
34. v. negyedik s. száraz — *szároz*.
35. v. negyedik s. fáról — *fáról*.
36. v. első s. merevén — *mereuen*.
37. v. első s. válláról — *vállárul*; második s. kaftánból — *kaftánbul*; negyedik s. Chászártól — *chászártul*.
38. v. második s. gondgya — *nagy gondgya*; negyedik s. keresztény — *köröszteny*.
39. v. harmadik s. körülötte — *körüllette*.
40. v. harmadik s. keresztény — *köröszteny*; negyedik s. minden féle — *s mindenféle*.
44. v. első s. mastan — *mostan*.
45. v. első s. nélkül — *nélkül*.
46. v. negyedik s. kercsityén — *köröszteny*.
48. v. második s. ijeszteni — *ieszteny*.
49. v. első s. köszikla — *küszikla*; negyedik s. fuvalkodot — *fualkodot*.
51. v. harmadik s. Romájaknak — *Rómaiaknak*.
52. v. harmadik s. küldé — *küldé*.
53. v. harmadik s. Szultantól — *Szultántul*.
57. v. negyedik s. igér Kereszténnek — *ígir köröszténnek*.
58. v. negyedik s. tenéked — *teneked*.
59. v. második s. keresztyénnek — *köröszténnek*.
60. v. negyedik s. kiről — *kirül*.
61. v. második s. harcokban — *harczokon*; harmadik s. esmeri vala — *esméri uala*; negyedik s. miat — *miat*.
63. v. második s. fővény — *főveny*.
65. v. második s. segítés — *segétesz*; harmadik s. énnékem — *énnekem*; negyedik s. Pajsom — *Paisom*.
66. v. első s. égből — *égbül*; második s. kegyelmességedből — *kegyelmességedbül*; harmadik s. érdememből — *érdemembül*; negyedik s. szüvedből — *szüuedbül*.
69. v. első s. téssen — *teszen*.
70. v. negyedik s. lelkeddel — *lölköddel*.
71. v. első s. vétkéről — *vétkérrül*; második s. feletköz-zél — *feleithezzél*; harmadik s. mastis — *mostis*; negyedik s. nevedről — *neuedrül*.
72. v. második, harmadik és negyedik s. miként — *mikint*

73. v. második s. miát — *miat*; harmadik s. ök — *ük*; negyedik s. hol — *hun*.
74. v. első s. ő — *ű*; második s. kívülőtted — *küüületted*; harmadik s. setétségben — *sötétségben*.
75. v. első s. nekünk — *nekünk*; harmadik s. hijuk — *hiuk*; negyedik s. segítségünkre — *segétségünkre*.
76. v. első s. Felségedet — *Fölségedet*; negyedik s. ellenségedet — *ellenségidet*.
77. v. első s. lelkemet — *lölkömet*; második s. segítséget *segéchéget*, hadtol — *hadtul*; harmadik s. testemből — *testembül*.
78. v. második s. az ő — *az ű*.
79. v. első s. meg halgattam — *meg hallottam*; harmadik s. ügyedet — *ügyödet*.
80. v. negyedik s. aranyassan — *aranyossan*.
81. v. negyedik s. örökkén — *örökken*.
82. v. első s. vészem — *ueszem*, lelkedet — *lölködet*.
83. v. negyedik s. jövődöjdet — *iöüendöidet*.
84. v. negyedik s. Sziget vára — *Sziget Várva*.
85. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. lelked — *lölköd*.
86. v. második s. tündöklő — *tündeklő*.

Pars tertia (52. l.)

1. v. második s. okosságból — *okosságbul*; harmadik s. ő gondolattyából — *ű gondolattyából*.
3. v. első s. az ő — *az ű*.
4. v. harmadik s. Horvát országban — *Horuát országba*.
5. v. második s. neki — *neki*.
6. v. első s. vesztég — *uesztég*; második s. nélkül — *nélkül*; negyedik s. fület — *fület*.
7. v. második s. partékáját — *portékáit*.
8. v. negyedik s. kereszttyén — *körösztyén*.
10. v. negyedik s. eszedben — *eszedbe*, hon — *hun*, mostan — *mastan*.
11. v. negyedik s. helyén — *helyen*.
12. v. első s. Az keresztény várak — *Az körösztyén Várok*.
15. v. negyedik s. miát — *miat*.
19. v. első s. keresztényt — *körösztyént*; második és harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. keresztént — *körösztyént*.
21. v. első s. Gyalázatos hirrel — *Gyalázattal hires*; második s. ez éyel — *az éyel*.
22. v. második s. lá — *la*; harmadik s. ez éyel — *az éyel*.

23. v. második s. jött — *iütt*; harmadik s. nékem — *nekem*.
 24. v. első s. ő — *ű*.
 25. v. első s. ő is — *űis*; negyedik s. ötöt — *ütet*.
 27. v. második s. Ejfélig — *Éfélig*; negyedik s. Neked — *Neked*.
 29. v. első s. Vánkosokra — *Vánkusokra*; második s. dologrol — *dologrul*; harmadik s. finchanbol — *finchánbul*.
 30. v. harmadik s. tündöklík — *tündöklék*; negyedik s. gyenge — *gyönge*.
 31. v. első s. vállárol — *uállárol*.
 32. v. első s. Miert — *Méért*.
 34. v. első s. nékem — *nekem*; harmadik s. vészed — *ueszed*.
 36. v. első s. Citrommal — *Citronnal*.
 42. v. második s. tinéktek — *tinektek*.
 43. v. első s. vitézségtekről — *utésségtekrül*; második s. probátokrol, híretekről — *próbátokrul, híretekrül*.
 44. v. első s. A hon — *Ahun*; harmadik s. keresztyéntül — *köröszténtül*, föl szóval — *fön szóval*.
 45. v. harmadik s. tölem — *tülem*; negyedik s. zurzu-
 vart — *zúrzanart*.
 47. v. második s. kiálchuk — *kiálchuk*; harmadik s. ebektül — *ebektöl*; negyedik s. paysunk — *paisunk*.
 49. v. első s. ez éyel — *az éiel*; harmadik s. Ahón — *Ahun*.
 50. v. első s. völgy — *uögy*.
 51. v. második s. völgyen — *uölgyön*; negyedik s. keresz-
 tyének — *körösztyények*.
 52. v. második s. mihent — *mihant*, derékassan — *dere-
 kassan*; negyedik s. útokat — *utokat*.
 53. v. első s. őket — *üket*; negyedik s. Ők — *űk*.
 54. v. első s. szövökből — *szűnekbül*, második s. miát —
miatt; negyedik s. ők — *űk*.
 55. v. harmadik s. Fel rözzent — *Föl rözzent*.
 57. v. második s. jönny — *iünny*, hon — *hun*.
 58. v. harmadik s. dondár — *dandár*.
 59. v. negyedik s. szegénnek — *szeginnek*.
 60. v. második s. kijöue — *ki iüve*.
 61. v. harmadik s. ballagtata — *ballagtatá*; negyedik s.
 őket — *üket*.
 62. v. első s. eszbe — *eszben*, keresztyén dondárát —
körösztyény dandárát; negyedik s. állopattyát —
állapattiát.
 63. v. első s. lovárol — *louárol*; harmadik s. lelke —
lölke, ő — *ű*; negyedik s. nyergebül — *nyergébül*.

67. v. harmadik s. chelekedik — *chelekeszik*.
 68. v. második s. leveré — *leveté*; negyedik s. leveté — *leuete*.
 70. v. második s. kereszteny — *köröszmény*; harmadik s. serénysége — *serénsége*.
 71. v. első s. Mesziről — *Meszirül*; negyedik s. Az hon — *Az hun*.
 72. v. harmadik s. ennyi keresztényt — *ennyi köröszményt*; negyedik s. Meg futamtat mezőben? — *Meg futamtat mezőben? Ah, térjete meg*.
 74. v. második s. ismeg — *ismég*.
 75. v. első s. Pays — *Pais*; második s. payst — *paist*; harmadik s. járható — *iárhata*; negyedik s. chapá — *chapa*.
 76. v. első s. aczélos — *acélios*.
 77. v. első s. mesziről — *meszirül*.
 78. v. első s. hegyekből — *hegyekbül*.
 79. v. második s. hon — *hun*; el vészi — *elueszi*; negyedik s. ő — *ü*.
 81. v. második s. tészesz — *teszesz*.
 82. v. első s. chapá — *chapa*.
 84. v. negyedik s. ezentől — *ezentül*, lelkét — *lölkrét*.
 85. v. második s. lá — *la*; meg ölettél — *meg ölettelet* — harmadik s. lelkét — *lölkrét*.
 86. v. negyedik s. őket — *üket*.
 87. v. negyedik s. ő — *ü*.
 89. v. negyedik s. fessük — *fössük*.
 90. v. első s. meg győzetteknek — *meg giőzetetteknek*.
 91. v. második s. Annit mér — *Annit mer*.
 93. v. második s. nélkül — *nélkül*, harmadik s. mar — *már*.
 94. v. negyedik s. viselek — *hordozok*.
 95. v. negyedik s. Anélkül — *Anekül*, tárházam — *tárhazom*.
 97. v. második s. földről — *földről*.
 98. v. harmadik s. miát — *miat*, lelked — *lölköd*.
 100. v. negyedik s. megyen — *megyen*.
 101. v. harmadik s. ő — *ü*.
 102. v. első s. ő — *ü*; második s. fútt — *futt*; negyedik s. helyére — *helére*.
 104. v. második s. ő — *ü*; néki — *neki*; negyedik s. le ver — *le uér*.
 105. v. negyedik s. mesziről — *meszirül*.
 107. v. első s. löve — *lüne*; negyedik s. terite — *terité*.
 108. v. második s. miát — *miat*, álhata — *álhata*; harmadik s. lelkét — *lölkrét*.

110. v. negyedik s. keresztény — *köröszvény*.
 111. v. második s. Most — *Mast*.
 112. v. első s. mihent — *mihant*.
 114. v. első s. el hajtá — *el haytá*; harmadik s. térdé-
 hez — *térdéhöz*.
 115. v. negyedik s. mostan — *mastan*.
 116. v. negyedik s. Oceanum — *Oceánum*.

Pars quarta (72. l.)

2. v. második s. ő — *ű*, negyedik s. Annál — *Annyál*.
 3. v. második s. ő — *ű*.
 4. v. első s. mesziről — *meszirül*; negyedik s. lá — *la*.
 6. v. első s. most — *mast*; második s. ő — *ű*.
 7. v. negyedik s. tenéked — *teneked*.
 8. v. második s. ő — *ű*.
 9. v. harmadik s. nélkül — *nélkül*.
 10. v. első s. Historiákból — *Historiánkból*; második s.
 feletköztünk — *feleitkesztünk*; harmadik s. könnye-
 bittyük — *könnyebittyük*.
 11. v. negyedik s. észmérjem — *esmeriem*.
 12. v. első s. ő — *ű*; második s. vidámitá — *vidámitá*.
 13. v. második s. harag szavu — *harag szouu*.
 15. v. második s. most — *mast*.
 16. v. első és második s. ő — *ű*; harmadik s. Most —
Mast.
 17. v. második s. szerint — *szerént*; harmadik s. nekik —
nekik.
 18. v. negyedik s. föl vévék — *feluénék*, keresztény —
köröszvény.
 19. v. harmadik s. ő — *ű*.
 20. v. második s. körülöttök — *körülettek*.
 22. v. harmadik s. Most — *Mast*.
 25. v. első s. бүрös — *börös*; negyedik s. mostis —
mastis.
 26. v. harmadik s. dondár — *dandár*.
 29. v. negyedik s. ő — *ű*.
 30. v. második s. iszonyuan — *iszaniúan*.
 31. v. harmadik s. meg látá — *meg látá*; negyedik s.
 ő — *ű* mind a két helyen.
 32. v. második s. keresztény — *köröszvény*.
 33. v. első s. köztetek — *kösztötök*.
 34. v. második s. útát — *utat*.

35. v. negyedik s. Attyátul — *Attyától.*
 36. v. negyedik s. s fáradnod, veritékezned — *fáradnod s veritékezned.*
 38. v. második s. kupába — *kupában.*
 39. v. első s. mihent — *mihant*, melegété — *melegité*; második s. félre téve — *fére téné.*
 40. v. negyedik s. ötet — *ütet.*
 41. v. harmadik s. az ő — *az ü.*
 43. v. első s. most — *mast*; harmadik s. néked — *neked.*
 45. v. harmadik s. nész — *néz.*
 46. v. első s. Miért — *Méért.*
 47. v. negyedik s. tégyen — *tegyen.*
 48. v. első s. ezüstet — *ezüstöt*; második s. néked — *neked.*
 49. v. második s. ezüstem — *ezüstöm.*
 50. v. második s. ninch — *sinch*; harmadik s. az ő — *az ü.*
 52. v. második s. röpüle — *repülle.*
 53. v. első s. mégyen — *megyen.*
 54. v. első s. szerintis — *szeréntis*; második s. várakat *Várokat.*
 55. v. második s. feleltközöt — *feleitkezet*; harmadik s. ő — *ü.*
 57. v. első s. Harczrol — *Harcrul.*
 60. v. harmadik s. Várakbanis — *uárokbanis*, ijedést — *iedést.*
 62. v. második s. mihent — *mihant.*
 63. v. második s. mostan — *mastan*; harmadik s. Most — *Mast.*
 65. v. harmadik s. parancholatombol — *parancholatombul.*
 67. v. negyedik s. ő — *ü.*
 70. v. negyedik s. úze — *üzé.*
 71. v. első és harmadik s. ő — *ü.*
 72. v. első s. ijedet — *íedet.*
 73. v. első s. néked nekem — *neked nekem.*
 74. v. második s. ő — *ü.*
 77. v. első s. ijet — *iét*; negyedik s. jöuendöket — *iüuen-döket.*
 78. v. negyedik s. ijesztnek — *iésztnék.*
 79. v. harmadik s. Miert — *Méért*; negyedik s. keresz-tény — *körösztlény.*
 80. v. második s. Légyen — *Legyen.*
 81. v. második s. éjfel — *éfél.*
 82. v. negyedik s. föl futnak — *felfutnak.*
 84. v. első s. ki jöve — *ki iüve*; második s. most — *mast.*
 85. v. harmadik s. Véli bizonyosnak Zrini rajtunk vagyon — *Véli bizonyosnak Zrini ott lételét.*

87. v. negyedik s. alittyá — *alittá*.
 88. v. első s. vészik — *ueszik*; második s. ötöt — *ület*.
 90. v. második s. járja — *iára*; harmadik s. ő — *ű*.
 92. v. második s. neki — *néki*; negyedik s. ő — *ű*.
 93. v. harmadik s. el éri népestül — *el éri közelről*.
 95. v. harmadik s. körüllette — *körüllötte*.
 96. v. első s. ő — *ű*; negyedik s. chöndeszedvén — *chendesedűn*.
 97. v. első s. hozza — *huzza*; második s. legyen — *legyen*; harmadik s. Mesziről — *Meszirül*.
 98. v. első s. néked — *neked*.
 99. v. második s. nevet — *neűt*.
 103. v. negyedik s. későre — *késűre*.

Pars quinta (90. l.)

3. v. első s. ijesztheti — *iésztheti*; negyedik s. szüvel — *szünel*.
 4. v. második s. rendöt — *rendet*; harmadik s. őket — *üket*.
 7. v. negyedik s. szegletről — *szegletrül*.
 8. v. első s. ilyből — *illoból*.
 9. v. első s. ő — *ű*.
 10. v. második s. ő — *ű*.
 11. v. harmadik s. magunkra — *magunkon*.
 13. v. harmadik s. Véghez — *Véghez*.
 15. v. második s. számtalan — *számtalan*; negyedik s. ő — *ű*.
 16. v. második s. szüvöket — *szüvöket*; negyedik s. ő — *ű*.
 18. v. első s. Mostis — *Mastis*.
 19. v. második s. el lovék — *ellőnek*.
 21. v. negyedik s. őket — *üket*.
 23. v. harmadik s. Most — *Mast*; negyedik s. ő — *ű*.
 24. v. első s. keresztyénség — *körösztyénség*; harmadik s. jutot — *iűt rut*.
 25. v. első s. Mostan — *Mastan*.
 27. v. második s. keresztyén — *körösztyén*.
 28. v. második kénchünket — *kinchünket*.
 30. v. első s. Visegrádát — *Visegrádát*; második s. miát — *miat*; harmadik s. későn — *késsű*.
 32. v. első s. nekünk — *neünk*; második s. meg-eskütt — *még esküűt*.
 33. v. második s. hazud — *hazug*; harmadik s. helyben — *helben*.

35. v. első s. fen áltáig — *fön áltáig*; második s. Eskü-
szem — *Esküszöm*.
38. v. első s. ő közikbe — *ű közikbe*.
39. v. harmadik s. hüvelyébül — *hüveléből*.
40. v. harmadik s. kéméllem — *kiménlem*; negyedik s.
köl — *kel*.
41. v. negyedik s. lelkemed — *lölkömet*.
42. v. második s. ő — *ű*.
43. v. első s. nemzetiből — *nemzetibül*; negyedik s. ő — *ű*.
46. v. harmadik s. ötet — *ütet*.
47. v. második s. Be födözue — *Bé födözue*.
48. v. negyedik s. Bövölkedik — *Böuelkedik*.
50. v. negyedik s. hogy — *ha*.
56. v. második s. történt — *történt*.
57. v. első s. szebb — *szöb*.
58. v. harmadik s. az ő — *az ű*.
60. v. második s. hasomlo — *hasomlób*.
61. v. második s. be födözte — *bé födözte*.
63. v. harmadik s. ő — *ű*.
67. v. első s. Meg hagyá — *Meg hagyá*; negyedik s.
lészen néki — *leszen neki*.
70. v. első s. Felséges — *Fölséges*; negyedik s. Felsé-
gednek — *Fölségednek*.
71. v. negyedik s. Istennél — *Istennel*.
72. v. negyedik s. Felségednek — *Fölségednek*.
74. v. harmadik s. Felségedet — *Fölségedet*.
75. v. negyedik s. Az az mindenható Isten legyen veled —
Az a mindenható legyen Isten ueled.
77. v. első s. most — *mast*.
79. v. negyedik s. Mástol — *Mástul*.
82. v. negyedik s. ezen ez világon — *ezen az uilágon*.
83. v. első s. próbámrol — *próbámrrül*; negyedik s. Zrini-
tül — *Zrinitul*.
84. v. harmadik s. szerint — *szerént*.
87. v. első s. leszek — *leszek*.
91. v. harmadik s. bövölködöl — *böuelkedel*.
92. v. első s. az ő — *az ű*.
94. v. második s. néked — *neked*; harmadik s. Most —
Mast.
95. v. negyedik s. üdejére — *ideiére*.

Pars sexta (106. lap.)

1. v. negyedik s. Zrinihez — *Zrinihöz.*
3. v. első s. beszédben — *s beszédben*; második s. száua — *szoua.*
6. v. harmadik s. ijesztésért — *iesztlésért*; negyedik s. ő — *ű.*
7. v. harmadik s. ők — *űk.*
9. v. első s. őket — *üket*; harmadik s. tevė — *tėuė.*
11. v. első, második és harmadik s. Hon — *Hun.*
13. v. első s. oktul ő meg-indéttatot — *okbul ű meg-indéttatot*; második s. néked — *neked*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. tölünk — *tőlünk.*
15. v. első s. váradat — *Uáradat.*
16. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. fényeseti — *féniesiti.*
18. v. első s. Kazul — *Kuzul.*
19. v. második s. ők — *űk*; negyedik s. penig — *pedig.*
20. v. negyedik s. Mellyet semmiképpen többől meg nem tarthatsz — *Mellyet semmi képpen te meg nem tarthatod.*
21. v. negyedik s. nekem — *nekem.*
22. v. harmadik s. keresztyéneket — *körösztényeket.*
23. v. második s. ő — *ű.*
24. v. első s. ő — *ű*; második s. jeléért — *ielért*, most — *mastan*; negyedik s. hagyásából — *hagyásából.*
25. v. második s. Váradat — *Váradat.*
26. v. első s. Talán van, ki biztat, téged füst azokkal — *Talán uan oly, ki bisztat téged fűst szókka*; harmadik s. leszén — *leszen.*
27. v. harmadik s. Egynihány — *Ennihány.*
28. v. harmadik s. lelki esméret — *lölki esméret.*
29. v. második s. néked — *neked*; második és negyedik s. segítséget — *segétséget.*
30. v. első s. esmérheti — *esmerheti.*
31. v. első s. legyen — *legyen*; második s. hoz ő segítséget — *hoz ű segítséget*; harmadik s. eltetöket — *élteteket*; negyedik s. ők — *űk.*
33. v. második s. hely — *hel.*
34. v. első és harmadik s. néked — *neked.*
35. v. első s. legyen — *legyen*; harmadik s. mostan — *mastan.*
37. v. harmadik s. esméri — *esmeri.*
38. v. második s. fordítá — *fordítta*; negyedik s. Ő — *Ű.*
39. v. negyedik s. az ő — *az ű.*

41. v. harmadik s. ő árt keresztyénnek — ű árt körösztnének;
negyedik s. ártalom — ártalam.
42. v. harmadik s. keresztyénét — körösztnényét; negye-
dik s. ő néki — ű neki.
46. v. negyedik s. keresztyéneket — körösztnényeket.
51. v. harmadik s. meg ezeket — ezeket meg.
55. v. második és negyedik s. hon — hun.
57. v. harmadik s. mendegel — mendegél.
61. v. második s. keresztyének — körösztnények.
62. v. második s. keresztyént — körösztnét; harmadik s.
mihent — mihant.
63. v. negyedik s. el válék — el nálík.
64. v. harmadik s. bujik — buik; negyedik s. rettenik —
röddenik.
65. v. negyedik s. most — mast.
69. v. negyedik s. téve — teue.
73. v. második s. ő tülök — ű tülök.
74. v. harmadik s. nekünk segítséget — nekünk segítséget.
75. v. második s. esmeri — ösmeri.
76. v. második s. nádasság — nádáság.
77. v. harmadik s. Üvedzőig — Önedzőig, kéz — kész;
be gázolni — bé gázolni; negyedik s. őket — űket.
78. v. harmadik s. mégyek — megyek (rim: keressetek).
79. v. első s. hon — hun.
80. v. harmadik s. Ő — Ű.
82. v. második s. Hartzolis — Harctulis.
83. v. harmadik s. Ő — Ű; negyedik s. fegyverén —
fegyueren (rim: szerechen).
85. v. első s. el ijét — el iét.
87. v. első s. nekéd — nekéd; negyedik s. nem látta —
nem látá.
88. v. második s. szaggatta — szaggatá.
96. v. második és harmadik s. Hon — Hun.
100. v. negyedik s. későn — késsün.
102. v. negyedik s. kívül — küüül.
103. v. első s. habok közöt — habok elöt; harmadik s.
megtölt — tölt.
104. v. második s. tégyen — tegyen.
105. v. első s. sebesétette — sebesítette.
106. v. első s. hüvelyébül — hüüeléből; harmadik s. hajtá
dárdát — hayta dárdát; negyedik s. nem tévé —
nem téué.
109. v. harmadik s. hűségtül — hüüséggtül.
110. v. harmadik s. ő — ű.

111. v. harmadik s. ő — ű.

114. v. második s. És vannak vitézek minnyáian örömben — *Kiért vannak minniáian vitézek örömben.*

A 113-ik versszakasz Deli Vidnek az Almáson át-
úszásáról az eredeti kéziratban előbb másképen szolt.

Pars septima. (126. l.)

2. v. első s. Eljöve — *Eliűne.*

4. v. negyedik s. történt — *történt*; leked — *lőköd.*

5. v. harmadik s. tégedet el hadgyalak — *tégedet el hadlak*;
negyedik s. praedaul talallyak — *praedaul hadgyalak.*

7. v. első s. lelke — *lölke*; második s. leszen — *leszen*;
harmadik s. lelkét — *lölkét*, meg eszi — *meg eszi.*

8. v. negyedik s. keresztyénen — *körösztyényen.*

9. v. második s. mihent — *mihant.*

10. v. negyedik s. Oszmánt meg gyalázták — *gyalázták
meg Oszmánt.*

12. v. harmadik s. most — *mast*; neki — *neki.*

13. v. negyedik s. órakor — *órakort.*

14. v. második s. föl — *fel*; negyedik s. mint — *mind.*

15. v. harmadik s. Be burétua vagy on sokaktul mert az
föld — *Meszivül minden felől belepte az földet.*

16. v. második s. rettenetességgel — *rönnenetességgel*; har-
madik s. Sok erős — *Sok ezer*; negyedik s. most
— *mast.*

17. v. harmadik s. számtalan — *szántalan*; negyedik s.
ő — ű.

18. v. harmadik s. Allahū — *Alla hú.*

19. v. első s. el rendölt — *el rendelt*; harmadik s. ki lövék
— *ki lűnék.*

21. v. negyedik s. tevé — *téné.*

22. v. negyedik s. ő — ű.

23. v. harmadik s. rönbben — *rendben.*

25. v. negyedik s. Zrini egésségéért — *Zrini egésségért.*

26. v. negyedik s. lelkeket — *lölköket.*

27. v. első s. lövést — *lűnést*; negyedik s. ijedésében —
iedésében.

28. v. első s. lövéssel — *lűnéssel*; második s. mostan —
mastan; negyedik s. lelkét — *lölkét.*

29. v. első s. S chak — *Ű chak*, halna meg — *hal meg*;
negyedik s. ő — ű.

32. v. második és harmadik s. Hon — *Hun*.
 33. v. negyedik s. most — *mast*.
 34. v. első s. meg nyomattam — *meg nyomottam*; negyedik s. most — *mast*.
 35. v. harmadik s. mennyegben szebben — *menyekben szöbben*.
 36. v. első s. mostan — *mastan*; negyedik s. most — *mast*.
 37. v. harmadik s. ő — *ű*.
 38. v. második s. Miért — *Méért*; harmadik s. szintén — *szinten*; negyedik s. legyen — *legyen*, mostan — *mastan*.
 42. v. negyedik s. mégyen — *megyen*.
 43. v. harmadik s. ő — *ű*.
 47. v. negyedik s. Most — *Mast*.
 48. v. negyedik s. fordétyák — *fordittyák*.
 49. v. harmadik s. chendességbe — *chöndességbe*; negyedik s. nagy gondviselésbe — *s nagy gondviselésbe*.
 51. v. harmadik s. rettenetös örmeni — *rettenetes örmény*.
 52. v. harmadik s. Strutz tollat — *Struc tollát*.
 54. v. második s. szüvünk — *szüünk*.
 56. v. negyedik s. Letelepété — *Le telepíté*.
 57. v. második s. elől jároba — *elől iáróban*; harmadik s. számtalan — *szántalan*.
 59. v. első s. sereget — *seregét*; harmadik s. meg nem ijet — *meg nem iét*; negyedik s. Nézi ellenségét, s mint töll all szél előtt — *Mint töly szél előtt ál, nézi ellenségét*.
 60. v. negyedik s. fejihöz — *feiéhez*.
 62. v. második s. téssen — *teszen*; negyedik s. segítséget — *segétséget*.
 64. v. első s. Mibent — *Mihant*.
 66. v. negyedik s. fölöl — *felyül*.
 67. v. második s. ő — *ű*; negyedik s. pays — *pais*.
 69. v. harmadik s. Ő — *Ű*.
 70. v. első s. okádíg — *ukádík*; negyedik s. lelke — *lölke*, kibujik — *ki buík*.
 71. v. első s. meg nem ijet — *meg nem iét*.
 73. v. harmadik s. lészen — *leszen*.
 74. v. első s. te néked ez lészen — *teneked ez leszen*; második s. vészen — *ueszen*.
 76. v. első s. lelke — *lölke*; második s. iszonyuan — *iszanyuan*.
 77. v. harmadik s. ő előtte — *ű előtte*.

78. v. első s. keresztyén — *köröszmény*; harmadik s. el
veve — *el uéné*.
79. v. negyedik s. Aranyas — *Aranyos*.
80. v. második s. harcról — *harcrul*; negyedik s. az
futashoz készek — *már futni készülnek*.
82. v. második s. ijetében — *ietében*; harmadik s. Ő — *Ü*.
83. v. negyedik s. kiméggyen — *ki meggyen*.
84. v. második s. mihent — *mihant*.
85. v. harmadik s. Most — *Mast*.
87. v. első s. Ismer — *Ismét*.
90. v. első s. leszen — *leszen*; második s. teszen — *teszen*;
harmadik s. vészen — *ueszen*.
91. v. második s. miért — *méért*; negyedik s. miát —
miat.
92. v. második s. ez miát — *ez miat*.
93. v. negyedik s. teszen — *teszen*.
97. v. első s. meg ijet — *meg iét*; negyedik s. keresz-
mény — *köröszmény*.
98. v. második s. az Ő — *az ü*.
100. v. harmadik s. mostis — *mastis*.
103. v. első s. nekem — *nekem*; második s. meg eskü-
szem — *meg esküszöm*, hütire — *hitire*; negyedik
s. mihent neked — *mihant neked*.
104. v. első s. miát most — *miat mast*.
106. v. harmadik s. fal köze — *fal közé*.
107. v. második s. tenéked — *teneked*.
108. v. második s. egymástól — *egy mástul*; negyedik s.
árthatanak — *árthatának*.

Pars octava. (144 lap.)

1. v. első s. szárnyas — *szárnyos*; harmadik s. szebb —
szőb.
2. v. harmadik s. Ő maga — *Ü maga*.
3. v. negyedik s. Körülötte — *Kerüllette*.
4. v. második, harmadik és negyedik s. ő — *ü mindenütt*.
5. v. első s. És mikor — *Ü mikor*; második s. kétel-
ködő — *kételkedő*.
6. v. negyedik s. ismég föl — *ismeg fel*.
8. v. első s. látom — *látok*; második s. gyűlölöm —
gyűlölök.
10. v. első s. őket — *üket*.
11. v. negyedik s. reménlhessen — *remélhessen*.

12. v. harmadik s. lelke lön — *lölke lén.*
14. v. második s. Ő — *Ű*; negyedik s. Hon — *Hun.*
15. v. első s. rettegöt — *retteget*; második s. miát — *miat*; harmadik s. Széles Aegyptomban — *Széles Egyptumi.*
19. v. negyedik s. De lá — *De, la.*
21. v. harmadik s. dévánt — *diuánt.*
22. v. negyedik s. dévánra — *diuánra.*
24. v. negyedik s. ő — *ű.*
25. v. második s. ő — *ű.*
26. v. első s. emlékeztesselek — *emlekesztesselek.*
27. v. második s. legyen — *legyen.*
29. v. harmadik s. Ő ül oda — *Ű ül uala*; negyedik s. fordéta — *forditá.*
30. v. első s. hon — *hol.*
32. v. második s. Nékünk — *Nekünk.*
33. v. harmadik s. az ő — *az ű.*
37. v. második s. mostan — *mastan.*
38. v. harmadik s. Őtet — *Űtet*; negyedik s. éledelt — *eledelt.*
39. v. második s. telepété — *telepité.*
41. v. második s. ő — *ű.*
43. v. második s. nekünk — *nekiünk*; negyedik s. nélkül — *nélkül.*
44. v. második s. Száraszuk ki — *Szároszuk ki*; negyedik s. vesztég — *uesztég.*
46. v. harmadik s. most — *mast.*
47. v. negyedik s. vesztég ülve vegyék meg várat — *vesztég ülve uegyük meg Várot.*
48. v. második s. vegyük kapákat — *uegyünk kapákat*; negyedik s. várakat — *Várokat.*
50. v. első s. ő maga — *ű maga*; harmadik s. fegyverben — *fegyuerbe.*
52. v. első s. legyen — *legyen*; második s. szabadétotta — *szabaditotta.*
53. v. negyedik s. őis — *űis.*
55. v. első s. hon — *hun*, Várában — *Várába*; második s. ő nyomában — *ű nyomába*; harmadik s. Be megyek — *Bé megyek*, kapujában — *kapuiába*; negyedik s. abban — *abba.*
56. v. első s. meg keserödöt — *meg keseredet*; második s. Ismég — *Ismeg.*
57. v. második s. őis — *föl álla* — *űis* — *felállá.*
60. v. első s. észí — *eszi*; második s. ő jó — *ű jó.*

61. v. harmadik s. Most — *Mast*; negyedik s. bővelkedik — *bővelkedik*.
62. v. negyedik s. köl — *kel*.
64. v. első s. köztetek — *köztötök*.
65. v. negyedik s. egyenlenség — *egyenlenség*.
66. v. első s. miát — *miat*; harmadik s. Keresztyéneknek — *Körösztyéneknek*; negyedik s. miát — *miat*.
67. v. harmadik s. néki — *neki*.
68. v. első s. mostan — *mastan*; negyedik s. esméritek — *esmeritek*.
69. v. második s. zöndítötte — *zöndítette*.
70. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. ötet — *ütet*.
71. v. harmadik s. Karamain — — — *Karamain* — — — *adot háborus eszt*.
72. v. első s. most — *mast*; második s. Nekünk — *Nékünk*, az ő — *az ű*.
73. v. harmadik s. eszébe — *eszében*.
74. v. második s. ő magában — *ű magában*.
75. v. első s. házat — *házot*; harmadik s. Miért — *Méért*; negyedik s. oltalmat — *oltalmot*.
76. v. második s. ő neki — *ű neki*.
78. v. második s. ebben sántzba — *ebbe sáncba*; negyedik s. ő reá — *ű reá*.
79. v. második s. azzal — *anal*.
80. v. második s. minnyájan — *minniáion*.
81. v. második s. néki — *neki*.
82. v. második s. nyugodalmat — *nyugodalmot*.
83. v. első s. eszedben — *eszödbe*.
84. v. második s. minnyájan — *minniáion*.
85. v. második s. hijuk — *hyuk*; harmadik s. tenéked kezében — *te neked kezébe*.
86. v. második s. nekünk — *nekünk*; harmadik s. az ő — *az ű*; negyedik s. hadadban — *hadodban*.
87. v. második s. vészem — *ueszem*; harmadik s. elvészem — *el ueszem*; negyedik s. lábad alá tészem — *lábod alá teszem*.
88. v. harmadik s. bujik — *buik*.
89. v. második s. az ő — *az ű*.
93. v. harmadik s. néki — *neki*.
95. v. harmadik s. néki — *neki*.
97. v. második s. Most — *Mast*.
98. v. harmadik s. minnyáian — *minniáion*; most — *mast*.
99. v. harmadik s. Ennek az dolognak — *En ennek dolognak*.

Pars nona. (161. lap.)

1. v. első s. Hova ragattattam — *Hová ragattatom.*
2. v. harmadik s. Hangoz — *Hangos, hja — hya.*
3. v. harmadik s. házamban — *házamhoz, üszöget — üszököt.*
5. v. harmadik s. lövetik — *lűvetik.*
7. v. harmadik s. éles szájára — *erős száíára.*
11. v. negyedik s. restellem — *röstellem.*
12. v. második s. nyelvökön — *nyelueken; negyedik s. mégyek ő általok — megyek ű általok.*
13. v. harmadik s. te néked — *teneked.*
14. v. második s. vállallya — *uállolia.*
17. v. harmadik s. fel kél — *föl kél.*
19. v. második s. föl gyujtá — *fel gynyutá; negyedik s. tehát — tahát.*
23. v. harmadik s. te rolad — *te rulad.*
24. v. első s. énnékem — *énnekem.*
25. v. második s. Légyen — *Legyen; negyedik s. méltan hoszabich életedet — méltó, hoszabich éltedet.*
26. v. első s. hajol — *hainl; negyedik s. az ő — az ű.*
28. v. első s. elejben — *eleiben.*
32. v. második s. őket — *üket; harmadik s. verez — uered.*
34. v. második s. nektek — *néktek; negyedik s. ellensé- gimtől — elenségemtől.*
35. v. második s. Türkises — *Türkéses.*
36. v. harmadik s. hon — *hun; negyedik s. aranyat — araniot.*
37. v. harmadik s. máshova — *máshuua.*
38. v. első s. nekünk — *nekiünk.*
39. v. második s. őket — *üket.*
41. v. első s. vörös — *nöres; harmadik s. Ő — Ű.*
42. v. negyedik s. felé — *fele.*
43. v. negyedik s. kuasz — *kunasz.*
44. v. második s. Hiják — *Hyák, szűvökben — szűuekben.*
45. v. negyedik s. Hon — *Hun, vehetné — uehetne.*
46. v. harmadik s. Mindenökre — *Mindenekre, ök — űk.*
47. v. negyedik s. Törökék — *Törökök.*
48. v. negyedik s. keresztény — *köröszteny.*
49. v. második s. Ő — *Ű, okádgya — ukádgya.*
50. v. második s. bővön — *böuen; harmadik és negyedik s. miát — miat.*
51. v. második s. vészik — *ueszik; harmadik s. miát — miat; negyedik s. várthat — uálthat.*

52. v. első s. hon — *hun*; harmadik s. ők — *ük*; negyedik s. Jönnék — *Jünnek*, hol — *hun*.
53. v. első s. tenéked — *tenedek*.
54. v. első s. Ő ágyához — *ű ágyához*.
55. v. első s. az ő — *az ű*.
56. v. első s. aranyas — *aranyos*.
58. v. második s. az hol — *az hun*.
59. v. harmadik s. ő — *ű*.
61. v. első s. bement — *bé ment*.
62. v. második s. az ő — *az ű*; negyedik s. néki — *neki*.
63. v. harmadik s. hon — *hun*.
64. v. második s. esmérjen — *esmeryen*; negyedik s. légyen — *legyen*.
65. v. negyedik s. vesz el — *uész el*.
66. v. első s. aranyas — *aranyos*; negyedik s. füléhez — *füléhez*.
67. v. harmadik s. Ő — *Ű*.
68. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. Ő szeme — *Ű szeme*.
72. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. lelke — *lölke*.
75. v. második s. szemén — *szemen*; harmadik s. vészen — *ueszen*; negyedik s. téssen — *teszen*.
76. v. harmadik s. miát — *miat*; negyedik s. lelkét Istenhöz — *lölkét Istenhez*.
78. v. második s. keresztény — *köröszteny*; negyedik s. mostan — *maszan*.
81. v. harmadik s. Miért — *Méért*.
82. v. harmadik s. nekünk — *nekünk*.
83. v. első s. hon — *hun*.
84. v. negyedik s. ígér — *igir*.
85. v. első s. enyhichem — *enihéchem*.
86. v. harmadik s. sebben — *sebbe*, bü — *böv*; negyedik s. légyen — *legien*.
87. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. ötet — *ütet*.
88. v. negyedik s. ő — *ű*.
89. v. első s. ő hozzá — *ű hozzá*.
90. v. negyedik s. leszen — *leszen*.
91. v. első s. Ő — *Ű*; első és negyedik s. nekem — *nekem*.
92. v. harmadik s. keresztény — *köröszteni*.
93. v. harmadik s. Mátyrumságot — *Martirumságot*.
94. v. harmadik s. tenéked kérök — *tenedek kérek*; negyedik s. légyen — *legien*.
96. v. első s. szavát — *szouát*.
97. v. második s. ők — *ük*.

98. v. első s. Mashul — *Máshol*.
 100. v. második s. őket — *űket*; negyedik s. tevék — *ténék*.
 101. v. harmadik s. hiják — *hyák*.

Pars decima. (178. lap.)

3. v. második s. kívül — *kűvűl*.
 4. v. harmadik s. most — *mast*; negyedik s. bű — *böv*.
 5. v. második s. ő néki — *ű neki*; negyedik s. küszködni — *kűszkedni*.
 7. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. ember — *embert*.
 8. v. negyedik s. ő — *ű*; keresztyénét — *körösztyénét*.
 10. v. második s. népet indítá — *népet indita*; harmadik s. néki — *neki*.
 13. v. második s. aranyas — *aranyos*; negyedik s. szavát — *szouát*.
 15. v. harmadik s. másikat — *másikát*.
 16. v. első s. számtalan — *szántalan*.
 17. v. negyedik s. ők — *űk*.
 18. v. harmadik s. kuracely — *kuracély*.
 20. v. első s. ő — *ű*, háromszor egymás után; harmadik s. hon — *hun*.
 21. v. első és második s. mérgös — *mérges*.
 22. v. második s. szavát — *szouát*.
 23. v. első s. bőven — *bűnen*; második s. ő — *ű*.
 24. v. negyedik s. ő — *ű*.
 26. v. második s. ő néki — *ű neki*.
 27. v. harmadik s. néki — *neki*.
 28. v. második s. elejben — *eleibe*; harmadik s. Lelke — *Lölke*.
 29. v. második s. miát — *miat*.
 30. v. negyedik s. keresztyén — *körösztyény*.
 31. v. harmadik s. hangos — *hangas*.
 32. v. harmadik s. szegénnek — *szeginnek*, ő — *ű*.
 34. v. első s. Ő — *Ű*; negyedik s. Fel vészi — *Fel ueszi*.
 35. v. második s. érkezék — *érkezik*.
 38. v. első s. ijed — *iéd*; harmadik s. be — *bé földuén*.
 39. v. negyedik s. keztek — *kezdnék*.
 40. v. negyedik s. ötet — *űtet*.
 41. v. első s. esik — *tecik*; negyedik s. gyökeréig — *gyűkeréig*.
 42. v. második s. Egy másnak fejére kárt — *Egy másnak kárt feiére*.

43. v. negyedik s. beveré — *bé ueré.*
 45. v. második s. tölgyfát — *töly fát.*
 46. v. első s. felkél — *fölkél*; harmadik s. ötet — *ütet.*
 48. v. első s. segítséged — *segétséged*; negyedik s. Törököt — *Töröket.*
 49. v. harmadik s. Számtalan — *Szántalan.*
 50. v. második s. ő — *ű*, kétszer egymás után; harmadik s. tölgyfához — *töly fához.*
 51. v. harmadik s. ő — *ű*, elejben — *eleibe.*
 52. v. második s. elejben — *eleiben.*
 54. v. első s. aranyas — *aranyos.*
 55. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*, négyszer egymás után.
 56. v. első s. Ő — *Ű*; második s. Enekével — *Űnekével.*
 57. v. harmadik s. kegyetlenb — *kegyetlemb.*
 58. v. első s. kilövi — *ki lövi*; harmadik s. Ő — *Ű.*
 59. v. második s. Ő — *Ű.*
 60. v. harmadik s. Fel nyitnya — *Föl nittyá*; énekével — *űnekével.*
 62. v. második s. érötte — *érette.*
 64. v. második s. ő — *ű*; harmadik s. gyökeret — *gyűkeret.*
 65. v. első s. számtalan — *szántalan*; második s. miat ő — *miat ű*; harmadik s. az ő — *az ű.*
 66. v. második s. mostan — *mastan.*
 67. v. negyedik s. kívül — *kűül*, mint — *mind.*
 68. v. második s. Egességben — *Egésségbe*; negyedik s. befoglalva — *bé foglalua.*
 69. v. negyedik s. legyen — *legyen.*
 70. v. első s. hon — *hun.*
 72. v. első s. De ott őri szegént — *De ot éri szegint*; harmadik s. öröködik — *föl öröködik.*
 73. v. harmadik s. néki — *neki*; negyedik s. nyitnya — *nittyá.*
 75. v. első s. nyiták — *nyiták*; második s. bejűjön — *bé iűjön.*
 76. v. negyedik s. Beteszi — *Bé teszi.*
 77. v. harmadik s. néki — *neki.*
 78. v. első s. hazádbeli — *hazádbéli*; negyedik s. mostan legyen — *mastan legyen.*
 80. v. negyedik s. Felnyitnya — *Fel nittyá*, lelkét — *lölket.*
 81. v. második s. ő megvallotta — *ű meg uallotta.*
 82. v. harmadik s. ő — *ű.*
 83. v. második s. ő jár merevén — *ű jár mereven*; negyedik s. Keresztény Katonát — *Köröszvény katonát*, elejben — *eleiben.*

84. v. második s. Ő nékijs — Ű nekiis.
 85. v. második s. bereket — bé reket; harmadik s. téssen — teszen.
 86. v. első s. eszben — észben; negyedik s. mégyen — megyen.
 88. v. második s. keresztyénnek — köröszténnek; harmadik s. esz — ész.
 89. v. negyedik s. fel — föl, általusza — általúsza.
 90. v. negyedik s. lövéssel — lüvéssel.
 92. v. negyedik s. felmenésére — föl menésére.
 96. v. második s. keresztyén seregét — körösztyén sergét.
 97. v. első s. ő előtte — ű előtte; harmadik s. lelkét — lölkét.
 98. v. harmadik s. s még — s meg.
 99. v. első s. utat — utot.
 100. v. harmadik s. Ő — Ű.
 103. v. harmadik s. rettenetös — rettenetes.
 104. v. első és második s. ő — ű.
 105. v. második s. kölykeihez — kölykeihöz.
 106. v. első s. Ők — Űk, kölkök — kölkek; második s. néki hizelkődnek — neki hizelkednek.

Pars undecima. (196. lap.)

1. v. első s. Meg ályos — még ályos; harmadik s. nékem — nekem.
 4. v. első s. most énnékem — mast énnékem.
 5. v. második s. artzul — orcul.
 6. v. első s. Most — Mast, mezejek — mezeik; második s. most — mast.
 7. v. negyedik s. üszöget — üszököt.
 8. v. második s. ő — ű; harmadik s. elejben — eleiben.
 9. v. negyedik s. Szigeted — Szigetet.
 10. v. első s. mondtal — montál; második s. vágtal — uágtál.
 13. v. harmadik s. ő vélek — ű uélek; negyedik s. belépék — bé lépék.
 14. v. első s. mégyen — megyen; második s. légyen — legyen; harmadik s. légyen — legyen; negyedik s. ő — ű, végyen — uegyen.
 15. v. első s. elejben — eleiben; negyedik s. ő — ű.
 17. v. harmadik s. most — mast.

18. v. harmadik s. jövendőt — *iüuendöt*; negyedik s. most — *mast*.
20. v. első s. most — *mast*; második és negyedik s. ő — *ü*.
21. v. harmadik s. néhut — *nihut*.
22. v. harmadik s. Szebb — *Szöb*, mindenfele — *minden felé*; negyedik s. énnékem — *énnekem*.
24. v. harmadik s. neki — *néki*.
26. v. negyedik s. ő — *ü*, kétszer egymás után.
27. v. első s. ő maga — *ü maga*.
28. v. negyedik s. vészi — *ueszi*.
29. v. második s. tarta — *tartá*; harmadik s. s szívét — *és szüvét*.
30. v. második s. esmérjük — *esmeriük*; negyedik s. kardod ellen — *kardod előtt*.
31. v. első s. minékünk — *mineküink*.
32. v. első s. most — *mast*.
33. v. első s. legyen — *legyen*.
35. v. harmadik s. városban — *uárosban*.
37. v. harmadik s. Ő — *Ü*.
38. v. második s. Mihent — *Mihant*.
39. v. első s. ő — *ü*; második s. néha-néha — *niha-niha*, harmadik s. Mostan — *Mastan*.
41. v. második s. neki — *neki*; feletkezés — *feletkezés*; negyedik s. Ő — *Ü*.
43. v. harmadik s. Beereszték — *Bé ereszték*; negyedik s. hon — *hun*.
44. v. második s. Ő — *Ü*; harmadik s. ő neki — *ü neki*.
45. v. negyedik s. Ő — *Ü*.
51. v. első s. követséget — *köuetségét*; második s. befolynak — *bé folynak*; harmadik s. ő — *ü*.
52. v. első s. ő — *ü*.
53. v. második s. de lá — *de, la*.
54. v. első s. ötet — *ütet*; harmadik s. tégyen — *tegyen*.
56. v. első s. meg nyittata — *meg nitatá*; harmadik s. uiéttya — *újitia*.
57. v. első s. mégyen — *megyen*; harmadik s. Strutz tollát — *Struc tollát*.
59. v. második s. keresztény — *körösztény*; harmadik s. ő — *ü*.
60. v. negyedik s. Miért ily későn — *Méért illy késü*.
61. v. első s. későn — *késün*; második s. Most és mostan — *Mast és mastan*, érettem — *éröttem*.
62. v. negyedik s. lelked — *lölköd*.
63. v. negyedik s. mi ketten — *mind ketten*.

66. v. negyedik s. ő — ű.
 67. v. első s. öszvemennek — *öszue iünnnek.*
 70. v. második s. megis töré — *meg töréis.*
 71. v. harmadik s. Keresztények — *Köröszvények.*
 73. v. első s. hágy — *hagy.*
 74. v. első s. néked — *neked*; harmadik s. ő — ű; negyedik s. mostis — *mastis.*
 75. v. második s. lankad — *lankat*; negyedik s. fel szóval — *föl szóval.*
 76. v. második s. teszünk — *teszünk*, lelket — *lölket.*
 79. v. negyedik s. miát — *miatt.*
 80. v. harmadik s. ő — ű; meg ijett — *meg iét*; negyedik s. Nem ijet ő — *Nem iét ű.*
 81. v. első s. Ő — Ű.
 82. v. második s. ő — ű; negyedik s. meg vetéd — *meg ueted.*
 83. v. harmadik s. most — *mast.*
 84. v. negyedik s. Ő néki — *Ű neki.*
 85. v. első s. evét — *euet.*
 86. v. második s. lelkét — *lölkét.*
 87. v. első s. miát — *miatt.*
 88. v. negyedik s. segítséget — *segétséget.*
 91. v. első s. Gyumliáról — *Gyumliárul*, levészi — *le ueszi*; második s. teszi — *teszi*; harmadik s. Ő — Ű.
 92. v. negyedik s. néki most — *néki mast.*
 93. v. első s. Hon — *Hun*, kétszer egymásután; harmadik s. seregbe — *seregben.*
 94. v. második s. keserűségben — *keserűségbe*; negyedik s. ő — ű.
 95. v. második s. Zrini mely rettenetes harczot inditot — *Zrini melly rettenetes inditot harcot.*
 97. v. harmadik s. ő elejben — *ű eleibe.*
 99. v. második s. ő elejbe — *ű eleibe*; harmadik s. Ő lelke — *Ű lölke.*
 100. v. első s. Ő — Ű.

Pars duodecima. (213. lap.)

1. v. első s. másod — *másad.*
 2. v. harmadik s. Elejben — *Eleiben.*
 3. v. első s. hatalmam — *hatalmom*; harmadik s. ijam — *iom.*
 5. v. második s. te néked — *te neked.*

7. v. harmadik s. ő — ű.
9. v. második s. szüvében — *szűnébe*; harmadik s. ő — ű; Nyil — *Nyl*.
10. v. harmadik s. szájadban — *száiodban*.
11. v. harmadik s. ő — ű.
12. v. második és negyedik s. ő — ű; harmadik s. ágak — *ágok*.
13. v. második s. Miért — *Méért*; negyedik s. Miért — *Méért*; lelked — *lölköd*.
16. v. első s. éneke — *űneke*.
19. v. második s. lelke — *lölkömtül*.
20. v. második s. Gondola — *Gondoluán*.
21. v. második s. hon — *hun*; negyedik s. elmeréti — *elmeriti*.
22. v. harmadik s. Ő is — *Űis*.
25. v. negyedik s. ő — ű.
26. v. első s. most — *mast*.
30. v. harmadik és negyedik s. ő — ű.
31. v. első s. hatalmad — *hatalmod*; negyedik s. néked — *neked*.
32. v. első s. ez földön — *az földén*.
33. v. második s. vészik — *ueszik*.
34. v. második s. barlangon — *barlangban*; negyedik s. vészi — *ueszi*.
35. v. első s. miért — *méért*.
38. v. harmadik s. lakoul — *lakóuul*.
40. v. első s. vakmerőségem — *uak merésségem*.
41. v. harmadik s. hatalmad — *hatalmod*; negyedik s. megyek — *megyek*.
43. v. harmadik s. ő — ű; negyedik s. ő miatta — *ű miatta*.
45. v. negyedik s. válaszul — *uálasztul*.
46. v. második s. lelke — *lölkömet*.
47. v. második s. megyen — *megyen*; negyedik s. Az hon — *Az hun*.
48. v. második s. jüvendője — *iönendőie*.
49. v. negyedik s. örömtök — *örömetek*.
50. v. negyedik s. szüvök — *szűuek*.
56. v. második s. bekötnünk — *békötnünk*.
57. v. első s. az ő — *az ű*; harmadik s. be megy — *bémegy*;
58. v. második s. be-tölteny — *bé tölteni*; harmadik s. miért — *méért*.
59. v. harmadik s. ő — ű; negyedik s. keresztyén — *körösztyén*.

63. v. harmadik s. fáradgyunk — *fárogynk*.
 65. v. második s. keserődik — *keseredik*.
 66. v. harmadik s. mutat jó kedvet — *mutat is kedvet*.
 67. v. második s. most — *mast*; negyedik s. talán — *talám*.
 70. v. harmadik s. okosságba — *okosságban*; negyedik s. ki teve ily szokba — *ki téné ily szokban*.
 71. v. harmadik s. az ő — *az ű*.
 72. v. második és harmadik s. Hon — *Hun*.
 75. v. első s. tenéked — *te neked*; második s. akart — *akar*.
 77. v. harmadik s. ő — *ű*.
 78. v. második s. segítség nélkül — *segétség nélkü*.
 81. v. harmadik s. éneke — *űneke*; negyedik s. mostan *mastan*.
 82. v. negyedik s. ezzel — *euel*.
 86. v. első s. Most — *Mast*; harmadik s. mostis — *mastis*; negyedik s. Ő — *Ű*.
 88. v. második s. erejdet — *ereidet*, szemlélyem — *személyem*.
 89. v. harmadik s. Ő — *Ű*.
 90. v. első s. gyöngyöm — *gyöngyem*; második s. lel-
 kem — *lökem*.
 93. v. negyedik s. választotta — *uáloztotta*.
 94. v. negyedik s. éltében — *éltembe*.
 95. v. első s. most — *mast*; második s. esmég — *ismeg*; negyedik s. ő — *ű*.
 96. v. harmadik s. ő — *ű*.
 99. v. negyedik s. hon — *hun*.
 100. v. második s. Istenségedhez — *Istenségedhöz*; harmadik s. miért — *méért*; negyedik s. most — *mast*.
 101. v. harmadik s. lelkemben — *lölkömben*.
 102. v. második s. most — *mast*.
 104. v. második s. elejben — *eleiben*.
 105. v. második s. Számtalan — *Szántalan*.
 106. v. második s. Le vészi — *Leueszi*; negyedik s. legyen — *legyen*.
 109. v. második s. számban — *száimban*.
 111. v. első s. erdőkön — *erdöken*; második s. kesön — *késün*; negyedik s. keresztyénen — *körösztyényen*.

Pars decima tertia. (232. lap.)

1. v. első s. ő — ű.
3. v. negyedik s. Őtet — Űtet.
4. v. negyedik s. ötet — űtet.
6. v. harmadik s. Szebb — Szöb, az ő — az ű.
7. v. harmadik s. hiják — hiák; negyedik s. most — mast.
8. v. negyedik s. miát — miat.
9. v. első s. ő — ű.
10. v. első s. föl-vészi — föl ueszi; harmadik s. fel-ugrik — föl ugrik, vészi — ueszi.
11. v. első s. ki-mégyen — kimegyen.
12. v. első s. részére — részire.
13. v. negyedik s. hirtelen — hirtelent.
14. v. első s. siettében — siettébe; harmadik s. életemben — életembe; negyedik s. békeségben — békeségbe.
16. v. első s. említe — emlité; második s. Gondolt — Gondold.
17. v. első s. nyeregbül — nyergébül; harmadik s. evét — euét.
18. v. első s. támad — támod; harmadik s. szegény — szeginy.
19. v. első és második s. légyn — legyen.
20. v. negyedik s. lagyitá — lágyta.
21. v. harmadik és negyedik s. ő — ű.
22. v. harmadik s. ő — ű.
26. v. harmadik s. lelkének nyit — lölkének nyt.
27. v. első s. ő szép — ű szép; harmadik s. kezén — kézen; negyedik s. vészi, siet — ueszi, siét.
28. v. harmadik s. Ő — Ű.
30. v. első s. be-fogadá — bé fogadá; második s. ő — ű; negyedik s. elejben — eleiben.
33. v. harmadik és negyedik s. ő — ű.
34. v. második s. őis — űis.
36. v. negyedik s. be-gyüiche — bé gyüiche.
37. v. negyedik s. előttök — előttek.
40. v. második s. ő — ű.
41. v. negyedik s. mostan — mastan.
42. v. negyedik s. most — mast.
43. v. első és harmadik s. Miért — Méért.
44. v. első s. Ő — Ű; második s. Artzul — Orcul; negyedik s. szelgyültek — szeléggyültek.
49. v. második s. Az ő szava — Az ű szona; harmadik s. ő — ű.

52. v. harmadik s. Hon — *Hun*.
 53. v. első s. esmértek — *esmeretek*.
 54. v. negyedik s. förtöztetem — *förtesztetem*.
 55. v. első s. lelked — *lölköd*; harmadik s. most — *mast*.
 innét — *inned*.
 58. v. harmadik s. mindnyájan — *minniáion*.
 59. v. első s. emléti — *emliti*.
 60. v. első s. hon — *hun*; második s. szörzöttem — *szereztem*; harmadik s. miát — *miat*.
 61. v. negyedik s. elő — *elől*.
 63. v. első s. ő néki — *ű neki*; második s. miért — *méért*.
 64. v. harmadik s. Palotában — *Palatában*.
 65. v. harmadik s. miért — *méért*.
 68. v. negyedik s. itél — *itil*.
 70. v. első s. föl-fujt — *fel fuit*.
 72. v. második s. Ahon — *Ahun*; negyedik s. Miért — *Méért*.
 73. v. első s. kiméggyen — *ki megyen*; harmadik s. ő szüvében — *ű szüvében*, tégyen — *tegyen*.
 74. v. második s. miát — *miatt*; harmadik s. ő magához — *ű magához*.
 76. v. harmadik s. el-helyheztessünk — *el helhesztessük*; negyedik s. segítséget — *segychéget*.
 84. v. első s. néki — *neki*.
 85. v. negyedik s. miát — *miat*.
 88. v. második s. eszekben — *eszekbe*; negyedik s. bevivék — *bé uinék*.
 89. v. első s. be-hivatának — *bé hiuatának*; második s. keresztény — *köröszteny*.
 90. v. negyedik s. miát — *miat*.
 91. v. második s. Hatodát — *Hatadát*.
 92. v. harmadik s. keresztény — *köröszteny*.
 93. v. második és negyedik s. miát — *miat és miatt*; második s. sohul — *sohun*.
 94. v. negyedik s. méggyen — *megyen*.
 96. v. negyedik s. Felséged — *Fölséged*.
 98. v. első s. hol — *hun*.

Pars decima quarta. (249. lap.)

12. v. második s. Köszönténem — *Köszöntenem*.
 14. v. első s. lelkekkel — *lölkökkel*.
 15. v. első s. be lépék — *bé lépék*.
 18. v. negyedik s. az ő — *az ű*.

19. v. negyedik s. Ő — Ű.
 20. v. harmadik s. Keresztény — *köröszmény*.
 21. v. második s. medentzében — *medencébe*.
 23. v. első s. vészen — *ueszen*; második s. tészen — *teszen*; harmadik s. fővényen — *fővényen*.
 24. v. második s. Keresztény — *Köröszmény*.
 25. v. harmadik s. Pokolbéli lelkeket — *pokolbéli lölköket*.
 26. v. első s. lelkek — *lölkök*.
 28. v. harmadik s. Most — *Mast*.
 31. v. negyedik s. kinzók lelkek — *kinzot lölkök*.
 34. v. második s. lelkeket — *lölköket*.
 35. v. első s. Alig — *Alég*; második s. fogák — *fogyák*; harmadik s. meg-rázá — *meg rázza*; negyedik s. be sötétíteté — *bé sötétíteté*.
 36. v. első és második s. be — *bé*.
 40. v. második s. világ rötrentő — *világrettentő*.
 42. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*.
 44. v. második s. föl támat — *föl támot*; negyedik s. keresztnek — *körösztnék*.
 46. v. első s. el-szenvedet — *el szemuedhet*; harmadik s. Miért — *Méért*.
 47. v. harmadik s. kereszt jelre — *körösznt ielre*.
 48. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*; negyedik s. körösztiben — *körösztében*.
 53. v. első s. sötétítők — *sötétítetek*.
 55. v. negyedik s. Miért — *Méért*.
 59. v. második s. hij — *hy*.
 60. v. harmadik s. énnékem most — *énnekem mast*.
 61. v. negyedik s. hatalmamban — *hatalmomban*.
 63. v. első s. ő — *ű*; második s. Miért — *Méért*, Keresztény — *köröszményi*.
 65. v. harmadik s. miként — *mikint*.
 66. v. első s. lesznek — *leszek*; negyedik s. mint chak — *mind chak*.
 67. v. harmadik s. veve ő — *uéné ű*; negyedik s. Keresztényekkel — *köröszményekkel*.
 68. v. második és harmadik s. Hon — *Hun*.
 69. v. negyedik s. okádnak — *ukádnak*.
 70. v. negyedik s. Ők — *Űk*.
 72. v. második s. lünne nyilat — *lönne nylát*.
 73. v. első s. Keresztény — *köröszmény*.
 76. v. negyedik s. lelkünknek — *lölkünkek*.
 77. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*.
 78. v. első és második s. ő — *ű*.

81. v. harmadik s. Keresztény — *köröszteny*.
 82. v. első s. Keresztyénekre — *körösztenyekre*.
 83. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*.
 84. v. harmadik s. kinél — *künél*, ő — *ű*; negyedik s. ő — *ű*.
 85. v. első s. Ő — *Ű*.
 86. v. negyedik s. Hon — *Hun*, miért — *méért*, röjtetted — *röitötöd*.
 87. v. második s. hon — *hun*.
 88. v. második és negyedik s. hon — *hun*.
 92. v. első s. hütít — *hitet*; negyedik s. segítséget — *segéchéget*.
 93. v. első s. most — *mast*.
 95. v. második s. érötte — *érette*.
 97. v. első s. Egy kis — *Egykis* (= egyik is), az nékem — *nékem*; negyedik s. néki — *neki*.
 98. v. második s. Keresztyénséget — *körösztenységet*.
 100. v. első s. most — *mást*; negyedik s. keményéti — *keméníti*.
 102. v. negyedik s. most égbül — *mast égből*.
 103. v. Mind a négy sorban a rímül szolgáló szótagban — *be*.
 104. v. első s. most légyen — *mast legyen*.
 106. v. első s. most — *mast*.
 107. v. első s. emeli fel — *emeli föl*.
 109. v. első s. okádik — *ukádik*.
 110. v. negyedik s. ő — *ű*.
 113. v. első s. eséshez — *eséshöz*; második s. fesztéti — *fesztiti*; harmadik s. lelkét — *lökkét*, veté — *ereszti*.
 114. v. második s. életét — *életet*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. szíja — *szya*.

Pars decima quinta. (270. lap.)

2. v. első s. ő — *ű*; második s. Most — *Mast*.
 4. v. harmadik s. most — *mast*.
 5. v. negyedik s. le-pechétöltni — *le pechételni*.
 6. v. negyedik s. szépéti — *szépíti*.
 7. v. harmadik s. az Török — *a Török*; negyedik s. Keresztyénnyel — *körösztennyel*.
 8. v. első s. miát — *miat*; második s. Mihent — *Mihánt*; negyedik s. mostis — *mastis*.
 9. v. harmadik s. az ő — *az ű*; negyedik s. küvek — *köuek*.

10. v. negyedik s. lelkét — *lölkét*.
 12. v. második s. ő — *ű*.
 13. v. második s. leg-szebb — *legszöb*.
 16. v. második s. ő — *ű*.
 17. v. második s. szögrül — *szeigrül*.
 19. v. második s. ő — *ű*.
 20. v. első s. lölkök — *lölkek*.
 22. v. harmadik s. ruhában — *ruhába*.
 24. v. első s. lön — *lén*; negyedik s. Ő — *Ű*.
 25. v. második s. égbéli — *égbeli*.
 26. v. második s. láttatok — *láltáttok*; harmadik s. ő rájok — *ű ráiok*.
 27. v. első s. meg lüvé — *meg lüue*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. Most is — *Mastis*.
 28. v. második s. ő — *ű*.
 29. v. első s. Ahon — *A hun*; második s. hütömért — *hitemért*; negyedik s. hütökbül — *hütekbül*.
 30. v. első s. nekik — *nekik*; harmadik s. fegyverközni — *fegyüerkezni*; negyedik s. Be kel — *Bé kel*, fenékre — *fenekre*.
 31. v. második s. Szigethez — *Szigethöz*, fegyverös — *fegyueres*; negyedik s. őket — *üket*.
 32. v. első s. hon — *hun*; második s. lölkök — *lölkek*. harmadik s. kezetökön — *kezeteken*; negyedik s. örökkén — *örökké*.
 33. v. második s. tündöklő — *tündeklő*.
 34. v. második s. keresztet — *körösztet*; negyedik s. az ő — *az ű*.
 37. v. második és negyedik s. ő — *ű*.
 39. v. harmadik s. Az ő — *Az ű*; negyedik s. lángozo — *lángoló*.
 41. v. második s. Keresztyénségnek — *körösztyénységnek*; negyedik s. az ő — *az ű*.
 42. v. második s. most — *mást*.
 43. v. második s. segítségedre — *segichégedre*.
 44. v. negyedik s. ű lelkét — *ű lölkét*.
 46. v. második s. föl-fuvalkodottak — *föl fualkodottak*.
 47. v. második s. mostan — *mostan*.
 50. v. harmadik s. meg esmerék — *meg esmérék*.
 52. v. első és negyedik s. az ő — *az ű*; második s. lelked — *lölköd*; negyedik s. lelkestül — *löl-köstül*.
 54. v. első s. ésmervén — *esmeruén*.
 55. v. negyedik s. hon — *hun*.

56. v. harmadik s. kár nélkül — *kár nélkül*; negyedik s. jüvendőket — *iöuendöket*.
58. v. mind a négy sorban ötször egymásután Hon — *Hun*; első s. mostan — *mastan*.
59. v. második és harmadik s. Hon — *Hun*.
60. v. negyedik s. reszket — *röszket*.
61. v. első s. ő — *ű*.
62. v. harmadik s. Ó — *Ű*.
64. v. negyedik s. most — *mast*.
66. v. harmadik s. ő — *ű*.
67. v. harmadik s. most — *mast*.
68. v. első és harmadik s. ő — *ű*; második s. miát — *miat*; negyedik s. Eleséti — *Élesíti*.
69. v. harmadik s. keresztyénekre — *körösztyényekre*; negyedik s. az ő — *az ű*.
71. v. első s. ő — *ű*; második s. keveredék — *keveredik*.
72. v. negyedik s. lelkét — *lölkét*.
75. v. harmadik s. lelkét — *lölkét*.
76. v. második s. Keresztény — *körösztyény*.
77. v. negyedik s. ő — *ű*.
78. v. első s. ő — *ű*; második s. nélkül de mostan — *nekiül de mastan*.
79. v. negyedik s. ő — *ű*.
80. v. első s. mostis — *mastis*.
83. v. első s. meg-rázá — *meg ráza*.
84. v. második s. ellenségét — *ellenséget*.
87. v. első s. ő — *ű*.
88. v. első s. ő — *ű*.
90. v. harmadik s. ő — *ű*.
91. v. első s. az ő — *az ű*; második s. De most és most — *De mást meg mást*.
92. v. első s. mihent — *mihánt*.
93. v. negyedik s. távulrolis — *táulrul is*.
94. v. második s. az probát — *ez probát*; harmadik s. hon — *hun*.
95. v. második s. meg-ijet — *meg iét*.
96. v. harmadik s. ő — *ű*.
99. v. harmadik s. lelkét — *lölkét*; indita — *inditá*; negyedik s. tarta — *tartá*.
100. v. második s. az ő — *az ű*; negyedik s. Dicheretit — *Dichiretit*.
101. v. második s. miát — *miat*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. hangos — *hangas*.

103. v. első és második s. Ahon — *Ahun*; második és harmadik s. esmérem — *esmerem*.
 104. v. negyedik s. az ő — *az ű*.
 105. v. negyedik s. elejben — *eleiben*.
 106. v. első s. közel menni — *közel iünni*.
 107. v. második s. hangos — *hangas*; harmadik s. lelket — *lölket*.
 108. v. első s. lelket — *lölket*.
-

Arianna sírása. (289. lap.)

2. v. második s. Miként — *Mikint*, fülemile — *fülemüle*.
 4. v. első s. énekelek — *űnekelek*.
 5. v. harmadik s. nekem — *nekem*.
 10. v. első s. most — *mast*.
 11. v. második s. fel-vont — *föl uont*.
 13. v. első s. Teseus — *Teseust*.
 15. v. második s. Mihent — *Mihant*; negyedik s. be-tér — *bé tér*.
 18. v. harmadik s. ő — *ű*.
 19. v. harmadik s. ismétlen — *ismeglen*.
 23. v. harmadik s. hon — *hun*, kétszer.
 24. v. negyedik s. lelketis — *lölkömetis*.
 25. v. első s. lelketis — *lölkömet*; második s. Miért — *Méért*; negyedik s. ötetis — *ütetis*.
 30. v. második s. Az ő — *Az ű*; harmadik s. most — *mast*.
 31. v. első és harmadik s. Miért — *Méért*.
 33. v. második s. miát — *miat*.
-

Fantasia Poetica. (296. lap.)

1. v. második s. le-mégyn — *lemegyen*; ötödik s. eszik — *eszik*.
 2. v. hetedik s. ahon — *ahun*.
 4. v. nyolczadik s. babutákat — *babutokat*.
 6. v. negyedik s. baglyokat — *bagliakat*.
 8. v. második s. mostan — *mastan*.
 9. v. második s. most — *mast*.
 10. v. első s. nekem — *nekem*.
 11. v. második s. Miért — *Méért*; most — *mast*.
 12. v. harmadik s. ennékem — *énnekem*; negyedik s. nekem — *nekem*; hetedik s. Pánt — *Pant*.

13. v. harmadik s. versemre — *uerseimre*.
15. v. harmadik s. tahát — *tehát*; negyedik s. az ő — *az ű*.
16. v. hatodik s. esmérjem — *esmeriem*.
17. v. első s. ismég — *ismeg*.
18. v. első s. nekem — *nekem*; hatodik s. Ő — *Ű*.
20. v. második s. előb — *eléb*.
21. v. második s. Miért — *Méért*.
22. v. hetedik és kilencedik s. ő — *ű*.
23. v. ötödik s. leszek — *leszek*; hetedik s. Szebb — *Szöb*.
24. v. harmadik s. leszek — *leszek*.

(A vadász és Echó. 302. lap.)

1. v. második s. Töredőzöt — *Törödözöt*.
2. v. harmadik s. nekem — *nekem*.
3. v. hatodik s. Az ő — *Az ű*.
5. v. hatodik s. enyim — *enim*.
6. v. negyedik s. választal — *uálosztal*.
7. v. első s. Miért — *Méért*.
8. v. kilencedik s. illatokat — *illatokat*; huszonkettedik s. az ő gyökerét — *az ű gyökerét*; huszonnegyedik s. ő — *ű*; huszonötödik s. néked — *neked*; harminczötödik s. gyökere — *gyűkere*.

Orfeus. (306. lap.)

3. v. második s. leg-szebbik — *legszebbik*.
4. v. második s. Miért — *Méért*.
5. v. második s. Miért — *Méért*.
6. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. aranyas — *aranios*.
7. v. első s. miát ő — *miatt ű*; negyedik s. miát — *miat*.
9. v. első s. lelkem — *lölköm*.
10. v. első s. ennékem — *énnekem*.
11. v. harmadik s. Vadajmat — *Vadaimat*.
12. v. első s. tinektek — *tinektek*.
14. v. negyedik s. gyulat — *gyulalt*.
17. v. első, második, harmadik s. Hon — *Hun*.
18. v. első s. Hon — *Hun*; második s. nekem — *nekem*; negyedik s. Miért — *Méért*.
19. v. harmadik s. Miért — *Méért*.
21. v. első s. szájad — *száiod*; második s. hajad — *haiod*;

harmadik s. állad — *áloed*; negyedik s. hasad, lábad
— *hasod, lábod*.

22. v. első s. Paradiczomnak — *Paradisumnak*.

23. v. harmadik s. nekem — *nekem*.

24. v. negyedik s. legyen — *legyen*.

25. v. második s. esmerhet — *esmerhet*.

(Orpheus Plutónál. 310. lap.)

A czímben: következők — *következik*.

2. v. ötödik s. gyöplün — *gyöplön*.

3. v. negyedik s. Légyen — *Legyen*; hatodik s. Nekem
— *Nekem*.

4. v. nyolczadik s. hatalmadban — *hatalmodban*; kilen-
czedik s. mostan — *mastan*.

Epigrammata. (312. lap.)

Attila.

1. v. negyedik s. földet — *földöt*.

Radinoi és Juranich Vaidák.

1. v. harmadik s. Most Istennél van lelkünk — *Mast*
Istennel nan lölkünk.

Assai ben balla (új).

Feszületre. (316. lap.)

2. v. első s. most — *mast*.

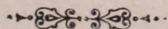
3. v. második s. ő — *ű*.

4. v. harmadik s. vétkekért — *űétkökért*.

6. v. második s. Ki győzedelmes vagy — *Győzedelmes*
ki uagy.

11. v. harmadik s. neked törvényközned — *űeked törűény-
kezned*.

Az idő és hirnév és az Elégia (újak).

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.*)

- Abaza, Zr. XIII. 26. Deli Vid öli meg, feleségét szabadítva ki a török táborból.
- Abáz, Zr. VII. 61. Stipán öli meg a sánczásáskor.
- Abdenago, Zr. XIV. 103. az égő kemenczébe dobott három zsidó egyike.
- Abdus Elám, Zr. IX. 40. Singér bég fia, a kit Deli Vid vágott le s köntösét Radivoinak adja.
- Abel, Zr. XIII. 26. Deli Vid Abaza előtt öli meg.
- Abyssus, Zr. 309. 23., 310. 1. ten-
germélység, pokol.
- Acheolus, Id. 10. Acheolus Hercu-
les ellen Dejanéiráért birkózva
több alakot öltött, végre Her-
cules legyőzi a vízi istent.
- Acheron, Zr. XIV. 26. alvilág,
XV. 48. u. az, Zr. 309. 20.
u. az, 310. 1. u. az.
- Achilles, Zr. XI. 1. a híres görög
hős, kinek haragjához hason-
lítja Zrinyi Delimán bosszúsá-
gát; XV. 15. még Achilles is
félt a haláltól, minek oly bát-
ran szemébe néz Zrinyi.
- Achmedani aga, Zr. X. 26. Rado-
ván kezétől esik el Sziget első
ostromában.
- Achoma Bariaktar, Zr. VII. 66.
Juranich vágja le Zrinyi egyik
kicsapása alkalmával.
- Acteon, Zr. 294. 36. Dianától
szarvassá bűvölt királyfi.
- Adonis, Zr. XII. 8. a vadkantól
megölt görög ifjú, kit Aphro-
dite szeretett.
- Aegyptus, Zr. XIV. 13., I. 85.
- Aetna, Zr. 306. 5.
- Aga, Zr. V. 17.
- Aga Mehmet Butal, Zr. III. 67.
- Farkasich Péter öli meg a sik-
lósi táborozásnál.
- Aigas, Zr. XII. 54. az eltűnt török
vezérek egyike.
- Aigas, Zr. XI. 29. Delimán harag-
ját csillapítja. 100. Zrinyi kezé-
től esik el Deli Vid megbosz-
szulásáért vívott harcban.
- Aigas Bassa, Zr. I. 89., 90. a cir-
cassok hadverő vezére. Zr. VII.
26. Chontos Pál egy lövéssel
szétszaggatja lovát. X. 12., 15.,
90. létrákkal iparkodik Sziget
falaira jutni. Zr. IV. 90., 92.,
97., 100., 101., 102. Murtazánt
elfogja és a császár elé viszi.
- Akomat, Zr. VII. 33. Farkasich
említi, miért nem tudott elesni
az ő jó fegyverétől.
- Al, Zr. VII. 77. Deli Vid dárdájától
esik el Zrinyi kicsapásakor.
- Alabastrum, Id. 14.
- Al Bég, Zr. XIII. 40., 49., 50., 52.
Rustán bég pártját fogja a
divánban, mi miatt Delimánnal
jó összeütközésbe.
- Alapi Gáspár, Zr. V. 48.
- Alcion, Zr. 291. 17.
- Alderán, Zr. I. 84. Demirhám
bátyja, álomfejtő és írástudó
szerecsenvezér. Zr. XIV. 13., 19.,
20., 30., 35., 42., 51., 53., 67. va-
rázslószereivel szellemeket idéz
és Sziget ellen vezeti. XV. 52.
s a leveretés után zsákmányuk
lesz.
- Alecto, Zr. I. 28., 30., 44., 46.
- Alfa, Zr. 317. 9.
- Ali, Zr. XIV. 18. Mohamet veje,
Házret Ali, kit Alderán a szí-
getiek ellen fölidéz, de ez nem
segíthet, csak Szulimán közel
halálát jósolja meg.

*) Az idézetek számai a *Szigeti Veszedelem*nél az éneket és vers-
szakot, az *Idillium*oknál s a egyes költeményeknél a lapszámot jelzik.

Ali Kurt, Zr. VI. 75., 105. az Al-
másnál megszorított törökök
segtségére siet, Deli Videt kop-
jával támadja meg. Zr. VII. 56.
sánczot ásot Sziget ellen. Zr.
XIII. 80. Chontos ágyúja szaga-
gatja szét testét.

Ali Kurtog, Zr. VI. 54., 57. ágyü-
mester, Oszmán basával Sziget
ellen megy.

Alkorán, Zr. I. 90., IX. 56., III. 19.

Alla hű, Zr. VII. 18. a császárt
üdvözlő török sereg kiáltása.

Almás, Zr. VI. 60. Szigetet körül-
folyó hináros víz. Zr. VIII. 17.

Amadi, Zr. V. 30. erős Visegrádat
nagy «szomjuság miatt megadá
töröknek» 1544-ben.

Amfirausis, Zr. IX. 53. görög jós,
a baljóslat ellenére Trója alá
ment s ott veszett.

Amfius, Zr. 299. 14. «meglágitotta
a hideg halakat».

Amirassen, Zr. I. 79., 81. a szere-
csenek vezére. Zr. XI. 58., 75.,
81. Demirhán segítségére siet,
azonban Deli Vid levágja.

Amphiteatrum, Zr. XV. 83.

Ampopofragusok, Zr. 308. 17.

Anatolia, Zr. VIII. 69.

Anfion, Zr. 298. 12., 299. 14.

Angyali legio, Zr. XV. 43., 50., 107.

Anguilla, Id. 11. angolna.

Apollo, Id. 10., Zr. 306. 1.

Arany alma, Zr. VI. 16.

Aranyos bőr zofrárt, Zr. III. 28.,
IX. 56.

Arabiai balsamum, Zr. IX. 100.

Arianna és Viola más, Zr. 316. 1.

Armida, Id. 17.

Arnout, Zr. X. 12.

Ars—Ares, Mars, Zr. XI. 66.

Arszlán, Zr. I. 61., 62. budai vezér.

II. 1., 5. j., Zr. II. 13., 14., 16.,
17., 19., 26., Zr. III. 5., 6., 7.

Arszlán Jahiogli, Zr. V. 21. Korot-
nánál futott meg Zrinyi csa-
patja elől.

Arszlán, Rusztán öcscse, Zr. VII.
67., 68., 71. Zrinyi kezétől
esik el.

Aspin, Id. 13. kigyó.

Assagur, Zr. VI. 68. perzsa vitéz,
Zrinyi vágja le fejét.

Astragora, Zr. XIV. 41. kénköves

taligán jelenik meg a pokol-
beliek élén, Zr. XIV. 70. a sze-
leket vezeti Sziget ellen.

Atalanta, Id. 10.

Atapalik, Zr. I. 100. indus király.

Atlas, Id. 1., Zr. 295. 36.

Atlas második, Zr. XIV. 7. Bottiáni
Ádám.

Atreus, Zr. 295. 36., XIV. 37.

Azimi kard, Zr. X. 80.

Ábrahám, Zr. 320. 1.

Ádria, Zr. 289. 1.

Áfium, Zr. II. 21.

Babocsa, Zr. V. 19.

Babocsai Rinya, Zr. V. 18.

Babutok, Zr. 297. 4.

Bacchus, Zr. XII. 51.

Badankovich Iván, Zr. X. 57., 60.

Embrulaht ejti el, miért Deli-
mán dárdájával átszúrja.

Bahtiar, Zr. XI. 86. török vitéz,
János öli meg.

Baiazit, nagy Chán, Zr. I. 94 nagy-
khán, ki 1396-ban Zsigmond
királyt Nikopolisnál megverte s
kit Tamerlán 1402-ben Angorá-
nál elfogott; meghalt 1403-ban.

Bajazet, Zr. XI. 100. Zrinyi vágta le.

Bajoni Iván, Zr. V. 58. helyesebben

Bajomi János, szigeti előkelő
vitéz; Pethő krónikája Imrének
nevezi; Zrinyi oldalán hullt el.

Bajraktár, Zr. VII. 79., IX. 21.
zászlótartó.

Balás Deák, Zr. V. 54. szigeti had-
nagy, az ó-vár ostrománál esett

el. Zr. X. 25. Szelim vágja le.

Balbazán, Zr. XI. 96., 97. török
vitéz, Zrinyi vágja le.

Balbazán, Zr. XV. 72. török vitéz,
Orsich István vágja le.

Balbozán és Bilal, Zr. X. 96, 97.
mindkettő török vitéz, Zrinyi
kezétől esnek el.

Balénák, Id. 6. bálna.

Balukbas Jahia, Zr. VI. 69. Zrinyi
kezétől esett el.

Barbara, Zr. XIII. 18. Deli Vid
neje, l. Barbála.

Barbála, Zr. XIII. 7. Deli Vid neje,
azelőtt Haiszennek hívták.

Barstok, Zr. I. 88. urali tatár nép.

Basa, Zr. I. 52. török tábornok;
tartományi helytartó.

Basa kihája, Zr. III. 101. rendőrfelügyelő, hadsegéd.
 Bata Péter, Zr. V. 52., XV. 70. szigeti vitéz, Murtuzán basa kezétől esik el.
 Bán, Zr. X. 98. Zrinyi.
 Beglerbég, Zr. II. 53.
 Begzáde, Zr. IX. 49. Radivoj kezétől esik el.
 Bégzádé, Zr. XI. 86. János kezétől esik el.
 Behludi Szal aga, Zr. X. 97. Zrinyi vágta le.
 Belbuzel, Zr. XIV. 27.
 Belzebub, Zr. XIV. 68. az ördögök fejedelme.
 Benavir, Zr. VII. 61. Stipán ölte meg.
 Benavir Szanzak, Zr. VII. 71., 76., 96. Zrinyi kezétől esik el.
 Benavir, Zr. X. 25. Bosnyák vágja le.
 Bériel, Zr. XI. 87. török vitéz, Zaimis Pált öli meg.
 Berleba, Zr. 300. 18. Id. 11.
 Bégség, Zr. I. 49. török parancsnokság.
 Biblis, Id. 15., Zr. 306. 2.
 Bichir, Zr. VII. 78. Józsa Pál veszi el életét.
 Bichir, Zr. X. 53. Bot Péter vágja le.
 Bilbil, Zr. X. 56. fülemüle törökül.
 Bilikum pohár, Zr. VII. 24.
 Bimbor, Zr. XIV. 5. j., XV. 39. bíbor.
 Bika András, Zr. V. 54. óriási erejű hadnagya Zrinyinek.
 Boreas, Zr. 296. 4., Zr. XIV. 71. Astragorától Sziget ellen vezetett északi szél.
 Bosnyák Márton, Zr. X. 25. Zrinyi vitéze, Benavirt ejti el.
 Bosznia, Hercegovina Zr. XIV. 6.
 Bosztánchi, Zr. XIII. 88., XV. 95. testőr.
 Bot Péter, Zr. X. 14. Szigetvár kapujának őrzője, Zr. X. 51., 52., 63. Delimán elől visszaszökik a várba.
 Bottiáni Adám, Zr. XIV. 6.
 Botthiányi, Zr. XIV. 11.
 Bottiány Farkas, Zr. VII. 32.
 Briareus, Zr. XIV. 29., 89. a földrengést előidéző görög hitregebeli alak.
 Budai fővezér, Zr. II. 1. Arszlán bég.
 Buday Törökis, Zr. V. 18.

Buluk bassa, Zr. X. 30. Radován vágta le.
 Busires, Zr. XIV. 38. Zr. 308. 17. egiptomi fejedelem, ki a terméketlenség meggátolására Juppiternek évenként emberáldozatot hozott.
 Calamita, Zr. XIV. 2. mágnesvas.
 Campson, Zr. I. 37.
 Character, Zr. XIV. 24. jegyz.
 Carbunculus, Zr. XIV. 84. piros drágakő, most rubint.
 Caspiai hegy, Zr. XIV. 83. Himalája vagy Ázsia egész belseje.
 Caucasus, Id. 16. Káspi-tó s Fekete-tenger között húzódó hegység.
 Cáról császár, Zr. VIII. 15.
 Cefer, Zr. VII. 77. török vitéz, Deli Vid ölte meg.
 Cerasta, Zr. XIV. 39.
 Charybdis, Zr. 308. 17.
 Chán Praecopita, Zr. I. 68.
 Chebár, Zr. XV. 65. Zrinyi vágta le.
 Cherubin, Zr. XV. 22. az angyali karok egyike.
 Chid, Zr. XI. 79.
 Chimera, Zr. 311. 3. oroszlán és sárkány-testű görög regebeli szörnyeteg, Zr. XIV. 36. u. az.
 Chirkin Teftedár, Zr. XV. 65.
 Cicuta, Zr. XII. 30. mérges bürök.
 Cifrált iancsár puska, Zr. X. 54.
 Ciparissus, Zr. 304. 8. Apollo kedveltje, kit cziprussá változtatott.
 Circe, Id. 17. görög varázsló.
 Circulus, Zr. XIV. 23., 24. a varázslótól vont kör.
 Cirkás, Zr. X. 12. cirkások, Zr. I. 88.
 Citron, Zr. III. 36.
 Cocitus, Zr. XIV. 27. alvilági folyó.
 Cométa, Zr. XV. 56. üstökös csillag.
 Commendál, Zr. XIII. 83. ajánl.
 Constantinápoly, Zr. I. 32., II. 31.
 Corona, Zr. XV. 103. XV. 41. fejék.
 Cronica, Zr. II. 58. görög történet.
 Cumilla, Zr. I. 71. Szolimán leánya, Zr. XII. 5., 10., 11., 13., 17., 21., 22., 29., 32., 43., 44., 47., 48., 70., 75., 79., 95., 104., 105., 106., 107., 108. Cumilla halála a mérge következtében.
 Cupido, Zr. XII. 2., Zr. 289. 3., 290. 11., 22. a rómaiaknál a

szerелеm istene, Zr. XII. 23., 25., 31., 32., 47., Id. 1., 11., 13., 14.
Csauz, Zr. I. 50. udvari rendőr; futár, őrök.
Csáky László, Zr. XIV. 10. j. «nagy bölcseség tüköre».
Cserey Pál, Zr. III. 92., 93., IV. 18.
Zrinyi főembere, Ibrahim Olaj bég vágta le.
Csillag György, Zr. III. 64., 65. magyar zászlótartó, Rézmán dárdája szúrja át.
Csontos Pál, Zr. VII. 21. 24., Zr. X. 91. magyar tűzmester.

Dalile, Id. 17.

Dandó Ferencz, Zr. V. 45. szigeti hadnagy. Zr. VI. 63. Dervist levágja. Zr. X. 47., 49., 93. Demirhámval csatáz.

Dandó Iván, Zr. VII. 79. Ibrahimot megöli.

Dávid, Zr. V. 10. zsidó király.

Dávori, Zr. IV. 39. hősi ének (horvát).

Dedo, Zr. VI. 68. török vitéz, Zrinyi vágja le.

Delfin, Id. 6. kicsiny fajta czethal.

Delia, Zr. XIV. 22. Diana mellékeve.

Delimán, Zr. I. 69., 71., 72., 75., X. 11., 52., 59., 61., 63., 64., 66., 72., 73., 78., 79., 82., 85., XI. 3., 13., 16., 18., 23., 24., 25., XII. 1., 9., 19., 21., 25., 26., 27., 38., 40., 43., 45., 47., 62., 64., 67., 68., 104., 105., 109., XIII. 49., 52., 95., XIV. 83., XV. 59., 60., 77., 80., 85., 86., 92.

Deli Vid, Zr. V. 59. hősödése. Zr. VI. 70., 83., 89., 90., 93., 106., 108., 110., VII. 77., 84., 87., 88., 89., 91., 92., 94., 95., 100., 105., 106., VIII. 40., IX. 6., 7., 27., 39., 41., 42., 79., 92., 93., 96., X. 15., XI. 36., 41., 43., 44., 47., 48., 49., 50., 57., 59., 60., 61., 62., 63., 68., 72., 77., 78., 79., 80., 85., 92., 93., 94., XIII. 3., 6., 21., 24., 25., 27., 29., 30., 59., 62., 68., XIV. 88., 89., 90., 93., 94., 95., 96., 102., 107., 108., 114., 115., XV. 1.

Demeczki kard, Zr. VI. 80.

Demirhám, Zr. I. 83., VII. 3., 9., 80., 81., 83., 84., 87., 88., 94., 100., 101., 106., VIII. 16., 57., 59., 88., X. 11., 18., 22., 25., 28., 34., 36., 37., 39., 42., 46., 93., 95., 99., XI. 19., 22., 24., 25., 39., 44., 46., 53., 58., 60., 63., 64., 68., 74., 75., 82., 83., XIII. 59., 69., 95., XIV. 86., 87., 93., 94., 95., 100., 102., 104., 108., 111., 114.

Deriel, Zr. VII. 78. Penezich Ábrahám öli meg.

Deriel, Zr. XII. 64. a várba küldött török követ.

Dervis, Zr. VI. 62., 63. Dandó vágta le.

Dervis, Zr. XI. 52. török szerzetes.

Dezdár, Zr. VII. 26., VIII. 21., 22.

Déván, Zr. I. 51. tanács.

Diána, Zr. 299. 14., Id. 11., 12. a vadászat istennője.

Dictamus, Zr. XII. 34. ezerjófű.

Diomedes, Zr., XIV. 38. emberevő lovakat tartó király.

Diván, Zr. VIII. 21., 22. tanács.

Dragut, Zr. VII. 33.

Drává, Id. 10., Zr. 289., 290. 7., 308. 14.

Driades, Zr. 308. 13.

Drinápoly, Zr. I. 50., 76., II. 52.

Dur, Zr. X. 100., törökül megállj!

Durlik aga Rézmán, Zr. III. 101. Farkasich ölte meg.

Durmis, Zr. II. 28. Arszlán öccse.

Dumán, Zr. XI. 36. Delimán lovának neve.

Dunán való híd, Zr. III. 3.

Echo, Zr. 292. 18., 302. 1., 2., 303. 5., 6., 304. 7., 8., Id. 8., Zr. IX. 62., XV. 21. visszhang.

Eger, Zr. III. 3.

Egíptus, Zr. I. 14. Afrika tartomány.

Eiuasz, Zr. XI. 86. János vágja le.

Eiuz, Zr. XIII. 27. Deli Vid vágja le.

Elementum, Zr. XIV. 14., XV. 2. elemek.

Elisium, Zr. 309. 22. a görög hitrege paradicsoma.

Eloim, Zr. XV. 103., 317. 9. az istenség héber neve.

Embrulah, Zr. X. 54., 57., 58., 59.

- Nezér Chelebi fia, török dalnok, Badankovich ölte meg.
- Enceladus, Zr. XII. 99., Zr. 294. 35., 306. 5. görög regebeli óriás, kit Zeus lázadása miatt mennykövével lesújtott és az Aetna hegyével zárt le.
- Endimio, Zr. X. 56. a görög rege alakja, Diana kedvese, az álom megszemélyesítője.
- Esterházy László. XIV. 10.
- Eumenides, Zr. XIV. 37. a görög hitregében a bosszúállás végrehajtói.
- Eurus, Zr. XIV. 71. a délkeleti szél.
- Eurydice, Zr. 300. 19., 306. 3., 307. 8., 10., 309. 18., 21. Orpheus neje, kiért az alvilágba ment. Észak-tenger, Zr. VI. 11.
- Fallaris, Zr. XIV. 39. Agrigent királya, zsarnoksága miatt népe megölte.
- Falsirene, Id. 17.
- Faraho, Zr. V. 9., egiptomi király, ki alatt a zsidók Egyiptomból kivonultak.
- Farkasgyű, Zr. VII. 21. csigás lábakon álló ágyú.
- Farkasich Péter, Zr. III. 67., 69., 103., 104., 105., 107., 108., IV. 19., VII. 28., 37., 38., 47., 49.
- Fáti, Zr. XII. 24., 30., 39. Cumilla szolgálója.
- Fátum, Zr. 308. 16., 314. 4., 321. 6., I. 39., VI. 19., 16., VII. 30., XII. 29. végzet, sors.
- Fejérvár, Zr. XII. 70. Székes-Fehérvár.
- Ferhát bég, Zr. XII. 69., 70., 81. Szulimán követe Delimánhoz.
- Flegeton (Phlegeton), Zr. XIV. 27., 30., Zr. 309. 20., 310. 1. alvilági mocsár.
- Franczuzok, Zr. VI. 19. francziák.
- Frank András, Zr. III. 63. magyar vitéz, Rézmán ölte meg.
- Fringia, Zr. V. 62., VI. 67. széles magyar kard, szablya.
- Furiák, Zr. 308. 17., 311. 3., Zr. XIV. 29., 65., 69., 74. a bosszúállás istennői.
- Gabriel, Zr. XV. 31., 38., 39., 40., 107. arkangyal.
- Galata, Zr. I. 71. Konstantinápoly egyik városrésze.
- Garamanta, Zr. XIV. 87. belső-afrikai nép.
- Gerdei János, Zr. X. 25. Szelim kezétől elesett szigeti lovas.
- Geréczi Berta, Zr. V. 55. az ostromkor fogságba került szigeti hadnagy.
- Gerion, Zr. XIV. 39. hármas testű, ókori szörnyeteg.
- Géták, Zr. I. 88.
- Gisdaris, Zr. VI. 72. szerencsen vitéz, kit Novák ölt meg.
- Golémi és Guszich, Zr. XII. 82. magyar hadnagyok.
- Gorgonis, Zr. 308. 17. a reá tekintőket kővé változtató ókori szörnyeteg.
- Gönczös szekér, Zr. XV. 36.
- Görög hadnagyok, Id. 13.
- Görögország, Zr. II. 53.
- Gránát (kénküves, tüzes), Zr. XIII. 100.
- Griffek, Id. 5. oroszlántestű, madárfejú, szárnyas csodaállatok.
- Guilirgi basa, Zr. IV. 54. Zrinyi ölte meg.
- Guszich András, Zr. V. 58. szigeti hadnagy.
- Gyamer, Zr. XI. 86. török vitéz, Sárforét vágja le.
- Gyáfer, Zr. VII. 34. dárdájával megsebesítette Farkasichot.
- Gyula vára, Zr. II. 52., 54., 55., Zr. VIII. 63. Kerécsenyi védte, Pertev basa vette be hosszas megszállás után 1566-ban.
- Haidár, Zr. XI. 100. török vitéz, kit Zrinyi levágott.
- Hajdu Mátyás, Zr. X. 29. magyar vitéz, kit Demir khán megölt.
- Hajdútáncz, Zr. IV. 40.
- Halamir, Zr. I. 97. a szerencsenek vezére.
- Halul bég, Zr. VI. 2., 3., 9., 37., 68., XI. 29., XII. 69.
- Hamviván, Zr. I. 82., VI. 79., 88., 89., 94., 97., VII. 2., 3., 4., 7., 10., 89., 91., VIII. 17.
- Harsán, Zr. VI. 1.
- Haszanovich, Zr. X. 28.
- Hazdia, Zr. II. 37. hosszú felső ruha.

Hazret Ali vagy Nagy Ali, Zr. XIV. 51., 56. l. Ali.

Hám, Zr. I. 69., Zr. XV. 86. Delimán apja.

Hárpád, Zr. XIV. 27.

Hárpiák, Zr. XIV. 29., Id. 13., Zr. 309. 18., 311. 3. a bosszu istennői a görögöknél.

Hebanum chid, Zr. VIII. 2.

Hector, Zr. XV. 15., 313. 1. a trójaiak legnagyobb hőse.

Hecuba, Zr. 295. 36. Priamos trójai király neje.

Helka (Hekla), Id. 3. tűzhányó Izlandban.

Hercules, Zr. VI. 67., XV. 37. az istenek sorába emelt görög hős, itt az ég öre.

Hervoich, Zr. X. 74., 76., 81. magyar vitéz.

Hesperus, Zr. 292. 22. az esti csillag.

Hidra, Zr. 311. 3., XIV. 39. görög regebeli sokfejű sárkány, melyet Hercules ölt meg.

Hienna, Zr. XIV. 37.

Homonai Gyurkó, Zr. XIV. 11. j.

Horvát Radivoj, Zr. V. 58.

Horvát Zrini, Zr. IV. 64. Szulimán szava.

Husszain, Zr. VII. 77. Zrinyi vágta le.

Husszain, Zr. X. 25. Bosnyák vágta le.

Huszár, Zr. X. 25. Malkuch vágta le.

Ibrahim, Zr. VII. 79. Dandó Iván ölte meg.

Ibrahim Bassa, Zr. VIII. 70. Anatolia leigázója.

Ibrahim, Pécsi Olaj bég, Zr. III. 86, 93—95., 97., 100., 109., 111., 112., 114., 115., IV. 25., 37., 41., 42., 45.

Idriz Zagatár, Zr. VIII. 88., IX. 59., 75.

Idriz, Zr. XII. 54.

India, Id. 1.

Indus, Zr. XIV. 87., I. 100.

Ismail, Zr. XIII. 26.

Iszkender Talisman, Zr. IV. 85.

Izdenchi István, Zr. II. 6 j.

Izmael, Zr. I. 40.

Ixion, Zr. XII. 99. görög regebeli király, ki az alvilágban örökké forgó kerékre kötve bűnhődött (Ixion kereke, Id. 8.).

Jahia Zaim, Zr. XI. 87. török vitéz, Pál öli meg.

Jakub, Zr. XIII. 26. török vitéz, Deli Vid ölte meg.

Jakul, Zr. XV. 65. török vitéz, Zrinyi kezétől esik el.

Jakul Bariaktár, Zr. XV. 65. török zászlótartó, Zrinyi vágta le.

Jancsár, Zr. II. 11., 39. a török gyalogság legjava.

Jazichi Ahmet, Zr. III. 67. török vitéz, kit Farkasich Péter ölt meg.

János, Zr. XI. 86. magyar vitéz, Mehmetet öli meg.

Józa Pál, Zr. VII. 78. magyar vitéz, Bichirt öli meg.

Jupiter, Zr. 306. 4., Id. 7. a rómaiak főistene.

Juranich Lőrincz, Zr. V. 56., 57., VII. 66., 81., IX. 15., 16., 19., 26., 34., 36., 41., 54., 57., 62., 63., 64., 68., 72., 73.

Jurchich, Zr. III. 66. magyar vitéz, Rézmán ölte meg.

Jussup, Zr. III. 68. oda Bassa, Farkasich veri le.

Jussup, Zr. VI. 68. török vitéz, Zrinyi vágta le.

Kadilescher v. kadilesker, Zr. IV. 66., IX. 52., 53., 99. török főpap.

Kahrina, Zr. XI. 96. török vitéz, kit Zrinyi megölt.

Kayer bég, Zr. I. 86. a mamelusok fővezére.

Kajmekám, Zr. VIII. 29., 80., Zr. XII. 61., 69. arabul helytartó.

Kajradin Kajrakát, Zr. VII. 77. török vitéz, Deli Vid ölte meg.

Kajtasz, Zr. IX. 49. török vitéz, Radivoj vágta le.

Kalender Cselebi, Csás bektas nemzete, Zr. VIII. 69., 71.

Kamber, Zr. VI. 94., 106., 107., VII. 6. Hamvíván vitéz szolgája.

Kara Illan, Zr. VI. 72. Radován ejtette el.

Karabin, Zr. IV. 22. rövid puska.

Karabul, Zr. I. 79., 80., XI. 79., 80., XIII. 21. Amirassen, utóbb Deli Vid lovának neve.

Karaman Nuh, Zr. VI. 68. török vitéz, Zrinyi vágta le.

Karvas, Zr. V. 42. pánczéldarab.

Karamán, Zr. X. 12. kis-ázsiai nép neve.

Kassum Kapigi Basa, Zr. XI. 15., 19., 96. Zrinyi ölte meg.

Kaszum, Zr. X. 97. török vitéz, Zrinyi vágta le.

Kaur, Zr. I. 42. a hitetlenek török szempontból.

Kazul Bas, Zr. I. 78. a perzsa katonák elnevezése vörös lövegük miatt.

Kazul, Zr. I. 78. = Kazulbas.

Kádi, Zr. XIII. 24. arabul bíró.

Kápa, Zr. V. 61.

Kenán, Zr. XI. 86. Pali kutyát vágja le.

Kerecseny László, Zr. II. 55. Gyulavár kapitánya, ki azt 1566-ban a töröknek feladta, de fogságba került s ott halt meg.

Késmárk, Id. 3., 7., 14. Zr. V. 37. 308. 16., város a Tátra alján; Zrinyi a Tátra hegységet érti alatta.

Kis Izsák, Zr. 320. 2., 3., 14. Ábrahám fia.

Klizurics Mikula, Zr. X. 68. szigeti vitéz.

Kobách Miklós, Zr. V. 53. szigeti hadnagy.

Koboz, Zr. III. 31. régi, húros hangszer.

Korotna, Zr. V. 19., 20. Zrinyitől megszállott horvátországi vár.

Körösztén (körösztény) (világ), Zr. I. 13., 99. (dandár), Zr. III. 8., 48., 62., VI. 22., 41., 42., 47., 62., VII. 78., 97., IX. 48., 78., X. 8., 30., 83., 93., XI. 59., 75., XII. 59., XIII. 7., 92., XIV. 63., 67., 81., 82., XV. 7., 98., 41.

Krim bég, Zr. XI. 12. Rusztán mellékneve.

Kurt aga, Zr. II. 11., 12., 26. Arszlán végezteti ki a vereség miatt.

Kurt aga, Zr. VI. 79. Zrinyi öli meg.

Kurt aga, Zr. VI. 105., 108. Deli Vid vágja le.

Labirintus, Zr. 293. 29. útvesztő.

II. Lajos, Zr. I. 56.

Lándor-Fejérvár, Zr. XII. 21.

Lehel, Zr. I. 97.

Laurus, Id. 14. Zr. 290. 80., Apollon kedvese, kit babérrá változtattott.

Lethe forrása, Zr. XII. 16. a feledés folyója az alvilágban.

Letrignonok, Zr. XIV. 38.

Leventa, Zr. VI. 113. j., XI. 60.

Libia, Id. 17., Zr. VII. 94. vagy Lybia, Id. 1. Afrikának régi neve.

Licaon. Id. 11. Zr. XIV. 37. Zr. 295. 36., 299. 15., 301. 21., 23., vagy Lycaon, Id. 10. Zeustól farkassá bűvölt arkádiai király.

Losonczi István, Zr. V. 30. Temesvár parancsnoka, a ki éhség miatt török hitre feladta a várat, mire hitszegően felkonczolták 1552-ben.

Lucifer, Zr. 292. 22. vagy Luciper Zr. XIV. 35., XV. 45. a pokol fejedelme.

Ludvércz, Zr. XV. 68. kísértet szó népies alakja.

Luftis aga, Zr. II. 29. a palotai kudarcban vett részt.

Lusitanusok, Zr. VI. 19.

Maelibaeus, Zr. 296. 3.

Magyarországi király, Zr. V. 69. Mahomet, Zr. I. 60., 84., VIII. 12.

a török vallás megalapítója.

Malkuch, Zr. X. 25. török vitéz, Huszárt öli meg. XIII. 25. Deli Vid vágja ketté.

Mamalukok, Zr. I. 37.

Mamelusok, Zr. I. 85.

Mamúz, Zr. V. 62. horvátul sarkantyú.

Marko Szila, Zr. III. 92. szigeti vitéz, Ibrahim Olai Bég öli meg.

Mars, Zr. IX. 3. XII. 3., 4., 25., a rómaiak hadi istene.

Maximilián, Zr. I. 64., II. 8. j., Miksa magyar király 1563–76.

Mágneskú, Id. 16. Zr. XIV. 3., delejvaskő.

Május, Zr. I. 50. a tizenkét hónap hatodika.

Mársiás, Id. 10. mezei isten, Apollóval versenyre kelt, ez legyőzven, elevenen megnyúzta.

Mártyrumság, Zr. II. 83., IX. 93. vértanúhalál.

Medusa, Id. 17., Zr. XIV. 37. mesebeli szörnyeteg, kígyófürtökkel körülvett fejének meglátása kővé változtatta a reá nézőt.

- Medvei Benedek, Zr. V. 54., Zr. X. 24. szigeti katona, a jancsárok hurokkal vonták ki a várból s lefejezték.
- Mehmet, Zr. III. 60., 77., 79., 83., 84., 87., IV. 4., 7., 24. Siklós-nál esett el; másképp Taieléri Mehmet IV. 59. vagy Guilirgi bassa Zr. III. 8.
- Mehmet, Zr. XI. 86. török vitéz, János vágja le.
- Mehmet Junnus bassa, Zr. I. 86. a mamelukok legigázója.
- Menethám, Zr. VI. 97., Zr. I. 82. Hamviván apja; Menethán nagy fia = Hamviván Zr. VII. 4.
- Meotisi tó, Zr. I. 68. az Azov-tenger Krim körül.
- Mezentius, Zr. XIV. 39. ósitáliai király.
- Mihály arkangyal, Zr. I. 11.
- Mihaliogli, Zr. IX. 98. 1552-ben Szeged parancsnoka.
- Milos Badankovich, Zr. X. 74., 77. Delimán Szigetvárában szúrja le.
- Minotaurus, Zr. 293. 27. a krétai labirintusban emberáldozatokkal tartott emberfejű bika.
- Misák, Zr. XIV. 103. az égő kemen-czébe dobott három zsidó egyike.
- Misziri kard, Zr. II. 37. egyiptomi kard.
- Mithridates, Zr. I. 95. pontusi király Kr. e.
- Monárka, Zr. I. 14. egyeduralkodó.
- Mongybel, Zr. 289. 1., Id. 3. az Aetna olasz neve.
- Monstrum, Id. 13. szörnyeteg.
- Móré bástya, Zr. II. 6., 20. Móré Lászlóról elnevezett falrésze Palota várának.
- Morgona, Id. 17.
- Murtuzán basa, Zr. IV. 89., 93., 94., 97., 98., 99., 100., 101., 102. Aigas vezér fogja el az éjjeli harczban Zrinyinek gondolva, Zr. VII. 2., 8. Murtuzán fiát Zrinyi megöli, Zr. XV. 67., 69. Novák öli meg.
- Murtuzán, nagytestű, Zr. XI. 100. Zrinyi vágja le.
- Murtuzán, Zr. X. 53. Bot Péter vágja le.
- Murtuzánogly, Zr. VI. 69. Murtuzán fia.
- Musák, Zr. 308. 13., Id. 10. a tudományágak és szépművészetek istennői.
- Musza szultán, Zr. II. 37. talán II. Murad.
- Musztafa, Zr. II. 47. Szulimán fia, apja ölette meg.
- Musztafa, Zr. III. boszniai főbasa.
- Musztafa, Zr. VII. 61. Stipán öli meg.
- Musztafa, Zr. VII. 77. Deli Vid vágta le.
- Mustra — szemle, Zr. V. 64.
- Musica, Zr. XV. 21., 23., 107., 108. musika, Zr. 299. 15. latin szó: zene.
- Mussa, Zr. XI. 100. török vitéz, Zrinyi vágja le.
- Musulmán v. muzulmán és muzurmán, Zr. I. 54., 94., VIII. 13., 47., 91., X. 11., XII. 59. a török nép másik neve.
- Naadesek, Zr. 308. 13.
- Nagy Daust bassa, Zr. X. 79.
- Nagy György Mátyás, Zr. V. 54. szigeti vitéz.
- Nagy Máthé, Zr. X. 29. Demirhám kezétől elesett szigeti vitéz.
- Nagy Sándor, Zr. I. 96. a macedoniai hódító.
- Napeák, Zr. 308. 13.
- Napkeleti sárkány, Zr. XI. 58. Demirhám mellékneve.
- Nádasdy Ferencz, Zr. XIV. 9.
- Nezér Chelebi, Zr. X. 55. Embrulah apja.
- Non plus ultra, Zr. 303. 4. netovábbja vminek.
- Novák, Zr. V. 43. Debeliák nemzetiből való szigeti hadnagy. VI. 72. Tarluk basát sebesíti meg.
- Novákovich Iván, Zr. V. 44., X. 15., XV. 71., 72. szigeti hadnagy.
- Nuh, Zr. VII. 78. török vitéz, Penezich Ábrahám öli meg.
- Nuh Mohacen, Zr. X. 53. török vitéz, Sas Fábián vágta le.
- Nymfa v. nympha, Zr. 303., 308. 13., Id. 10., az erdők istennői.
- Nyavalya — baj, Zr. 308. 13., 289. 2., 301. 22.
- Nyavalásul — szerencsétlenül, Zr. 11., 26.

Oceanum, Zr. III. 116., IV. 58.
a tenger neve görögül.

Olind, Olindus, Zr. XII. 54., Zr.
I. 81. a szerencsen sereg kapi-
tánya.

Omega, Zr. 317. 9. A görög abc
utolsó betűje.

Operka, Zr. X. 24. török vitéz, kit
Medvei megölt.

Orfeus, Zr. X. 57., 299. 14., 307.
9. a thrák nőktől széttépett
görög lantos.

Óriás — Gigás, Zr. VI. 5., XIV. 36.,
XV. 26.

Orion, Zr. XIV. 72. csillagzat, gö-
rög regebeli vadász.

Oritia, Zr. 296. 4. Erechteus leánya,
kit Boreas elrabolt.

Orosztoni Péter, Zr. X. 25., szigeti
hadnagy, az ostrom alatt beteg-
ágyon halt meg.

Órsich István, Zr. XV. 72., V. 45.
szigeti vitéz, Balbazánt vágta le.
Az ostromból élve került ki.
Oszmán basa, Zr. VI. 53., 54., 56.,
57., 59., VII. 2., 10. Kis-Ázsia
beglerbégje, Zrinyi szétveri csa-
patát.

Ottoman, Zr. 323. 4. ozmán.

Ördögös sereg, Zr. XV. 36. az al-
világ lakói.

Örmény oroszlán, Zr. VII. 51.
Zrinyi mellékneve.

Padisah, Zr. VII. 11. perzsa szó,
a szultán czíme.

Pali Kutya, Zr. XI. 86., 87. magyar
vitéz, Kenán öli meg.

Pallas, Zr. XIV. 11. görög istennő,
adomány a ész és bátorság.

Palota, Zr. II. 4., 6., II. 5. j., 6. j.,
9., 30. vár Veszprém megyé-
ben.

Papratovich Farkas, Zr. V. 52. szí-
geti kapitány.

Paradisum, Zr. 309. 22., 320. 2., 3.

Parnassus, Zr. 290. 8. hegy Görög-
országban.

Patatich Péter, Zr. V. 52. lovas had-
nagy, Zrinyi mellett halt meg.

Pattantyús — tűzér, Zr. II. 28.

Pán, Id. 9., Zr. X. 56., XIV. 22.,
Zr. 298. 12., 299. 14. a pász-
toroknak és nyájaknak istene
a görögöknél.

Pápa, Zr. II. 7. j. Veszprém me-
gyének városa.

Párkák, Zr. XIV. 65., Zr. 43., 309.
18. Kloto, Lachesis és Atropos
az ember sorsát intéző alakjai
a görög hitregének.

Pechliván, Zr. X. 53. perzsa vitéz,
Bot Péter ejti el.

Peneus leánya, Id. 14. Daphne,
a ki Apollon elől szaladva babér-
fává alakult át.

Penezich Ábrahám, Zr. VII. 78.,
X. 29. magyar vitéz, Demirhám
ölte meg.

Peroratio, Zr. 323. befejező szó.

Persia, Zr. VI. 18. Ázsia tartománya.

Perviz Bichir Arszlán, Zr. XV. 72.,
Novakovich kezétől elesett tör-
ök vitéz.

Petráf, Zr. II. 52., 56. VIII., 63.,
79., 80.

Pécsi vitézek, Zr. III. 53. török sereg.
Phlegeton, Zr. XIV. 68. az alvilág
tűzfolyója, Id. 9.

Pirim, Zr. X. 30. Radován kezétől
elesett török basa.

Pirkuch Porcha Alfal, Zr. X. 97.
török vitéz, Zrinyi vágta le.

Pirkuch, Zr. XI. 86. János kezétől
elesett török vitéz.

Pirkuch, Zr. XI. 86., 96. Zrinyi
vágta le.

Piton, Zr. VIII. 6. görög regebeli
óriási kígyó.

Planeta, Zr. XIV. 14. csillag.

Plántál, Zr. 320. 3. ápol, nevel.

Pluto, Zr. 300. 19., 307. 10., 309.
20., 310. 24., XIV. 26., 41. az
alvilág fejedelme a görög hit-
regében, neje Proserpina, Id. 6.

Poki Gergely, Zr. X. 22., 23. Demir-
hám kezétől elesett szigeti vitéz.

Pokolbeli és koporsós lelkek, Zr.
XIV. 62. kísértetek.

Pomagránát, Zr. III. 36. gránátalma.

Pór, Zr. III. 13.

Póráz, Zr. X. 3.

Porfirus, Id. 14. keménykő.

Portus, Zr. XIV. 3. kikötő latinul.

Praktika, Zr. V. 41., cselekvésmód.

Praecopita, Zr. XII. 10. Krim szí-
getét a szárazfölddel összekötő
földszoros, innen krimi.

Préda, Zr. XV. 52., XII. 82., XIII. 87.,
Zr. 294. 30. latinul zsákmány.

Procuták, Zr. XIV. 38.
 Profétálás — jóvendülés, Zr. VIII. 32.
 Profont, Zr. V. 65., II. 40. készlet.
 Prometheus, Zr. 294. 35., 306. 5.,
 310. 25., Zr. XII. 101. Juppiter-
 től tűzorzás miatt lelánczolt
 titán.
 Provideál, Zr. V. 72. gondosko-
 dik (lat.).
 Puzdra, Zr. IX. 66.

Radivoj, Zr. VII. 65., IX. 15., 19.,
 28., 34., 35., 40., 61., 62., 70.,
 75., 85. szigeti vitéz, társát,
 Juranichot megbosszulva esik el.
 Radován Adrián, Zr. V. 49., Zr.
 X. 14., 20., 24., 26., 27., 30.,
 35., 43., 45. szigeti hadnagy,
 Durák kezétől esik el.
 Radován vajda, Zr. VI. 72., X. 43.
 u. az.
 Rahmat, Zr. III. 103., 105., 106.,
 VII. 34. Farkasichtól megölt
 török vitéz.
 Ramadan, Zr. VI. 68. török vitéz,
 Zrinyi vette életét.
 Ramadan, Zr. X. 25., Bosnyák
 kezétől elesett török.
 Rác Milák, Zr. VII. 32. Loson-
 czival Temesvárnál elesett szerb
 eredetű vitéz.
 Reche, jancsár aga, Zr. VII. 59.,
 60. Stipán kezétől hal meg.
 Reche, Zr. IX. 49. Radivoj vágja le.
 Reche, Zr. XI. 100., Zrinyi vágja le.
 Remus, Zr. 312. 3. Róma alapítói-
 nak egyike.
 Rézmán, Zr. III. 59., 63., 65., 67.,
 69., 71., 74., 75., 76., 77., IV.
 24. Mehmet fia, Zrinyi vágja le.
 Rézmán, Zr. IX. 49. Radivoj ölte
 meg.
 Réz Kurt Ali, Zr. X. 97., Zrinyi
 vágta le.
 Roxa, Zr. II. 47., Szulimán leg-
 kedvesebb neje, kinek szerel-
 méért fiát, Musztafát megölette.
 Rusztán, Zr. VIII. 17., 29., 45., 53.,
 56., 60., 63., XI. 4., 8., 26.,
 XII. 27., 75. Szulimán veje.

Sabán, Zr. X. 53. török vitéz, kit
 Bot Péter ölt meg.
 Sabasz, Zr. IX. 67. Radivoj nyi-
 lazza le.

Sahman, Zr. XI. 40., 43., 44., 51.
 Demirhán követe Deli Vidhez.
 Saladin, Zr. X. 25. Orostoni kezé-
 től elesett török.
 Salamandra, Id. 13. tűzgyík.
 Salétrum, Zr. V. 66.
 Salamon király, Zr. 294. 35. zsidó
 király.

Salmensis groff, Zr. II. 6. j. a csá-
 szári hadak fővezére.
 Sarkovich Vid — Deli Vid, Zr.
 313.

Sas Fábián, Zr. X. 53., magyar
 vitéz, Nuh Mohacent vágta le.
 Sámson, Zr. 303., Zr. VI. 67.
 bibliai óriás.

Sárförét, Zr. XI. 86. Gyamertől
 levágott magyar vitéz.

Sárkán, Id. 10., 15., Zr. VIII. 7. 8.
 mesebeli szörnyeteg.

Scilla, Id. 12., 17., 295. 36., 308.
 17., XIV. 39. tengeri szörnye-
 teg a görög világban.

Sciták, Zr. I. 12. tatár-török faj,
 híres a vitézségről, Zr. I. 95.
 innen scita bátorság, I. 96.
 scitai medve, Id. 3.

Serafin, Zr. XV. 22. az angyalok
 egyik kara.

Sidrák, Zr. XIV. 103. a tűzbe do-
 bított három zsidó ifjú egyike.

Siklós, Zr. III. 9., 49., 61., 73.,
 IV. 57., 59. vár Baranyában.

Singér bég, Zr. IX. 40., Abdus
 Elám apja, kit Zrinyi megölt.

Singir Zagatar, Zr. X. 12., szere-
 csen vezér.

Siréna, Id. 14., 6., Zr. XII. 31.
 madárkőrmű és szárnyú nő,
 kik a hajósokat az örvénybe
 csalogatták.

Sirusok, Zr. I. 37.

Sisiphus, Id. 9. görög király, az al-
 világban büntetésül örökösen
 visszahengeredő követ kellett a
 hegyre felvinnie.

Skofum, Zr. X. 54. selyemfonál.

Solymosi, Zr. III. 66. magyar vi-
 téz, Rézmán ölte meg.

Spahi, Zr. XI. 58. lovas.

Szpahoglán, Zr. XV. 95. lovas le-
 gény.

Spanyor Perez, öreg Kastelnfi,
 Zr. VII. 32. Temesvárnál esett
 el Losonczival.

Stambul, Zr. III. 23. Konstantinápoly.
 Sterapon, Zr. XIV. 26.
 Stipán Golemi, Zr. V. 51., VII. 59., 61., 62. magyar vitéz, I. Golémi.
 Styx, Zr. 309. 23., 310. 1., 311. 3., Zr. XIV. 27., 29. alvilági folyó.
 Strucz, Zr. XI. 57. madár.
 Subscribálás, Zr. XV. 109. aláírás.
 Szabasz, Zr. IX. 67. török vitéz, Radivoj lőtte le.
 Szangyiák, Zr. VIII. 70.
 Szanzák Benevir, Zr. VII. 71. Zrinyi vágta le.
 Szechődy Máté, Zr. V. 47. szigeti hadnagy.
 Szelim, Zr. I. 33. Szulimán szultán atyja.
 Szelim, Zr. X. 25. török vitéz, Balást vágta le.
 Szent Gergely, Zr. 296. 4.
 Szent királyok, Zr. I. 17. Szent István és László.
 Szerecsen tészta, Zr. III. 28. illatszer.
 Sziausz bég, Zr. X. 97. Zrinyi kezétől esett el.
 Szigetnek Hectora, Zr. X. 94., XV. 16. Deli Vid.
 Szkender bég, Zr. III. 10. v. Szken- der Alboda, Zr. III. 20., 26., 27. Siklós parancsnoka.
 Szokolovich Mehmet, Zr. IV. 66., 72., 77., 78., 79., VIII. 20., 21., 29. Szolimán nagyvezíre.
 Szulfikar, Zr. X. 97. Zrinyi kezétől elesett török vitéz.
 Szulimán, Zr. I. 2., VII. 13., 107., VIII. 11.
 Szulioievich Antal, Zr. X. 68., 71. Szigetvár tornyából kiesett vitéz, kit Delimán ölt meg.
 Talentum, Zr. IX. 4. pénzösszeg.
 Talismán, Zr. XI. 52. imádságot kiáltó török pap.
 Tamburás Istók, Zr. VII. 79., 81. Demirhántól megölt magyar vitéz.
 Tamburlán, scita, Zr. I. 94. mongol fejedelem.
 Tamma, Zr. I. 40., perzsa szultán.
 Tanais, Id. 1. a Don folyó régi neve.
 Tantalus, Zr. XIV. 37., Id. 17., örökös éhséggel és szomjúsággal büntetett ó-kori király.
 Taraczk pattanyu, Zr. II. 40.
 Tarka kecske, Zr. V. 47. czifrázott felöltő.
 Tarluk oda Bassa, Zr. VI. 72. Novák ölte meg.
 Tatár, Zr. I. 68., 76., X. 11. mongol népfaj.
 Teátrum, Zr. XIV. 21. színház, nézőhely.
 Tebrus, Zr. 291. 16.
 Tegzes, Zr. I. 69.
 Tejes út, Zr. XV. 35.
 Tengelicz, Zr. XII. 16.
 Terebintus-vőgy, Zr. XIV. 103. Palesztinában, hol Dávid megölte Góliáthot.
 Terhat aga, Zr. X. 33. Szlamenovich ölte meg.
 Terodaman, Zr. XIV. 38., Zr. 295. 36. scythia király, ki embervéren tartott oroszánokkal őriztette magát.
 Teseus, Zr. 289. 5., 290. 10., 11., 291. 13., 16., 19., 23., 24. görög hős.
 Testoglin, Zr. X. 24. török vitéz, Medvei vágta le.
 Thaman, Kuzul Bas, Zr. VI. 18. Perzsia ura.
 Tholnay Dömötör, Zr. III. 66. szigeti vitéz, Rézmán ölte meg.
 Timár, Zr. I. 49. kisebb katonai hűbérjóság.
 Timporál, Zr. XII. 17. lágyít.
 Tisiphone, Id. 17., Zr. XIV. 68. a bosszú istennőinek egyike.
 Tisztviselő — főtiszt, Zr. I. 65.
 Titius kányája, Id. 8. Prometheus máját marcangoló kánya.
 Titirus, Zr. 297. 8., 299. 14., 20. Vergilius pásztorköteményeinek egyik alakja.
 Titulus, Zr. XII. 100. latin szó, czim, ürgy vmire.
 Toigon, Zr. VI. 79. török vitéz, Zrinyi vette fejét.
 Toigon, Zr. VII. 79. Tamburás Istóktól megölt török.
 Tommembei, Zr. I. 87.
 Torlak, Zr. VI. 68. Zrinyitől megölt török.
 Tót Balázs, Zr. II. 14. Kurt agát vágja le.

Tót Bencze, Zr. III. 92. Péchi
Olai Bég úti le.

Tölyfa, Id. 4., 14., Zr. V. 66.

Török Márs — Delimán, Zr. XV.
59.

Törökország szíve — Demirhám,
Zr. XIII. 70.

Tragoedia, Zr. XII. 82. szomorú
kimenetel.

Tramontana, Zr. XIV. 1. sark-
csillag.

Triumfus, Zr. 293. 27., 294. 32.,
Zr. XII. 50., XV. 7. 52., dia-
dalmenet.

Trója, Zr. 313. 1. az ellene viselt
hadjáratról híres városa Kis-
Ázsiának.

Tules Islandia, Id. 1.

Turanchen, Zr. I. 97. török vezér.

Turi Farkas, Zr. II. 8.

Túri György, Zr. II. 4., 7., 8.,
10., 11., 12., 18., 22., 30. palo-
tai kapitány.

Turunch, Zr. III. 36.

Türkézes kard, Zr. IX. 35.

Tűzhányó lovak, Id. 6.

Tüzes labdák, Zr. X. 91.

Ujítja — biztatja, Zr. XI. 56.

Uldair, Zr. I. 97. török vezér.

Ulmán v. Ulám, Zr. V. 17. Zrinyi-
től megvert boszniai basa.

Uluduueidár, Zr. VIII. 15. arab szó,
főhadparancsnok.

Vad tyúk, Zr. XIII. 44.

Vasmacsák — kapsok, Zr. II. 41.

Vertumnus, Zr. 298. 9. ó-itáliai
isten, a mezők védője.

Vesselényi, Zr. XIV. 10.

Vesuvius, Id. 8. tűzhányó Olasz-
országban.

Vénus, Zr. XII. 8., 50. a szépség
és szerelem istennője.

Vércataracta, Zr. XV. 77., Zr. 312.
1. véráradat.

Vid, Zr. XI. 49. 1. Deli Vid.

Vigyázó-őr, Zr. VI. 57.

Viola, Id. 3., Zr. 290. 6., 296. 2.

Vonyakodni — versengeni, Zr. I. 56.

Vulcánus, Zr. XIV. 73. a tűz
istene.

Zagatárok, Zr. I. 90. keleti törökök.

Zinchi, Zr. I. 88. szerecsen faj.

Zofra, Zr. III. 28.

Zöldfűkár, Zr. XIV. 56., 60. kétélű
kard.

Zrini, Zr. II. 62., 84—86., VI. 1.,
VII. 25., VIII. 16., 17., 33.,
IX. 14., 39., XI. 88., 89., 97.,
XII. 74.

Zulfűkár, Zr. XV. 65. Zrinyitől el-
ejtett török vitéz.

SZÓ- ÉS SZÓLÁSJEGYZÉK.

A.

Abaza lölkének utat nyt
 mellyére. Zr. XIII. 26.
 abbul böchüllének. Zr. IV. 37.
 acharkodik — agyarkodik. Zr.
 XIV. 8. j.
 acélios fegyuerünk. Zr. VIII.
 54.
 acélyos pais. Zr. V. 19., 88.
 acélios páncér. Zr. III. 76.
 Adgyátok kezemben, az én
 birtokomban. Zr. XIII. 23.
 Ad megh zálogomat. Id. 15.
 adsz közinkben. Zr. IX. 33.
 Adsz nyáron nyugouást és
 szép chendességet. Zr. III.
 35.
 a föld chinnia — csinja. Zr.
 IX. 31.
 a földben temette. Zr. XII. 37.
 aga. Zr. V. 17.
 ag szót kouáchollyunk. Zr.
 III. 26.
 Ah, méért nem chaptad nya-
 kamban az kardot. Zr.
 294. 31.
 Ah az én tauaszomat irigy
 elrontá. Zr. 322. 10.
 Ahun. Zr. III. 49., XIII. 72.,
 73., XIV. 4., XV. 29.,
 296. 2.
 ajándékosz — ajándékozol.
 Zr. III. 36.
 Ajánlásod — ígéreted. Zr.
 IX. 37.

Akarattya nekül de mastan.
 Zr. XV. 78.
 Akarnám, gondolnák, uagyunk
 félelemben. Zr. IX. 9.
 akartua. Id. 17., Zr. II. 25.,
 XI. 9., X. 69., XIV. 101.,
 XV. 68.
 akat — megakadt. Zr. XI. 66.
 Al. Zr. VII. 77.
 Alég. Zr. II. 26., XIV. 35.
 Alig, hogy ki legyen, esmer-
 hetni tuttam. Zr. IX. 86.
 aliglan állatom. Id. 2.
 Ali Kurt teste. Zr. XIII. 80.
 Ali, melly az ű rontóiok. Zr.
 XIV. 18.
 alittá — vélte. Zr. IV. 87.
 alkalmaztattya. Zr. V. 92.
 alhatnak. Zr. 312. 3.
 Alkorán. Zr. I. 90., IX. 56.
 Alkorámban. Zr. III. 19.
 Almás hináros. Zr. VI. 60.
 Almást Jobb kézre elhagyák.
 Zr. IX. 58.
 Almás parton. Zr. VIII. 17.
 Almás uizét, forgat embere-
 ket. Zr. VIII. 36.
 alszik uala. Zr. IX. 79.
 anguillát. Id. 11.
 angyali légio. Zr. XV. 43., 50.,
 107.
 annak az toluajnak. Zr. VIII. 87.
 Annak szabadulását én szüuem
 kiuán. Zr. IV. 49.
 annyal nagyob. Zr. IV. 2.

anni félelem szüuedben? Zr.

XIII. 54.

Annyira félelme miat meg
kábulunk. Zr. III. 15.

annyra. Zr. XIV. 94.

apolgat. Zr. IV. 38., 315. 3.

apolgasson. Hát ne apolgasson
bár chászár ezekkel, Az kit
mi stb. Zr. VI. 45.

apró sátorokat. Zr. IX. 52.

arany almát. Zr. VI. 16.

Aranyal uarrt üngét. Zr. VI. 94.

Aranyos bőr zofrát. Zr. III. 28.

aranyos szofrán. Zr. IX. 56.

aranyot. Zr. IX. 36.

aranyul szállatta. Id. 7.

arra az helre. Zr. IX. 98.

Arról sikos helről. Zr. VI. 33.

a sereg áll uala choportba.

Zr. X. 13.

Aspissal szegöttem, S az süke-
teb alig. Zr. 300. 19.

atta. Zr. VII. 81.

atta kezében. Zr. VII. 84.

attul de ű nem rettenik. Zr.

X. 65.

Aual ayándékozá. Zr. IX. 39.

asap. Zr. VII. 57.

aszt. Zr. VI. 21.; asztot, aszt.

VI. 24.; asztot. V. 89.,

VI. 27.

Atyáink — őseink. Zr. II. 71.

agyarkodnak. Zr. XV. 29.

az az óra it van, Az kiben

kaurnak kel meni rom-
lásban. Zr. XIV. 28.

az dögbe nem euet. Zr. IV. 79.

az drága tisztesség legyen él-

tembe uég. Zr. XII. 94.

az égben fölkiált. Zr. IX. 32.

Az egész gyönyörű menyei
seregek. Zr. XV. 24.

Az egész uitéz Leuenták. Zr.

V. 36.

Az egész tábort felfutnak. Zr.

IV. 82.

Az én lölkömet is uiszed te
feniődben. Zr. 293. 24.

Azért én uitézim, minden szót
fogadgyon, Senkit az nagy
bátorság el ne ragadgyon,
Minden Hadnagyától és én
tülem uárjon, Hogy talán
közünkben zürzauart ne
hozzon. Zr. III. 45.

Azért hogy poklokban, láttad,
merültünk uolt. Zr. 317. 8.

Azért illy kis üdöt szüued ne
restellyen. Zr. VII. 90.

az fölín leuélnek. Zr. XIII. 89.

az fölszél Késmárkrul. Zr. V. 37.

Az honnan uilágot nézi ke-
gyelmesben. Zr. XV. 18.

Az hun. Zr. III. 71.

Az hun chászárt lát. Zr. XV. 94.

Az idő foly mint erős folyás.

Zr. 319. 1.

azimi kard. Zr. X. 80.

Az Isten anyala az chapást
megtartá, Az Mehmet ke-
zében szabliát megforditá.
Zr. III. 83.

az iéges sűrű sor. Zr. VII. 17.

Az kaurokat te uágtál. Zr.
XI. 10.

Az ki az szerenchét meg nem
zabolázza, Hanem mindent
elereszt erős száíára, Vég-
tére is uezélyre asztot
ragadgya. Zr. IX. 7.

Az ki igaz ügyel s ió szíuel
fegyueres. Zr. V. 3.

az kiket Köszöntenen hajtok
de most nékik fejet. Zr.

XIV. 12.

Az kik elestetek égből az föld
alá. Zr. XIV. 27.

az ki lesz feieden. Zr. XV. 42.

az kit — a mit. Zr. XIII. 48.
 Az kit az Úr Isten meg akar
 tartani, Száz ezer között is
 meg fog az maradni, Öt
 ezer puskátul nem lehe-
 talni Senkinek seregből,
 melyben volt jó Zriny. Zr.
 VII. 63.
 az kit épít. Zr. V. 5.
 az kit nyelued szól. Zr. XIII. 69.
 Az kitül lén. Zr. XIII. 24.
 Az megíét chászárt uezsik
 körül sánchan. Zr. XV. 95.
 Az mely szeret tégedet, szin-
 tén mint magát. Zr. IX. 20.
 Az mely szorgalmatos uiselsz
 rám gondokat. Zr. VIII. 94.
 az mely volt leromlott. Zr.
 X. 14.
 Az mi dolgunk nem más Chak
 mint pironkodás. Zr. 321. 7.
 Az muzulmán hit. Zr. VIII. 91.
 Az nagy uas lakatot, ki egy
 ló terh vala, Leüti ököllel,
 kaput lábbal ruga. Zr. X. 89.
 Az nap eluégezi estüe ű me-
 nését, De megújul reggel,
 kihozuán szekerét. Zr. VII.
 43.
 Azok közül egy rettenetest
 uálaszta, Melly nagy ohai-
 tással timporálua uala. Si-
 ralom és bánat ű hegies
 fulánkia, Röuid giöniörü-
 ség uala fáia s tolla. Zr.
 XII. 7.
 Azokrul helyekrül. Zr. 323. 3.
 azonképpen — úgy. Zr. XII. 53.
 Az okos kajmekán. Zr. XII. 69.
 azomban. Zr. III. 4., IV. 81.,
 XI. 8., 29., 35., 37., XIII.
 24., 86.
 azon fáratsággal. Zr. VII. 83.
 azon biztatják. Zr. IX. 101.

azon kérdezlek. Zr. IX. 83.
 az óra már ütött kettőt meg.
 Zr. III. 48.
 az szép holduilágnál. Zr.
 XIV. 58.
 Az szép teies út is megcif-
 rázza magát. Zr. XV. 35.
 azt. Zr. VII. 20.
 Azt bízom negyedik rész his-
 tóriámra. Zr. III. 117.
 az te segétséged. Zr. X. 48.
 aztot. Zr. I. 20., VII. 82., 106.;
 aszt. VIII. 10.; asztot. VIII.
 77.; asztat. X. 65., XI. 9.;
 aszt. XI. 31., 91.; asztot.
 XII. 18., XIII. 48., XIV. 11.
 aztot kiueszem — annak ki-
 vételével. Zr. II. 44.
 Aztot te kezekben hagyásá-
 bul adgya. Zr. VI. 24.
 az több lölkök után. Zr.
 XIV. 67.
 az töb körösztenyét. Zr. X. 8.
 Az török gyermeket, szablyáia
 éluel Fölnittya szép tor-
 kát, mely szép ünékéuel
 Erdőt, mezőt töltöt sok
 giöniörüséggel. Zr. X. 60.
 Az tündöklő hirnév, Mely
 dicsősségre rév. Zr. 319. 3.
 azután osztán. Zr. III. 27.
 Az ű óráia is eliün, ki me-
 szebben Nem lehet. Zr.
 XIII. 2.
 Az ű panasziira, ű nyaualyá-
 iokra. Zr. I. 22.
 Az uigyázó — ör. Zr. III. 51.
 az uilágot fegyuerrel nyar-
 galtam. Zr. 312. 1.
 Az uitéz embernek Kell uala-
 mit engedni az szerenché-
 nek. Zr. I. 43.
 ad török kézben. Zr. IX. 24.
 áfiumot ű eszik uala. Zr. II. 21.

ágoztam. Zr. 290. 8.
ágyában bochátot. Zr. I. 44.
állandó állhatatlanságban. Zr.
X. 2.

állapban. Zr. I. 66.; álla-
pattiában. Zr. I. 16.; álla-
pottiát. Zr. I. 63.

állatni. Zr. II. 81.

állich meg. Id. 13., Id. 15.

Áll uala. Zr. X. 54.

általment az uizen az törökök
hátán (törököt kergetve)
Zr. VI. 83.

ályos. Zr. XI. 1.

Am legyen ez nekem leg-
utolsó óra, De te életed
életemnek lesz arra. Zr.
III. 97.

ároszt. Zr. 312.; árosztot-
tam. 290. 7.

árron. Zr. IV. 7.

ártalam. Zr. VI. 41.

ártalmas nem is fene uagyok.
Id. 13.

áruául. Zr. 309. 19.

áruiz — könnyezés. Zr. 290. 9.

B.

bajra hí. Zr. XIV. 71.

bajraktár. Zr. VII. 79., IX. 21.

baiuiuás. Zr. VIII. 96.

bayuiuás (magános). Zr. XIII.
70.

bajvivó. Zr. 323. 4.

Bayuiuó társára senkire nem
talál. Zr. XI. 97.

báluánt. Zr. I. 8.

bánat erős száju ló. Id. 2.

Bánatját lágycha noha ugy
sem igen. Zr. VII. 8.

bánattját hogy euel mulatná.
Id. 1.

Bán belső uárban szorult. Zr.
XIV. 74.

Bán erős szüüéért nagy féle-
lemben hül. Zr. VII. 50.

Bán, mint uízi óriás. Zr. X. 98.

Bánnak kegyetlenül kézzel üti
mellyét. Zr. XV. 89.

bánkodgyunk helére. Zr. XIII.
67.

Bánni de heában fogod. Id. 4.
bassák Zr. I. 52.

Bástyán nem hágy álni sen-
kinek lüüéssel. Zr. X. 90.

bátor nyelu. Zr. XI. 44.

bátorsága de ninchen. Zr.
XIII. 40.

bátor szüü. Zr. X. 10.

bátor szüüü. Zr. VIII. 30.

Béereszték azért Szigeti kapu-
ban. Zr. XI. 43.

Befed ez a kék ég, ha nem
fed koporsó, *Óráim tisztes-
séges csak legyen utolsó.*
Akár farkas, akár emészszen
meg holló, Mindenütt feljül
ég, a föld lészen alsó. Zr.
319. 5.

béferkezék házában. Zr. I. 32.

béfog, béburit. Zr. XIV. 36.

béfogadá Szigetben. Zr. XIII.
30.

béfödözte. Zr. V. 61.

Bégség. Zr. I. 49.

bégyüyche. Zr. XIII. 36.

béhuntam szemem. Zr. IX. 85.

béiüiön. Zr. VI. 24., X. 75.

Bé kel föld fenekre úket
üzni. Zr. XV. 30.

békélúén. Zr. XI. 44., 48.

béköt. Zr. XII. 56.

Békéuel maga sátorában bé-
lépék. Zr. XI. 13.

bélépék. Zr. IV. 35., XI. 13.,
XIV. 15.

belinch. Zr. I. 29.
 bemene Szigetben. Zr. VI. 114.
 bémene Krupa uárában. Zr. III. 4.
 bemennek Szigetben száguldu. Zr. VIII. 40.
 Bément hasában is. Zr. VI. 89.
 Benaur serege legelső futamék. Zr. VII. 96.
 beő forrású nyaualiás szem. Id. 7.
 beöltözik okosságban. Zr. XII. 70.
 berekben buik. Zr. VI. 64.
 bésötétíteté. Zr. XIV. 35.
 besötétötte. Zr. VII. 14.
 beszálláncozot. Zr. XII. 107.
 beszéllesz. Zr. III. 23.
 Beszélni ne merjen senki elenséggel, Mert ha találta-
 tik, megfizet feiéuel. Zr. V. 67.
 beszélt ez mellyet. Zr. VIII. 46.
 bétér. Zr. 291. 15.
 Béteszi az kaput, uálláual támasztuán. Zr. X. 76.
 bétölt. Zr. XII. 58.
 béuiuék ezt az ujságot. Zr. XIII. 88.
 bial két hatuan. Zr. IV. 27.
 bialok. Zr. II. 42.
 bika, Mely kapál charnokon. Zr. XV. 84.
 Bikáual látta. Id. 7.
 bilikum p ára. Zr. VII. 24.
 billegek. Zr. XIV. 25.
 bimbor — bíbor. Zr. XIV. 5.
 bimborral földue. Zr. XV. 39.
 birkodni. Zr. X. 39.
 birkódnak ellened. Zr. XII. 42.
 bizik gyors lábában. Zr. X. 71.
 bizodalom — elbizakodás. Zr. III. 46., VI. 35.
 bizonság. Zr. IV. 57.
 Bizonyit keménységet. Zr. VII. 85.
 bizuást — bizton. Zr. III. 60.
 bizuástban. Zr. X. 71.
 bochátja — megbocsátja, túri. Zr. XV. 98.
 bochattyák lölköket Isten eleiben. Zr. XV. 105.
 bochattam. Zr. 313. 3.
 Bolond az, ki török szauának ád hitelt, Mert uáráual együtt elueszi életét.
 Boreas haraggal sugár szárnyára kél, Ez mindenik Szigetnek kegyetlen ueszély. Zr. XIV. 71.
 Bosznia, Hercegovina. Zr. XIV. 6.
 boszontó. Zr. 301. 22.
 bosszuság maga feiére dül. Zr. XI. 2.
 Boszut akar állany mert kö-rösztenyen. Zr. XII. 111.
 böchüllük. Zr. XI. 77., XII. 39.
 böchülettel. Zr. 323. 3.
 böuelkedik tanácha bolondal. Zr. VIII. 61.
 Budai főuezér. Zr. II. 1.
 Budai török. Zr. V. 18.
 buik. Zr. IV. 85.
 Buiásom, elbuiásom. Zr. V. 88., 89.
 Buluk basa. Zr. X. 30.
 burithatnak. Zr. V. 73.
 burit. Zr. 294. 35.
 buritnak. Zr. 295. 37.
 buritottál. Zr. 306. 5.
 burul. Zr. XV. 74.
 búual be buritá. Zr. 322. 10.
 bűn könyueiuel. Zr. VI. 96.
 bűnöstül ű büntetést uegyen. Zr. XI. 14.
 büntetésueszöben. Zr. XIV. 63.
 búuen. Zr. X. 23.

C.

Cáspiai hegyben mint siuó
 oroszlány. Zr. XIV. 83.
 Corona feiedet tisztelye. Zr.
 II. 82.
 Cupido istentül. Zr. XII. 23.,
 25., 31., 32.
 Cupido miát. Id. 1.
 Cupidonak uetett hálóa uan.
 Zr. XII. 47.
 Chak Te uagy egyedül, Élzs
 kegyetlenül. Zr. 297. 4.
 Chak te uenségének erős is-
 tápja uagy. Zr. VIII. 93.
 chalárdos. Zr. 293. 29.
 chalárság. Zr. XI. 55.
 chaptad nyakamban. Zr. 294.
 31.
 chapás, ki iün én kezembül.
 Zr. VII. 75.
 Chászár köszönettel az ű fe-
 iét haitya. — köszöntésül.
 Zr. XII. 71.
 chászár uei. Zr. VIII. 29.
 Chászárnak esék ez fülében.
 Zr. VI. 52.
 Chászárnak ti uattok árulók.
 Zr. VI. 74.
 Chauzok feier patyolatban.
 Zr. I. 50.
 chelekeszik. Zr. IX. 24.
 chidákkal. Zr. I. 78.
 chiddal. Zr. XI. 79.
 Chillagot számlál. Id. 18.
 chingolódik. Zr. XII. 51.
 choportja-csapatja. Zr. IV.
 91.
 chorbát tett hatalmába. Zr.
 XIV. 42.
 chöp. Zr. XIV. 99.
 chöppenik. Zr. VIII. 3.
 Chuda caracterek tüle for-
 máltatnak Köröszvény ué-

rébül minden circulusnak.

Zr. XIV. 24.

Chudálják, ily dolog lett chak
 két uitéztül. Zr. IX. 98.
 Chuda tragédia. Zr. XI. 28.
 Chúsz rút kigyó. Zr. VII. 41.
 chühödöl. Zr. VII. 88.
 Cifrált janchár puska. Zr. X.
 54.
 Cethalak. Id. 6.

D.

Dagat uitorláiit hogy. Zr. 292.
 19.

Dandó, mérgesgyík. Zr. VI. 63.
 dárda forog kézben. Zr. XI.

57.

dárdáia nagy sugár töly szál
 mint egyenes kű fal. Zr.

VI. 93.

dárdát halomban ront. Zr.
 IX. 74.

dárdát ront. Zr. II. 8.

dárda üté mellyét. Zr. X. 79.

daru tollakkal. Zr. V. 48.

Dáuid gyermekkel. Zr. V. 10.

De az ágyúkat is egyszer
 mind kilüuék, Azt tudnád,
 leszakad reád az magas ég,
 Alul az föld ropog, repe-
 dez mint egy iég, Sziget
 bástyája is *féltébül mozdul*
meg. Zr. VII. 20.

De az hajót uiszi szél. Zr.
 292. 20.

De az mi szüüünket Nem
 láttya földben ásua ez a
 fényes dél. Zr. VIII. 50.

De chak alig feiét. Zr. VI. 105.

de chak esék kezem semmi-
 ben. Zr. IX. 95.

De dárda nem téué. Zr. VI.
 106.

de ész bátorságát meggyőzi.

Zr. X. 87.

De ha ki fog kérdeni, győz-
ted mi móddal, Tagadsz-e?

Zr. 293. 27.

De hogy adna hitet, kinek
hiti ninchen, Töröknek
hogy hinnénk, ki hazug
mindenben, Minekünk meg-
hálnunk kell ebben az hel-
ben, Auagy meg kell győz-
nünk bizuán Istenünkben.

Zr. V. 33.

De lölki esméret mastan
menté tehet, Senki nem
tartozik tenni lehetetlent.

Zr. VI. 28.

De Isten angyala elueué ere-
iét, Mert Žrini paisán meg-
tompitá hegyét, Tatár hám
dárdáia az földre leesett,
Chudállya Delimán eszt az
történetet. Zr. XV. 86.

De jobban az kúnél fénylik
ű szablyáia. Jobban szablyá-
iánál az ű bátorsága. Zr.
XIV. 84.

De mi minden kárunkat el-
feleitenénk, Ha uitéz Deli-
mánt előttünk nézhetnénk.

Zr. XII. 62.

De Demirhám szintén elér-
kezők arra. Zr. XI. 19.

Demirhám el nem buik. Zr.
VIII. 88.

De élte uezstéuel ű megual-
lotta kárt. Zr. X. 81.

De gyalog megáztattia min-
den fegyuerét. Zr. VI.
75.

De ha az az Isten, az mely
bir én uelem. Zr. XII. 40.

De Isten szemeknek az fényét
elvette. Zr. XIII. 4.

De kemény kezével ű szab-
lyát kirántá. Zr. XV. 87.

De kinek uagyon eszt *le-
irnya* hatalmán. Zr. XIV.
51.

De ki uagyon oly, kit. Zr.
310. 25.

de, la lehanyatlott. Zr. IV. 4.

de, la mégis hailott. Zr. XI. 53.
deliáb nálánál. Zr. XII. 4.

Delimán, mint az könnyü
euet. Zr. X. 79.

Delimán mint uillámás de
tünik reá. Zr. X. 61.

deli tekintety. Zr. IV. 23.

Deli Vid érette mert sok. Zr.
XIV. 95.

Deli Vidhósködése. Zr. VI. 70.

Deli Vidtul kérettetik, bo-
chássa hogy Sziget Várbul.
Zr. IX. 6.

Deli Vid ott marat chak maga.
Zr. XV. 1.

Deli Vid aluszik török ruhá-
zatba (amot egy sátorba).
Zr. XIII. 15.

Deli Vid Török fölött áll-
uán igy nitá meg torkát:
Kit haddal kerestek, ihon,
Sziget uárát, Nektek aján-
dékozom szép Pannoniát;
De akarom asztot, mostan
méried hanyat Te szere-
chen kölök, méried hosza-
ságát. Zr. VI. 91.

De késő sietni tenni iót. Zr.
XI. 53.

De maga nagysága. Zr. VIII.
67.

demeckj kardot kezében ra-
gada. Zr. VII. 92.

de merén dárdáiát. Zr. VI.
101.

Demirhám Arabiából, Úgy

tecik mint egy uad pusztá
Libiából. Zr. VI. 4., 48., 51.
Demirhám az erős. Zr. I. 83.
De Demirham ront-bont, de
ueszti az népét. Zr. X. 93.
Demirhám vaydátul nem fér-
het hozzá szorosságtul. Zr.
X. 39.

De mosolygásában keuert lán-
got, mérget. Zr. XI. 25.
De Murtuzán miuel. Zr. IV.
101.

De ne fély, meg nem halsz
nagy dichéret nélkül, Mert,
la, megölettetel Zrini kezé-
tül. Zr. III. 85.

De nem, hanem. Zr. 321. 9.
de ninch chak az te szüued-
ben. Id. 7.

Derekában uágá. Zr. VII. 75.
derekas had. Zr. III. 22.
derekas ueszés — vesztesség.
Zr. IV. 56.

De rendben lanchárság mint
fal ueri magát. Zr. VII. 58.
Deruis neuű. Zr. VI. 62., 63.
De talán még ma Isten meg-
adgya érnem. Zr. XI. 61.

De te bűneimért ha. Zr. 306. 4.
De török szántalan. Zr. XV.
104.

De űk megesmérék előbbi
próbáual. Zr. XV. 50.
Dianától tilalom uan. Id. 12.
Dichiretit ennek hatalmas
probának. Zr. XV. 100.
Dichéretlen ágyból hogy él-
temet külgyem Isten kezé-
ben. Zr. VII. 30.

dichéretlenül-dicstelenül. Zr.
IV. 93.

Dichéret nélkül — dicsőség
nélkül. Zr. VII. 33.
dichösitet. Zr. IV. 32.

disputálni. Zr. XI. 63.
diuán, diuánra. Zr. VIII. 21., 22.
Dolmánya olyan kaftánbul.
Zr. II. 37.

dondárnak. Zr. III. 57.
dög mellett (Rusztán). Zr.
XII. 102.

Dönch le. Zr. VIII. 61.
döntik kire az sátorát. Zr.
IV. 83.

Dumán neuű louán. Zr. XI.
36.

duplázza. Zr. XIV. 24.; Dup-
lázni. III. 111.; Duplázd. XV.
44.

Duplazzák chókokat egymás
száia körül. Venus triumfu-
sán kedues szüuek örül. Zr.
XII. 50.

Düchőség. Zr. XV. 19., 20.
Düchöségesslölkek. Zr. XV. 20.
dühöséget. Zr. 318. 12.

dühösségben esuén. Zr. X. 69.
dül. Zr. X. 28.; düle. VII.
61., 62.; dülne. 303. 4.

E.

ebben az seregben. Zr. XV. 59.
ebben barlangban. Zr. 302. 1.
ebben hadban tahát. Zr. VIII.
51.

ebben harcban. Zr. VI. 115.
ebben helben. Zr. VIII. 5.,
22., 23.

ebben kaurrontó hadba. Hí-
res uitéz uala ez Horuátor-
szágba. Zr. VIII. 25.

ebben Szigetben. Zr. V. 74.
Ebbe szokta mutatni magát
az uduarnak, Ebbe menyeg-
zőknek és triumfusoknak.
Zr. XV. 13.

écakát. Zr. III. 27.

Echo bus uálaszt ád. Zr. IX.
62.; Echónak uálasztja. XV.
21. chak keserues Echo
Lesz szüemboszontó. 301.

22.

Egész Muszurmán hit ennek
egy csöp uérét meg nem
fizethet. Zr. XIV. 99.

egres. Id. 8.

Egy chapásbanketté derékben
szakasztá. Zr. IX. 76.

Egy dolmánt, egy mentét
chak választ. Zr. XV. 13.

Egyedül ű maga közben keue-
redék. Zr. XI. 94.

Egy ember megölte, ezt ti
ölettétek. Zr. VI. 95.

egyeránt. Zr. XIV. 74.

egyes — összetartó. Zr. I. 87.

egyesem — szeretóm. Zr. III.

34.

egy hűüének. Zr. XII. 23.

Egy igen szép dombon és
szellős árnyékban. Zr. XII. 2.

egy iegenyefát megnehezite-
néd. Zr. XIII. 55.

egy jó magyar tizet mást ker-
gethet. Zr. I. 16.

egykor — egyszer. Zr. IX. 82.

egmásnak kárt feiére. Zr.
X. 42.

Egy nagy carbunculus az
sisakján uala. Zr. XIV. 84.

Egy nem mély ueremben.
Zr. IX. 100.

egy nyomban hágni. Zr. X. 1.

egy ok uan Az kit én szüuem
bán. Zr. 320. 5.

Egy reménsége uan meggiő-
zetetteknek, Hogy semmi
giőzedelmet ne remélye-
nek. Zr. III. 90.

egy szempillantásban — pilla-
nat alatt. Zr. X. 61.

Egy szép kerék rétet uőgybe.
Zr. XIV. 101.

egyszer — egyszerre. Zr. XII.
60.

egy szerént. Zr. 319. 2.

egyszersmind — egyszerre.
Zr. IX. 80.

egy tollat szegeze sisakján.
Zr. XV. 14.

Egy török hogy megöl négy
köröszént harcban. Zr.

III. 19.

együgyű szüuel. Zr. V. 31.

együtt öszuekeueredet. Zr.
XI. 83.

Elbochátja azért tündért sza-
badsággal. Zr. XIV. 19.

elbochattam. Zr. IX. 86.

eldüle. Zr. III. 107.

elefántot hasonlítja. Zr. II.

34.

elegendőül. Zr. XIV. 99.

elegyül — egyesül. Zr. XV. 90.

eleiben áll. Zr. X. 52., XI. 15.

eleibe nem áll. Zr. XI. 97.

eleiben hozá. Zr. XI. 8.

eleiben iün. Zr. XII. 104.

Eleiben tartua. Zr. VII. 68.

eleiben uiszik. Zr. XV. 108.

eleiben tűnők Cupido harag-
ban, S illy haragos szókat.

Zr. XII. 2.

Elementummal. Zr. XIV. 14.;
elementumok 54., XV. 2.

Életét nagy kinnal testéből
kizárá, És ualamint kiuant,
maga is úgy jára. Zr. XII.
108.

eleuen — élő. Zr. VII. 38.

eleuen — élő ember. Zr. 311. 5.

eleuen szüue. Zr. VII. 69.;
eleuen szüuedet. 73.

elfayzot uesztetni ualó kölök.
Zr. V. 87.

Elfodgyon Zrini-néu. Zr. V.
90.

elgyölöttetted. Zr. 300. 20.
elhatták urokat. Zr. I. 21.

Elhidgyed nekem bár. Zr.
VI. 21.

elindula szép Sziget Várában.
Zr. XI. 43.

eliüni, ide júni. Zr. 311. 5.;
eliüön. VI. 31.; eliün.

XIII. 2., 5., 92.; Zr. 294.
34.; eliün, kiün. 323. 2.,

3.; eliüt. XV. 98.; El-
iüue táborában. VII. 2.

elkapá az szárnyán kegyetlen
korméuel. Zr. XIII. 99.

elkele. Zr. 322. 11.

el ki dönche. Zr. III. 2.

ellenségét maria. Zr. X. 44.

ellenz ellenségnek. Zr. XV.

37.

ellüüé louamat. Zr. V. 19.
elméiében Illy mesterséget

gondol gyorsan szüuében.
Zr. XI. 90.

elméiéuel igen tanáchozik.
Zr. XII. 65.

Elmentél kegyetlen, elmen-
tél. Zr. 293. 26.

El nem titkolhattya — nem
rejtheti. Zr. VII. 102.

Előbb halua lássa pogány eb.
Zr. V. 28.

elődben iüttem. Zr. IX. 92.

elődben uiszem. Zr. XII. 46.

elől állatá. Zr. V. 4.

elől elment lopua. Zr. VIII.

39., 40.

elől iároba — előre. Zr. II. 52.,
VII. 57.

előliün. Zr. 291. 12.; elül
iün. XIV. 41.; előljün egy-

szer — megfordul. XIII.
61.

elől kezd. Zr. XIV. 12.

előtte ha küfala ledül. Zr.

XIV. 85.

el-röndöl. Zr. 321. 6.

Első adomániért. Zr. X. 4.

eluálaszt — meguálaszt. Zr.

XII. 64

eluegye. Zr. IX. 49.

Elueszne ez uilág csak egy

kis üdöuel. Zr. XII. 36.

elueszt büdösségben. Zr.

VIII. 5.

Eluesztette magyarnak gyö-

nyörű földét. Zr. VIII. 6.

Elueszté erejét, találúan na-

gyobbat. Zr. VI. 84.

elueszténk ködben röplését.

Zr. IV. 75.

eluéué — leueué, eluett —

levont. Zr. IX. 40.

Eluutte irigy halál. Zr. 311. 4.

eluontuk — elragadtuk. Zr.

V. 12.

ember esésében. Zr. IV. 3.

ember, mely kémelte. Zr.

XII. 37.

Ember Meg uan ékesítue

isteni formára, Isten ábrá-

zatra. Zr. VII. 42.

emberölő szablia. Zr. VI. 108.

emberül téríté zászlóiat. Zr.

III. 62.

emelkedék — fel talpra. Zr.

VIII. 63.

emésztő tűz. Zr. VI. 110.

emlekezetben. Zr. V. 74.;

emlekezzél. V. 83.; emle-

kesztesselek. VIII. 26; em-

lekezetével. XIV. 50.

Enged szépség, ha lát Cupidót

fegyuerben. Zr. XII. 32.

engem uestző. Zr. 293. 26.

Engemet táplált is Chak láttat-

iaual is. Zr. 303. 3.

ennek dolognak. Zr. VIII. 99.
ennek uilágnak. Zr. XIII.

92.

enyhéchem. Zr. IX. 85.

enyhüdnék. Zr. XII. 20.

Eny (= ennyi) mód két Fénix
öszuechingolódik. Zr. XII.

51.

Eörizd az életedet, mellyen az
enim ál. Zr. XII. 85.

Eörökkén. Id. 2.

Eöszue — össze. Zr. X. 30.,
307. 11.

Eöszue iünnék. Zr. XI. 67.

Eöszuen. Zr. X. 53.

eöszue találkoznak. Zr. XI. 67.

eperjc. Zr. 301. 22.

erdő iár körülette. Zr. II. 39.

erdei chuda. Id. 13.

eredeti uolt bő Aegyptusban.
Zr. XIV. 13.

eresztené száíára a zablát.
Zr. I. 8.

Erös emberölő uan dárda
kezeben. Zr. VII. 52.

erös kötéssel. Zr. X. 45.

Erös testtel biró sem rettene-
tesebbet. Zr. V. 46.

Erös Zrini kezétül meg félem-
lettek. Zr. VII. 96.

erre dologra. Zr. IX. 14.

erre helyre. Zr. VII. 103.

Erre nem legkisseb tanách-
nak falkára. Zr. VIII. 26.

esedezik uala. Zr. XV. 38.

eset kétségben. Zr. XII. 73.

esék elmélkedésben. Zr. VIII. 5.

Esék fülében. Zr. VII. 3.

esék közép melyében. Zr. VI.
107.

esék mély álomban. Zr. IX.
79.

esik le hanyattá. Zr. VI. 89.,
VII. 69.

Esküszöm fényes kardra és
életemre. Zr. XIII. 62.

Esküszöm Mahometnek, kit
tart ég magas. Zr. VII. 7.

esküt, lankat. (dt = t). Zr. XI.
74., 75., 292. 23.

esmere, esmer. Zr. XV. 77.,
78.; esmerem. 103.

Esmeretlen népek ha öszue
találnak. Zr. IV. 87.

esmér. Zr. XIV. 10.; esmér-
uén, esmeré, esmérlek. IV.

97., 98.; esmérúén. XV.
54.

esni bochátá magát. Zr. III.
108.

esz. Zr. 312. 3.; eszszel. XIV.
6.; eszemben ha iün. 309.

21.; eszt — észt. XIV. 11.;
eszben uette. I. 7.; eszben

nem ueszik. 23.; eszek-
ben uéuék. XIII. 88.; esz-

ben ué — vevé. IX. 55.;
eszbe vette magát. XII.

111.; eszbe uéuék. IX.
60.; eszében nem iutott.

X. 84.

eszt — ezt. Zr. IV. 30., V. 60.,
92., VI. 20., 36., 95., VII.

19.; esztet. VI. 94.; eszt,
esztet. XIII. 83., 86., 88.;

esztet. II. 47., IX. 3., 61.
Eszt az bosszus szíüet kit

kösztötök látok. Zr. VIII.
64.

esztet, kibül iüt sok átok.
Zr. XV. 52

esztet uigye uégbe — koszo-
rút. Zr. VIII. 27.

eszt hozott. Zr. XIII. 88.

eszt puzdrából nyál kirá-
gadá. Zr. IX. 66.

eszt ártalmas szélüeszt. Zr.
VIII. 71.

Eszt az sok ohaitást, kit bu-
 sult szű fúia. Zr. XII. 13.
 Esztiobbangyüölök. Zr. VIII. 8.
 esztelen szüüének. Zr. 293. 28.
 esztelenül. Zr. 291. 14.
 Esztelen, ki hiszen az török
 hitinek, Főképen életét ha
 bizza töröknek, Török meg-
 állani szauát tartia bűnnek,
 Főképpen hogyha mit igr
 körösztennek. Zr. II. 57.
 ettül éltemtül. Zr. VII. 33.
 Ez a hel s ez az uár legyen
 dichóságunk Auagy madár
 gyomra mi koporsó he-
 lünk. Zr. V. 34.
 Ez aszoniok közül chak ma-
 rat Szigetbe. Zr. XIII. 6.
 Ezek de lehetnek. Zr. I. 88.
 ezeket ben uágnak. Zr. X. 75.
 ezek uitéz Leuenták. Zr. XI.
 67.
 ezentül, Zr. III. 81., 84., XIV.
 65.
 ezentül késérni. Zr. III. 84.
 ez helben. Zr. IX. 9.
 Ez legfőbb s kedusebb. Zr.
 IV. 66.
 ez testem unalmást. Zr. IV. 34.
 eztet. Zr. III. 100., 104. IV 51.
 V. 58., 68., 70.
 ez utolsó óra. Zr. VII. 72.
 Ezüsté fordittya. Id. 4.
 écakát. Zr. III. 27.
 édes iobbik szárnyom. Zr. IX.
 16.
 édes szép gyöngyöm. Zr. XII.
 17.
 édes uitéz társom. Zr. IX. 47.
 Éfélkor. Zr. II. 10.
 égbeli seregek. Zr. XV. 25.
 égben ragatta. Id. 7.
 égeő szén — szerelem. Id. 1.
 éh farkas. Zr. XIV. 85.

Éhtelen madarak nem iészt-
 nek. Zr. IV. 78.
 ékeséte. Zr. II. 19.
 élesíti szüüét. Zr. XV. 68.
 élete halállal küszködik. Zr.
 VII. 70.
 élet ez uilágbul kitűnsz. Zr.
 VII. 39.
 éllyük szerenchéuel — alka-
 lommal. Zr. IX. 30.
 élő — eleven. Zr. 307. 10.
 élők serénsége. Zr. III. 70.
 éltemben hollók kákogianak.
 Id. 8.
 Éltemet halállal én is meg-
 cherélem, Mikor hozzá ada-
 tik. Zr. IX. 22.
 Éltem mast megy el ágyam-
 bul. Zr. VII. 34.
 Én birtam világot s ű birion
 engem el. Zr. XIII. 33.
 Én éiel, én nappal keser-
 uen ohaitok. Zr. 289. 2.
 én iobbik lölköm. Zr. XII. 46.
 Én labirintusbul, te nagy fog-
 ságban hadsz. Zr. 294. 33.
 én magyar uerseim. Zr. IX. 77.
 Én megyek, én elől. Zr.
 XIII. 57.
 Én meztelen lélek. Zr. IX. 92.
 Én is noha fekete. Id. 18.
 Én penig uagyok uajda hor-
 uát Radouán. Zr. X. 27.
 én tesztek szert ezer asapra.
 Zr. VIII. 57.
 én tétenimel. Zr. XIII. 33.
 érch meg. Zr. XIV. 15.
 érkezék háta megé Durák.
 Zr. X. 43.
 érkezik Sziget Uár föliben.
 Zr. VIII. 5.
 éröttem. Zr. XI. 62.
 érted hofi én szüuem lan-
 kad. Id. 16.

értetek jó Istent imádok. Zr. VII. 36.

ér torkig embernek. Zr. VI. 73.
És eledelt Szigetben uinni ne hadgya. Zr. VIII. 38.

És így nitá meg nyeluét nagy sikoltással. Zr. XIV. 52.

És illyszörnyen fénlík Cometa magasbúl, Ez nagy országokra kár nélkül nem fordul, Szörnyű iöuendöket hordoz hatalombul. Zr. XV. 56.

És mikor az a nap eliün, mely testemen Chak uralkodhatik, foggyon el éltemen. Zr. 323. 2.

És mintegy uillámás földet megfutottam. Zr. 312. 1. és nagy uilág részét. Zr. XIII. 32.

És noha Mehmetnek uan tudatlan népe, És uéres kardot nem látot bassa szeme, De mi úgy gondollyuk, mintha legiöb lenne, Mincket bizodalom mert raita uesttene. Zr. III. 46.

És rajta tombolni az kaurt nézitek? Zr. VI. 96.

És talán nagyobra magunknál böchüllyük. Zr. XI. 77. és ugyan igaz lén. Id. 1.

Észak tenger magában küszködik. Zr. VI. 11.

ész, észben. Zr. X. 86., 88.

F.

Fagyalfa. Id. 18.

Fatun irigy énnékem. Zr. 321. 6.

fatum, kegyetlen. Zr. 308. 16., 314. 4.

fátumnak. Zr. I. 39.; fatumunkat. VI. 16.; fatum ellen. 19.; fatumom. VII. 30. fárat (t = dt). Zr. X. 33.; fárattan. XI. 3.; fárogyunk. XII. 63.

fegyuerbe remél. Zr. VIII. 50. fegyuer-derék. Zr. I. 79.

Fegyuerében uiszi szörnyű uillámását. Zr. XV. 94.

Fegyuert szolgáláknál ottan elhagyának. Zr. VI. 7.

Fegyuertelen markát hogy nézi keseruen. Zr. X. 37. feje chontya — koponya. Zr. IV. 19.

feiben szabliát Juranichnak uágja. Zr. IX. 72.

feied földre esik. Zr. VII. 91.

feieimbül tollamat. Zr. V. 19.

feierszin atlac. Zr. XIV. 57.

Feiér uékony patyolat feiben. Zr. II. 35., 36.

Feiét be tekerte gyöngö patyolat uég. Zr. III. 30.

Feie takarua uan tiszta patyolatban. Zr. XIV. 57.

fekete szerechen ló. Zr. II. 32.

fekő helemet. Zr. XIV. 59.

fekszik ágyába. Zr. 290. 11.

fekszik földet ráguán. Zr. VI. 115.

felel, feleluén neuét. Zr. X. 79.

felgyuitá az szüuét. Zr. IX. 19.

felóled uan nagy gondolatban. Zr. IX. 90.

felugra. Zr. XIII. 17.

fene leopárd. Zr. IX. 74.

fenéb. Id. 5.; fenébb. Zr. V. 49.

feniő — hajó. Zr. 293. 24.

fenyős. Id. 8.
 félenek fegyuerék. Zr. III.
 48.
 fertály mérföldet. Zr. III. 50.
 fertelmes ágyatúl. Zr. XII. 28.
 Fest böuen uérrel. Zr. IX. 50.
 Félelemmel keuert sok gya-
 kor ohaitás. Zr. XII. 54.
 félelemtül lézeg. Zr. VII. 78.
 félelemek. Zr. V. 87.; félem-
 lett. IV. 55.
 fère — félre. Zr. IV. 39.;
 férre. V. 44., 45.
 Filisteusok. Zr. VI. 67.
 finchánbul. Zr. III. 29.
 fizetődik. Zr. VII. 48.
 fogadás — adott szó. Zr. XI.
 60.
 fogad szent Alinak. Zr. XI. 51.
 Fogunk futni előtte, minthol-
 lók Sasnak. Zr. IV. 75.
 folni. Zr. XIV. 107., XV. 88.
 forditta. Zr. VI. 38.
 forgandó nyaualia. Zr. XI. 54.
 forgandóságát semminek
 uélsz. Zr. XII. 84.
 forgódik — forgolódik. Zr.
 XII. 53.
 forgó öruényt forgat. Zr.
 290. 7.
 formál. Zr. XV. 109.; for-
 málhatnak XIV. 24.
 forog gondoltában. Zr. XIII.
 83.
 forog örök környület. Zr.
 289. 3.
 forró harag. Zr. VI. 53.
 fosztani — kifosztani. Zr. VI.
 96.
 fottig. Zr. 317. 7.
 főchke nyomorult — tehetet-
 len. Zr. XIII. 9.
 főchkendő tűz ótó. Zr. V. 65.
 földözte. Zr. II. 27.

Földben leszegezte. Zr. VI. 89.
 föld alá röpül. Zr. XI. 99.
 fő embere. Zr. III. 94.
 Főképen chászárnak elszánt
 akarattya. Zr. I. 67.
 földemészto. Zr. XV. 58.
 földet fal. Zr. X. 97.
 földön fölöt. Zr. XII. 71.
 föld robog. Zr. VII. 16.
 földrözzenezéssel. Zr. XIV.
 14.
 Földre megtompituán esék
 maga uasát. Zr. VI. 84.
 föl fakat fegyuerrel, föl és
 uitésséggel. Zr. XIV. 50.
 fölhot kerenget. Zr. I. 35.
 földhöz hasomlitá. Zr. II. 20.
 fölyül hány — fölülről. Zr.
 X. 87.
 fölszóual. Zr. XI. 75.
 föltámot. Zr. XIV. 44.
 Föluett — fölfogott. Zr. VII.
 68.
 föluéué — fölfoga. Zr. VII. 83.
 fölyhő. Zr. I. 101., XIV. 17.,
 XV. 66., 68.; fölyhók.
 290. 6., XIV. 35.; fölyhő-
 ben. XV. 51.
 Fölyhő szaporító ú bánatos
 szüue És tengerárasztó két
 rettentő szeme, Mint uas
 bánya fúió az ő széles
 mellye, Mert sürü ohai-
 tást gyakran bochat erre.
 Zr. XIII. 39.
 fölyhőben eltünik uala. Zr.
 IV. 71.
 fölzöndüt — felzendült. Zr.
 IV. 87.
 fön szóual. Zr. III. 44.
 főpap és érsek. Zr. IV. 67.
 francúzok. Zr. VI. 19.
 fringia kard. Zr. V. 62.
 fringia szablia. Zr. VI. 67.

fris menyét. Zr. VII. 87.
 fualkodott. Zr. II. 49.; fual-
 kodottak. XV. 46.
 fuya porban lölkét. Zr. XI. 86.
 fuy iszonyu kürtben. Zr. XIV.
 68.
 Fussatok Acheronban. Zr.
 XV. 48.
 Futkosnak Furiák. Zr. XIV.
 69.
 futkos telies háboruban. Zr.
 X. 1.
 futni indul török nem Sereg-
 ben. Zr. X. 98.
 Futnod már kell neked sze-
 renche próbáit. Zr. VI. 34.
 Füle mellett ereszté. Zr. IX. 72.
 füles bagoly. Id. 18.
 fülében beesék. Zr. VII. 80.
 füléhez uonyá — voná. Zr.
 XII. 9.
 für chalogató sip után. Id. 17.
 für karualy előtt. Id. 15.
 füstbe bocháttya — elégeti.
 Zr. XV. 12.
 füstölgő szemmel. Zr. II. 27.
 füst szókkal. Zr. VI. 26.

G.

galamb röppenék. Zr. XIII. 86.
 Gállya-árbocfa. Zr. X. 50.
 Gállya ha kettő öszue dül.
 Zr. XIV. 105.
 gilice. Id. 5.
 Gondolá, mindenben árt kése-
 delemség, De leginkáb hadi
 dologban árt röstség. Zr.
 II. 1.
 gondolattyába tisztessége szál.
 Zr. XV. 79.
 Gondolod, üstökön fogtad az
 szerenchét. Zr. IX. 48.
 gondos szüuemben. Zr. VI. 9.

Gonduseletlenül chak eszik
 és iszik. Zr. I. 64.
 gonosz szerenchében. Zr. X. 6.
 Gonosz tétel — tett. Zr. XI.
 16.
 Gonoszra fordicha. Id. 8.
 gyakor. Zr. V. 59.
 gyalázatos bayuiuás. Zr. XI. 77.
 Gyalázattal azért onnan el-
 szalada, Részségnek min-
 denkor az az iutalma. Az
 ió haduiselő bor nélkül el
 legyen, Részegítő eszközt
 most hozzá se uegyen, Ha
 akarya, ió híren chorbát ne
 tegyen, És hogy ű hada is
 kárt tüle ne uegyen. Zr.
 II. 23., 24.
 gyalázták meg Oszmánt. Zr.
 VII. 10.
 gyalog uajda. Zr. III. 92.
 gyászban keuertél. Zr. 293. 26.
 gyémántkövek. Zr. XV. 9.
 gyózan. Zr. II. 26.
 Gyorsan magyar tolmáchoz
 béhiuatának. Zr. XIII. 89.
 Gyorsan rettenetes pattantyú
 kisüle. Zr. VII. 22.
 gyöngö szél, kiröpül. Zr.
 293. 24.
 Gyöngyházos tassan. Zr. III. 30.
 Gyönyörködnek uallásoknak.
 Zr. I. 12.
 Gyöplön hordoz. Zr. 311. 2.
 Gyuitia lobbant szüuet. Zr.
 XI. 15.
 Gyuitó likakban is uertek ...
 Zr. XIII. 82.
 Gyuitó likához téué Farkas
 ágyunak. Zr. VII. 21.
 Gyulalt lángom. Zr. 308. 14.
 gyumlia. Zr. X. 7., XI. 58.
 gyükér. Zr. 305. 8., X. 64.
 gyükereig. Zr. X. 211.

gyülölem. Zr. 297. 8.
Gyűrűről feniőre. Id. 5.
gyúthatot. Zr. 321. 6.

H.

habbal tusakodni. Zr. X. 5.
Ha bölch uagy szükségbül,
tehetsz magadnak iót, Na-
gyobtul magadra nem chi-
nálnsz haragot. Zr. VI. 20.
hadakoznál szeleknek urára.
Id. 14.
hadban ragadot. Zr. VI. 99.
hadbéli. Zr. II. 46.
hadi állapot — háború. Zr.
X. 2.
hadfölyhő. Zr. VI. 103.; hadi
fölyhő. XI. 7.
Ha derült egeket láttya. Zr.
XII. 11.
ha esék fogságban. Zr. V. 50.
hagy békeségbe. Zr. XIII. 14.
ha hegyről lement hó. Id. 2.
Ha houá uagyon is. Zr. III. 14.
Haiszennek hiák uala török
szóual, Köröszttség meg-
áldá de mast Barbáláual.
Zr. XIII. 7.
haiát fátyollal tekeré. Zr.
XIII. 10.
haich le füleidet. Zr. II. 66.
Haich meg. Zr. IV. 73.
haidutáncot szokdöse. Zr. IV.
40.
hainal hasadásban — hasad-
takor. Zr. III. 49.
haiult. Zr. II. 78.
ha kert előtte dül. Zr. XIV. 85.
ha kezd adni hátot, Egyszer-
smind ránk burit uezélyt
s ártó habot. Zr. IX. 8.
ha köziben férkezik. Zr. VIII.
67.

Halál formára jár bán törökök
közöt, Mint az lángos ha-
rap, ha nádiban ütközöt.
Zr. XV. 64.
halálban keuert. Zr. X. 67.
ha, lám, ugyan bizonynyal. Zr.
XII. 58.
halálos bai — párbaj. Zr. VIII.
85., XI. 45., 48., XIV. 101.
halálos dárda. Zr. VI. 88.
Halála hatarán ű uadsága meg-
szünt S lölke örök éire sok
mással elegyült. Zr. XV. 90.
Halhatatlan uoltán (—ánál fog-
va). Zr. VII. 46.
Halul, rauasz. Zr. XI. 29.,
XII. 69.
Halua Bata Pétert maga előtt
dönt el. Zr. XV. 70.
hamalya. Zr. IV. 76.
hamar — gyors. Zr. VI. 29.;
hamar hó. VI. 82.; hamar
bosszúállás. VII. 7.; hama-
rábban. XI. 10.
hamarián. Zr. 292., 22.
Hamar kū esik ott, hun az
ég zörrenik. Zr. VI. 79.
hamarság — gyors víz. Zr.
291. 16.
hanyattá esék. Zr. III. 65.
hangal kiálták meg (szent
nevét). Zr. IV. 28.
Hangas. Zr. 308 12., XI. 60.,
XV. 10., 101, 107.; han-
gas szózat. X. 31.; han-
gassab. I. 1.
hangas torkal. Zr. XI. 60.
hangas torokkal üuolte. Zr.
VI. 94.
hangos dob. Zr. IX. 2.
harácho. Id. 6.
haragjának szelleti. Zr. 312. 1.
Haragos ellenség. Zr. X. 38.
haragos homlokát. Zr. XI. 70.

haragos Mars. Zr. IX. 3.
haragos szüue. Zr. VIII. 45.
haragrud esik kétségre. Zr.
XIII. 84.

haragut. Zr. X. 4.
harcolók közikben férkezék.
Zr. VII. 80.

harc — küzdelem. Zr. X. 51.
harmadik táborban. Zr. IX. 52.
Harmad negyed ízig. Zr. I. 23.
harmatos hainalban. Zr. XII. 2.
Harminc százan lovasul. Zr.
IV. 89.

hasod. Zr. 309. 21.
ha sas iün közikben. Zr. XV.
51.

hasomlatos. Zr. 304. 8.; ha-
somlatosképpen. XII. 22.
hasomlitanom, hasomlób. Zr.
V. 60.

hasomlitya. Zr. XII. 11.; ha-
somlit ördögöt, bialt. IV.
70.; hasomlit furiát. XIV.
86.

hasomló. Zr. V. 43.; hasom-
lók. IX. 46.

hasomló tölyfához. Zr. X. 50.
hasomló termetben Auagy
mind az kettőt meggyöz ú
szépségben. Zr. XII. 25.

hasomló ű viznek áriához,
Mikor főüent, dült fát,
gyükeret bőuen hoz. Zr.
X. 64.

hatalmom. Zr. XII. 3.
határtalan — féktelen. Zr.
XI. 1.

Hatadát táborának kard alá
tettük. Zr. XIII. 91.

Hát méért ideiét uezstenéd
heában Szép ifiuságodnak.
Zr. XII. 35.

Hát még sem halliátok, o nio-
morultsággal Rakua, kin-

zot lölkök és nagy busu-
lással. Zr. XIV. 31.

hatta. Zr. V. 77.; hattam.
XV. 80.; hattál. Zr. 309.
18.

ha uolna erőmben. Zr. VIII. 8.
hazádbéli. Zr. VI. 87., X. 78.
hazám hamuiáual. Zr. 323. 4.
háboruságban lén. Id. 1.

háborus eszt. Zr. VIII. 71.
Hám dárdaia. Zr. XV. 86.
hánnak. Id. 11.

Hány átokban keuerte. Zr.
XV. 61.

hányot-vetet. Zr. VI. 96.
három világrul keuert népek.
Zr. XV. 58.

hátat ad — megfut. Zr. III. 89.
Hát azokon hatalmom chak
uagyon nekem. Zr. XI. 23.
hea. Zr. VII. 38., X. 41.

Heába. Id. 11.; heában. Id.
17., Zr. III. 6., 104., V. 2.
VII. 10., 58., 67., 101.,

IX. 9., 53., 95., X. 41.,
58., 72., 81., 99., XI. 12.,
17., XII. 20., 35., XIII.
8., 29., 45., 74., 78.; az
heába. XIII. 96., XIV. 79.,
108.; XV. 47.; heában. Zr.
290. 6., 8., 314. 3., 318. 2.,
321. 6.

Heában hány ellent Rusztán
bég kargyáual. Zr. XI. 12.
Heában szemekben kénkű
essőt fuinak Késértő ördö-
gök. Zr. XIV. 79.

Heában tégedet apolgatni uers-
sel. Id. 3.

heábanualóság. Zr. V. 80.
helnek mustrája. Zr. XIII. 72.
Herciniának szántalan leuele.

Zr. I. 98.
hertelen. Zr. VII. 74.

heüz kölyket. Id. 12.
 hináros szem. Zr. 304. 8.
 Hid ki mast magadbul köny-
 uedet. Zr. 316. 2.
 Hidgyed, de hallottam... Zr.
 IV. 50.
 Hidgyed, olly nagy merész-
 ség. Zr. IX. 18.
 Hidgied, nem heában. Zr.
 IX. 9.
 hilak bennetek. Zr. VI. 51.
 hiredet keressed pogántul.
 Zr. V. 83.
 hire kerekedik. Zr. 314. 2.
 Hirét s birodalmát hogy. Zr.
 312. 2.
 hirt viszen uduarban. Zr.
 XIII. 16.
 Hirrel viseltetnek az hadako-
 zások, Nem, mint mi gon-
 dollyuk, szók, legkisseb dol-
 gok, Ettől rontattatnak
 hatalmas táborok, Euel
 uestznek, nyernek uilági
 chászárók. Zr. VIII. 34.
 historia, Zr. IX. 2.; historiám.
 XIV. 12.
 historia — magyar történet.
 Zr. II. 58.
 historia — hősköltemény. Zr.
 II. 60.; historiánkbul. IV.
 10.
 Hiszem uég szakadot az én
 hatalmomban. Zr. XIV. 61.
 hitetlen jel. Zr. 291. 13.
 hiti szegésre. Zr. XIII. 61.
 hitleuel. Zr. XI. 38., 46.
 hitre megád uarat. Zr. II.
 55.
 hitrontó. Zr. 293. 26.
 hittel chal. Zr. V. 29.
 hiuatallya — hivatása. Zr.
 VIII. 38.
 horgas fogát. Zr. X. 21.

hull török sok szántalan. Zr.
 XV. 73.
 Hun. Id. 8, Zr. III. 79., VI.
 11., 55., 96., VII. 32., 71.,
 VIII. 14.; hol. VIII. 30.;
 hun. VIII. 55., IX. 45., 46.,
 52., 58., 63., 70., 83., X.
 20., XI. 43., 93., XII. 21.,
 72., XIII. 60., 72., 98.,
 XIV. 68., 86., 88., XV. 32.,
 50., 59., 94., Zr. 291. 16.,
 292. 23., 317. 6., 8.
 Hun fel iüt, hun lement nap.
 Zr. VIII. 14.
 Hun inkább az Török eszbe
 nem uehetne. Zr. IX. 45.
 Hun karod, fegyuered, hun
 uitézséged uan, Hun uan
 angyali kar, hun istenséged
 uan. Zr. 317. 6.
 hun megnytot fal. Zr. X. 20.
 hun sürüb fegyuert lát. Zr.
 X. 70.
 Huszonötezer török eb fek-
 szik itten, Mellyek tiz os-
 trommal iüttek ránk élte-
 ben. Zr. XIII. 96.
 husz száz. Zr. XI. 58.; husz
 száz ianchár. VI. 54.
 hüvelében tenni. Zr. XII. 107.
 Huzza ránk haragiát. Zr. V. 6.
 hüség. Zr. 313. 3., XV. 4.;
 hüsege. XIII. 6.; hüse-
 ged. 98.
 hüségütül teste hült. Zr. VI.
 109.
 hyuk (halálos baira). Zr. VIII.
 85.
 Hyák segítségül Jehouát szü-
 uekben. Zr. IX. 44.
 hóhár. Zr. XV. 15.; hóháród.
 VII. 74.
 hogy ágyon hal meg. Zr.
 VII. 29.

hogy bémegy erőuel Sziget-
 ben. XII. 57.
 hogy ez helben legyen. Zr.
 X. 69.
 Hogy harmatos hainallal vagy
 szerelemben. Zr. 297. 8.
 hogy hozzád ohaitok. Zr.
 VIII. 64.
 Hogy maga ellenségem lenne
 Demirhám. Zr. VII. 106.
 hogy mezőt predállya. Zr.
 VIII. 38.
 Hogy mérges uipera miatt ű
 meghallion És ű ártatlan
 lelke Pokolra szállion. Zr.
 307. 7.
 Hogy mint szalma lángon, úgy
 ég . . . Id. 11.
 hogy ohaitlak. Id. 8.
 hogy rettenetes harcban. Zr.
 XI. 75.
 Hogy sem az melly lassan Szi-
 getben ballagtál. Zr. XI. 10.
 Hogy szóllok ű hozzá nékem
 tetszik uala. Zr. IX. 89.
 Hogy te haiód. Zr. 293. 25.
 hogy török közt legyen. Zr.
 IX. 64.
 hogy törökök már futni ké-
 szülnek. Zr. VII. 80.
 Hogy ű bátran nézhet szem-
 mel az halálra. Zr. XV. 16.
 hogy uagyon choportban —
 rendben. Zr. VI. 112.
 hogy uagyon külömben, Deli-
 mánnak uét két mert meg
 nem engedem. Zr. XI. 23.
 Hogy uárban béreket haragos
 Delimán. Zr. X. 85.
 Holdra haragszik. Id. 18.
 hol szörnyű chapásban. Zr.
 IV. 19.
 holtan pogány alatt. Zr. X.
 45.

Holt ebtől szépségedet hogy.
 Zr. XII. 18.
 hol uala. Zr. IV. 19.
 Homlokomon látod szűue-
 met. Id. 7.
 Homlokunkon uagyon mi
 szerenchénk írúa, Kerüllye
 és fussa, de nem táuozt-
 hattya Senki is halálát, ezer
 köszt meghadgya Szerenche,
 kit Isten másra uáloztotta,
 Zr. XII. 93.
 Hosa hatuan három pénzt
 osztanak. Zr. II. 43.
 hosák. Zr. IX. 101.
 Hoszabich. Zr. IX. 25.
 hóstádban. Zr. III. 12., 15., 17.
 hosz — hozol. Zr. 298. 12.,
 318. 12.
 Houá kiutánhatom touább éle-
 temet. Zr. XI. 5.
 Hoz halált, hoz uezélyt ez
 uitéz Szigetben. Zr. X. 18.
 hozhatnám helére. Zr. XIII. 67.
 hoz házamhoz füstölgő üszö-
 köt. Zr. IX. 3.

I.

Iamtól, Ia, Iamban. Id. 13., 3.
 Iambam, de uagyon chak tüled
 félelem. Id. 13., 3.
 Iámborokat fogod-e rontani.
 Zr. I. 25.
 iauallom — tanácsolom. Zr.
 IV. 73., VIII. 59.
 Ibrahim Olai Bég hogy. Zr.
 III. 100.
 ideién — korán. Zr. XI. 61
 ide uonsz tisztesség, oda
 Cumilláért, mint kénkü,
 szűue ég, Mellyek közül
 győzé uégre az tisztesség.
 Zr. XII. 89.

iegenye dült fát. Id. 1.
ielt chinála uitéz Uri Karián.

Zr. XV. 14.

iel — bélyeg. Zr. II. 46.

ielért — bizonyosáért. Zr.
IX. 56.

ielül egy körösztet. Zr. XV.
34.

iéd. Zr. X. 38.; iéde — ijede.

III. 105.; iédet — ijedett.

IV. 72.; iédésben. VII. 27.;

iészte. II. 29.; iésztheti.

V. 3.

iét. Zr. IV. 77., VI. 85., XI.
80.; iétében elhaitá. VII.

82.

iffiadik. Zr. 321., 8.

iffiantan. Zr. III. 59.

iffiu elméuel. Zr. I. 1.

Iffiu tatárnak chászár uitéz
szüén Igen gyönyörködik,
de az ő elméien Nem iár-
hat ily dolog. Zr. VIII. 89.

igasságot ueti chak szabliából.
Zr. VI. 4.

Igazán faizottál Zrinitul. Zr.
V. 83.

Igazán szereti mert. Zr.
XIV. 4.

Igen iauallá — helyeslé. Zr.
IX. 11.

igen keduesebbek. Zr. XIV.
64.

igen keserűben — űen. Zr.
XII. 33.

igen mesterséggel. Zr. X. 90.

igér. Zr. IX. 84.

Igy adnak uálasztot az két
uitéz uajda Zr. IX. 37.

igy chinál szüuet ű magának.
Zr. XIV. 78.

Igy Deli Vid körül minde-
nüt fényes uas. Zr. XI.
49.

Igyenetlen — egyenetlen. Zr.
VI. 84.

Igyenetlen kézzel hozzá-üté
asztot. Zr. VII. 82.

igy érch. Zr. XII. 41.

Igy megyen két Uayda Zrini
eleiben. Zr. IX. 28.

igy nitá meg nyeluét. Zr.
XIV. 42.

Igy szól uala. Zr. XII. 30.,
39., 64.

Igy téged megchúfolt ű hi-
tetlensége. Zr. 316. 3.

Ihon. Zr. IV. 6., 15., 97.,

V. 15., VI. 36., 49., 91.,

VII. 12., 24., 36., VIII. 5.,

12., 14., 16., IX. 3., 80.,

85., 97., X. 47., 78., XI.

12., 46., 69., 74.; Ihon.

Zr. X. 98., XII. 41., 61.,

73., XIII. 70., 80., XIV.

1., 35., 36., XV. 41., Zr.

294., 30.

Ihon, te kegyelmedre. Id. 7.

Ihon, ez a dárda mastan le-
gyen tied. Zr. X. 78.

Ihon, had s' békeség az én
kebelemben. Zr. VI. 49.

iiában téuén. Zr. XII. 9.

illatokat. Zr. 304. 8.

Illetetlen —. Zr. V. 26.

ilyen mód. Zr. XI. 40.,
60.

Illyene én Uram, mint egy
kis cinege, Mellyet oly
könnyen sip chalogathat
lépre. Zr. XII. 81.

ilyen látatban. Zr. XII. 109.

Illyen nehéz okkal nekem ke-
gyelmezett. Zr. 289. 5.

ilyen uéletlen — váratlanul.
Zr. VII. 6.

ily gyalázatot nem halgatom.
Zr. VIII. 59.

imátkozik. Zr. 321. 9.; imát-
 koztál. 316. 4.
 indittia két sebes sugarát. Zr.
 XIII. 87.
 indult nagy futásban. Zr. X. 71.
 Indus uizén túl. Zr. I. 100.
 iob kezén — keze felől. Zr.
 VII. 47.
 ió eszel — észszel. Zr. X. 9.
 ió hir koszorúja, melly gyó-
 zésbül kötve. Zr. VIII. 27.
 ió tétünkért. Zr. IV. 17.
 Iupiter elfaizott. Zr. 306., 4.
 iobb még böchülettel Föl-
 emelnünk tábort és haza
 mennünk el. Zr. XIII. 47.
 iób. Zr. VIII. 97.
 iob lesz uestég ülnöm sátor
 kereuetén. Zr. VIII. 62.
 iób röuidnél. Zr. XIII. 46.
 ió kedues szünel. Zr. XIV. 77.
 iól iüt. Zr. VII. 24.
 iom — íjam. Zr. XII. 3.
 iöuendöm. Zr. 322. 12.
 iöuendölte. Id. 18.
 iránza — céloza. Zr. III. 105.
 irigy üdö. Zr. IX. 38.
 ismeg. Id. 16., Zr. VII. 84.,
 85., VIII. 6., XII. 95.,
 XIV. 12., Zr. 299. 17.
 ismég ránta szabliát. Zr. VI.
 106.
 ismeglen. Zr. 292. 19.
 ismet. Zr. 291. 15.
 Istenek, Mellyek. Zr. 294. 35.
 Isten érdemünket öregbit.
 Zr. XIV. 76.
 Isten lölke elmében befuija.
 Zr. XIV. 1.
 istennek tetszése. Zr. XIV. 82.
 isten térité tanáchát. Zr. III. 2.
 istentül iutalmát. Zr. XI. 54.
 isten uolt fegyuerünk körül.
 Zr. V. 18.

Istrását. Zr. II. 10.; isztrásza.
 IX. 59., XV. 37.; isztrását.
 VIII. 35., 42.
 iszanyuan. Zr. VII. 76.
 iszonyú tudomány. Zr. XIV.
 13.
 It búbanat ütet uerné uilágh-
 ban. Zr. 320. 4.
 itt fekügyél örök. Zr. VII. 76.
 it hattál magamat. Id. 9.
 it nyugszol mely ártalmasul.
 Zr. 296. 3.
 iusson eszedben. Id. 14.
 iühetnek iob hirrel, Hogy
 sem az kit kell hoznom
 kételenséggel. Zr. IV. 58.
 iün. Zr. I. 86., 101.; iünni, iün.
 II. 84., iün. III. 80., VI. 36.;
 iüttem. VIII. 57., V. 52.,
 59.; iüiön. VI. 45., VII. 75.,
 98., VIII. 1., 95., iünny.
 43.; X. 47., 61., XI. 45.,
 58.; iüz 60.; iüttem 61.,
 63., iün, XV. 51., 56.; iüttek.
 XII. 10., 38., 61., XIII. 48.,
 XIV. 97.; iüienek. XIV.
 29.; iünnek, iün. XIV. 41.,
 47., XV. 106., Zr. 309. 21.
 iün az uárhoz. Zr. V. 95.
 iün — előljün. Zr. XIII. 61.
 iün elől száiodban. Zr. XII. 10.
 iün keduében. Zr. VII. 41.
 iün uadász seregben. Zr. X.
 69.
 iüiön ki mezőre. Zr. XI. 42.
 iüi el hát közinkben. Zr.
 XII. 76.
 Iüiön el ü maga, fogion meg
 engemet, Vegye büntetés-
 ben én uitéz feiemet; Meg-
 láttya, ha tartom én üd-
 uösségemet Abban, hogy
 szenuedgyem, megfoichon
 engemet. Zr. XI. 27.

Iün százötuen kardal. Zr. V. 44.

iüt, kijüth. Zr. VI. 110., 111.;
iüttünk. VIII. 26., X. 16.,
307. 9., XIV. 45., XV. 67.,
XIII. 70.; iüttek. XI. 78.,
XIII. 96., XIV. 3.; iüttem.
XIV. 3.; iüttek ki Furiák.
XIV. 65.; iüttem. 301., 22.,
310. 2, 311. 3.

iüttem országodban Te birodal-
madban. Zr. 310. 2.

iüttünk te elődben. Zr. IX. 28.

iüue. Zr. VII. 22.; iüuének.
IX. 26.; iüué. XIV. 15.;
iüue előmben. IX. 85.;
iüue Fejér-Várban. II. 52.

iüuendő. Zr. 291. 14.;
iüuendőt. XI. 18.; iüuendő-
doiét. XII. 97.; iüuendöl.
XIV. 100.; iüuendüly felöl-
lem. Zr. XII. 90.

Ixion kereke. Id. 8.; Ixiont.
XII. 99.

Izdenchi Istuánnak. Zr. II. 6.

Izmael. Zr. I. 40.

J.

Janchár. Zr. II. 11.

Janchár mint az hangya. Zr.
II. 39.

Janchárság lüuik uitézeket.
Zr. XV. 104.

Jaua szerenchének Musical
az kinek. Zr. 315. 1.

Járt uolna látásért. Zr. I.
71.

Jégre épít. Id. 18.; jéghideg
szüue. Zr. 310. 25.

Jézus neuét kiálchunk. Zr.
III. 47.

Jól tudós. Id. 17.

Jóságos chelekedet. Zr. I. 9.,
V. 79., VII. 46.

jünnek egiben. Zr. IX. 52.

K.

Kadileschernek ezer iuhat ad-
na, Ű Isten neuében sasok-
nak osztatná. Zr. IV. 66.

Kahrina Maga uérét, lölkét az
föüenybe nyalia. Zr. XI.
96.

Kaierigonduiselőnek. Zr. VI. 2.
kapcholódik közbe. Zr. XV.
63.

Kapuiát megnittya szép Sziget
Várának. Zr. X. 52.

Karangyalok köziben el is
uiteté. Zr. 320. 2

Karddal kapu felé. Zr. X. 87.

Karó-fán. Zr. IV. 6.

Karualy. Id. 11. 15.

Katana. Zr. X. 83.; Katanát.
VI. 30.

Katona uagy haydú. Zr. III. 14.

Kaurokat. Zr. I. 42.

Kazulokra. Zr. I. 39.

Károlni. Zr. XIII. 93.

Károllyuk uezstenünk éltün-
ket. Zr. XIII. 93.

Kárt és uezsélyt nagyot. Zr.
IX. 10.

kártéuó kezében. Zr. VII. 85.
keche. Zr. IV. 23.

kedu — akarat. Zr. XI. 82.

Keduel eddig Szigetnek. Zr.
X. 3.

kedues álmat. Zr. IX. 43.

kedues halállal. Zr. VI. 109.

kedues halállal megholt Lo-
sonczi. Zr. VII. 32.

kedues szüued hailékát. Zr.
299. 15.

kedues szüuek. Zr. XII. 50.

keduében esett. Zr. VIII. 76.
Kegyetlen chapással Bán az ű
sisakját. Zr. XV. 88.

kegyetlen Demirhám. Zr. I.
82. 83.

kegyetlen munkás. IX. 73.
kegyetlemb meduénél. Zr. X.
57.

kegyetlenségben öltözött. Zr.
XV. 64.

kegyetlenség az ű kardgyán.
Zr. XII. 43.

Kegyetlenül megmosolyodék.
Zr. III. 95.

kelletik. Zr. VIII. 58.; kel-
lessék. 25.; keöll — kell.
321. 7.

Kemény bagdati kard fűtiög
hüüelyében. Zr. X. 54.

kemény lölköd. Zr. XII. 13.
keönyueiuel. Id. 1.

keő-szikláknak. Id. 2.; keő-
sziklákon. Id. 7.

Kerechent megh szeligythetni.
Id. 9.

kerék — kerek. Zr. XIV. 101.
kerékben kötöttem. Zr. 301 22.

kerekedik — támad. Zr. 314. 2.
keresz — keresel. Zr. III. 18.

XII. 100.
keresztény. Zr. I. 17.

kereuet. Zr. VIII. 62.
kergetni akarsz el. Zr. V. 86.

kerítésben uigyed. Zr. III. 17.
kerület — körül. Zr. IX. 61.

Kerüllő beszéd. (Mert én nem
érthetem, kerüllő beszéd-
ben chauarogsz.) Zr. VI.
49.

keselő sas. Zr. XI. 49.; ke-
selyő sas. Id. 16.

keserült — megkeseredett.
Zr. IV. 31.

keseruen. Zr. X. 37.

keseruen ohaitok. Zr. 289. 2.
keserues baglyak. Zr. 297. 6.

késik sátorban. Zr. III. 55.
ketté uág Malkuchot derék-
ban. Zr. XIII. 25.

keuer ió hiredet bele chalárd-
sággal. Zr. VI. 26.

keuert mindent setétségben.
Zr. XIV. 68.

kezében markolá. Zr. VII. 71.
kezőbül kitekeri magát. Zr.

XIV. 111.
kezekben egy törököt ada.

Zr. VI. 58.
kezembéli. Zr. XIV. 87.

kezemben adgya életedet. Zr.
XI 83.

kezetekben adgya. Zr. VI. 46.
kezünkön minden remenség.

Zr. V. 24.
kéchégben hül. Zr. XIV. 105.

kémél. Zr. XII. 36.
kéméletlen. Zr. XV. 96., 308. 16.

kénán. Zr. X. 12.
kénkű. Zr. V. 66.; kű XIV.

50.; kénkű. Zr. 308. 15.
kénkű-esső. Zr. XIV. 79.

kénkű-pára. Zr. I. 29.
Kénkűes tűzeket s az egész

ördögöt. Zr. XIV. 17.
kénszeríti. Zr. XIV. 113.

képes beszéd. Zr. VII. 105.
képiro irhatna. Zr. II. 32

kérdezd küsziklákat. Id. 8.
kérküdhetik ellenem. Id. 10.

késedelemség. Zr. II. 1.
késérd feneketlen Pokolban.

Zr. X. 80.
késéri kiáltással nép, ki lű felé.

Zr. X. 87.
késéröül. Zr. III. 53.; késéröül,

elkéséré. XI. 56.
késértet. Zr. XI. 69.; késér-

tetik. XIV. 75.

késértő. Zr. XIV. 79.
 késéssel készítik. Zr. XV. 49.
 Késmárk keöuei. Id. 3.
 késű — későn. Zr. V. 30.;
 késűre. IV. 103.; késű —
 késűn. XI. 60., 61.; késűn.
 XII. 111.
 Készíti nagy lölkét Isten elei-
 ben. Zr. VII. 28.
 készűsz táborban. Zr. XII. 80.
 két choport kochaktol. Zr.
 II. 36.
 kételenség — kénytelenség.
 Zr. IV. 58., V. 31.; kéte-
 lenűl. XII. 97.
 két erdei fene bikák, kik ...
 Zr. VII. 108.
 két élő. Zr. VII. 60.
 Két fa, köröszűl dűlt. Zr.
 XIV. 49.
 két fene ló. Zr. IV. 81.
 két hatnak. Zr. X. 52.
 két hűszan. Zr. IV. 18.
 két hűszat. Zr. X. 24.
 két ötuen szablia. Zr. V. 57.
 két sereget ragagya. Zr. X. 94.
 kézben uette szabliát. Zr.
 XI. 72.
 kézre sűűlthetny. Id. 9.
 ki — mi. Zr. 290. 9.; ki —
 mely. 317. 8.; ki — ualaki.
 XIV. 92.; ki uan — a mi
 uan. VII. 46.
 kiért — miért. Zr. VII. 3.,
 XI. 70.; kiért uannak —
 miért. VI. 114.
 kiket — miket. Zr. XIV. 60.
 kin — min. Zr. 300. 19.
 kit — melyet. Zr. XI. 1.
 kitűl — melytűl. Zr. XII. 24.
 Ki ad nekem olly eszt, irhas-
 sam ez dolgot, Zrini mely
 rettenetes inditot harcot.
 Zr. XI. 95.

Ki alat ló fekszik, némely
 ló alat ful. Zr. XV. 74.
 ki ál eleiben. Zr. X. 83.
 ki állott Vid mellett. Zr. XI. 85.
 kiált az égben. Zr. X. 31.
 Kiáltás, sikoltás ottan sok
 származék. Zr. XI. 13.
 Kiáltás, futkosás táborban
 nagy esik. Zr. VI. 64.
 Ki böchűl, ki tisztel, ki imád
 tégedet. Zr. XII. 42.
 ki buitál likodbul. Zr. VII. 72.
 kichin chata. Zr. III. 22.
 ki chinált enny halált. Zr. IX.
 69.
 Kichoda belőled fegyverrel
 ontotta. Zr. IX. 89.
 Ki ellen lesz káros oktalan
 sietség. Zr. VIII. 28.
 Ki engemet inditsz ilyen nagy
 dolgokra, Nagyob vagy em-
 bernél. Zr. I. 47.
 kiért életembe — melyért éle-
 temben. Zr. XIII. 14.
 Kiért élte eloszlék levegő
 égben. Zr. VI. 107.
 ki félholt eleuen. Zr. X. 31.
 Kifuia az lölkét sok sebein
 által. Zr. XIV. 81.
 ki futó mint a szél. Zr. VIII. 50.
 kifutot hogy Sziget Várából.
 Zr. XI. 3.
 ki így űket rontád. Zr. VIII.
 10.
 kiindit — kiád. Zr. XV. 99.
 kiűn. Zr. VII. 51., VIII. 18., 55.;
 kiűttek. XIV. 65.; kiűt-
 tem Szigetbűl. XI. 7.; kiűt-
 tél. 293. 29.
 kiűűe. Zr. III. 61., IV. 31.;
 kiűűetel. VII. 105., 106.,
 XV. 61.
 ki keze munkáia ez lehetett.
 Zr. VIII. 6.

ki készül. Zr. XIV. 30.
 kik hazájok mellett Vitézmódra
 letették kedues élteket. Zr.
 VII. 31.
 Kiki maga szüuében búban
 mozdult meg. Zr. VI. 102.
 kik túlem uálasztua uannak.
 Zr. XV. 28.
 kik uagyunk ellenségünk sze-
 mén. Zr. VIII. 72.
 kilépék. Zr. VI. 113. j., VIII.
 63.
 kilút fényes tüzes lapdák. Zr.
 XI. 67.
 kilüuék az égben. Zr. VII. 19.
 kilüui. Zr. X. 58.
 kiménlem. Zr. V. 40.
 kimenetel — halál. Zr. VII. 37.
 kiment sátor ajtón. Zr. VIII.
 59.
 ki megueted had uezsedelmét.
 Zr. VI. 48.
 ki nem chudálná. Zr. VIII. 37.
 kimszi. Zr. IX. 60.
 Kinek nylal chinált vadász
 sebet melyben. Zr. XII. 22.
 Kin meg nyugot uolt szüuem.
 Zr. 302. 3.
 kinomban semmit nem tudsz.
 Zr. XII. 14.
 kintaláló Isten. Zr. XII. 100.
 király hagyásából. Zr. II. 5. j.
 Kire köszön jó bort aranyos
 kupában, Dichéruén, uiselte
 hogy jól magát harcban. Zr.
 IV. 38.
 Kis dolgokat egyesség nagyra
 neveli, Erőtlen, jó keduet
 magasra emeli, De nagy s
 erőssöket az földre leueri,
 Hogyha egyeneltlenség azo-
 kat éri. Zr. VIII. 65.
 kis Isten nyergében ugrék.
 Zr. XII. 20.

Kis készülettel indultam ten-
 geren tul. Zr. IX. 1.
 Kis kinok, ha mérem azokat
 enimmel, Nem fájdalom,
 hun chak test szenued tü-
 réssel. Zr. XII. 99.
 Ki szabadította eszt tegnapi
 napon. Zr. VIII. 52.
 ki száára burul. Zr. X. 66.
 ki szereti jó hirt. Zr. VIII. 59.
 Kis szerencheszellő az mellyet
 hordozza. Zr. XII. 66.
 kis tehetség — kis erő. Zr.
 VI. 40.
 kit az uilág adott, mingyárt
 vissza rántott. Zr. V. 80.
 kitettett helyen. Zr. III. 11.
 Kit meg nem ótana egész
 tenger mélység. Zr. 308. 15.
 kit mi hozzánk hordoz (sze-
 retetét). Zr. VI. 39.
 Kit német chászárnak tetted.
 Zr. VI. 28.
 kitölté puzdrából — puzdrá-
 jábul. Zr. XII. 6.
 kit uártunk — a mit. Zr. IV.
 15.
 Kit uig szüuel keresz, én aztot
 kerüljek. Zr. V. 87.
 ki uan kis Istenben — mely.
 Zr. XII. 33.
 kiúan innya abbul. Zr. XII.
 106.
 kiúanom éltedet. Zr. IX. 25.
 kiúanom, szerenchésen. Zr.
 IX. 42.
 ki uered hadakat. Zr. IX. 32.
 kiүүл. Zr. IV. 50.; küүүл VI.
 102.
 koboz. Zr. III. 31.
 kopját kézben uezsi. Zr. XIII.
 10.
 könyhullásom. Zr. 308. 14.
 könyörög uala. Zr. XII. 97.

Könnyü forgó szelet heában
kergetem. Id. 17.

könyuem áruízhez hasomló.
Id. 2.

könyuéuel. Zr. XII. 39.;
könyuet — könnyet. XII.
60.; könyuемmel. Zr. 290.
7.; könyuemet. Zr. 295. 37.;
könyued, könyueid. Zr. 316.
1., 2., 5.

Körmel — körömmel. Zr.
II. 34.

Körösmzőli körméuel. Zr. 292.
21.

körülete — kerület, vidék.
Zr. IV. 60.

körülek. Zr. XV. 104.

körösz. Zr. XIV. 44.; kö-
röszében. 48.; körösztre.
Zr. 316. 3.

köröszta. Zr. XIV. 45.; kö-
röszfán. XV. 102., Zr. 316.
2., 317. 6., 8., 318. 13.

körösztel. Zr. XIV. 47.

köröszteny és köröszten. Zr.
XIV. 47., 48.

körösztenyekre. Zr. I. 99.

Körösztenyeket. Zr. VI. 22.

körösztennek. Zr. VI. 41.

körösztenyét. Zr. VI. 42.

körösztenyeket. Zr. VI. 47.

körösztent. Zr. VI. 62.

köröszteny. Zr. III. 8., 48.,
VII. 78., 97., IX. 48., 78.,
X. 8., 30., 83., 93., XI.
59., 71., XII. 59., XIII.
92., XIV. 63., 67., 81., 82.,
XV. 7., 69., 70., 76.

körösztenység. Zr. XIV. 98.,
XV. 41.

köröszteny dandár. Zr. III.
62.

körösztenyek kiüienek. Zr.
VI. 61.

köröszteny világ. Zr. I. 13.

körösztség. Zr. XIII. 7.

kösség — köznép. Zr. XII. 66.

köszönet — köszöntés. Zr.
VII. 25.

köszörüli szaruát. Zr. XV. 83.

kötözik sebeit — sebeiket.
Zr. IV. 20.

köüetségét kiteüé ily szókban.
Zr. XII. 70.

köüetem Atyámat. Zr. IX. 4.

közelyebb iuta. Zr. III. 74.

közép-mellyén az uasban akad-
nak. Zr. X. 19.

közép török táborában. Zr.
X. 82.

közikbe. Zr. V. 34., VIII. 21.;
közikben. XV. 51.; közink-
ben. XII. 36.

köztötök fekünném. Zr. IV.
33.

közülok hogy kiment, örül-
nek. Zr. VI. 111.

kupában. Zr. IV. 38.

kü. Id. 13., 14. Zr. XIV. 75.,
Zr. 298. 10., 301. 22.

küesső. Zr. XV. 66.

küfal. Zr. II. 7., XIV. 85.;
küfalom. II. 65.

kügye. Zr. XIII. 56.

küld előbb ü lölkét. Zr. XV.
44.

küldött minket örök tűzben.
Zr. XIV. 63.

küloben. Zr. VI. 25.

küloben küüüik. Zr. III. 102.

külob hitüntül — vallásbul.
XI. 16.

külob mértéklés. Zr. XI. 21.

külobség — változás. Zr.
299. 17.

külob szörő. Id. 5.

külte török hadban. Zr. VI. 97.

küszál. Zr. XI. 97.

kü sziklát. Id. 2., 4.; küszikla.
Zr. I. 96., Zr. 292. 18.,
21., 295. 36.; kü, küszikla.
IV. 3.

kü sziklán esmerszik üdöuel.
Id. 3.

küszkettem. Zr. I. 1.; küsz-
ködnek. V. 2.

Küszködik busulásinak nagy
habíuál, Idegen földön iár,
rakua bátorsággal. Zr. XII. 1.

küuár. Zr. II. 3.; kü uárok.
VI. 32.

küuekre. Zr. 301. 22.; küuel.
Zr. 294. 35.

küüül. Zr. X. 67., 100.; kü-
uülettet. II. 74.; küuöllöt-
ted. Zr. 298. 9.

L.

la — lá — lám. Zr. III. 22.;

la — lám. XI. 53.; La.
XIV. 46.

laitoriákat. Zr. X. 12.

lakóuul. Zr. XII. 38.

Landor-Feiérúarban elkéséri.
Zr. XII. 21.

Laurussá uáltozott. Id. 14.

lábához békéluén. Zr. XI. 48.

lágyab szüuel. Zr. 299. 13.

Lágych meg. Zr. IV. 42.

lágý folyhók. Zr. III. 22.

lancozua. Zr. XIV. 16.

lángos hatalmai. Zr. 289. 1.

lángozik. Zr. 309. 23.

lángozó szüuemmel. Zr. 289. 4.

Lám ugyanis égek. Zr. 302.
23.

Lássa, köröszténnel hogy.
Zr. XV. 7.

látá ég magas. Zr. VI. 87.

Látom de másfelől. Zr. XIV.
9., 10.

Láttad-e az halált az falra
leirua. Zr. X. 103.

Láttad-e, hogy kértem kitül
segéchéget? Zr. XIV. 92.

láttatik — látszik. Zr. XIV. 82.

láttatja. Zr. 293. 28.

látták ük hátamat. Zr. XI. 5.
láttiuk holt testeket. Zr. VIII.
36.

láttokra rontom el. Zr. XIII. 57.

leánzó. Zr. IX. 81.

leburul hanyat. Zr. IX. 72.
Lecticában. Zr. IV. 19.

ledül. Zr. X. 23., 44., 45.,
53., XIV. 85., XV. 65.

ledül és düloe is. Zr. XIV. 112.

leés — leesik. Zr. V. 3.

Legelső Demirhám chap eh-
hez. Zr. X. 36.

legelsőben uette magát ész-
ben. Zr. X. 86.

Legördül az feie az szép zöld
pázsithoz. Zr. IX. 54.

legsőbbik. Zr. 306. 3.

legsőbb uala mind közte
azoknak. Zr. XV. 13.

leirnya — leirni. Zr. XIV. 41.
lelkének hüüösülésére állyon.
Zr. I. 27.

lemosá folyásban. Zr. VI. 113.

lepechételni probánkat. Zr.
XV. 5.

leszakat. Zr. X. 31.

leszállók földre magas égbül.
Zr. VIII. 7.

lesznek cerna-szálók. Id. 11.

letelepité — elhelyezé. Zr.
VII. 56.

Lethe folyásnak iszonyu gon-
dossa. Zr. XIV. 27.

lett volna heruattan. Zr. 320 4.

leueg az égben — lebeg. Zr.
XI. 57.

leuegő égek. Zr. XIV. 53., 54.

leuenta. Zr. VI. 113. j. XI.
60.

leutközök lölkek. Zr. XV.
32.

leutközött köntösből. Id. 7.
légy szemben. Zr. XI. 41.

lén. Zr. VIII. 12., X. 92., XV.
10., 24., 52.; lének. IV. 52.

lén éfél tájban. Zr. IV. 81.
lén ilyen felelet. Zr. IX.

19.

lén rá erős dárda haitás. Zr.
VI. 87.

lépik. Zr. V. 51.; léphetik.
XIII. 85.

libiai oroszlán. Zr. VII. 94.
lik. Zr. III. 111.; likyain. II.

33.; likiábul. VIII. 1.

liliomszál. Zr. IX. 73.
lobbognak az zászlók. Zr.

IV. 26.

lobogós kópiák. Zr. I. 91.
ló feiében esék. Zr. VII. 86.

Ló meg nem győzheti az
nagy soppedéket. Zr. VI.
75.

Lossonci adá Tömösuarát. Zr.
V. 30.

louas chata — csapat. Zr. VI.
58.

lölke föld alá röpül. Zr. X.
27.

lölke testéből kibuik. Zr. VII.
70.

lölke torkán hörög. Zr. VII.
76.

lölköm. Id. 3. 16.; lölkö-
met. Zr. I. 17.; lölköddel.

II 70.; lölkömet. 75., 77;
lölkedet. 82., 85.; lölke.

III. 63.; lölköd. III. 98.; löl-
két. 108.; lölkömet. V. 41.;

lölköd. VII. 4.; lölke. 7.;
hóhérodnak lölkét. 7.; löl-

kidet, lölköket. 26.; löl-
két. 28.; lölke. 70., 76.;

VIII. 12.; lelkét. IX. 55;
lölki. VI. 72.; lölkét. 76.;

lölkét. X. 23.; lölke. 27.,
34.; lelkét. 80.; lölkét.

81., 97.; lölköd. XI. 62.;

lölkét. 76., 96.; lölke. 99.;

lölköd. XII. 13.; lölkömtől.

19.; lölkömet. 46.; löl-
kömben. 101.; lölköd. XIII.

55.; isten lölke. 1.; lölkök-
kel. XIV. 14.; lölköket. 16.;

pokolbéli lölkök. 25., 26.;

kinzott lölkök. 31.; lölkö-
ket. 34.; lölkök. 41.; löl-

köket. 44.; lölkök. 51.; lel-
kek. 62.; lölkünkek. 76.;

lölkök. 77.; lölkét. 81.;

lölköd. 87.; lölkét. 113.,
114.; lölkét, lölköket. XV.

10., 11.; lölkek. 20.; lölkö-
ket. 28.; lölkek. 32.; lölkét.

44.; lölköd. 52.; lölköstül.

52.; lölkét okádgya. 72.;

lölkét 75.; lölke 76.; löl-
köket. 105.; lölkét. XV.

107.; lölkömet. Zr. 293. 24.,
25.; lölköm. 306. 2.; lelke.

307. 7.; lölköm. 307. 9.,
10., lölköknek. 310. 1.;

lölkün. 314. 1., 317. 8.

lölköm eluálik testemből, ki
uan mast alig. Id. 16.

lölköm küül. Id. 13.
löltél. Id. 9.

lustos por. Zr. III. 110.; lus-
tossan. XI. 3.

lustos uérrel s porral. Zr.
VI. 110.

lűsz. Id. 8.; lű, lűvész. Zr.
X. 90.

lút medue uándorol barlang-
ban. Zr. XII. 34.

tüzet, által lüui. Zr. XII.
22., 24.
lüuével, lüui. Zr. VII. 28.,
58., 60., 79.
lüuik. Zr. XV. 104.

M.

Maga — noha. Zr. I. 13.
Magad kezecirül. Zr. XII. 19.
Maga feiében teszi. Zr. XI.
91.
maga gyomrában röyt. Id. 1.
maga iün elsőben. Zr. X. 18.
maga kirobbana. Zr. III. 58.
Magammal romlásra elhúзом
Muzurmánt. Zr. XIII. 34.
magasan költ nyak. Zr. II. 34.
maga személyéuel — szemé-
lyesen. Zr. VIII. 27.
Maga szép sátorát ottan föl
uonyatá. Zr. III. 9.
Maga te tekinch meg. Zr. I.
13.
maga uirtusából. Zr. XIV. 7.,
11.
magát befoglalua. Zr. X. 68.
magát közben láttya. Zr. X.
68.
magokon merő uas. Zr. VII.
94.
magos — magas. Zr. II. 66.
Magnesnél. Id. 16.
Magyar uitézség. Zr. 322. 13.
Mai nap szépití minden el-
mult dolgunk. Zr. XV. 6.
Ma mert én kezem néked
eleget teszen. Zr. VII. 90.
maradgyon tefeied. Zr. IX. 38.
marja ellenségét. Zr. XV. 75.
Martirumság. Zr. IX. 93.
mast. Id. 2., 4.; mastan. Zr.
I. 1., 35.; III. 115., IV.
63.; mast. 63., 84., V. 23.;

mastan. 25.; mast. 77., VI.
17.; mostan. 18.; mastan.
24., 35.; mast. 49., 65.; mast.
VII. 12., 16., mastan. 28.;
mast. 34.; mastan. 36.; mast.
36., 38., 47.; mast. Zr. 85.;
mastis. 100.; mastan. VIII.
38.; mast. 46., 61.; mas-
tan. 68.; mast. 72., 73.,
97., 98., IX. 30.; mostan.
80.; most. 83.; mast. X.
4.; 66. 78.; XI. 6., 17.,
18., 20., 32.; mastan. 39.;
mast, mastan. 61.; mast is.
74., 83., 92.; mast. XII.
26.; mastan. 81.; mast is.
86.; mast. 95., 101., XIII.
4., 7., 42., 55., XIV. 28.,
60., 93., 106., XV. 2., 8.;
mastan. 47.; mast. 64., 67.;
mastan. 78.; mast is. 80.;
mast. Zr. 290. 10., 294. 30.;
mostan. 296. 4.; mastan.
279. 8.; mast. 298. 11.;
mastan. 309. 8., mastan.
311. 4.; mast 314. 1., 321. 8.
Mast lesz mar mezeik az én
irigymnek. Zr. XI. 6.
Mast utolszor mutatnom kell
mi uoltomat, Köuessed,
mikor kell, te is nagy pro-
bámat. Zr. V. 96.
mastmegneuetnének. Zr. VIII.
98.
Mast minden uigaszik az ki-
keleti nép. Id. 2.
Mast Istennel uan lölkünk.
Zr. 314. 1.
mast nyilik meg nyeluek.
Zr. XI. 6.
maszlagtul részeg. Zr. II. 21.
Májusnak fottára. Zr. I. 50.
már ebben az helben. Zr. X.
30.

Márs haragos dobia. Zr. IX. 3.
Márszüübül ereszti (remény-
ségét). Zr. X. 93.

máruánykép — szobor. Id. 2.
mása — mázsa. Zr. IV. 48.
másad magával. Zr. XII. 1.
máshun. Zr. II. 74., IV. 62.,
VI. 93., VII. 87., 88.

más körösztenyeknek. Zr.
VIII. 66.

Más louat ha közel lát. Id. 6.
Mecen osztán uárral, mecen
chászársággal. Zr. XII. 58.
mecen — szakítson. Zr. XII.
58.

meduének orrában tecik. Zr.
X. 41.

megaggot az ű elméiében.
Zr. XII. 57.

megbirnya nem tudom. Zr.
XII. 3.

megbirák — meghódíták ui-
lágot. Zr. II. 51.

megbuyuk mi lopua az török
táborát. Zr. IX. 31.

megcherél — fölcserél. Zr.
IX. 22.

megcifrázza magát. Zr. XV.
35.

megdühöt Delimán. Zr. XIV.
83.

megemésztöttek — emész-
töttek. Zr. XII. 59.

megnyitott ű melle. Zr. IX. 87.
Meotisi tótul. Zr. I. 68.

mit használt szentség. Zr. IX.
53.

megfélemlék. Zr. XV. 92.

megfordíttya magát — meg-
fordul. Zr. XI. 71.

megfordul — visszafordul.
Zr. XV. 101.

meggondolt uitézség. Zr. VIII.
28.

meggugoluán. Zr. IV. 77.
megyek te elődben. Zr. XII.
41.

megyek ű általok — rajtok
át. Zr. IX. 12.

megy uala. Zr. XIII. 12.

Meggyőzetet győszte győze-
delmeseket. Zr. XII. 46.

meggyűyté. Zr. VIII. 20.
meghagy — megparancsol.
Zr. VII. 21.

meghaitot — meghajlit. Zr.
302. 22.

megiét. Zr. VII. 97., XV. 95.
megifiadik — ifjul. Zr. VII. 41.

megiára szintén középbe. Zr.
IX. 67.

meglesz — megtörténik. Zr.
XI. 59.

megmeci gégeiét. Zr. XIV. 21.
meg nem szegem te akara-
todat. Zr. VIII. 96.

meg nem ueheti — el nem
foglalhatja. Zr. IV. 74.

megneuel — megnöveszt. Zr.
V. 25.

megneuezik. Zr. VIII. 60.

megneuettetni — kinevet-
tetni. Zr. VIII. 58.

megnőtt emberségem. Zr.
XV. 82.

megnyitnya — megnyitni.
Zr. XIV. 32.

Megöl ű fölötte és más tíz
muszurmánt. Zr. X. 24.

megparancholt uolna hadá-
nak. Zr. III. 3.

Megrablá sátorát. Zr. II. 14.

megrendelt seregben. Zr. V.
36.

megriuada. Zr. IV. 13.

megriuogatni. Zr. VII. 12.

megrötnenik. Zr. VI. 64.
Mégársárgul a kalász. Id. 12.

megszállította táborát. Zr. IV. 59.

megszenuedi — eltűri. Zr. VI. 96.

megszokta kényes uraságot. Zr. VIII. 82.

Megtalálod nálam, Ki bizony nem álom. Zr. 304. 8.

megtér barlangiában. Zr. X. 105.

megtér szép uarában. Zr. X. 105.

meguénheszik. Zr. VII. 43.

megzöndülének. Zr. VI. 50.

mellette a holt ebnek. Zr. XII. 28.

Mellyet halál itil, egyszer köztünk uáljék. Zr. XIII. 68.

Mellyében ez eset, más homlokát üti. Zr. XV. 106.

Mellyért Deli Vidot más bántani nem mér. Zr. XI. 38.

Mellyet aranyossan Atyámhoz uiszed el. Zr. II. 80.

Mellyet semmiképen te meg nem tarthatod. Zr. VI. 20.

melyében dárdáiát taszittia. Zr. X. 33.

melyébül ukádik. Zr. VII. 70.

mely — ki. Zr. XIV. 6.

mely mint egy hideg iég. Id. 13.

Melly nagy haragiát Istennek fogja látni, Az ki ezt magára iünni fogja látni. Zr. I. 101.

Mellynek (Vitéz Delimán) hire tutott Vörös tengeren tul, Melyben szépség, uitézség iüttek lakóuul. Zr. XII. 38.

Mely ot fön eluálik, Lélek testül alig. Zr. 311. 4.

Mely Sirus királynak fia uolt. Zr. VI. 114.

melly szép nőüésében ál. Zr. IX. 73.

Melly Várat szállyon meg: Egret, Szigetet-e? Zr. II. 59.

melly uéredet hazáért hullattad, Örök boldogságodra szentek fordították. Zr. VII. 48.

mench meg. Zr. XII. 103.

mene belső Várban. Zr. XI. 47.

Menethám az okos. Zr. I. 82.

menní uolna legjobb merre. Zr. IX. 45.

mennyetek föld gyomrában. Zr. XV. 48.

mensz. Zr. 293. 27.

Mensz chászárhoz. Zr. XI. 9.

Mentek szerelemtül. Id. 6.

Mennyi uizet kis főchke száyában ueszen, Az megmérhetlen Tenger mélység ellen: Enny én érdemem te kegyelmed ellen. Zr. II. 69.

menté lehettek. Zr. IX. 34.

menyben helyezetté. Zr. 320. 2.

menyei küuemmel. Zr. XV. 27.

menyítő küekkel Zr. XIV. 14.

Menniuel oroszláni haragosb baránynál, Annira kegyetleneb te oroszlánynál. Zr. 299. 16.

menykü. Zr. X. 61., XV. 36., menyküekkel. 46.; menyküueddel. Zr. 306. 4.

menykü porrá té. Zr. XI. 70.

menykü szelleti. Zr. 291. 14.

merésséggel. Zr. II. 9.

mereuén. Zr. II. 18.

mereuényen. Zr. XI. 98.
meresség — merészség. Zr.

III. 74. VII. 67.

merre bement halál. Zr. X.
73.

mert az nagy bánat uér. Zr.
296. 1.

Mert az nép kiuiué magát is
fal közül. Zr. X. 100.

Mert az töb uizet. Zr. X. 17.

Mert bémene erdőbe. Zr. IX.
61.

Mert dült bástya beuet két-
ezer törököt. Zr. X. 48.

Mert enni szép uersel chil-
lagokat égből Elhoznám
Euridicét Pluto kezéből.
Zr. 300. 19.

Mert feküsznek törökök, ré-
szegek ihon. Zr. IX. 47.

Mert fogát sárkányok kö-
szörülték reánk. Zr. XIII.
92.

Mert foytia szerelem. Id. 6.

Mert heában éltét fegyuer-
derékban zárt. Zr. X. 81.

Mert hogy fekete uagyok
ábrázotomban. Id. 17., 18.

Mert immár szép nap is lo-
uait elhaitá Oceánus ten-
gerben. Zr. VII. 99.

Mert jó unokáia Örökössé
tett bennünk. Zr. 314. 3.

Mert közel már jutott Min-
den szerenchéhez, s jól
forgatja kardot. Zr. XI. 68.

Mert lesz kárunkra. Zr. VIII.
78.

Mert mint az könnyű köd el-
tünteti magát. Zr. XIII. 29.

Mert nem sokat beereszteni
gondolnak. Zr. X. 75.

Mert néki mindenik ez es-
meretlennie. Zr. IV. 92.

mert nyelueken tudok. Zr.
IX. 12.

Mert öt három ezer török
nélkül el lén, Mégis bástya
fölmenésére szert nem tén.
Zr. X. 92.

Mert öt talentumodra. Zr. II. 8.

Mert szaua elméuel Maga
iuvendóiére röpült uala el.
Zr. 291. 14.

Mert teób bú engem uér. Id. 2.

Mert tudgyák, nagy uezsé-
lyekre ráiok burul. Zr.
XV. 57.

Mert ű nyaualyát Chászár-
nak kiúána Azért, uitez-
séggel hogy ütet kihozná.
Zr. XII. 77.

meszírül láta. Zr. VII. 98.

mezei külömbség. Zr. XII. 15.

mezételen fegyuer. Zr. V. 36.

Mezételen kardal. Zr. II. 13.

mesztelen szablia. Zr. XIII. 56.

mesztelenen. Zr. 291. 15.

Méért. Id. 4., 8., 13., Zr. III.

32., IV. 46., 79., VII. 38.,

91., VIII. 75., IX. 81., XI.

60., XII. 13., 14., 35., 58.,

100., XIII. 43., 63., 65.,

66., 72., XIV. 46., 55., 63.,

86., Zr. 293. 25., 294. 31.,

298. 11., 301. 21., 304. 7.,

306. 4., 5., 309. 18. 19.

Méért hagyod sirnya te ke-
mény szüuedet. Zr. IX. 81.

meért hát nagibbat énné-
kem keresz kint. Zr. XII.

100.

Méért volna szégyen mine-
künk it sáncot, Ellensé-
günk ellen ualami oltalmot.

Zr. VIII. 75.

Még az ki nehezéb — mi.

Zr. 301. 22.

még ályos — állhatatos. Zr.

XI. 1.

Mégis reá bátorság több tér
— bátrabb. Zr. X. 96.

Még mindeddig szerenche.
Zr. IX. 8.

még szintén minket. Zr. IX.
33.

Méltóság, fényesség nagy ál
körületben, Tronusa uolt
helyheztetue nagy örök-
ségben. Zr. XV. 18.

Méltóság, mely erős uraság
oszlopa, S ihon, mast rosz
gaz nép lába alá nyomya.
Zr. XII. 67.

méltóságátkeuerikközrendek.
Zr. XII. 65.

méreggel bőv forrásu kút.
Zr. X. 4.

Méreg nem ereszti torkából
az szouát, Chak bömböl
magában. Zr. X. 22.

mérgel — méreggel. Zr. VIII.
60.

mérges körmét. Zr. X. 21.
más. Zr. X. 76.

michoda ereje, Próballyuk,
Zrininek. Zr. VIII. 97.

Michodás ellenség. Zr. IX. 30.

Mig az nap meg nem ál,
mig az magyar nemzet,
Kardal oltalmazza az kö-
röstyény hitet. Zr. IX. 78.

mig folnak alá sebes uizek.
Zr. IX. 77.

Mig haió szeme előtt ten-
geren tűnt el. Zr. 292. 20.

Mig túlünk nem értesz mit
bizonyossabban. Zr. XI. 35.

mihant — mihelyt. Zr. III. 52.,
112., IV. 39., 62., V. 44.,
VI. 62., VII. 9., 64., 84.,
103., X. 43., XI. 38., Zr.

291. 15.; mihánt. Zr. XV.
8., 92.

mihant alkalmatosságot és
üdőt ér. Zr. XI. 38.

Mi hasznod féreggel neked
törüénykezned. Zr. 317.
11.

miként. Zr. IV. 62.

Miként Anatoliát föl zön-
ditette. Zr. VIII. 69.

Miképpen történt ez, ment
lölköd föld alá. Zr. VII. 4.

Mikint. Zr. I. 14., II. 72.,
XIV. 65.

Mikor osztán kapukhoz. Zr.
VI. 7.

Mikor szigeti had zenebonát
látá. Zr. XIII. 81.

mikor iün eszemben. Zr. XIV.
97.

Mi mód. Zr. VIII. 24.

mind az kettő egy másik
körül iár. Zr. X. 42.

Mind föld alá teue tikteket
fringia. Zr. VI. 69.

minden — mindenki. Zr. IV.
96., VI. 22., 27., VIII. 29.
XIII. 20.

mindenbül uetköszteték. Zr.
IX. 100.

minden forgott hadban. Zr.
VIII. 30.

Minden fut előtte. Zr. X. 84.

mindenik eszében iuttassa
eszt bizuást. Zr. VIII. 73.

Mindenik másik előtt. Zr. X.

75.

mindenik — mindkettő. Zr.
IX. 60.

minden kardod előtt erőtlen.
Zr. XI. 30.

Minden készülettel uagyon
sancásáshoz. Zr. VII. 56.

Minden két rész. Id. 9.

Minden mérges nyaualiát kö-
zéppen hagyá. Zr. XII. 9.
Minden nap, minden nap
ebben az seregben. Zr. XIII.

53.

Mindennek maga rendi. Zr.
X. 14.

mindennel — mindenkivel.
Zr. XIII. 11.

minden nyaualiádra — ba-
jodra. Zr. I. 38.

Minden szüuel kiután mellette
az harcot. Zr. X. 104.

mindent, ki tüled lehetett.
Zr. IV. 44.

Minden tudománnyal mert
elméje rakua. Zr. X. 55.

Minniájan köuetnek ütet vá-
laszták el. Zr. XII. 64.

Mint az kölykeihez hű nős-
tény oroszlán. Zr. X. 105.

mint az könnyü euet. Zr. XI.
85.

Mint az Préda fölöt két ui-
téz oroszlán Eösue men-
nek, szüüökben lángot hor-
dozuán. Zr. X. 35.

mint az töb Muszurmán. Zr.
XI. 26.

mint borostyánfáual öszue
kapcholódik. Zr. XII. 51.

Mint chalám magamat Cupido
hatalmán. Zr. 292. 22.

Mint Cupido miat nyaualyá-
sul lankad. Id. 6.

Mint Dafne második. Zr. 300.
19.

mint gallya tengeren, Kinek
sok uitorláia leueg. Zr. XI.

57.

Minthogy nem türheti immár
égő tüzet. Zr. XV. 54.

Mint karualy folyhóból. Id. 11.

Mint kasza előt fű. Zr. X. 103.

mint két magas tölý szál,
Az melly Dunaparton innen
is tul is ál. Zr. X. 74.

Mint magyar királynak Török-
rül hírt adgyon. Zr. IX. 16.

mint nőnek uirágok. Zr. 296. 4.

Mint nyárfa leuele. Zr. X. 95.

Mint oroszlány kölkek. Zr. X.
106.

mint por szél előt elkeren-
gett. Zr. I. 16.

Mint szalma tűz előt. Zr.
XI. 95.

Mint tölý szél előt ál. Zr.
VII. 59.

Mint tűz, Vid ugrot haragos
gondolatban. Zr. XI. 47.

mi okért iüttem te elődbe.
Zr. VIII. 81.

miszkálom. Zr. 307. 11.

mit — valamit. Zr. XI. 35.

miuelhogy. Zr. XV. 3.

Miuel rend raita uolt, tábort
körül iára. Zr. IV. 90.

monárka. Zr. I. 4., 310. 1.

mondgyad menyországba. Zr.
III. 100.

Mondom Orchamusnak, Ma-
homet uérének, Mely
Egyptom pusztán Szinán-
tul öleték. Zr. VI. 2.

(hogy) Mongybel esnék rám.
Id. 3.

mutat álmába. Zr. 290. 11.

muzulmán uér. Zr. VIII. 47.

N.

Nagy Ali; Hazret Ali. Zr.
XIV. 51., 56.

Nagy testü Murtazánt, fegy-
uerü Rechepet. Zr. XI.

100.

Nagy begler bég. Zr. II. 53.

nagy circulusoknál. Zr. XIV.
58.

Nagy eszű Rusztán mint iárt
tegnapi napon. Zr. VIII. 17.
nagy falt uele leszakasztuán.
Zr. X. 72.

Nagy fegyuer szélúessel ke-
mény paisa tölt. Zr. VI. 103.
nagy gondu elmémben. Zr.
IX. 23.

nagy hangas torkábul. Zr.
XV. 101.

nagy körösztenység. Zr. V.
24.

nagy mellyében lúue. Zr. III.
107.

nagy nyaku teue. Zr. IV. 27.
Nagyobnak uellyed háládatlan
éltedet. Zr. 290. 10.

Nagyob erő uolt az, mert
az nagy Isten uolt, Az ki
mi érettünk hatalommal
harcolt, Kezünknek erőt,
szüüünknek bátorságot Chi-
nált és az pogányttul eluette
asztot. Zr. V. 14.

nagyobik feie ennek az pro-
bának. Zr. IX. 71.

nagy ohaitást az Istenhez bo-
chát. Zr. XV. 94.

Nagy Radouán vaida. Zr. X.
43.

Nagy Sándor meguesz egy
küsziklát. Zr. I. 96.

Nagy sebet mert chinált. Zr.
289. 3.

nagy szüü. Zr. V. 91.

nagy tartalékya — akadály.
Zr. III. 78.

nagytestű Halal. Zr. VI. 68.

nagy torkal. Zr. IV. 39.

nagy tűzben taszítani uéli.
Zr. XII. 21.

nagy uassal. Zr. X. 73.

nagy uezélyt teszen egye-
dül egy szablián. Zr. X. 85.

Nagy uitéz és nagy úr mert
ű is földében. Zr. XI. 20.

Ne félch. Zr. VII. 107.

ne — hanem. Zr. VIII. 77.,
XIII. 41.

Ne legyen heában, hogy fiad
ontott uért Körösztfán. Zr.
318. 13.

Ne légy, mint elfaizott ga-
lamb kemény sastul. Zr.
V. 83.

ne mehessenek soha chatá-
ban. Zr. XIII. 79.

ne mennyen lábadban. Id. 15.

ne nehesztelye harcra eresze-
teni. Zr. XI. 48.

ne szerenchéltessed — koc-
káztsd. Zr. III. 16.

nehesztel — nehézséget csi-
nál? Zr. XI. 48.

Néked nem nagy király, sem
Urad Chászáród. Zr. XII. 31.

nekem eset kis kár. Zr. VIII.
15.

nem leszen neki semmi ke-
gyelemmel. Zr. V. 67.

Nem adna egy ohaitást, mely
megyen száíán. Zr. XIII.
38.

Nem-e ez? Zr. XII. 35.

Nem-e ez fényes nap, az mely
szób mindennél, Osztya
fényét közinkben. Zr. XII.
36.

Nem-e én tetüled. Zr. II. 67.

Nem-e uiperákat keblemben
neueltem? Zr. I. 19.

Nem elég ez az kéz, hogy
meg nissa szüuem. Zr. XII.
88.

nem elegendőül. Zr. IX. 32.

Nem eszt ű szépsége, szép

piros orcáia Érdemlette.
Zr. 307. 6.

nem és — nem esik. Zr. V. 3.
nem gondolunk uezstenünk
éltünket. Zr. VI. 44.

Nem gondol semmit is, hogy
társai hullnak. Zr. X. 19.

Nem gondol, társáért mert
majd bosszut teszen. Zr.
IX. 75.

nem gyuítva haragomat. Zr.
VIII. 79.

nem — hanem. Zr. VI. 100.,
107., VII. 106., VIII. 54.,
XIII. 11., 40.

Nem hiszem, változnálgyöngye
Laurus ágra. Id. 14.

Nem hiszi, tövéből szerenche
szakadion Markában. Zr.
IV. 1.

nem iét. Zr. VII. 71.
nem illyel ad adót. Zr. VIII.
47.

(mert) nem ió itt mulatnunk.
Zr. IX. 57.

Nem iüttök Szigetben. Zr.
VII. 25.

Nem kellene Igy kinban örül-
nöd. Id. 3.

Nem kérkedik uilággal. Zr.
III. 40.

Nem kit Hercules tet Egek-
ben, uad chillagh. Id. 13.

Nem látod, köniuekben mint
usz. Zr. XII. 14.

nem lehet illy sohul. Zr. VI. 4.

Nem lehet üressége az ú he-
lének. Zr. XV. 37.

nem lesz kerületi — sáncza.
Zr. VIII. 74.

Nem lesz tágossága én erős
öblömben. Id. 10.

nem maradhat lángtul. Zr.
XV. 57.

nem mer állani eleiben. Zr.
XV. 96.

Nem merik próbálni mert
karddal ezeket. Zr. XV.
104.

Nem meszi tábortul Delimán
meg szál. Zr. XII. 104.

Nem mindenkör magáualem-
ber szüue bir. Ha az tüle
elúesz, kit szerenche igr.
Zr. IX. 84.

Nem neked, kaur eb, ualó
szép bairakta. Zr. VII. 81.

Nem, nem, de. Zr. XV. 30.

Nem, nem, hanem még in-
káb let kegyetlenné. Zr.
XII. 60.

Nem neuetnél, neueznél és
nem chufolnál. Zr. 299. 13.

Nem neuethténk-e Ali
Kurt próbáit. Zr. VIII. 37.

Nem ragad eb ugatás az de-
rült égre. Zr. XIII. 50.

Nem siet oda harcra. Zr.
VIII. 18.

Nem sokáig de lén kiáltása.
Zr. IX. 55.

Nem sokáig kérkedni fogsz
halálommal, Nem meszi
uár téged is kegyetlen ha-
lál, Egy erős kéz miat.
Zr. III. 98.

Nem tarhattia Deli Vid de
maga sírását. Zr. IX. 83.

Nem tet erőtlenséget senki
bennetek. Zr. XIV. 43.

nem térsz Sírjában. Zr. VI.
98.

Nem tudgya, életben uan-e,
uitéz urát. Zr. XIII. 8.

Nem túrheti ily szókat. Zr.
XIV. 88.

nem ű keduéből let. Zr. XI.
82.

Nem uáránk falának romlását
Illetetlen megueuénk
küfalát. Zr. V. 20.

nem uárhat egyebet benne.
Zr. XIII. 42.

Nem ueszed eszedbe, hun
szállottál mastan. Zr. III.
10.

nem ueszik eszekben. Zr.
XII. 33.

nem uettem eszemben. Zr.
297. 8.

Nem uéletlen dolgot sze-
renche ránk készít, Kit
nagy szüuel uártunk, uité-
zek, uagyon it. Zr. V. 5.

Nem ugy én a minap maga-
mat uiselttem. Zr. IX. 21.

neuedéken. Zr. 304. 8.

neuelt méreggel. Zr. XI. 58.

néha-néha. Zr. XI. 67.

néki megbeszélé. Zr. XI. 24.

nész — nézesz. Id. 14.

néu nélkül való nép. Zr. IX.
50.

nézi fulánkiát Keserues seb-
chináló titkos hatalmát. Zr.
XII. 6.

Néznék, hun lehetne, maga
szálló helét Árthatlanul s
honnan törhetnék Szige-
tet, Hun louas s Janchár
szállithatny sereget. Zr. VI.

55.

néz szemeiben. Zr. XV. 96.

niha-niha. Zr. XI. 39.

nihut. Zr. XI. 21.

ninchen feletkezés bennem.
Zr. XI. 41.

Ninch szüki tanáchra illy
mint én uezérnél. Zr. VIII.
31.

ninch tartalékya — akadály.
Zr. III. 109.

noha eszel rakua. Zr. VII. 72.

Noha feie ütéstül. Zr. X. 38.

Noha mienk hoszu, de iob-
ban uoniuk el. Zr. XIII. 46.

noha ninch hatalmán, Hogy
árchon ő néki uitézséges
uoltán. Zr. XIV. 7.

nyaualiában zabált ellensé-
ged, Kik pokolbul iüttek.
Zr. XV. 43.

nyaualiásul — szerencsétle-
nül. Zr. II. 26.

Niaualiás mit futok. Id. 16.

Nyelu nem meri mondani,
kit kiuan esze. Zr. XIII. 42.

Nylat idegestül. Zr. IX. 66.

Nyl láthatatlanul ű szüet
meg iará. Zr. XII. 9.

nytá hangos torkát. Zr. III. 31.
nyomottam — nyomódtam.

Zr. VII. 34.

nyomozni — keresni. Zr. III. 7.

nyomra uisszamegyen Hogy
ualamint Iuranich nyomát

esmerien. Zr. IX. 64.

nyomorultak nagy toyásokat
hordozzák. Zr. VI. 65.

niugottam. Zr. IX. 9.

nyugszik sátorba. Zr. 290. 11.

niuszt bőr kápauál. Zr. V. 61.

O. Ö.

Océanum tengerben mert. Zr.
III. 116.

Oda rugaszkodik, az hun láttya
társát, Engem, engem uité-
zek, meszirül kiált, Engem
öllyetek meg, nem az én
társamat. Zr. IX. 70.

ohaitya társát hoszu iaiga-
tással. Zr. XIII. 9.

ohaitás — sóhajtás. Zr. IX.
91., XV. 94.

O, áldot, o boldog, o erős
uitézek. Zr. IX. 77.

O, örökké szerenchés, Em-
brulah, lennél, Ha hadat s
Szigetet te elkerülhetnél.
Zr. X. 57.

O, te giöngye uirágh. Id. 9.
okádgya. Zr. XV. 72.

Okos fő tanáchiért. Zr. VIII.
20.

okos rendtartással. Zr. VII.
13.

Oka uolt, uéletlenül életét
ueszté. Zr. VIII. 70.

oldalban ütötte. Zr. VI. 105.
Oluasd hangal, deák. Zr. I.

61.

oly hangal monda ezeket meg
Zr. VI. 51.

ónok sűrűn iárnak. Zr. X. 19.
órakort. Zr. VII. 13.

orcul. Zr. XI. 5.
orcul fordulua. Zr. XIII. 44.

orcát. Zr. IV. 77.
or modgián. Zr. 292. 22.

oroszkodik után. Zr. XIV. 7.
oroslány kölök. Zr. VII. 98.

Ostromnak. Zr. II. 20., IV. 75.
oszt — azután. Zr. VI. 17.;

osztán. Zr. VI. 42., XIV.
105., 112., XV. 12., 32.,

Zr. 309. 6., 322. 13.
osztán azután. Zr. III. 29.

Ot érte feiemet ágoztam
Laurusban. Zr. 290. 8.

ot hagyuan ielemet. Zr. XI. 7.
Ottoman hoddal. Zr. 323. 4.

ochálsz. Zr. 299. 16.
öllyelek tégedet. Zr. VII. 73.

öltözék fegyuerben. Zr. XI.
28.

öltözik uigadó orcában. Zr.
X. 1.

öltözöt törsökben. Id. 14.

öltözöt üngben. Zr. VIII. 2.
öltözzék bimborba. Zr. XIV. 5.
öltözzék rettenetes formára.

Zr. XV. 16.

ölyü. Zr. XIII. 44.

öregbet — nagyobb. Zr. X.
48.

öregbülés. Zr. 292. 18.

örök böchület. Zr. II. 75.

örökken. Id. 3., Zr. II. 81.

örök öröme. Zr. 320. 4.

örökössé — halhatatlanná. Zr.
314. 3.

örökség — örökkévalóság. Zr.
VII. 46., XV. 18., Zr. 289.

3., 317. 8.

Örölsz én kinomnak. Id. 3.
örölszagatásban. Zr. XIII. 99.

örüly Szigetvár romlásban.
Zr. XIV. 61.

örüendite. Zr. II. 19.

öszue. Zr. XIV. 80., 89., XV.
65., 71., 89.

öszuechapának. Zr. XIV. 105.
öszuechinálhat — egyeztet-

het. Zr. V. 92.

öszue egyeledet. Zr. XI. 85.

öszuegyüyté. Zr. II. 5.

öszuegyülne mennyei Ud-
uara. Zr. XV. 23.

öszue haitá. Zr. VII. 99.

öszueiüvés — találkozás. Zr.
XII. 50.

Öszue keueredik szabliája
szablyáual. Zr. XV. 71.

öszue keuerue. Zr. IV. 84.
öszuemenés — találkozás. Zr.

XIII. 59.

öszue talál — találkozik. Zr.
IV. 87.

ötezer kopia — kopjás. Zr. II.
53.

Ötszázszor ezeren. Zr. XIV.
49.

ötször ötuen szablia. Zr. V.

59.

Öuedzöig uizben kész lén bé
gázolni. Zr. VI. 77.

ő uitéz próbája, kit. Zr. XIV. 6.

P.

paisal, páncérral. Zr. I. 78.

paisban ütközött. Zr. VII. 67.

Palatában. Zr. XIII. 64.

paradichom. Zr. 320. 2., 3.

Paradichom kertiben ütet té-
teté. Zr. 320. 2.

pattyantyús — tüzer. Zr. II. 28.

patyolat fejében. Zr. VIII. 2.

Pánnak nehéz nem uolt. Id. 9.

párducnak hátáual. Zr. V.
48.

Párducbőrös hadnagy. Zr. IV.
25.

penig. Zr. VII. 31., VIII. 97.,
IX. 3., X. 57., 58., 62.,
70., 71., XI. 39., 71., 99.,
XII. 14., XIII. 44., XIV.
75., 82., 106., 113., XV.
12., 24., Zr. 296. 1., 300.
21., 304. 7.

peniglen. Zr. V. 27., VII.
44., 78., XI. 82., 85., 90.,
XIV. 13., 110., Zr. 317. 10.

pennámmal. Zr. 323. 4.; pen-
námtul. Zr. IX. 1.

peroratio. Zr. 323.

pénszt gyűjtöttem álmom-
ban. Zr. 290. 8.

pillantás — pillanat. Zr. XII.
10.

pintiőke sirása. Zr. XII. 16.

Piramus ruháiban. Id. 9.

pironkodás. Zr. 321. 7.

plántáliák. Zr. 320. 3.

pogány körösztyénynek. Zr.
I. 52.

pogány Rusztán. Zr. XII. 27.

Pokolbéli lölkek. Zr. XV. 29.

Pokolbéli lölkök. Zr. XIV.
77.

Pokolbéli és koporsós lel-
kek. Zr. XIV. 62.

pórázon hordoz. Zr. V. 28.

portékáiat. Zr. III. 7.

portus. Zr. XIV. 3.

pörög egy szép tollas chida.
Zr. III. 58.

praedáját. Zr. VI. 92.; prae-
dál. Zr. VII. 5., IX. 88.;

praedát. Zr. XII. 82.

Préda. Zr. X. 35.; prédájok.
XV. 52.; Prédájul. XII.

59.; prédát. X. 21., XII.
95., XIII. 87.; Prédával.
294. 30.

proba. Zr. V. 83.; probáját.
X. 63.; próbák. Zr. XIV.

46.; próbállya. Zr. XIV.
5.; próbánk. XIII. 92.

Prometheus helében. Zr. XII.
101.

Proserpina. Zr. 310. 25.

Puska mindeniknek kártéuő
kezében. Zr. VII. 19.

R.

rabságos éltém. Zr. IX. 25.
(attul) Radiuojtul, mely. Zr.
IX. 88.

ragadozó borostíán tölly mel-
let. Zr. 301. 21.

rauaszi Kaimekán. Zr. XII. 61.

rám gyutod szüüednek ha-
ragiát. Id. 2.

rá kerül az törben. Zr. III.
25.

Rákháton — lassan. Zr. VI. 31.

ráró. Zr. XIII. 87. 99.

ráró tol feiében. Zr. X. 18.

rá uannak uárazozásban. Zr.
VI. 112.

reám kegyetlenülsz. Id. 8.
reménség. Zr. IX. 80.

Reménségre szánt. Id. 18.

rendi — rendje. Zr. VIII. 57.

rendi istrásának. Zr. IX. 15.

rettenetes bai-vívó szablya.
Zr. 323. 4.

rettenetes versek — igézetek.
Zr. XIV. 25.

rettent — rettetget. Zr. I.
91.

régén neuelt töltyfa, Kit erős
kötéssel borostyán. Zr. X.
45.

Régi bánatiáért hogy. Zr.
321. 9.

régi betegségben. Zr. VII.
28.

részes én kinchemben. Zr.
IX. 35.

rikot haragos száiaúal. Zr.
XIV. 31.

riualkodással. Zr. VII. 64.

riuogatni. Zr. XI. 17.

romlott hazádnak iób ideiére.
Zr. V. 95.

rosz szerenchének. Zr. X. 6.
roztul iót nem uálthat. Zr.

IX. 51.

roszul tanáchlottál engemet.
Zr. XI. 21.

Ronch el. Zr. VII. 11.

Ronch meg. Zr. XV. 31.

Roncha uraságát. Zr. I. 31.

röitök sátor. Zr. VIII. 21.;

röitöm. IX. 4.; röitené.

XII. 36.; röitötöd el. XIV.
86.

röpül. Id. 8., Zr. IX. 67., X.

61., XIII. 98., 99., XIV.

20., 67., 68. Zr. 322. 11.;

röpülés. XV. 34.; röpült.

Zr. 291. 14.; röpözue.
291. 12.

Röpülni ereszti ha sebes su-
gárát. Id. 13.

röszket. Zr. XV. 60.; Rösz-
kettél-e? X. 95.

röttenetes. Zr. 310. 1.

Röttenetes halál. Zr. XIV.
80.

röytöt. Zr. I. 26.; röytök
hamuban. I. 48.

rözzenék. Zr. XI. 64.

ruhába járnak. Zr. XV. 22.

Rusztán halálát is bátran fe-
leiti el. Zr. XII. 75.

rút nád. Zr. 303. 5.

S. Sz.

Saskesellő. Zr. IV. 75.

Sárkánnak, Sárkánnál. Zr. VIII.
7., 8.

Sárkánnal uagdalkozot. Zr.
XII. 107.

Sárkány lehellet. Zr. VIII. 6.

Sátorát ott uonyá. Zr. II. 11.

Sátorbul magok szállásokra
oszlának. Zr. VIII. 80.

Scitákat senki meg nem uerte.
Zr. I. 95.

sebbe és bőv uérhullásban. Zr.
IX. 86.

sebes — sebesült. Zr. IV. 20.

sebesedik — sebesül. Zr. VI.
80.

sebes sugárát — szárnyát. Zr.
IV. 70.

Segéc — segitesz. Zr. III. 34.

segéche, segéti. Zr. I. 42.;

segét. Zr. VI. 98., X. 47.,

XV. 82.

segéchégünkre. Zr. XIII. 94.

segétség, segétségünk. Zr. II.

75., 77.

segétséget, segéchen. Zr. II.
6., 7. j.

segétséget hoz rendtartással.
Zr. VII. 62.

sellie szék. Zr. IX. 85.

selyem páncér üng. Zr. V. 61.

Semmiben nem örül úgy. Zr.
X. 2.

Semmitől ne uehes. Zr. 297. 5.

Senki uitésségedet nem lá-
tot. Zr. XIII. 51.

Seregbéli. Zr. III. 86.

Seregek élő Istene. Zr. V. 35.
Zr. 317. 9.

Seregek megbontó Istenét di-
chének. Zr. X. 106.

sereget rendel setét égben.
Zr. XIV. 68.

seregét choportoztatia. Zr. VI.
82.

serénség. Zr. X. 34.

sértő bánat. Zr. VII. 3.

sérült medue. Zr. XV. 67.

Sfinx. Zr. 311. 3.

S honnan Scitiából kijüt ma-
gyar uitéz, Merre uitézsé-
gét látta világ nagy rész.
Zr. 323. 3.

sibolygás. Zr. VI. 37.

Sidó poetának untalan az uer-
sek, Királyi formára hár-
fáiával mennek. Zr. XV. 20.

Sietnek ki ki eloszlan. Zr.
VII. 27.

siét. Zr. XIII. 27.

siralmas lölke. Zr. X. 80.,
XIV. 113.

sirástul száraz. Zr. XII. 105.

Siréna úneke. Zr. XII. 81.

Sirénes. Id. 6.

Sirj mint egy üdőtlen. Zr.
IX. 82.

Sisiphus keöueuel haigálok.
Id. 9.

siuó ördögök. Zr. X. 8.

Skofiummal uarrot kápa uan
feiében. Zr. X. 54.

Soha meg nem halhat, hanem
örökkén él. Zr. I. 6.

Sohun. Zr. I. 64., 83., III.
78., IX. 68., XIII. 63., 64.,
XIII. 93.

Sokat benne leuág. Zr. II. 9.

Sokat de heában. Id. 1.

sokat eszben uehetitek. Zr.
VIII. 67., 68.

Sok harag szouu dob tom-
bolua robbana. Zr. IV. 13.

Sok huzomost iuék. Zr. II. 12.

sok kalangyák. Zr. I. 91.

Sok keuert népet. Zr. X. 10.

sok külömb láttattal. Zr. IV.

12.

sok különbséguel. Zr. III. 33.

Sok megalut uérrel uan be-
förtösztetue. Zr. IX. 87.

Sok ohaitás után uegre horuát
nieluel. Zr. IX. 91.

Sok uilág szegletrül. Zr. V. 7.

Sokaíg dühössége de. Zr.
XV. 87.

sötétitek. Zr. XIV. 53.; sö-
tétíti. Zr. XIV. 113.

Söt neuelik aztot ueszedelmek.
Zr. X. 65.

Söt örök halálban engem el-
temettél. Zr. 293. 26.

Söt sebben, söt kinban uyiul-
ton uyiulok. Zr. 289. 2.

Söt sürü sirással égben üuöl-
tenek. Zr. VIII. 9.

struc tolla feiében. Zr. XI. 57.

struc toll uér haragos szellót.
Zr. IV. 14.

Styx lobogós lángok. Zr.
XIV. 29.

suliosittia. Zr. V. 61.

sürü erdön kiált. Zr. IX. 62.

sűrű folyhókkal, sok fohász-
kodással. Zr. XII. 96.
sűrű kopia — kópjas sereg.
Zr. II. 39.
sűrűn ohajtott — sóhajtott.
Zr. VI. 99.
sűrűn röpülének. Zr. XIV. 51.
Sűrűsich folyhóket. Id. 12.
sűrűsich meg. Zr. 306. 2.
süueg karimában teszik. Id.
18.
süüötő nyl. Zr. XIII. 28.
szabadich meg. Zr. IV. 51.
szabliához ragadgyon. Zr. IV.
86.
Szabliáiát Deruisben uághón-
aljáig. Zr. VI. 63.
szakac — szakadsz. Zr. III. 32.
Szakadnának egek ha rám
kéméletlen. Zr. 308. 16.
szaladnak berekben. Zr. VI. 71.
szalattam, hattam. Zr. IV. 61.
szalatton szalad. Zr. X. 101.
számárok. Zr. II. 42.
szároszuk ki ásással. Zr.
VIII. 44.
szauát igen fülelé. Zr. V. 76.
szaruast meghaladja. Zr. II. 34.
szágoda. Zr. II. 16.; szágod-
gyunk. Zr. III. 57.
szágultata. Zr. III. 112.
Száya taytékot uér, mint uizi
Istennek. Zr. II. 33.
szál belé halál. Zr. VII. 83.
Szálla sok Sas földre, Rut hor-
gas orrokkal azt szagatni
kezdé. Zr. IV. 68.
Szállétotta sokszor szerelem
le éghbül. Id. 7.
szállj le pokolban. Zr. I. 20.
szállotta Szigetet. Zr. VIII. 35.,
XV. 61.
szálos serény. Zr. II. 34.
szállot szüuemben. Zr. IX. 18.

száll táborban. Zr. I. 50.
szárosztuán. Zr. II. 31.
szároz innal. Zr. II. 34.
szároz lába. Zr. II. 32.
Száz Zrini előmben iüön.
Zr. XIII. 57.
Száz mesztelen szabliát. Zr.
V. 45.
szederyen. Id. 15.
szeginnek. Zr. III. 59.; sze-
gint. X. 72.
szekszenás louak. Zr. II. 42.
szelet fogtam. Zr. 290. 8.
szeléd. Id. 5.; szelédéthetném.
7.; szelédültek. 12.
szelég. Zr. 308. 12.; szelég-
gythetetlen. Id. 16.; szelég-
gyülest. Id. 17.; szeléggyül-
tek. Zr. XIII. 44.
szeligythetni. Id. 9.
szeléndek. Zr. XV. 98.
szellet. Zr. 291. 14.; szelleti.
Zr. 312. 1.
szemben iuthatna. Zr. VII. 55.
szemei folynak. Zr. XII. 12.
szemeimet essőnek bochátá.
Zr. 322. 10.
szemem esőiének nem sza-
kadhat uég. Id. 2.
Szemlátomást láttuk. Zr. I.
59.
Szengeőb Trombitáual Ma-
gyar uitézséget Foghia
énekleny erős kar erejét
És hogy Ű is osztán ér-
demelien illiet, Kinek eőne-
kelhessék chelekedetét. Zr.
322. 13.
Szent Iuán hauának tizedik
napián. Zr. II. 31.
szent lelke. Zr. I. 5.
szenuettünk. Zr. 314. 2.
szerént. Zr. V. 67.
szerechenek. Zr. I. 76.

szerechen tészta. Zr. III. 28.
szerechent mos. Id. 18.
szerechen tök. Zr. X. 56.
szerelem mérgétül. Zr. XII. 23.
szerelem-tűz. Zr. 310. 25.
szerelemtül agnak. Id. 5.
Szerelmes ifiaknak sok szerelemről. Zr. XII. 50.
Szerelmes társát török közül hozza el. Zr. IX. 65.
Szerenche de aszt is. Zr. XII. 102.
szerenche — sors. Zr. VIII. 93., IX. 82.
Szerenche sőt még. Zr. 322. 10.
Szerenchétlenség miat hogy megheruadgion. Zr. 307. 7.
szeresz — szeresz. Zr. III. 18.
szerént. Zr. IV. 17., 54.
szeretődnek másnak. Zr. 301. 22.
szégyenség. Zr. V. 24.
Szégyentül, s boszutul mert hül kemény szüue. Zr. XV. 67.
széluészé fordittia. Zr. 295. 37.
szép arany almám. Zr. VIII. 13.
Szép arannyaluart üngetuöres atlacbúl. Zr. IX. 41.
Szép aranyos kézij. Zr. IX. 66.
szép arany sisak. Zr. IX. 36.
szép bársony kaftán. Zr. III. 31.
szép biztató szouát. Zr. X. 13.
szép emlékezet — emlék. Zr. IX. 39.
Szép Fejér-Uáraba. Zr. XII. 70.
szép hajnal mindent ióra batorított. Zr. XV. 53.
szép Hamuiuán. Zr. I. 82.
szép Nymphák. Id. 10.
szép préda. Zr. XIII. 29.
szépség hogy néked örököd. Id. 4.
szép siralmas uersét. Id. 5.

szépszemű Cumilla. Zr. XII. 79.
szép uarasdi mezön. Zr. IX. 36.
szép uersed meghaitot. Zr. 302. 24.
szároz feiechkéie. Zr. II. 33.
száraz polyua ellen, az kit. Zr. 318. 12.
Sziget, Az kiben buihasson. Zr. VIII. 95.
Szigetuárat is mindjárt megbiriuk. Zr. VIII. 85.
szinten. Zr. VII. 38.
Szintén, mint nagy Sándor, nagy uolnál Szulimán. Zr. VIII. 19.
szíuáruány aranyos kéziia. Zr. XIV. 72.
szíuemet. Id. 9.
szól uala. Zr. XI. 4., XIII. 60.
szólton szól az ágyú. Zr. IX. 14.
szomak. Zr. XII. 106.
szomakiát szabliáruul. Zr. XII. 106.
szómnak tegyek uéget. Zr. XV. 108.
szorgos füle. Zr. V. 1.
szorgos isztráza. Zr. III. 117.
szorgos uigyázással. Zr. V. 71.
szoua. Zr. VI. 3., XIII. 49.; szouát. VIII. 29., IX. 96.; szouáual. XI. 56.
Szób. Zr. V. 57., VIII. 1., XI. 22.; XIII. 6.; szóbben. VII. 35.; szóbbet. 303. 4.
szób lélek szób testben. Zr. XII. 32.; szób mindennél. XII. 36.
szög ló. Zr. XIV. 58.
Szörniü iüuendöket elméie forgat meg. Uégre Ura előtt nyeluét így nyta meg. Zr. XII. 79.
szörnyüségés halál. Zr. XIV. 40.

szeöreönche. Zr. 321. 7.
szöüés — elbeszélés. Zr. XIV.

12.

Szulimán beköti igaz Török
hitét. Zr. VII. 107.

Szulimán de öszül. Zr. VIII.
11.

Szulimán táborral. Zr. VII. 13.
szurkos koszorúk. Zr. X. 91.
szüüébe bochátá. Zr. XII. 9.
szüüében béfolynak. Zr. XI. 51.
szüüében rágalmaz. Zr. XII.

105.

szüuedben. Id. 2.; szüuem-
ről. 4.; szüüében. 6.

szüuemtül. Id. 13.; szüued. 13.

15.; szüuemet. Id. 15.; szüue.

Id. 16.; az te uad szüued-

ben. Id. 17.; szüüében. Zr.

I. 45.; szüüében. II. 46.;

szüüének. III. 80.; szüue-

det. III. 81.; szüuetek. III.

91.; szüuel. IV. 5.; szüübül.

IV. 15.; 33.; szüue, szü-

uel. IV. 41., 48.; én szü-

uem. IV. 49.; szüuel V. 3.;

szüuét. VI. 48.; szüüében.

VI. 85.; szüuetek. VI. 96.;

szüuét. VII. 3.; szüuedet.

VII. 8.; szüuéért. VII. 50.;

szüünk. VII. 54.; szüuedet.

VII. 73.; szüuedből. VII.

74.; szüued. VII. 90.; szü-

ue. VIII. 11.; szüuét. VIII.

20.; szüüü. VIII. 30.; szü-

uemmel. VIII. 31.; szüue.

VIII. 45.; szüüünket. VIII.

50.; szüuet. VIII. 64.; az

ü szüüén. VIII. 72.; szü-

uén, szüüében. VIII. 89.;

szüued. VIII. 90.; szüuem-

ben. IX. 9., 18.; szüuét.

IX. 19.; szüuemtül. IX. 20.;

szüuedben. IX. 21.; szü-

ueket. IX. 33.; szüuem-

ból. IX. 80.; szüuedet. IX.

81.; szüuemet. IX. 84.; szü-

ue IX. 84.; szüue. X. 6.;

szüü. X. 10.; nagy szüüü. X.

11.; szüüökben. X. 35.; ü

szüue. X. 65.; szüuel. X.

69.; szüübül. X. 75.; szüues.

X. 77.; szüuét. X. 79.;

szüue. X. 82.; szüué. X.

86.; szüüébül. X. 93.; szüue.

XI. 3., 11.; szüuét. XI.

15.; szüuednek. XI. 33.;

szüue. 36., 37., 39.; szü-

bül. Zr. XI. 39.; szüue-

teket. XI. 76.; szüuét. XII.

8.; szüüébe. XII. 9.; szü-

uét. XII. 22.; szüuel. XII.

45.; szüüében. XII. 47.;

szüuek. XII. 80.; szüue.

XII. 60.; szüue. XII. 77.,

79.; szüuem. XII. 84.;

88.; szüüében. XII. 105.;

szüüében. XIII. 9.; szü-

uem. XIII. 36.; szüue. XIII.

39.; szüuedben. XIII. 54.;

szüuel. XIII. 70.; szüue.

XIII. 70.; szüüében. XIII.

73.; szüuet uett. XIII. 96.;

szüuel. XIV. 6.; szüuet.

XIV. 46.; szüuel. XIV. 77.;

szüue. XIV. 100., 105.;

ukádik szüüébül. XIV. 109.;

szüuedet. XV. 44.; szüuel.

XV. 58.; szüüében. XV. 59.;

szüuét. XV. 61.; szüue.

XV. 67.; az ü szüue. XV.

69., 77.; szüuem. XV. 81.;

szüuemnek. 289. 1.; szü-

uemben. 289. 3.; szüuem-

mel. 289. 4.; szüuéról. 291.

15.; szüüének. 293. 28.;

szüuemnek. 298. 10.; szü-

uel. 299. 13.; szüued. 299.

15.; szüemnek. 301. 22.;
szüem. 302. 3., 24.; szü-
uem. 306. 1., 2., 3.; szü-
uemnek 308. 14.; szüem.
308. 15.; szüemet 309.
22., 310. 25.; szüem.
320. 5.
szüemből esett. Zr. IX. 80.
szüem Delimán. Zr. XII. 27.
szüem, gyöngyem, én iobbik
lölkem. Zr. XII. 90.
szüem tűzének mert uagyon
oly vég. Id. 13.
szüe meglágyula uitéz iffiú-
nak. Zr. XI. 36.
szüe nagy keserűségbeugrék.
Zr. XI. 94.
szües oroszán. Zr. X. 86.
szües tatár király. Zr. X. 77.
szüetlen tanách — båtortan-
lan. Zr. VIII. 83.
szüet adni — båtorságot.
Zr. III. 42.
szüet uett magában. Zr. XIII.
97.
szüét. Zr. XIV. 36.
szüét által lüé uak nyláual.
Zr. XII. 22.
Szüz Anya. Zr. I. 4.
Szüz Diána. Id. 11.
szoa. Zr. XIV. 114.

T.

Tahát. Zr. VII. 8., VIII. 49.,
51., IX. 19., 20., XII. 68.,
XIII. 34. Zr. 307. 9.
Talán uan kegyelem Abban,
kegyelmesség, ki nem tud,
mi legyen. Zr. 310. 24.
találá bal fülbe. Zr. IX. 67.
talám. Id. 4.
talántán. Zr. XII. 14.
talpra kele. Zr. VIII. 45.

tanáchtalanul. Zr. IX. 4.
tanított arrul. Zr. 296. 3.
Tantalus nem eszik álmában.
Id. 17.
tapogatua uiszi ágyba kezét.
Zr. 291. 13.
Tarch éltedet. Zr. VIII. 91.
Tarch meg. Id. 13., Zr. V. 95.
Tarch meg könyueidet. Zr.
IX. 81.
tartalék — akadály. Zr. I. 70.
tartalék — biztosíték. Zr.
XIV. 5.
tarthat — megtarthat, tartóz-
tathat. Zr. IX. 83.
tarta nehéz dárdát. Zr. X.
22.
tartya szemén. Zr. IX. 75.
tartya uala. Zr. XIII. 27.
tarták útokat. Zr. III. 52.
táboron kapdosni — zsák-
mányolni. Zr. III. 61.
tágos. Zr. III. 102.
támod. Zr. XIII. 18.
Tántorgó haiókat igazgat,
ueszne. Zr. XIV. 4. j.
tárházom nem szükös. Zr.
III. 95.
tecés — akarat, vélemény. Zr.
VI. 38.
tecés — vélemény, kívánság.
Zr. VIII. 25., 79.
tecéseket. Zr. XIII. 37.
Te fogsz fizetni egy halált.
Zr. IX. 69.
Tegnap az bölcheség hamar
adott hátot. Zr. VIII. 51.
tegyétek férre mast Kiki maga
szüébül nagy uisszauo-
nyást. Zr. VIII. 73.
tehec kárt, nagyot is. Zr.
XIII. 94.
Te hitetlenséged uiszen oly
hirtelen, Eregy, eregy Te-

seus, eregy hitetlen. Zr. 293. 24.
 teies út. Zr. XV. 35.
 Teiel mézzel folyó szép Pan-
 noniában. Zr. I. 15.
 tekereszik. Zr. XII. 50., 51.
 tekénté. Zr. I. 7.; tekéntet.
 I. 72.
 Te két szemed melly szép.
 Id. 2.
 tekinch meg. Zr. XIV. 102.
 temetődik el. Zr. VI. 25.
 tengelic. Zr. XII. 16.
 Tengerbe adóul önti hamar-
 ságát. Zr. 291. 16.
 tenger is hogy mast reád
 forog. Zr. VII. 16.
 Tepenigmintuad Griff. Id. 14.
 terjeszti panaszát. Id. 5.
 természeti küül. Zr. X. 3.
 testünk uan elegyítue uérrel.
 Zr. XV. 82.
 teszi chak nem égben. Zr.
 IV. 3.
 te uitézségedben kételkedni.
 Zr. IX. 13.
 Téged dichértének égő ke-
 mencébe Sidrák, Misák,
 Abdenago nagy örömbe.
 Zr. XIV. 103.
 tégy bosszút én raitam. Zr.
 XII. 19.
 térdéhez fut — borul. Zr. III.
 114.
 Tigrisek, Sárkányok, kegyet-
 len Hiennák, Rettenetes
 Oriások és Chimérák. Zr.
 XIV. 36.
 Tigrisnek uagyon bőr az há-
 tán. Zr. V. 44.
 Tiktek. Zr. IV. 32., V. 23.
 Tikketet. Zr. III. 72., VII.
 104., VIII. 26., XIV. 33.,
 Zr. 308. 12.

timporálua. Zr. XII. 7.
 Tiszta Mahomet hitét. Zr.
 XI. 32.
 tiszteleti. Zr. XIII. 63.
 titkon te ellehetsz. Zr. XI.
 35.
 Ti uattok uitézek. Zr. VI. 95.
 Tized napja. Zr. II. 28.
 tizenhárom száz. Zr. IV. 90.
 Tizenkét köröszmény iffiat,
 mellyek uoltak láncon. Zr.
 XIV. 20.
 tizenkét száz szablia. Zr. VI.
 59.
 Tízet ottan leuág, császár-
 segichéget, Igy Chászár-
 nak osztán Zrini szólni
 kezdet. Zr. XV. 97.
 Tíz ország engemet Innen
 ualasztana. Zr. VIII. 46.
 tizször ezer szablia. Zr. II. 5.
 Toigonnak feie uétetik. Zr.
 VI. 79.
 tollas nyl. Zr. IX. 67.
 tormában esett féreg. Zr. VI.
 22.
 torony emberestül hul. Zr.
 X. 66.
 több bátorság esék szüüében
 Hogy sem az mi kellett.
 Zr. X. 51.
 Többet bizol lábodban s nem
 fegyueredben. Zr. VI. 86.
 tölfa. Id. 14.; tölyfa. Zr. I.
 83., V. 66.; Töly fán. Id. 4.
 tölteni gypjúual. Zr. XIII.
 77.
 töredéken. Zr. 304. 8.
 Török chászár nem adá Bu-
 dát az király fiának. Zr. V.
 32.
 török falkáual. Zr. XIV. 81.
 Török három ezer elueszté
 életét Mert Aigas ezeret

- uága Murtazánét. Zr. IV. 102.
- Töröknek ketté uága fényes paisát. Zr. XI. 72.
- Törökország szüue, ihon, iüt uelünk el. Zr. XIII. 70.
- Törököt uezélyre Mind egyaránt elhait Istennek tecése. Zr. XIV. 82.
- Törökökre megyen. Zr. VII. 52.
- Törököt látok mezőben. Zr. VIII. 8.
- török sok szántalan. Zr. X. 16.
- Török testen felüül iár uérben. Zr. VII. 66.
- történet szerint — véletlenül. Zr. X. 69.
- tőuébül kidúl. Zr. IX. 73.
- törvénykezni. Zr. 317. 11.
- tramontanája. Zr. XIV. 1.
- Tragoediát. Zr. XII. 82.
- triumfus. Zr. XII. 50., Zr. 293. 27., 294. 32.; triumfuson. XV. 7.; triumfusok. XV. 52.
- Tróia. Zr. 313. 1.
- tudományban egyszer meghalatozot. Zr. IX. 53.
- tudomány téuó. Zr. XIV. 115.
- Tudom ez dologhoz nagy tarozásomat. Zr. IX. 4.
- tulajdonéhattam. Id. 10.
- Tules Islandia. Id. 1.
- Turanchen. Zr. I. 97.
- Turi Farkas. Zr. II. 8. j.
- Túri György. Zr. II. 4., 7., 8., 10., 11., 12., 16., 18., 22., 30.
- turunch. Zr. III. 36.
- tusakodni — viaskodni, küzdeni. Zr. X. 5., 99.
- tusakodnak ellen — ellene. Zr. XII. 33.
- tusakodnom — ellenkezmem. Zr. XII. 68.
- tuttam. Zr. VII. 32., 33.
- tüle hogy nyeluet uehetne. Zr. IV. 94.
- tüle meg nem iét. Zr. VII. 59.
- tüle nagy sánc chináltatik. Zr. IX. 5.
- tüle ölettetik. Zr. X. 29.
- tülem. Id. 12.; tülök. Zr. II. 3.; tülem. III. 32.; tüle. VI. 79.; tületek. VIII. 24., IX. 93.; tülünk. XI. 35.; tülem. XIII. 54., XIV. 52., 54., XV. 28., Zr. 297. 8., 298. 12., 307. 8., 322. 11.; tüled. XI. 16., 36.; tületek hiuok. XIV. 29.
- Tülem halgatnak minden Elementumok. Zr. XIV. 54.
- Tülem kegyelmet kérsz, Zrini elbontotta, Azért Zrini öl meg téged rauasz róka. Zr. III. 96.
- tündekló akarattal. Zr. XV. 33.
- Tündeöklík fegyüere, kezében szép dárda. Zr. X. 94.
- türkézes kard. Zr. IX. 35.
- tüske mely számtalan. Id. 15.

U. Ű.

- ugató hab. Zr. 295. 36.
- ugrék hináros Almásban. Zr. VI. 113.
- ugrék nagy méregben. Zr. VI. 52.
- ugyanazon helben. Zr. XV. 105.
- ugy két uitéz teszen. Zr. VII. 93.

Uyitton uyitya. Zr. XI. 73.,
XIV. 109.

uyulton uyulok. Zr. 289. 2.
ukádgya. Zr. IX. 49.; ukádik.
XIV. 109.

ukádnak undoksággal. Zr.
XIV. 69.

undok üuoltással. Id. 18.

Untalan szegénnek szeme
keseruel fül, Melly miat az
szűue, mint az hideg iég,
hül, Élteuel halálban bá-
nattya közt merül. Zr. I.

74.
untalan uadászat. Zr. IX.
31.

Ura hagyásából. Zr. III.
30.

Urának, hazának, És nagy
Iehouának Had talált uolna
keduet. Zr. 320. 5.

usuráual dül. Zr. IV. 2.

Usuráual fizet. Zr. XIV. 13. j.
usztattya nagy haiát. Zr. VI.
92.

Utat chinál karddal iszonyú
hatalmán. Zr. XV. 95.

utat chinál nagy hatalmon.
Zr. IX. 47.

Utána ohaitok. Zr. 321. 6.
uttyokat Eger Vár felé tartá-
nak. Zr. III. 3., 52.

ü. Id. 10.; ü nylára. Id. 11.;
ü haragia. Zr. I. 11.; üket.
I. 15., 22.; ü. I. 49., 79.;
ü tüle. I. 86.; ü elméiéb-
ben. II. 2.; ü tanáchát. II. 4.;
ü. II. 11., 14., 16.; ü uele.
II. 48.; ük is. II. 51.; ü. II.
63., 64.; ük. II. 73.; ü nekik.
II. 74.; ü gondolattyából.
III. 1.; ü haragiának. III.
3.; ü is. III. 25.; ü hiszen.
III. 19.; ü meleg testébül.

III. 63.; ü 'miatta. III. 101.;
ü neki. III. 102.; ü elueszi.
IV. 3.; ü reá is. IV. 2.; ü
raita. IV. 6.; ü szent lelke.
IV. 8.; ü tüle. IV. 16.; ü neki.
IV. 16.; ü chak. IV. 19.;
ü keserült szűue. IV. 31.;
ütet, ü szűue. IV. 40., 41.;
az ü. IV. 50.; ü nem. IV.
55.; az ü ió louassa. IV.
90.; ü magánál. V. 15.; ü.
V. 28.; ü közikbe. V. 38.; ü
nyomába. V. 58.; üket. V.
59.; ü mellőle. V. 63.; ük le-
szállának. VI. 7.; ü. VI. 13.;
ü adgya. VI. 16.; ü segét-
séget. VI. 31.; ük török
kezeben. VI. 31.; ü nagy.
VI. 38.; ü ió. VI. 39.; ü
árt. VI. 41.; ü tülök. VI.
73.; üket. VI. 77.; ü iárna.
VI. 80.; ü eleiben. VI.
83.; ü közülök. VI. 110.;
ü. VII. 17.; ü közikben.
VII. 22.; ü chak. VII. 29.; ü.
VII. 37.; ü megiffiadik. VII.
41.; ü menését. VII. 43.; ü
iránta. VII. 68.; ü reá. 67.;
ü meg. VII. 67.; ü előtte.
VII. 77.; ü neki is. VII.
82.; az ü kárára. VII. 98.;
ü orcáia. VIII. 2., 4., 5.;
üket. VIII. 10.; ü siruán.
VIII. 14.; ü nagy hírének.
VIII. 24.; ü meglássa. VIII.
25.; ü ül uala. VIII. 29.;
ü uitéssége. VIII. 33.; ütet.
VIII. 38.; ü uelek. VIII. 41.;
ü maga. VIII. 58.; ü is. VIII.
53., 57.; ü ió tanáchát. VIII.
68.; ü meg. 69.; ü neki, ütet.
VIII. 70.; ü magában. VIII.
74.; ü elméién. VIII. 89.;
az ü nyeluére. IX. 26.;

üket. IX. 32., 39.; űk el. 46.; űk. 52.; ű ágyához. 54.; ű inasa. 55.; ű. 62.; ű halua. 67.; ű szeme látára. IX. 68.; űtet. 86.; ű. 7.; űtet. 87.; ű kezéuel. IX. 88.; ű hozzá. 89.; ű penig. IX. 91.; űk. IX. 97.; űket. 100.; ű fölötte. X. 24.; űtet. 25.; ű. X. 32., 33.; űk. X. 17.; ű magából. X. 23.; űk. X. 40.; űtet. 40.; űtet. X. 46.; ű harcra. X. 51.; ű. X. 55., 56., 64., 65.; ű meg. X. 81.; az ű szűue. 82.; ű neki is. 84.; ű előtte. X. 97.; ű eléje. 100.; ű ad. X. 104.; űk. XI. 5.; ű gonosz chillaga. XI. 8.; ű uélek. XI. 13.; ű. XI. 14., 15., 20.; ű. XI. 26.; ű szűue. XI. 37.; ű akarattya. XI. 39.; ű. XI. 44.; ű. XI. 45.; ű az. XI. 51.; ű szegényeknek. XI. 52.; űtet. XI. 54.; ű közöttük. XI. 66.; ű. XI. 80., 82.; űtet. XI. 89.; ű szalad. XI. 91.; ű maga. XI. 94.; ű eleibe. XI. 97., 99.; ű keserues. 99.; ű levágia. XI. 100.; ű hegyes. XII. 7.; ű szemc. XII. 11.; ű szemei, ű bánati. XII. 12.; ű is. XII. 22., 30.; az ű, ű miatta. XII. 43.; az ű. XII. 57.; ű mellette. XII. 59.; űtet is. 63.; nem űk. XII. 68.; ű helette. 86.; ű benne. XII. 89.; ű. XII. 95., 96.; ű maga. XII. 107.; ű dolgát. XIII. 1.; az ű óráia. XIII. 2.; űtet. XIII. 3.,

4.; ű szűueben. Zr. XIII. 9.; ű szegény. 19.; ű ió. 21.; ű. 22.; ű szép. XIII. 27., 28., 30.; űket. XIII. 37.; ű mellette. XIII. 40.; ű penig. XIII. 44.; az ű szoua, ű uagyon. XIII. 49.; ű neki. XIII. 63.; ű szűueben. 73.; ű magához. 74.; űk. XIV. 9.; az ű. 18.; ű uitézi. 19.; űket. 25.; ű fegyuerét, ű hatalmába. 42.; ű nekik. 48.; az ű. 48.; űket. 49.; ű. 63.; űk is. 69.; űk. 70.; ű érte. XIV. 77.; ű szánta. 77.; az ű. 78.; űk. 78.; ű magának. XIV. 78.; ű Szigetbe, ű maga. 83.; ű szablyáia, ű bátorsága. 84.; űtet. 98.; ű nem is. 110.; ű is. 114.; ű nekik. XV. 2.; ű uitéz szemek. 9.; ű rak. 12.; ű alatta. XV. 19.; űk is. 22.; ű ráiok. 26.; ű haráchot. 28.; űket. 30., 31.; ű sietését. 34.; ű. 37.; az ű tette. 39.; az ű. 41.; ű lölkét. 44.; az ű prédáiok. 52.; ű. 61.; ű uitéz. 62.; de ű. 66.; ű. 68.; ű. XV. 70., 71.; űtet. 77.; ű. 78.; ű magának. 79.; az ű. 88.; ű halálán. XV. 91.; űtet. 93.; az ű nagy. 100.; ű hamar. XV. 101.; az ű kezeket. XV. 104.; ű. Zr. 292. 18., 19.; űtet. 292. 19., 25.; az ű. 294. 30.; ű noha. Zr. 300. 18.; ű. 301. 22.; ű, ű benne. 305. 8.; ű meghallion, ű ártatlan lelke. 307. 7.; ű is. 310. 25.; ű hitetlensége. 316. 3.;

ütet. 320. 2., 3.; ű. 321. 9.;
 ű is. 322. 13.
 ű ad bátorságot, ű ad erőt.
 Zr. X. 104.
 ű borral eluegyue ukádgya. Zr.
 IX. 49.
 ű de keuelységgel. Zr. XV. 27.
 ű nyomába Bemegeyek. Zr.
 VIII. 55.
 ű eleibe dül. Zr. XI. 99.
 ű eleget kiált, Dur, de ha-
 szon nélkül. Zr. X. 100.
 ű ereieknek, Kiért mind fe-
 ienként hadodban retteg-
 nek. Zr. VIII. 86.
 ű fél, de meg nem iét, nem
 iét ű. Zr. XI. 80.
 ű földből uirágot indit. Zr.
 VIII. 4.
 Ű halált, ű uezélyt erős ke-
 zében hoz. Zr. X. 50.
 Ű hozzá békéluen lassan feiet
 haitott. Zr. XI. 44.
 ű hűv, ütet. Zr. XIV. 5. j.;
 ű nem. 7.; ű neki. 9.
 ű hűvkomornikia. Zr. XIV. 5. j.
 ű iár mereuen. Zr. X. 83.
 űk harcöt állyanak. Zr. XIV.
 78.
 ű keserues lölke. Zr. XI. 99.
 Ű kézzel, ű szemmel, ű bátor
 iárással Biztattyá társait. Zr.
 X. 20.
 űk megneuetnék. Zr. II. 73.
 ű körös-körül iár. Zr. IX.
 59.
 űl uala. Zr. XII. 2., XIII. 38.,
 XV. 18.
 Ű mesterséges chinált szökat
 gondola, Kiuel az ű keduet
 iobban megkapchola. Zr.
 XII. 30.
 Ű Musáknak uala szerető
 szolgáláia, Ű kobzöt, ű misz-

kált, ű chingyát toda. Zr.
 X. 55.
 Ű penig kikapia sereg köszt
 Embrulát, Mint nagy sas
 kesselű szép hattyu mada-
 rat. Hóna alatt uiszi félénk
 gyöngö predát, Ű uekony
 torkáual segichéget kiát.
 Zr. X. 58., 59.
 Ű siruán, ohaituán hozott
 nekem adót. Zr. VIII. 14.
 ütet e napokba. Zr. XIV. 5.
 ütet, mint legiobban tudhat.
 Zr. X. 40.
 ütet sassá. Id. 7.
 Ű űl uala első. Zr. VIII. 29.
 üdö. Id. 4.; üdöuel. Id. 3.;
 üdöre. Id. 7.; üdöuel. Id. 12.;
 üdöt. Zr. I. 17.; üdöt. II.
 6.; üdö is. V. 93.; üdöd-
 ben. VI. 49.; üdöt. VII. 90.;
 üdö. IX. 38., 93.; ily üdö-
 ben. X. 51.; üdöt. XI. 38.;
 üdöuel XIV. 13.; üdök.
 XIV. 10. j.; üdöt. XIV. 17.;
 oly üdöben. XIV. 22.;
 üdök. XIV. 64.; üdöt. XIV.
 65.; üdö. Zr. 319. 3.,
 323. 1.
 üdötlen. Zr. IX. 82.; üdöt-
 lenül. IV. 59.; V. 94.; XI.
 2.; XIII. 41.
 üdöuel megtölt — öreg. Zr.
 XIV. 13.
 űnek — ének. Zr. X. 56., 60.;
 Űneke. XII. 16.; űneketek.
 289. 4.; Űnekevel. X. 56.
 űrmet. Zr. IV. 1.
 Űuén — övén. Zr. VI. 88.
 ű uagyon példában. Zr. XIII.
 49.
 Űzi az törököt Zrini magok
 nyomon. Zr. VII. 97.

V.

vagdalkozott — vívott. Zr. XII. 107.

Vagy hogy soha nem kel
Úrát boszontani, Vagy hogy
ha chelekszi, meszi kel
kerülni; Boszut azok nem
tudnak elfeleiteni, Chalogat-
nak, sipolnak, de nem kel
hinni. Zr. XII. 83.

Vagy ifiab, méltó, hosszabich
éltedet. Zr. IX. 25.

vagyok Ur mint ú s hám.
Zr. XI. 26.

Vagyon reménysége szánta-
lan sok hadán. Zr. V. 6.
vagyon romlandóba. Zr. XII.
78.

Vagy uolt az esztendő iffiu
auagy uén. Id. 1.

Vaydában béueré felét dárdá-
iának. Zr. X. 43.

Vajha ily szépséget szenuedni
nem tudtál. Zr. 306. 5.

Vaj ki szörnyű cernát Pár-
kák fonnak. Zr. XII. 49.

vak merésség. Zr. XII. 40.

valamig — a mig. Zr. XII. 5.

valamint — a mint. Zr. XII.
95.

valamint — valamikép. Zr.
IX. 64.

Valamint az ötuös tűzben
arany műuet. Zr. XV. 3.

vala gyors erőbe. Zr. IX. 61.

Valahol kit talál, öl, ront és
szaggatia. Zr. XII. 110.

Valahol talállok, minden kö-
rösztényen. Zr. VII. 8.

Van már legmagassabban az
te jó híred. Zr. VI. 33.

vannak chöndességbe s nagy
gonduiselésbe. Zr. VI. 49.

várakban is oly iedést uete.
Zr. IV. 60.

vasas país, páncér, pallos.
Zr. III. 75.

Vágtunk le ű benne kétszer
kétezeret. Zr. V. 16.

választokat. Id. 8.; választ
által uerte szüuet. Zr. VI.

48.; választiát. VI. 50.;

választul. IX. 81.; válasz-
tul, választnak. XII. 45.,

XIII. 69.; választal neuet.

292. 18.; választokkal.

303. 6.

váloszta. Zr. XV. 14.; vá-
losztod, válosztal. Zr. 304. 6.

váras. Zr. X. 9.

várban beballagok. Zr. III. 27.

várban ben férhetnek. Zr. III.

17.

Váriák uitéz törökök az harc-
nak ielét. Zr. X. 8.

Vár körösztény testbül mert
hamar. Zr. IV. 79.

Vitéz uéréert ued keduedben
fiát. Zr. XV. 109.

Ved tülem jó neuen, kit jó
szüuel adok. Zr. IV. 48.

vége szakat — végződött.
Zr. IX. 58.

vegyünk kapákat uitéz ke-
zeinkben. Zr. VIII. 48.

vehetné eszében. Zr. XIII. 11.

vei — veje. Zr. VII. 56.

Velem szintén magadat el-
gyüöltetted. Zr. 300. 20.

veréték. Zr. VIII. 3.

verétekezned. Zr. IV. 36.

verődik kezében. Zr. XIV.

110.

Vesd ki hát belölem minden
kétségedet. Zr. VIII. 99.

veszedelemnek öregbülését.

Zr. X. 6.

veszedelmes bai. Zr. VIII. 92.
veszi életét el. Zr. XV. 70.
veszi kezében. Zr. XI. 28.
veszik eszekben. Zr. IX. 51.;
vették eszekben. IX. 96.
veszi meg uárok. Zr. VIII.

44.

Veszem én eszemben az ellen-
ség dolgát, Hogy ha el-
uesztik közülök hat had-
nagyát. És Zrinit, ki min-
dent forgat. Zr. VIII. 84.
veszteg üloe uegyük meg
uárot. Zr. VIII. 97.
vesztő. Zr. 312. 3.
veti illybül reménségét. Zr.
V. 8.
vetkösztesd le ebbül szépsé-
gét szüuednek. Zr. XI. 33.
Vetközzél le kegyetlenséged-
ből. Id. 11.
Vége szerenchének de ua-
gyon. Zr. V. 71.
Végre fáradságát hogy heában
látta. Id. 1.
Végtelen kegyelme tenger
formára ál. Zr. XV. 19.
vék — vevék. Zr. VI. 102.
Véletlenül szegény de chalat-
kozott meg. Zr. I. 74.
vén orvossa, Fati. Zr. XII. 30.
vén toluai. Zr. XV. 44.
véres chuklásban élte elröpült.
Zr. VI. 109.
vére hullásául nagy bötüket
formált. Zr. XV. 109.
vérrel kiereszti lölke tisz-
taságát. Zr. IX. 72.
vérszopó torkát. Zr. X. 21.
vértő. Zr. XV. 77.
vész elődben. Zr. I. 35.
vévék kerületbe. Zr. IX. 61.
Vidámich meg. Zr. XV. 44.
vidámitá uilágot. Zr. IV. 12.

Vidot szép fegyueren. Zr.
VI. 83.

(Vidnak) eliün óráia, Bizuást
török tábort és bátran iár-
hattya, Mert senki életét
addig nem ronthattya. Zr.
XIII. 5.

Vid uárbul kiiüue. Zr. XI. 49.
vigyázásban áll. Zr. XI. 55.
vigyázásban uoltak. Zr. IX.
15.

Vigyáz, ellenséget hogyha
máshun talál. Zr. VI. 93.
vihetnek uégben. Zr. IX. 18.
világrontó. Zr. XV. 57., 58.
Világrontó Szulimán szüuet
igy törte. Zr. VIII. 20.

világrontó tábor. Zr. VII. 17.
Világtalan uilágon, ueszt
uilágon. Zr. 307. 8.

világ uirágja. Zr. VIII. 30.
villámás. Zr. XI. 11. Zr. 312. 1.;
villámásokkal Zr. XIV. 14.
villámás módiára dárdaia ki-
tűnék. Zr. XI. 64.

villámnak. Zr. I. 91., XV. 9.
Violám. Id. 3., Zr. 290. 6.

Violámért fagyok. Zr. 296. 2.
Virágzot tested is halálos
sebektül. Zr. 316. 5.

Vissza fut az uárban. Zr. X. 63.
viszahiia, Zr. 292. 20.

visza ráiok mennyen, gon-
dollya. Zr. VI. 112.

viszauoniás illyen Ha lesz
tanáchunkban és ebben se-
regben. Zr. VIII. 72.

viszi uégben. Zr. VI. 17.
Visz legelől Demirham. Zr.
X. 18.

viszontag. Zr. XIII. 71.
vitesség. Zr. IX. 94.; vités-
ségedet. XV. 44.; vitesség-
gel. III. 43., XIII. 52.; vités-

ségemmel XIII. 57.; vitésséges uoltát. XIV. 111. vitességre te indító uered. Zr. XII. 72.

vitézebb uilágon. Zr. VIII. 17. vitéz kezed. Zr. VIII. 90. vitézség, vitesség. Zr. XV. 80., 81.

Vitézségnek árniékia az irigység, Ez mi eleinktől maradt örökség, Kiben nem szakadhat világ fogytaig vég. Zr. XIV. 8.

vitéz szüued. Zr. VIII. 90. vitéztelenséget. Zr. IX. 23.

vitéz tiszta lelkét. Zr. VII. 37.

Vitéz töröknek hatalmas fedelme. Zr. VIII. 81.

vitéz uirágszál. Zr. XIV. 81.

vitéz uoltodat, kiért. Zr. III. 113.

vittenek. Zr. X. 17.

Viz lassu zugással. Zr. III. 33.

volt tüle uitetue. Zr. XV. 67.

vögy. Zr. III. 50., XIV. 101.

Z.

zászló az szélel lobog. Zr. VII. 16.

zászlók — csapatok. Zr. IV. 65.

zöld patyolatok zagatárok-nak. Zr. I. 90.

zöndülés. Zr. XV. 10.

Zöngynek az küsziklák übömböléséuel. Id. 5.

zöngöt. Id. 8.

Zrini áll nagy gondokon: mint nagy tornyos küsziklák magas Késmárkon. Zr. V. 2.

Zrini ártalmas szélűesz. Zr. XI. 89.

Zrini Deli Viddal így beszélnek uala. Zr. IX. 14.

Zrini egészségért. Zr. VII. 25.

Zrini iövendőie. Zr. II. 84—86.

Zrini, mely kaur köszt legnagyobb leuenta. Zr. XII. 74.

Zrini, melynek széles hire. Zr. VIII. 33.

Zrini mint kegyetlen halál. Zr. XI. 97.

Zrininek könyuei tellyesednek szemébe. Zr. XI. 93.

Zrini ötszáz karddal kimegyen s fegyuerderékban. Zr. XI. 88.

Zrini uagyon harcban. Zr. II. 62.

Zrini uiszi dárdáiát Mint uitorlás gallya az nehéz árbócfát. Zr. XI. 92.

Zrini uitézeket. Zr. IX. 39.

Zrintúl giözettem. Zr. VIII. 16.

zurzauar. Zr. IV. 95.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés. SZÉCHY KÁROLY hagyatékának felhasználásával írta	
BADICS FERENCZ	III
Adriai Tengernek Syrenaia, Gr. Zrini Miklos	XLV
<i>Az olvasónak. Groff Zrini Miklos</i>	<i>XLVII</i>
<i>Idilium.</i> Az hol egi uadász Violának kegyetlenségéről panaszkodik	1
<i>Idilium</i>	13
<i>Obsidionis Szigethianae:</i>	
Pars prima	19
Pars secunda	37
Pars tertia	52
Pars quarta	72
Pars quinta	90
Pars sexta	106
Pars septima	126
Pars octava	144
Pars nona	161
Pars decima	178
Pars undecima	196
Pars duodecima	213
Pars decima tertia	232
Pars decima quarta	249
Pars decima quinta	270
<i>Arianna sirása</i>	<i>289</i>
<i>Fantasia poetica</i>	<i>296</i>
<i>(A vadász és Echo):</i> Te, ki gyönyörködöl stb.	<i>302</i>
<i>Orfeus az szép Euridice után futuán, Euridicét egy Vipera meg</i> <i>chipte, az melly mérges sebben meg holt Euridice. Így</i> <i>siratta Orfeus</i>	<i>306</i>

	Lap
(<i>Orfeus Plutónál</i>): Ez után következik, miként könyörgöt Pokolban Plutonak, hogy Euridicét ki adgya stb.	310
<i>Epigrammata</i> :	
Attila	312
Buda	312
Szigeti Zrini Miklós	313
Deli Vid Sarkouich	313
Radiuoi és Iuranich Vaidák	314
Farkasich Péter	314
Assai ben balla, a chi la fortuna suona	315
<i>Feszületre</i>	316
<i>Az Idő és Hirnév</i>	319
<i>Elégia</i>	320
<i>Peroratio</i>	323
Szöveg-eltérések. SZÉCHY KÁROLY-tól	324
Név- és tárgymutató. U. a.	362
Szó- és szólásjegyzék. U. a.	374

